

Algemeen ambtsbericht Iran

Datum Mei 2022

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	Afdeling Ambtsberichten (AB)

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave.....	3
Inleiding	5
1	Politieke en veiligheidssituatie
1.1	Politieke situatie
1.1.1	Politiek systeem
1.1.2	Presidentsverkiezingen
1.1.3	Regeringssamenstelling
1.1.4	Strafrechtsysteem.....
1.1.5	Joint Comprehensive Plan of Action
1.2	Veiligheidssituatie
1.2.1	Binnenlandse veiligheidssituatie
1.2.2	Waterprotesten in juli 2021
1.2.3	Waterprotesten in Isfahan.....
1.2.4	Cyberaanvallen.....
1.2.5	Koerdistan, Kermanshah en West-Azerbeidzjan
1.2.6	Khuzestan
1.2.7	Sistan-Baluchistan
1.2.8	Gedwongen rekrutering
1.2.9	Bewegingsvrijheid
2	Identiteit, nationaliteit en documenten
2.1	Identificatieplicht, identiteits- en reisdocumenten
2.1.1	Geboorteboekje
2.1.2	Nationale identiteitskaart
2.1.3	Paspoort.....
2.1.4	Politie-110
2.1.5	Politie+10
2.1.6	Documentfraude
2.1.7	Huwelijksakte.....
2.1.8	Huiszoekingsbevel.....
2.1.9	Mikhak-systeem
2.1.10	Opsturen originele identiteitsdocumenten
2.2	Nationaliteit
2.2.1	Verkrijgen van rechtswege
2.2.2	Verkrijgen via naturalisatie.....
2.2.3	Verlies van de Iraanse nationaliteit
2.2.4	Herverkrijgen van de Iraanse nationaliteit
2.2.5	Meervoudige nationaliteit
3	Mensenrechten
3.1	Positie van specifieke groepen
3.1.1	Etnische groepen
3.1.2	Militaire dienstplicht
3.1.3	Leden van oppositiepartijen en politieke activisten
3.1.4	Familieleden van politieke opposanten
3.1.5	Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse (LHBTI)....
3.1.6	Vrouwen.....

3.1.7	Eergerelateerd geweld	48
3.1.8	(Alleenstaande) minderjarigen	49
3.2	Nalevingen en schendingen	55
3.2.1	Vrijheid van meningsuiting	55
3.2.2	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	65
3.3	Toezicht en rechtsbescherming	78
3.3.1	Aangifte van een misdrijf	78
3.3.2	Klachten tegen leden van het veiligheidsapparaat	79
3.3.3	Wetgeving	79
3.3.4	Rechtsgang	86
3.3.5	Arrestaties, bewaring en detenties.....	94
3.3.6	Doodstraf	96
3.3.7	Daders/verdachten van marteling.....	97
3.3.8	Parestoo	98
4	Vluchtelingen en ontheemden	99
4.1	Afghanen in Iran.....	99
4.1.1	Grensovergangen.....	99
4.1.2	Instroom	99
4.1.3	Opvang	100
4.1.4	Refoulement	101
4.1.5	Geregistreerde Afghanen	101
4.1.6	Afghaanse paspoorthouders	102
4.1.7	Ongedocumenteerde Afghanen	102
4.1.8	Vrijwillige terugkeer	103
4.2	Opvang van binnenlandse ontheemden in Iran	104
5	Terugkeer	105
5.1	Problemen bij terugkeer.....	105
5.2	Reizen binnen Iran	107
6	Bijlagen	108
6.1	Lijst van gebruikte afkortingen.....	108
6.2	Begrippenlijst	109
6.3	Rapporten en publicaties.....	110
6.4	Websites	116
6.5	Nieuwsbronnen.....	118
6.6	Wetten	119
6.7	Kaart van Iran	120

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de vragen en aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De ToR voor dit ambtsbericht is vastgesteld op 22 september 2021. De ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Iran beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Iraanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een actualisering van het algemeen ambtsbericht van februari 2021.¹ De verslagperiode beslaat de periode van februari 2021 tot en met maart 2022. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode. Het is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens een land of regio weer. Het bevat geen conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de bijlagen bij dit ambtsbericht.

Voor dit ambtsbericht is ook gebruik gemaakt van informatie die onder andere verkregen is via de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Iran en vertrouwelijke gesprekken en correspondentie. De op deze basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning van en aanvulling op passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de politieke en veiligheidssituatie. Hoofdstuk twee behandelt documenten en nationaliteitswetgeving. Hoofdstuk drie behandelt de mensenrechtensituatie. Daarbij wordt aandacht besteed aan de positie van enkele specifieke groepen, waaronder mensenrechtenactivisten, milieuactivisten en journalisten. Hoofdstuk vier behandelt de situatie van binnenlandse ontheemden en Afghaanse vluchtelingen. Hoofdstuk vijf gaat in op de terugkeer van Iraniërs naar Iran.

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2021/02/22/algemeen-ambtsbericht-iran-februari-2021>

1 Politieke en veiligheidssituatie

Dit hoofdstuk sluit aan op de beschrijving van de politieke en veiligheidssituatie zoals beschreven in het ambtsbericht van februari 2021. Het beschrijft relevante ontwikkelingen sinds februari 2021.

1.1 Politieke situatie

1.1.1 Politiek systeem

De Islamitische Republiek Iran (IRI) heeft een hybride politiek systeem met zowel theocratisch-autoritaire als republikeins-democratische componenten. Aan het hoofd staat een geestelijke, de opperste leider (*rahbar*). Ali Khamenei is in 1989 door de Raad van Experts voor het leven benoemd tot opperste leider. In 2016 koos het electoraat 88 geestelijken die voor de duur van acht jaar een zetel in de Raad van Experts kregen.²

Na de opperste leider is de president de tweede hoogste in rang. Het electoraat kiest de president voor een termijn van vier jaar. In 2021 koos het electoraat Ebrahim Raisi als president (zie paragraaf 1.1.2).

Iran heeft een rechtstreeks gekozen parlement van 290 zetels. Het Iraanse kiessysteem is niet georganiseerd op basis van politieke partijen. Ieder parlamentslid zit als individu in het parlement. Er zijn wel bepaalde stromingen of politieke oriëntaties in het parlement aanwezig. Daarbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen conservatieven en reformisten. Het parlement stelt de jaarbegroting vast en kan wetten aannemen.³ In de verslagperiode was Mohammad Baqer Qalibaf de voorzitter van het parlement.⁴

Alle besluiten van het parlement dienen de goedkeuring te krijgen van de Raad van Hoeders. Deze raad is het hoogste rechtsorgaan. De opperste leider benoemt de zes theologen in deze raad. Daarnaast nomineert het hoofd van de rechterlijke macht de zes juristen in deze raad, aan wie het parlement vervolgens goedkeuring verleent.⁵ Op 14 juli 2021 begon het hoofd van de Raad van Hoeders, Ahmad Jannati, aan een volgende termijn van zes jaar.⁶ Op 4 september 2021 benoemde de opperste leider Ahmad Hosseini Khorasani als lid van deze raad ter vervanging van Sadeq Amoli Larijani.⁷ Verder stemde het parlement op 3 november 2021 in met de nominatie

² BBC News, *Iran election: Counting starts after high turnout*, 26 februari 2016; Reuters, *Hardline Iranian cleric consolidates leadership position*, 12 maart 2019; Al-Monitor, *Iran's most powerful hard-line clerics to reunite in Assembly of Experts election*, 18 februari 2020; BBCM, *Iran's assembly of experts convenes: no changes in leadership*, 22 februari 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, Javād Rehmān*, 13 januari 2022, p. 15.

³ AP News, *Iran parliament approves most of new president's ministers*, 25 augustus 2021; Iran International, *Iran reformists look for salvation amid a total takeover by hardliners*, 2 september 2021; The Guardian, *Fifty Iranian MPs contract covid as omicron spreads across country*, 5 februari 2022.

⁴ BBCM, *Covid-19 politics: Iranian parliament speaker tests positive again*, 27 februari 2022.

⁵ Radio Farda, *Khamenei reinstates conservative clerics as Guardian Council members*, 15 juli 2019; Al Jazeera, *Iran's Guardian Council disqualifies most presidential hopefuls*, 25 mei 2021.

⁶ Mehr News, *Ayatollah Jannati remains top council chair for another term*, 14 juli 2021; BBCM, *Iran watchdog replaces spox, secretary remains in post*, 14 juli 2021; BBCM, *Iran's nonagenarian cleric resigns from state-run Propagation Council*, 29 november 2021.

⁷ Tehran Times, *Hosseini Khorasani named new member of Guardian Council*, 4 september 2021; Tasnim News, *Leader assigns cleric to Iran's constitutional council*, 5 september 2021; IFP News, *Sadegh Amoli Larijani quits as member of Iran's Guardian Council*, 5 september 2021.

van Gholamreza Molabeigi als lid van deze raad ter vervanging van Mohammad Dehghan.⁸

Sadeq Amoli Larijani is sinds eind 2018 de voorzitter van de Beoordelingsraad. Deze raad houdt zich onder meer bezig met geschillen over wetgeving tussen de Raad van Hoeders en het parlement.⁹ Larijani benoemde Mohammad Baqr Zolqadr op 19 september 2021 tot secretaris van de Beoordelingsraad.¹⁰

1.1.2 *Presidentsverkiezingen*

Begin mei 2021 stelde de Raad van Hoeders aanvullende voorwaarden vast waaraan de presidentskandidaten moesten voldoen.¹¹ Op 25 mei 2021 keurde de Raad van Hoeders zeven kandidaten goed. Bijna zeshonderd andere kandidaten kregen geen goedkeuring, onder wie een voormalige president en een voormalige parlamentsvoorzitter. Volgens verschillende bronnen kon daardoor niet gesproken worden van een vrij en eerlijk verkiezingsproces.¹² Daags voor de verkiezingen trokken drie kandidaten zich terug. Zo trok Mohsen Mehralizadeh zich vermoedelijk terug ten gunste van een vergelijkbare kandidaat, Abdolnasser Hemmati. Hierdoor bleven op de verkiezingsdag zelf vier kandidaten over.¹³ Op 18 juni 2021 was de opkomst volgens de officiële cijfers met 48,8% van de stemgerechtigden de laagste tot dan toe bij presidentsverkiezingen. 3,7 miljoen stemmen (ongeveer 12% van het totaal) waren ongeldig.¹⁴ Ebrahim Raïsi, die afkomstig was uit de conservatieve hoek en die op dat moment hoofd van de rechterlijke macht was, ontving bijna 62% van de stemmen. Hiermee was geen tweede stemronde nodig.¹⁵ De opperste leider gaf op 3 augustus 2021 zijn officiële goedkeuring aan Raïsi als president.¹⁶ Op 5 augustus 2021 volgde diens eedaflegging in het parlement.¹⁷

1.1.3 *Regeringssamenstelling*

President Raïsi benoemde op 8 augustus 2021 Mohammad Mokhber tot eerste vicepresident.¹⁸ Op 11 augustus 2021 presenteerde president Raïsi aan het parlement negentien regeringskandidaten. Drie kandidaten waren oud-generaals van het *Islamic Revolutionary Guard Corps* (IRGC) en meerdere andere kandidaten hadden eveneens banden met het IRGC. Daarnaast hadden vijf kandidaten banden

⁸ BBCM, *Iranian parliament elects new member of constitutional watchdog*, 3 november 2021.

⁹ Pars Today, *Amoli Larijani named as Iran's new Expediency Council chairman*, 30 december 2018; BBC News, *Iran: How a unique system runs the country*, 18 juni 2021; Iran International, *Latest resignation in Iran might signal the post-Khamenei period*, 6 september 2021.

¹⁰ BBCM, *Iran's top arbitration body gets new secretary*, 19 september 2021; Tehran Times, *Zolqadr named Expediency Council secretary*, 19 september 2021; Iran International, *Old IRGC hand appointed secretary of Iran's Expediency Council*, 21 september 2021.

¹¹ Tehran Times, *Guardian Council mulling new criteria for presidential candidates*, 5 mei 2021; France 24, *Iran spells out election terms, potentially bars candidates*, 6 mei 2021; IranWire, *Guardian Council bypasses parliament to change Iran's election rules*, 6 mei 2021.

¹² Al Jazeera, *Iran's Guardian Council disqualifies most presidential hopefuls*, 25 mei 2021; Iran International, *Rejected Ahmadinejad says he won't vote in Iran presidential poll*, 27 mei 2021; CNBC, *Former Iranian president lashes out over election process, demands U.S. stops 'meddling' in Middle East*, 19 juni 2021; BBCM, *Iranian election watchdog rebuffs comments of disqualified presidential hopeful*, 20 december 2021.

¹³ France 24, *Iran's presidential race narrows as two candidates drop out on campaign's last day*, 16 juni 2021; Iran International, *Two candidates drop out of Iran race, a third hints he might do too*, 16 juni 2021; AP News, *A look at the candidates in Iran's presidential election*, 18 juni 2021; Al Jazeera, *Hardliner Raisi poised for big win in Iran presidential election*, 19 juni 2021.

¹⁴ Iran International, *Final Iran vote results show lowest turnout in four decades*, 19 juni 2021; RFE/RL, *Voters send a message to Iran's leaders after dismal turnout for presidential election*, 22 juni 2021.

¹⁵ AA, *Judiciary chief Ebrahim Raeisi elected Iran's president*, 19 juni 2021; Al Jazeera, *Hardliner Ebrahim Raisi elected Iran's new president*, 20 juni 2021.

¹⁶ AP News, *Iran supreme leader endorses hard-line protégé as president*, 3 augustus 2021; RFE/RL, *Iran's Raisi inaugurated vowing to fight 'tyrannical' U.S. sanctions*, 3 augustus 2021.

¹⁷ Tehran Times, *Raisi officially takes oath of office as Iran's president*, 5 augustus 2021; Al Jazeera, *Ebrahim Raisi sworn in as Iran's eighth president*, 5 augustus 2021.

¹⁸ IranWire, *Sanctioned Setad boss is Iran's new vice president*, 9 augustus 2021; Iran International, *Meet Iran's new first vice president and chief of staff*, 9 augustus 2021.

met de islamitische stichting (*bonyad*) *Astan-e Qods-e Razavi*¹⁹ uit Mashhad. Zes kandidaten hadden banden met de rechterlijke macht.²⁰ Het parlement gaf op 25 augustus 2021 zijn goedkeuring aan vrijwel alle kandidaten, met uitzondering van de kandidaat voor de post van minister van Onderwijs. Daarbij speelde diens gebrek aan ervaring en diens familierelatie met de echtgenote van de president een rol.²¹ Pas na drie voordrachten was deze post vervuld.²²

1.1.4 *Strafrechtsysteem*

Het strafrechtsysteem kent twee pijlers. Enerzijds de reguliere rechtbanken die een algemene jurisdictie hebben. Anderzijds de revolutionaire rechtbanken die gespecialiseerde rechtbanken zijn met jurisdictie in zaken die onder meer betrekking hebben op politieke delicten, nationale veiligheid, spionage en drugssmokkel. Uit artikel 303 van het Wetboek van Strafvordering (hierna: Sv.) volgt dat het daarbij kan gaan om delicten als 'vijandschap tegen God' (*moharebeh*, art. 279-285 Wetboek van Strafrecht, hierna: WvS), 'corruptie op aarde' (*fisad fil-arz*, art. 286 WvS), gewapende opstand (*baghy*, art. 287 WvS) en belediging van de leider en grondlegger van de Islamitische Republiek (art. 514 WvS). Het juridisch systeem functioneert onder de directe verantwoordelijkheid van het hoofd van de rechterlijke macht.²³ Op 1 juli 2021 benoemde de opperste leider Gholamhossein Mohseni Ejei tot hoofd van de rechterlijke macht met een ambtstermijn van vijf jaar als opvolger van Ebrahim Raïsi.²⁴ De rechterlijke macht wordt door verschillende bronnen als niet-onafhankelijk, partijdig en beïnvloedbaar aangemerkt.²⁵ Uitspraken zijn afhankelijk van de (persoonlijke) context, de binnen- en buitenlandse politieke situatie en de positie van de beklaagde in de samenleving. Dit maakt het Iraanse rechtssysteem arbitrair en onvoorspelbaar.²⁶

1.1.5 *Joint Comprehensive Plan of Action*

Het *Joint Comprehensive Plan of Action* (JCPOA) uit 2015 tussen Iran, de Europese Unie en de vijf permanente leden van de VN-Veiligheidsraad plus Duitsland omvat onder meer afspraken die gericht zijn op het beperken van het Iraanse nucleaire programma, inclusief een mechanisme om het naleven van deze afspraken te controleren. Indien Iran zich aan de afspraken hield, zouden andere partijen, zoals de Verenigde Staten en de Europese Unie, een aantal economische sancties opheffen.²⁷ De Verenigde Staten trokken zich in 2018 echter eenzijdig terug uit dit akkoord. Daarbij leidden aanvullende sancties mede tot een verslechtering van de economische situatie in Iran. De nationale munt, de *rial*, verloor bijvoorbeeld een

¹⁹ Een bonyad is een islamitische charitatieve instelling. De bonyad Astan-e Qods-e Razavi is gevestigd in de stad Mashhad waar zij onder meer het *Imam Reza complex* beheert en een groot aantal bedrijven aanstuurt. President Raïsi was van 2016 tot 2019 hoofd van deze organisatie; The Guardian, *Iran's leader picks Ebrahim Raeisi to head powerful foundation*, 9 maart 2016; Radio Farda, *Khamenei's men run REO, the largest economic player in eastern Iran*, 2 december 2019.

²⁰ The Economist, *Iranians worry that their new government is inept; Iran's new government*, 9 september 2021; Vertrouwelijke bron, 26 augustus 2021.

²¹ AP News, *Iran parliament approves most of new president's ministers*, 25 augustus 2021; Iran International, *Iran parliament gives vote of confidence to all but one Raisi minister*, 25 augustus 2021.

²² Tehran Times, *Yousef Nouri proposed as new education minister*, 17 november 2021; BBCM, *Iran MPs vote for president's third nominee for education minister*, 28 november 2021.

²³ IHRDC, *The Iranian judiciary: A complex and dysfunctional system*, 12 oktober 2016; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 40-41.

²⁴ Reuters, *Iran names hardline cleric as top judge amid calls for probe into past abuses*, 1 juli 2021; Tehran Times, *President Raisi meets heads of parliament, judiciary*, 14 november 2021.

²⁵ Freedom House, *Freedom in the world 2021. Country report Iran*, 3 maart 2021, p. 12; USDoS, *Iran 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p. 17; Bertelsmann Stiftung, *BTI 2022 country report — Iran*, 23 februari 2022, p. 12.

²⁶ Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 24 februari 2022.

²⁷ NRC Next, *Wordt Iran-deal in ere hersteld?*, 25 februari 2021; Al Jazeera, *Iran nuclear deal: What's next for the JCPOA?*, 3 september 2021; Iran International, *Tehran paper close to Khamenei says Iran 'in no hurry' to resume talks*, 11 september 2021; Al Jazeera, *What to expect as Iran nuclear talks resume next week*, 24 november 2021.

groot deel van zijn waarde.²⁸ In januari 2018 was één euro op de vrije markt ongeveer 54.000 rial waard, in januari 2020 ongeveer 149.000 rial en in januari 2022 ongeveer 310.000 rial.²⁹ Iran hield zich in de verslagperiode niet aan alle afspraken uit het akkoord. Zo rapporteerde het *International Atomic Energy Agency* (IAEA) meerdere malen dat Iran het toezicht op de nucleaire sites beperkte.³⁰ De onderhandelingen over het hervatten van het JCPOA vonden vanaf april 2021 in Wenen plaats.³¹

1.2 Veiligheidssituatie

1.2.1 Binnenlandse veiligheidssituatie

De binnenlandse veiligheidssituatie is fragiel vanwege de vele demonstraties, de poreuze grenzen, de cyberaanvallen en gewapende confrontaties in de grensprovincies. Zo vonden in de verslagperiode bijna dagelijks stakingen en demonstraties plaats door onder meer leraren, gepensioneerden, mijnwerkers en boeren vanwege de slechte economische situatie, de watertekorten, de achterblijvende lonen of het uitblijven van salarisbetalingen. Deze stakingen en demonstraties konden heel lokaal zijn met enkele tientallen deelnemers of landelijk met duizenden deelnemers die gelijktijdig in verschillende plaatsen verspreid over het land demonstreerden.³² Op 8 en 9 januari 2022 protesteerden ook medewerkers van de rechterlijke macht vanwege het uitblijven van salarisverhogingen in verband met de hoge inflatie.³³ Al deze demonstraties waren vooral sociaaleconomisch van aard, maar kregen soms een meer politiek karakter.³⁴ De autoriteiten boden ruimte aan stakingen en vreedzame demonstraties, tenzij zij een bredere tractie kregen en zij zich tegen het leiderschap keerden. In dat geval gaven de autoriteiten het signaal af dat de grens bereikt was en grepen zij gewelddadig in (zie paragraaf 1.2.3).³⁵

1.2.2 Waterprotesten in juli 2021

Vanaf de avond van 15 juli 2021 vonden in meer dan twintig steden in de provincie Khuzestan demonstraties plaats vanwege de structurele watertekorten en de daarmee samenhangende elektriciteitsproblemen. In deze steden zijn veel etnische Arabieren woonachtig. De demonstranten riepen in het Arabisch en Farsi leuzen als

²⁸ Reuters, *Currency crisis impoverishes Iranians, strains economic defenses*, 7 juli 2020; The New York Times, *In Iran, a generation priced out of its dreams*, 29 september 2021; The Independent, *Beset by inflation, Iranians struggle with high food prices*, 30 september 2021.

²⁹ Bonbast, *Archive*, www.bonbast.com/archive/, geraadpleegd op 12 april 2022.

³⁰ IAEA, *Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in lights of United Nations Security Council resolution 2231 (2015)*, 12 september 2021; The Independent, *Iran's nuclear chief admits removal of damaged IAEA cameras*, 15 september 2021; Reuters, *Iran fails to fully honour agreement on monitoring equipment, IAEA says*, 27 september 2021; Al Jazeera, *Iran's nuclear chief reports jump in 20 percent enriched uranium*, 10 oktober 2021; The Independent, *UN nuclear chief: Limited Iran access giving 'blurred image'*, 14 december 2021.

³¹ The Guardian, *Iran nuclear deal: eight round of talks begins in Vienna*, 27 december 2021; Al Jazeera, *What to expect as Iran nuclear deal talks restart in Vienna*, 8 februari 2022.

³² BBCM, *Iran-Iraq war veterans protest over delayed payments*, 27 november 2021; BBCM, *Iranian teachers go on two-day strike over economic demands*, 11 december 2021; BBCM, *Briefing: Iranian parliament passes teachers' pay rise bill after protests*, 15 december 2021; BBCM, *Teachers hold protest rallies across Iran*, 13 januari 2022; BBCM, *Iranian teachers hold protest rallies in various cities*, 31 januari 2022; BBCM, *Iran monthly protests report: January 2022*, 18 februari 2022; BBCM, *Iranian teachers hold protest rallies over economic demands*, 19 februari 2022. BBCM, *Iran monthly protests report: October 2021*, 18 november 2021.

³³ Iran International, *Iranian judiciary staff on nationwide strike to protest low salaries*, 8 januari 2022; RFE/RL, *Iranian judiciary workers protest for higher pay in rare demonstration*, 9 januari 2022; VOA, *Iran justice workers hold rare protests for wage hike*, 9 januari 2022.

³⁴ BBC News, *Electricity blackouts spark protests in Iranian cities*, 6 juli 2021; The Independent, *Major blackouts in Iran prompt rare apology from president*, 6 juli 2021.

³⁵ HRAI, *The uprising of the thirsty. An Analysis of the 2021 Khuzestan Protests*, 8 november 2021, p. 8; Freedom House, *Freedom in the world 2022. Country report Iran*, 28 februari 2022, p. 12; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

'Wij willen water' en 'Water is mijn recht'.³⁶ Deze demonstraties kregen al snel een politiek karakter, omdat de demonstranten de autoriteiten medeverantwoordelijk achtten voor de problemen en de demonstraties zich ook gingen richten op de algemene leefomstandigheden in Iran. In de dagen daarna breidden de demonstraties zich uit naar andere provincies, zoals Isfahan, Lorestan, West-Azerbeidzjan, Teheran en Karaj.³⁷ Om de demonstraties in te dammen gingen de autoriteiten vanaf 15 juli 2021 over tot het verstoren of platleggen van het lokale internetverkeer.³⁸ De ordetroepen probeerden de aanhoudende demonstraties neer te slaan door willekeurig demonstranten te arresteren. Daarbij maakten zij soms gebruik van geweld waarbij dodelijke slachtoffers vielen. Zij schoten behalve met traangasgranaten ook met plastic kogels, hagel en andere soorten munitie.³⁹ De in de Verenigde Staten gevestigde ngo *Human Rights Activists in Iran* (HRAI) gaf aan dat zij de dood konden verifiëren van zes demonstranten, die tussen 16 en 21 juli 2021 omkwamen in de provincies Khuzestan en Lorestan.⁴⁰ Volgens de speciale VN-rapporteur kwamen minstens acht personen, onder wie twee kinderen, om het leven.⁴¹ *Amnesty International* rapporteerde dat bij de demonstraties in Khuzestan en Lorestan minstens elf personen om het leven kwamen.⁴² Het totaal aantal gewonden is niet bekend.⁴³

HRAI berichtte dat voor zover haar bekend tussen 15 juli 2021 en 3 augustus 2021 361 personen waren gearresteerd in verband met de demonstraties tegen het watertekort. Van hen waren zestien personen vrijgelaten, vijf personen waren op borgtocht vrijgekomen, negen personen zaten gevangen en van de overige personen was begin november 2021 bij HRAI niet bekend waar zij verbleven.⁴⁴ Nadien kregen sommigen van hen geldboetes, zweepslagen en/of gevangenisstraffen opgelegd (zie ook paragraaf 3.1.1.1).⁴⁵

1.2.3

Waterprotesten in Isfahan

Door natuurlijke omstandigheden en menselijk handelen was de bedding van de Zayandeh rivier, die door de stad Isfahan stroomde, stroomafwaarts het merendeel van de tijd volledig droog. Gedurende een aantal opeenvolgende zomers heerste er droogte en ook speelde onder meer het omleiden van het water uit de Zayandeh rivier naar de naastgelegen provincie Yazd een rol.⁴⁶ In de verslagperiode

³⁶ MEE, *Iran: Water shortage prompts protests in restive southwest*, 16 juli 2021; Iran International, *Protests erupt in Iran's oil-rich province over water crisis*, 16 juli 2021; AA, *Protest against water shortages continues in Khuzestan, Iran*, 17 juli 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 3.

³⁷ Iran International, *Demonstrators in Iran's Tabriz show support for protests in Khuzestan*, 24 juli 2021; HRA, *The uprising of the thirsty*, november 2021, p. 9; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 3.

³⁸ RFE/RL, *Iran internet services disrupted amid weeklong water-shortage protests*, 22 juli 2021; AP News, *Mobile internet disruptions seen in Iran amid water protests*, 22 juli 2021.

³⁹ Amnesty, *Iran: Security forces use live ammunition and birdshot to crush Khuzestan protests*, 23 juli 2021; DW, *Iran: Protests over water and power shortages continue*, 26 juli 2021.

⁴⁰ HRA, *The uprising of the thirsty*, november 2021, p. 14.

⁴¹ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 3.

⁴² Amnesty, *Iran: Security forces use ruthless force, mass arrests and torture to crush peaceful protests*, 11 augustus 2021.

⁴³ Atlantic Council, *From November 2019 to Khuzestan protests, lack of accountability is emblematic of Iran's plague of impunity*, 9 november 2021.

⁴⁴ HRANA, *HRANA newly identifies 190 detainees from the recent protests in Khuzestan for a total of 361 arrested*, 5 augustus 2021; HRAI, *The uprising of the thirsty*, 8 november 2021, p. 30-43.

⁴⁵ HRANA, *Azerbaijani Turk activists Amir Sattari and Yousef Salahshouri sentenced to imprisonment, fines and flogging*, 16 november 2021; HRANA, *Azerbaijani Turk activist Parviz Siabi sentenced to 16 years imprisonment*, 22 november 2021; HRANA, *Mohammad Imami sentenced to imprisonment and flogging*, 30 november 2021; HRANA, *Azerbaijani Turk activist Yousef Salahshour sentenced to one year in prison*, 29 maart 2022; United for Iran, *Amir Sattari Rauof*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4357/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴⁶ BBC News, *Iran's largest river in the central plateau dries up*, 5 juli 2011; The New York Times, *The empty river of life*, 5 mei 2015.

demonstreerden boeren meerdere keren vanwege het watertekort in Isfahan.⁴⁷ Vanaf 8 november 2021 hadden boeren in de buurt van de Khaju brug in Isfahan in de droge rivierbedding tenten opgezet.⁴⁸ Op 19 november 2021 sloten enkele duizenden mensen zich na het vrijdaggebed bij hen aan. De daaropvolgende grootschalige demonstraties hielden enkele dagen aan.⁴⁹ In de nacht van 24 op 25 november 2021 grepen de autoriteiten in. Daarbij staken zij enkele tenten in brand. Op 25 november 2021 berichtte de Iraanse mediaorganisatie *Islamic Republic of Iran Broadcasting Corporation* (IRIB) dat na verschillende overleggen tussen de autoriteiten en de protesterende boeren over de waterdistributie een einde aan deze demonstraties was gekomen en dat vijftien personen waren gearresteerd.⁵⁰ Op 26 november 2021 blokkeerden geüniformeerde ordetroepen alle toegangswegen richting de rivier. De autoriteiten sloten het mobiele internet in Isfahan eveneens af.⁵¹ Desondanks verschenen op sociale media filmpjes van politieagenten op motoren die met knuppels op demonstranten insloegen. Even later volgden confrontaties tussen demonstranten en geüniformeerde politieagenten, agenten in burger en in het zwart geklede leden van de *Basij*.⁵² Daarbij schoten de ordetroepen volgens verschillende bronnen met traangasgranaten en hagel, dat werd afgevuurd met luchtdrukgeweren, op de demonstranten.⁵³ Volgens de autoriteiten raakten twee personen levensgevaarlijk gewond.⁵⁴ Op 27 november 2021 vonden opnieuw gewelddadige botsingen plaats waarbij enkele gewonden vielen. Volgens verschillende berichten lieten negentien tot dertig mensen zich in lokale ziekenhuizen behandelen voor opgelopen oogletsels. Sommigen probeerden daarbij zo kort mogelijk in het ziekenhuis te blijven om arrestatie te voorkomen. Naar verluidt verloren minstens zeven mensen het zicht in een oog. Een vijftienjarige jongen verloor zelfs het zicht in beide ogen.⁵⁵ Er waren ook berichten over één tot drie dodelijke slachtoffers, maar dit kon niet worden geverifieerd.⁵⁶ Volgens de

⁴⁷ Iran International, *Farmers protest in Esfahan for lack of water as drought hits Iran*, 24 april 2021; Iran International, *Esfahan farmers slaughter cattle in water protests*, 7 juli 2021.

⁴⁸ Iran International, *Protestors pitch tents in dry Esfahan river as Iran's water woes continue*, 12 november 2021; Al Arabiya, *Farmers in Iran's Isfahan protest drought in dried-up river*, 12 november 2021; IHR, *Urgent: Iran Human Rights calls on international community to stop bloody crackdown of Isfahan protests*, 26 november 2021; NRC, *Watertekort leidt tot protesten in Iran*, 30 november 2021.

⁴⁹ The Independent, *Thousands of Iranians protest over dried-up river*, 19 november 2021; Al-Monitor, *Thousands of Iranians protest water scarcity in Isfahan*, 19 november 2021; Al Jazeera, *Thousands protest in Iran's Isfahan to demand revival of river*, 19 november 2021; Rudaw, *Thousands protest in dry riverbed in central Iran*, 19 november 2021; IranWire, *Mass protests in Isfahan*, 22 november 2021.

⁵⁰ BBCM, *Iran state TV: Police arrested 15 on the last night of water protests*, 25 november 2021; RFE/RL, *Iranian security forces set protesters' tents on fire in 'clean-up' operation in Isfahan*, 25 november 2021; Al-Monitor, *Iran riot police 'forcibly' sweep water protest site*, 26 november 2021; BBCM, *Police launch violent crackdown on water protests in central Iran*, 26 november 2021; BBCM, *Official says some water protesters in central Iran released on bail*, 5 december 2021.

⁵¹ BBCM, *Iran disconnects Internet in central city following protests*, 26 november 2021; The New York Times, *Iran forcefully clamps down on protests against growing water shortages*, 27 november 2021.

⁵² De Basij is een paramilitaire organisatie. Het woord basij betekent mobilisatie in het Perzisch. De volledige benaming van deze organisatie is de Organisatie voor de Mobilisatie van de Onderdrukten (*sazman-e basij-e Mostazafan*). Deze organisatie heeft enkele miljoenen leden en vele vertakkingen binnen de Iraanse samenleving; Radio Farda, *Basij, the oppressive arm of the Iranian regime*, 4 januari 2018.

⁵³ BBCM, *Iran broadcast media admits police fired tear gas into crowds in Isfahan*, 26 november 2021; IHR, *Urgent: Iran Human Rights calls on international community to stop bloody crackdown of Isfahan protests*, 26 november 2021; IranWire, *Videos: Tear gas and shots fired on Isfahan protesters*, 26 november 2021; VOA, *Iran forces fire on water protesters in most violent crackdown since July*, 26 november 2021; ABC News, *Police fire tear gas at protesters in Iran's city of Isfahan*, 27 november 2021; IHR, *Isfahan protests: Arrests continue*, 27 november 2021; BBCM, *BBCM Iran watchlist for 27 November*, 27 november 2021; Kayhan Life, *"Isfahan's bloody Friday": Iran cracks down on protests over water shortage*, 2 december 2021.

⁵⁴ VOA, *Iranian security forces arrest dozens of protesters in Isfahan area, disrupt internet service across country*, 27 november 2021; BBCM, *Iran official says two injured in protests in critical condition*, 27 november 2021.

⁵⁵ CHRI, *Isfahan: Instead of crushing protests, the Iranian government should solve its water crisis*, 29 november 2021; Al-Monitor, *Iran's crackdown risks blinding protesters*, 30 november 2021; Kayhan Life, *"Isfahan's bloody Friday": Iran cracks down on protests over water shortage*, 2 december 2021.

⁵⁶ The Jerusalem Post, *Iranian regime kills protesters in central city of Isfahan*, 27 november 2021; IHR, *Isfahan protests: More than 120 detained in Isfahan central prison, 3 possible deaths*, 27 november 2021; BBCM, *BBCM Iran watchlist for 29 November*, 29 november 2021; Arab News, *Iranian riot police patrol city's dry river after*

politie hadden zij op 27 november 2021 67 personen gearresteerd.⁵⁷ De in Noorwegen gevestigde ngo *Iran Human Rights* (IHR) rapporteerde dat in totaal meer dan 120 personen waren gearresteerd.⁵⁸ HRAI stelde dat in totaal 214 personen waren gearresteerd, onder wie minstens dertien personen onder de achttien jaar.⁵⁹ Op 7 december 2021 deelden de autoriteiten mee dat zij 130 personen hadden gearresteerd en dat de meesten op borgtocht vrij waren.⁶⁰

Op 21 en 22 november 2021 vonden soortgelijke demonstraties plaats in de stad Shahr-e Kord in de provincie Chaharmahal-Bakhtiari. De Zayandeh rivier stroomt ook in de buurt van deze stad.⁶¹

1.2.4 Cyberaanvallen

In de verslagperiode vonden meerdere cyberaanvallen plaats op de Iraanse infrastructuur. Zo vond op 11 april 2021 vermoedelijk een cyberaanval plaats op een nucleair complex in de buurt van de stad Natanz in de provincie Isfahan.⁶² Verder legde een cyberaanval op 9 juli 2021 het treinverkeer grotendeels plat.⁶³ Voorts legde op 26 oktober 2021 een cyberaanval het intranetsysteem plat dat gebruikt wordt voor de tankpassen (*kart-e sokht*) waarmee Iraniërs met korting kunnen tanken. Dit veroorzaakte overal in het land lange rijen bij de benzinestations. Daarbij verscheen tijdens deze aanval op de billboards langs de snelwegen in Teheran de tekst 'Khamenei, waar is onze olie?'. In een bericht op Telegram eiste *Predatory Sparrow* deze aanval op. Het is echter niet bekend wie of wat deze afzender is.⁶⁴ Tevens vond op 21 november 2021 een cyberaanval plaats op de luchtvaartmaatschappij Mahan Air.⁶⁵ Verder vond op 27 januari 2022 een cyberaanval plaats op verschillende zenders van IRIB.⁶⁶ Het is niet bekend wie er precies achter vorenstaande aanvallen zaten.

1.2.5 Koerdistan, Kermanshah en West-Azerbeidzjan

In de verslagperiode vonden in de Koerdische regio van Iran enkele gewapende confrontaties plaats tussen leden van Koerdische partijen en Iraans veiligheidspersoneel. Daarbij vielen soms aan beide zijden doden en gewonden. Deze confrontaties vonden onder meer plaats omdat een aantal Koerdische partijen

water protests, 29 november 2021; IranWire, *Isfahan nurse: hospitals turned injured farmers away after protests*, 30 november 2021.

⁵⁷ Arab News, *Iranian riot police deployed after 67 arrested in Isfahan*, 27 november 2021; BBCM, *Iran police chief says 67 leaders of protesters arrested in central province*, 27 november 2021; DW, *Iran: Protests on water shortages turn violent as police arrest 67*, 28 november 2021.

⁵⁸ IHR, *Isfahan protests: More than 120 detained in Isfahan central prison, 3 possible deaths*, 27 november 2021.

⁵⁹ Iran International, *Rights groups say 214 protesters detained in Esfahan and 30 hospitalized*, 28 november 2021; RFE/RL, *More than 200 Iranians said arrested, dozens wounded in crackdown on water shortage protests*, 29 november 2021.

⁶⁰ BBCM, *Iran says 130 arrested in recent protests over water shortages*, 7 december 2021; Iran International, *Judiciary spokesman accuses Esfahan protesters of using firearms*, 8 december 2021; Radio Zamaneh, *Isfahan fatal crackdown: Water protests and the Iranian regime's new dilemma*, 8 december 2021.

⁶¹ BBCM, *Iranians in western province gather in protest at water shortages*, 21 november 2021; Al-Monitor, *Water protests spread in Iran*, 22 november 2021; BBCM, *Water protests continue in western Iranian province*, 24 november 2021; RFE/RL, *'Give Isfahan life!' Water shortages unleash waves of protest in Iran*, 24 november 2021; HRANA, *HRANA recap: This week's protests in Iran*, 26 november 2021.

⁶² The Guardian, *Israel appears to confirm it carried out cyberattack on Iran nuclear facility*, 11 april 2021; BBC News, *Iran nuclear attack: Mystery surrounds nuclear sabotage at Natanz*, 12 april 2021.

⁶³ The Guardian, *'Cyber-attack' hits Iran's transport ministry and railways*, 11 juli 2021; The New York Times, *Mysterious hacker group suspected in July cyberattack on Iranian trains*, 14 augustus 2021.

⁶⁴ BBC News, *Iran blames foreign country for cyberattack on petrol stations*, 27 oktober 2021; RFE/RL, *Iran hit with yet another cyberattack likely conducted by foreign country*, 29 oktober 2021; BBCM, *Iran minister says 'infiltrators' helped hackers target fuel network*, 19 maart 2022.

⁶⁵ Reuters, *Iran's Mahan Air says its has foiled a cyber attack – TV*, 21 november 2021; BBCM, *Iran airline acknowledges hacking attempt, denies major disruptions*, 21 november 2021.

⁶⁶ BBCM, *Iran internet TV says comes under 'widespread' cyberattacks*, 1 februari 2022; The Independent, *Iran state TV streaming site targeted with dissident message*, 2 februari 2022; Iran International, *Cyber security firm reveals details about attacks on entities in Iran*, 21 februari 2022.

gewapende troepen hebben die in de grensregio's actief zijn.⁶⁷ Zo kwam naar verluidt in juli 2021 bij gevechten in de buurt van de stad Bukan in de provincie West-Azerbeidzjan een strijder van de *Party of Free Life in Kurdistan* (PJAK) om het leven en raakte een strijder gewond.⁶⁸ Verder stelde de Koerdische militie *Zagros Eagles*, die mogelijk banden heeft met de *Kurdistan Democratic Party of Iran* (KDPI), in de verslagperiode enkele keren dat zij Iraans veiligheidspersoneel had gedood.⁶⁹

Vanwege de hoge werkloosheid in de westelijke grensprovincies zijn relatief veel Koerden betrokken bij het smokkelen van goederen van en naar het noorden van Irak. Volgens de in Frankrijk gevestigde ngo *Kurdistan Human Rights Network* (KHRN) kwamen in 2021 minstens 22 smokkelaars (*kolbaran*) en handelaren die deelnamen aan het (illegale) handelsverkeer tussen Iran en de Koerdische regio in Irak om het leven, omdat het Iraanse veiligheidspersoneel met scherp op hen schoot. Daarbij raakten minstens 78 personen gewond.⁷⁰ Volgens de speciale VN-rapporteur deden de autoriteiten geen onderzoek naar deze incidenten.⁷¹

1.2.6 *Khuzestan*

Khuzestan is een provincie met een grote Arabische gemeenschap in het zuidwesten van Iran. De Arabische benaming van de provinciehoofdstad is al-Ahwaz. Daarom noemen etnische Arabieren uit Iran zich ook wel Ahwazi's. De transcriptie van de Perzische benaming van de hoofdstad is Ahvaz.⁷² De provincie Khuzestan heeft onder andere te kampen met een chronisch watertekort, waarbij sprake is van irrigatieproblemen en een gebrek aan schoon drinkwater.⁷³ In de verslagperiode vonden in Khuzestan meerdere confrontaties plaats tussen militanten, burgers en Iraans veiligheidspersoneel waarbij ook doden en gewonden vielen, zoals tijdens de demonstraties vanwege het watertekort in juli 2021 (zie paragraaf 1.2.2).⁷⁴ Sommige Iraanse media brachten de onrust in Khuzestan in verband met de *Arab Struggle Movement for the Liberation of al-Ahwaz* (ASMLA).⁷⁵ Zo berichtte het IRGC dat zij op 26 maart 2021 een ASMLA-lid hadden gedood en een ASMLA-lid hadden verwond toen die leden een aanval wilden uitvoeren in de stad Shush.⁷⁶ Verder berichtten de autoriteiten op 21 juli 2021 dat 'relschoppers' in de stad Mahshahr een politieagent doodschoot en een agent verwondden.⁷⁷

1.2.7 *Sistan-Baluchistan*

In de verslagperiode was de veiligheidssituatie in de provincie Sistan-Baluchistan fragiel, met name door de drugsbendes die in deze provincie actief waren. In de verslagperiode vonden confrontaties plaats tussen leden van drugsbendes, militanten, burgers en veiligheidspersoneel. Daarbij vielen soms doden en

⁶⁷ BBCM, *Iran commander vows to demolish Kurdish groups' bases in Iraq*, 21 september 2021.

⁶⁸ Rudaw, *PJAK releases identity of two of its fighters killed in clashes with IRGC*, 4 augustus 2021; KHRN, *Iran IRGC holds in detention PJAK member previously reported killed*, 28 september 2021; KHRN, *Iran court confirms detention of PJAK member*, 1 oktober 2021.

⁶⁹ Rudaw, *Armed Kurdish group kills IRGC commander: KDPI*, 17 april 2021; Rudaw, *Armed Kurdish group claims killed Iranian paramilitary official*, 30 augustus 2021; Rudaw, *Kurdish group claims assassination of Iranian intelligence operative*, 5 oktober 2021.

⁷⁰ KHRN, *Annual report 2021*, 18 januari 2022.

⁷¹ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 4.

⁷² Al Jazeera, *Is it Ahvaz or Ahwaz – and what difference does it make?*, 25 september 2018.

⁷³ Atlantic Council, *The grapes of Khuzestan's wrath*, 30 juli 2021.

⁷⁴ BBCM, *Iran police arrest members of 'terror group' in south-west*, 29 november 2021; BBCM, *Suspects arrested for killing mayor in Iran's south-western province*, 12 januari 2022.

⁷⁵ BBCM, *Analysis: Is Iran's state media changing tack on protest coverage?*, 22 november 2021.

⁷⁶ Tehran Times, *A terrorist killed, another injured in Khuzestan*, 29 maart 2021; Pars Today, *Terrorist killed as Iran's IRGC thwarts attack in Khuzestan*, 29 maart 2021; Iran Press, *IRGC dismantles terror team in Iran's Khuzestan*, 29 maart 2021.

⁷⁷ RFE/RL, *Iran says police officer killed in sixth night of protests over water shortages*, 21 juli 2021; Reuters, *Water crisis protests persist in Iran, with chants in capital – reports*, 22 juli 2021.

gewonden.⁷⁸ Zo vielen volgens het Iraanse persbureau *Tasnim News* militanten van de *Jaish al-Adl* (Leger van de Gerechtigheid)⁷⁹ op 2 maart 2021 een IRGC-voertuig aan. Daarbij raakte volgens het IRGC een gardist gewond en een gardist vermist.⁸⁰ Verder kwam volgens het Iraanse persbureau *IRNA* bij een explosie op 21 maart 2021 op een plein in de stad Saravan een persoon om het leven en raakten drie personen gewond. Volgens de autoriteiten ging het hierbij om een aanslag.⁸¹ Voorts vond volgens het IRGC op 23 juli 2021 een aanval plaats op een IRGC-basis in de regio Gunik bij de stad Khash door verder niet bij naam genoemde personen waarbij vier IRGC-soldaten om het leven kwamen.⁸²

In het grensgebied met Pakistan en Afghanistan vindt veel smokkel van onder meer mensen, drugs en brandstof plaats.⁸³ Bij confrontaties tussen Iraans veiligheidspersoneel en brandstofsokkelaars (*sokhtbaran*) vielen aan beide zijden doden en gewonden.⁸⁴ Zo opende het IRGC in de buurt van de stad Saravan op 22 februari 2021 het vuur op een groep brandstofsokkelaars die over een afgesloten weg probeerden te rijden. Daarbij vielen volgens de autoriteiten twee doden. Volgens *Human Rights Watch* (HRW) vielen er minstens tien doden en vijf gewonden.⁸⁵ De in de Verenigde Staten gevestigde ngo *Center for Human Rights in Iran* (CHRI) stelde dat er minstens 23 doden vielen.⁸⁶ Na deze gebeurtenis vond in Saravan een demonstratie plaats en bestormden enkele honderden demonstranten een overheidsgebouw. Bij het neerslaan van de demonstratie gebruikten de ordetroepen traangas en rubberkogels. Daarbij kwamen volgens de autoriteiten twee personen om het leven.⁸⁷ Tevens legden de autoriteiten het lokale internet plat.⁸⁸ Volgens verschillende bronnen vonden in de dagen daarna ook in andere

⁷⁸ BBCM, *Three 'terrorists' killed in south-eastern Iran*, 24 april 2021; BBCM, *Guards kill members of armed gang in southeast Iran*, 4 mei 2021; BBCM, *Guards kill two 'terrorists', seize weapons in Iran's south-east*, 14 mei 2021; BBCM, *Guards corps says 'terrorist team' dismantled in south-eastern Iran*, 16 december 2021; BBCM, *Iran guards kill 'thugs' allegedly involved in deaths of IRGC members*, 31 december 2021; RFE/RL, *Iran's IRGC says six 'bandits' killed in restive province*, 1 januari 2022; BBCM, *Police officer killed by 'fuel smugglers' in south-eastern Iran*, 25 januari 2022; BBCM, *Armed attacker dies in assault on intelligence office in Iran's south-east*, 31 januari 2022; BBCM, *Gunmen kill Friday prayers staff in southeast Iran*, 5 februari 2022.

⁷⁹ Jaish al-Adl opereert vanuit Pakistan en komt naar eigen zeggen op voor de rechten van soennieten en Baluchi in de provincie Sistan-Baluchistan; DW, *Why did US declare an anti-Iran militant group terrorist?*, 5 juli 2019; AA, *Militia leader blacklisted by Iran killed in clashes with Taliban*, 10 augustus 2021.

⁸⁰ Reuters, *Sunni militants attack Iran Revolutionary Guards vehicle*, 2 maart 2021; Rudaw, *Balochi group kills at least five IRGC guards, abducts three more in southeast Iran*, 3 maart 2021.

⁸¹ Reuters, *Blast kills one in restless Iranian border area*, 21 maart 2021; RFE/RL, *'Terrorist' bomb attack kills one in southeast Iran, says state news agency*, 21 maart 2021.

⁸² Garda, *Iran: Suspected militants attack Islamic Revolutionary Guard Corps base near Khash, Sistan va Baluchestan Province, July 23*, 24 juli 2021; BBCM, *Four Iran Guards Corps members killed in southeast*, 24 juli 2021.

⁸³ The Jamestown Foundation, *Iran's fuel smuggling paranoia in the Baluchistan border region*, 12 maart 2021; Tehran Times, *Police discover 1.1 tons of narcotics in Sistan-Baluchestan*, 8 mei 2021; Mehr News, *Intelligence forces bust over 25 tons of drugs in Zahedan*, 13 november 2021.

⁸⁴ Al Jazeera, *Iran investigating shooting deaths at Pakistan border*, 26 februari 2021; Amnesty, *Iran: Unlawful killings of destitute fuel porters must be independently investigated*, 2 maart 2021; The Guardian, *Deadly traffic: the fuel drivers caught up in Pakistan-Iran border tensions*, 22 juni 2021; BBCM, *Police officer killed by fuel smugglers in south-eastern Iran*, 18 november 2021.

⁸⁵ HRW, *Iran: Killings near Pakistani border*, 25 februari 2021.

⁸⁶ CHRI, *Deaths rising in Sistan and Baluchistan as unrest continues amid internet shutdown*, 5 maart 2021.

⁸⁷ RFE/RL, *Clashes reported in southeastern Iran after fuel traders killed*, 23 februari 2021; Rudaw, *Baloch protesters storm governor's office in southeast Iran over killings*, 23 februari 2021; Iran International, *Deaths reported in riot after Baluchi fuel mules killed in South-East Iran*, 23 februari 2021; Al Jazeera, *Iran investigating shooting deaths at Pakistan border*, 26 februari 2021; IranWire, *The Revolutionary Guards have been trying to control Baluchistan since 1979*, 26 februari 2021.

⁸⁸ IranWire, *Iranian Baluchis protest against the shooting of impoverished fuel smugglers*, 23 februari 2021; VOA, *Internet disruption reported in Southeast Iran amid unrest*, 27 februari 2021; CHRI, *Deaths rising in Sistan and Baluchistan as unrest continues amid internet shutdown*, 5 maart 2021.

plaatsen in de provincie Sistan-Baluchistan, zoals in Zahedan, Iranshahr, Mirjavah, Chabahar en Zabol, demonstraties en stakingen plaats.⁸⁹

1.2.8 *Gedwongen rekrutering*

Verschillende bronnen gaven aan niet vernomen te hebben van gedwongen rekrutering door het reguliere leger (*artesh*), het IRGC of de Basij.⁹⁰ In Iran vond wel rekrutering op vrijwillige basis plaats van Afghanen door het IRGC voor de *Fatemiyoun*-brigade. Daarbij rekruteerde het IRGC hen met diverse beloftes zoals legaal verblijf in Iran of een hoog maandsalaris. De *Fatemiyoun*-brigade betreft een door Iran gesteunde sjiiitische militie die vooral uit Afghanen van Hazara-afkomst bestaat. Deze eenheid is in de verslagperiode ingezet in Syrië.⁹¹ Daarnaast was sprake van rekrutering op vrijwillige basis van Pakistanen in Iran door het IRGC voor de *Zainabiyoun*-brigade. Daarbij rekruteerde het IRGC hen eveneens met diverse beloftes zoals legaal verblijf in Iran of een hoog maandsalaris. Deze brigade betreft een door Iran gesteunde sjiiitische militie die vooral uit sjiiitische Pakistanen bestaat. Deze eenheid is eveneens ingezet in Syrië.⁹² Voorts konden Iraniërs zich als vrijwilligers aanmelden bij de Basij om te dienen in de speciale *Fatehin*-bataljons.⁹³

1.2.9 *Bewegingsvrijheid*

1.2.9.1 *Uitreisvergunning*

De militaire dienstplicht geldt voor alle mannelijke Iraniërs vanaf achttien jaar. Dienstplichtigen die hun militaire dienst niet hebben afgerond komen niet in aanmerking voor bepaalde diensten. Een dienstplichtige die zijn dienstplicht (nog) niet heeft vervuld kan in bepaalde gevallen Iran verlaten, bijvoorbeeld als hij in het bezit is van een vrijstellingskaart die op medische- of sociale gronden is afgegeven (zie ook paragraaf 3.1.2.2). Een scholier die een diploma van het middelbaar onderwijs of een certificaat van het voorbereidingsjaar voor de universiteit heeft behaald en die nog voor de deadline zit waarvoor hij zich moet aanmelden bij de lokale dienstplichtafdeling voor het vervullen van de militaire dienstplicht, kan Iran eveneens verlaten. Een scholier of student die achttien jaar is geworden kan Iran verlaten als hij een certificaat van zijn onderwijsinstelling heeft of een vrijstellingskaart. Als voorwaarde geldt wel dat hij zich op tijd heeft aangemeld bij de lokale dienstplichtafdeling. In het geval van een afgestudeerde mag de afstudeerdatum niet langer dan een jaar geleden zijn en hij moet een

⁸⁹ Iran International, *Protesters overrun police station as civil disobedience continues in South-East Iran*, 24 februari 2021; IranWire, *What's happening in Saravan, and why is Iran killing impoverished fuel smugglers*, 25 februari 2021; Garda, *Iran: Protests likely to continue in Sistan va Baluchistan province through mid-March /update 2*, 1 maart 2021; The Jamestown Foundation, *Iran's fuel smuggling paranoia in the Baluchistan border region*, 12 maart 2021.

⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 22 november 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁹¹ MEI, *The Fatemiyoun division. Afghan fighters in the Syrian civil war*, oktober 2018, p. 7; VOA, *Iran's suggestion of using Shiite fighters in Afghanistan seen as risky*, 14 januari 2021; The Jamestown Foundation, *The shia Fatemiyoun brigade: Iran's prospective proxy militia in Afghanistan*, 26 maart 2021; The Diplomat, *The Fatemiyoun army: Iran's Afghan crusaders in Syria*, 23 april 2021; IranWire, *IRGC sending Afghan refugees to military training in Lebanon*, 16 juli 2021; IranWire, *IranWire exclusive: Iran recalls senior Fatemiyoun commanders to Syria*, 4 november 2021.

⁹² The Jamestown Foundation, *The Zainabiyoun brigade: A Pakistani Shiite militia amid the Syrian conflict*, 27 mei 2016; MEI, *Iran recruits and trains large numbers of Afghan and Pakistani Shiites*, 18 januari 2017; AA, *Analysis – Iran-backed Zainabiyoun Brigade could become Pakistan's new national security problem*, 5 november 2020; TRT World, *Pakistan's shia mercenaries return from Syria, posing a security threat*, 2 maart 2021; Atlantic Council, *Factbox: Iranian presence in Syria's Deir ez-Zor province*, 18 mei 2021.

⁹³ De voornaamste taak van de *Fatehin*-bataljons is het ondersteunen van de infanterie-eenheden van het IRGC. In Syrië vochten deze bataljons mee met de Afgaanse *Fatemiyoun*- en de Pakistaanse *Zainabiyoun* brigades; Saied Golkar, *Captive society: The Basij militia and social control in Iran*, Woodrow Wilson Center Press and Columbia University Press, 2015, p. 102; TWI, *Iran may double down on foreign militias after its 'victory' against the Islamic State*, 6 december 2017; RAND Corporation, *Iran's military interventions: Patterns, drivers, and signposts*, 31 oktober 2021, p. 94; Mehr News, *Tactical exercise of Basij's Fatehin Special Unit kicks off*, 27 oktober 2021.

afstudeercertificaat hebben dat is afgegeven door een *Office of Electronic Judicial Services* (OEJS).⁹⁴

Om Iran tijdelijk te kunnen verlaten moet een dienstplichtige een waarborgsom storten of een bankgarantie stellen om te kunnen garanderen dat hij terugkeert naar Iran, de dienstplicht vervult en een afzwaaikaart of een vrijstellingskaart behaalt. De hoogte van de borgsom hangt af van het soort reis. Volgens een bron moet een academicus die wil deelnemen aan workshops, cursussen, (wetenschappelijke) conferenties en studiereizen een borgsom betalen van tachtig miljoen rial (circa 258 euro).⁹⁵ Daarbij geldt voor conferenties een maximum verblijf van dertig dagen. Voor workshops en cursussen is dat 45 dagen. Een dienstplichtige die op bedevaart wil naar Irak of Saoedi-Arabië moet een borgsom betalen van dertig miljoen rial (circa 97 euro). Daarbij geldt voor een student aan een universiteit en een student religieuze wetenschappen een maximum verblijf van dertig dagen. Voor een professor en een geestelijke is dat 180 dagen. Voor deelname aan een karavaan van pelgrims is dat zestig dagen. Een dienstplichtige die een toeristische reis naar het buitenland wil maken of daar zijn familieleden wil opzoeken moet een borgsom betalen van 150 miljoen rial (circa 484 euro). Daarbij geldt een maximum van twintig dagen en in het geval van een student dertig dagen. Een student die voor het verrichten van wetenschappelijk onderzoek naar het buitenland wil, moet een borgsom betalen van tachtig miljoen rial. Daarbij geldt voor een masterstudent een maximum van zes maanden en voor een promovendus twaalf maanden. Een student die een volledige studie in het buitenland wil volgen moet een borgsom betalen van 150 miljoen rial. Een sporter die in het buitenland wil deelnemen aan een trainingskamp of aan voorbereidingen voor een officiële competitie moet eveneens een borgsom betalen van 150 miljoen rial. Daarbij is de tijdsduur afhankelijk van de start van de competitie. Dit wordt in overleg met het ministerie van Sport en Jeugd bepaald. In het geval van een tijdelijk verblijf in het buitenland vanwege het voortzetten van een medische behandeling wordt geen borgsom gevraagd.⁹⁶

Voor het regelen van de reis naar het buitenland kan de dienstplichtige een afspraak maken met de lokale dienstplichtafdeling en na betaling van de waarborgsom of het afgeven van een bankgarantie een paspoort krijgen. Na terugkeer in Iran kan hij zijn borg terugvragen. Daarbij mag hij zijn paspoort houden. Indien hij niet tijdig terugkeert, ontvangt hij deze borg niet terug.⁹⁷

Volgens verschillende bronnen hoeft een ambtenaar die naar het buitenland wil reizen geen borgsom te betalen. Hij kan voor zijn reis gebruik maken van zijn eigen paspoort.⁹⁸

Een Iraanse man die buiten Iran is geboren of die permanent buiten Iran verblijft, moet eveneens vanaf zijn achttiende de dienstplicht vervullen. Iraniërs in het buitenland worden daarvoor niet actief opgeroepen.⁹⁹ Iedere Iraanse man die zijn dienstplicht nog niet heeft vervuld, die in het Iraanse jaar 1355 (1976/1977) of daarna is geboren en die minstens drie jaar legaal verblijf buiten Iran heeft, mag maximaal twee keer per jaar voor de duur van maximaal drie maanden op vakantie gaan naar Iran zonder dat hij meteen het leger in moet vanwege de dienstplicht.

⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁹⁵ Volgens de Wereldbank bedroeg het gemiddelde inkomen in Iran in 2020 ruim 2.400 dollar; The World Bank, *GDP per capita (current US\$) - Iran, Islamic Rep.*, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=IR>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁹⁷ Iran International, *Iranian expats can pay €15,000 not to serve in the military*, 21 januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 29 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 30 maart 2022.

⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 19 december 2021.

Daarvoor moet hij via het *Mikhak*-systeem (zie paragraaf 2.1.9) een uitreisvergunning aanvragen. Bij een verblijf van langer dan drie maanden moet hij alsnog in dienst of een boete betalen.¹⁰⁰

Een Iraniër die buiten Iran verblijft, maar die zijn of haar buitenlands adres niet heeft geregistreerd bij de Iraanse autoriteiten, wordt geacht zijn of haar verblijfplaats in Iran te hebben. Dat volgt ook uit de derde pagina van het paspoort waar het land van verblijf vermeld staat. Om met dit paspoort meerdere keren op en neer te kunnen reizen naar Iran, is een speciale uitreisstempel nodig. Deze kan worden aangevraagd via het *Mikhak*-systeem (zie paragraaf 2.1.9), omdat dit alleen door een ambassade kan worden verstrekt. Indien de betreffende persoon nadien langer dan een jaar in Iran verblijft, moet hij of zij een speciale uitreisvergunning aanvragen bij de Immigratie- en Paspoortenpolitie.¹⁰¹

Volgens een bron komen beroepsmilitairen niet in aanmerking voor een paspoort, hooguit bij speciale gelegenheden zoals bij diplomatieke missies. Zelfs na hun pensioen krijgen de meeste van hen geen paspoort.¹⁰²

Volgens het *United States Department of State* (USDoS) beperken de autoriteiten het reizen naar het buitenland van sommige religieuze leiders, leden van religieuze minderheden en wetenschappers op gevoelige onderzoeksterreinen.¹⁰³

1.2.9.2

Spioneren in het buitenland

Volgens verschillende bronnen kan iemand die uit Iran reist door de autoriteiten worden benaderd met het verzoek om in het buitenland te spioneren. Dat benaderen kan al plaatsvinden nadat iemand een paspoort heeft aangevraagd. De autoriteiten zijn selectief in wie zij daarvoor benaderen. Een eventueel gevolg van het weigeren hiervan is dat iemand niet mag uitreizen of dat die persoon of zijn of haar familie buiten de officiële wegen om onder druk worden gezet.¹⁰⁴

1.2.9.3

Stempel in het paspoort

Alle Iraniërs moeten voor vertrek uit Iran, online of op de luchthaven, een uitreisbelasting betalen. De hoogte daarvan is afhankelijk van het aantal reizen per jaar en of het een gewone reis of een bedevaart betreft.¹⁰⁵ Verder krijgen Iraniërs bij elke grensovergang, zowel bij uitreis als bij inreis, een stempel in hun paspoort.¹⁰⁶ Dat is eveneens het geval als dit over land of in een haven gebeurt.¹⁰⁷ Buitenlanders die Iran legaal in- en uitreizen krijgen niet altijd een stempel in hun paspoort. In veel gevallen wordt ervoor gekozen om het visum te stempelen. Buitenlanders krijgen hun visum op een inlegvel dat zij in het paspoort moeten stoppen.¹⁰⁸

¹⁰⁰ Tehran Times, *Talented conscripts can do military service at knowledge-based companies*, 13 augustus 2018; Australian Government, *DFAT country information report – Iran*, 14 april 2020, p. 56; Persian Citizen Services, *Applying for an exit permit*, <https://persian.net.au/services/other-services>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, 15 november 2021; Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

¹⁰¹ Landinfo, *Report Iran: Passports, ID and civil status documents*, 5 januari 2021, p. 33-34; Ministerie van Buitenlandse Zaken van de IRI, *Multiple exit stamp*, <https://en.mfa.gov.ir/portal/GeneralServiceInfo/4014>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹⁰² Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁰³ USDoS, *Iran 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p. 35.

¹⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 15 november 2021; Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹⁰⁵ Imam Khomeini Airport City, *Departure tax*, <https://www.ikac.ir/en/Guidance/Travel-guide/Exit-dues>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹⁰⁸ Tehran Times, *No more passport stamps for foreign nationals visiting Iran*, 24 juni 2019; Al-Monitor, *Iran stops stamping passports*, 27 juni 2019; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

1.2.9.4

Illegale uitreis

Illegale uitreis uit Iran is blijkens artikel 34 van de Paspoortwet strafbaar. In artikel 34 staat dat iedere Iraniër die Iran verlaat zonder geldig paspoort of een ander grensoverschrijdingsdocument één tot twee jaar gevangenisstraf of een geldboete van 100.000 tot 500.000 rial (circa 0,32 tot 1,61 euro) kan krijgen. Volgens een bron is in 2020 een wet ingevoerd die bedoeld was om het aantal detenties bij *ta'zir*-bestraffingen¹⁰⁹ te verminderen door meer gebruik te maken van artikel 37 WvS dat betrekking heeft op strafvermindering. Dat leidde er onder meer toe dat rechters op grond van artikel 34 van de Paspoortwet alleen nog maar geldboetes kunnen opleggen. Daarbij is de hoogte van de geldboetes zoals genoemd in artikel 34 niet aangepast aan de inflatie.¹¹⁰

¹⁰⁹ Het Iraanse strafrecht onderscheidt vier categorieën van bestraffingen: *hudud* (boek 2 WvS, op grond van de sharia vaststaande bestraffingen voor misdrijven), *qisas* (boek 3 WvS, vergelding), *diya* (boek 4 WvS, bloedgeld) en *ta'zir* (boek 5 WvS, bestraffingen voor misdrijven waarbij een rechter een discretionaire bevoegdheid heeft).

¹¹⁰ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 maart 2022.

2 Identiteit, nationaliteit en documenten

2.1 Identificatieplicht, identiteits- en reisdocumenten

2.1.1 Geboorteboekje

Na de registratie van de geboorte van een kind bij een lokaal kantoor van de *National Organization for Civil Registration* (NOCR) ontvangt iedere Iraniër een geboorteboekje (*shenasnameh*). In het geboorteboekje staat de tiencijferige nationale identiteitscode van de houder. Deze code staat eveneens op de voorkant van de nationale identiteitskaart en in het paspoort. Het model dat sinds 2010 bij de geboorte wordt afgegeven, heeft een groene kft en is geldig tot de houder vijftien jaar is. Het geboorteboekje voor houders ouder dan vijftien jaar heeft een bruine kft, een pasfoto en bevat geen vervaldatum.¹¹¹ De oude uitvoering van het geboorteboekje heeft een rode kft. Veel Iraniërs hebben dit oudere model nog in bezit, omdat dit document geen vervaldatum heeft. Wanneer de houder dertig jaar wordt, moet de pasfoto worden vervangen. Daarvoor moet een nieuw geboorteboekje worden aangevraagd, omdat een scan van de pasfoto in dit document wordt afgedrukt.¹¹² Een geboorteboekje kan vanuit het buitenland bij een ambassade worden verkregen. De aanvraagprocedure verloopt deels online via het *Mikhak*-systeem (zie paragraaf 2.1.9).¹¹³

Een geboorteboekje is nodig voor de registratie van huwelijken, echtscheidingen, geboortes van kinderen en overlijdens. Een notariskantoor, dat als juridische instantie is geautoriseerd door de NOCR, kan de gegevens van vorenstaande levensgebeurtenissen opnemen in een geboorteboekje en voorzien van een stempel.¹¹⁴ Een geboorteboekje is ook nodig om een kind te kunnen inschrijven op een school.¹¹⁵

Identiteitsdocumenten zoals geboorteboekjes zijn in sommige regio's in Iran moeilijker te verkrijgen dan in andere regio's, onder andere door een beperktere aanwezigheid of toegankelijkheid van de overheid. Daarnaast vormt de hoge mate van ongeletterdheid in bepaalde regio's een groot probleem bij het verkrijgen van identiteitsdocumenten.¹¹⁶

2.1.2 Nationale identiteitskaart

Vanaf vijftienjarige leeftijd is iedere Iraanse staatsburger verplicht om een nationale identiteitskaart (*kart-e melli*) aan te vragen bij de NOCR. De identiteitskaarten die in de verslagperiode in Iran zijn uitgegeven betreffen *smart cards* voorzien van een chip met het formaat van een credit card.¹¹⁷ Op de voorkant staan onder meer de nationale identiteitscode en de geldigheidsdatum. Een identiteitskaart is zeven jaar geldig.¹¹⁸ Een identiteitskaart kan niet vanuit het buitenland bij een ambassade

¹¹¹ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 8-12; NOCR, *Personal status registration organization*, p. 26, <https://www.sabteahval.ir/Upload/Modules/Contents/asset90/engbo.pdf>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹¹² Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 12-13.

¹¹³ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 17; Vertrouwelijke bron, 15 november 2021.

¹¹⁴ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 71; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 15.

¹¹⁵ IranWire, *Fact check: Do Afghan children enjoy free education in Iran?*, 16 december 2020; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

¹¹⁶ CHRI, *Impoverished children without identification documents deprived of education in Iran*, 22 juli 2017; Global Voices, *Iran's invisible children*, 1 augustus 2019.

¹¹⁷ Landinfo, *Report Iran: The Iranian welfare system*, 12 augustus 2020, p. 15; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 24.

¹¹⁸ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 25.

worden aangevraagd. De uitgifte vindt alleen in persoon in Iran plaats.¹¹⁹ De aanvraagprocedure start online via een registratie in het *National Smart Card Registration System*.¹²⁰

Een identiteitskaart is nodig voor identificatie, authenticatie en het zetten van een digitale handtekening. Een identiteitskaart is vereist bij een groot aantal handelingen, waaronder het aanvragen van een paspoort, rijbewijs of machtiging, het laten uitvoeren van een diplomavergelijking, het aanvragen van een uitkering, het openen van een bankrekening, het uitvoeren van banktransacties, het verkrijgen van een creditcard of een tankpas, het wisselen van geld, het kopen van onroerende goederen, een auto, een mobiele telefoon en het verkrijgen van bepaalde medicijnen.¹²¹ Bij het registreren door een notariskantoor van huwelijken, echtscheidingen, geboortes van kinderen, overlijdens en naamswijzigingen is naast een identiteitskaart eveneens een geboorteboekje vereist, omdat deze gegevens ook in een geboorteboekje worden opgenomen.¹²² Volgens een bron is een geboorteboekje ook nodig om te kunnen deelnemen aan verkiezingen.¹²³

2.1.3

Paspoort

In de verslagperiode gaf Iran voor zover bekend uitsluitend biometrische paspoorten uit.¹²⁴ Paspoorten afgegeven aan Iraniërs ouder dan achttien jaar zijn vijf jaar geldig.¹²⁵ De Immigratie- en Paspoortenpolitie is verantwoordelijk voor de paspoortafgifte.¹²⁶ Een paspoort kan vanuit het buitenland bij een ambassade worden verkregen. Daarbij start de aanvraagprocedure online via een registratie in het *Mikhak*-systeem (zie paragraaf 2.1.9).¹²⁷ Bij de aanvraag van een nieuw paspoort hoeft de aanvrager het oude paspoort niet in te leveren. Bij de afgifte van het nieuwe paspoort wordt het oude paspoort middels perforatie ongeldig gemaakt.¹²⁸

Niet alle Iraanse diplomatieke vertegenwoordigingen hebben de bevoegdheid om paspoorten af te geven. Kleinere ambassades in het buitenland krijgen vanuit Iran de paspoorten opgestuurd door de Immigratie- en Paspoortenpolitie. Iraanse ambassades in landen met een grote Iraanse diaspora, waaronder Nederland, hebben de bevoegdheid om zelf paspoorten geprint te personaliseren en af te geven. De afgifteplaats, zoals deze is vermeld op de derde pagina van het paspoort, is in het geval van paspoorten die buiten Iran zijn aangevraagd de naam van de plaats waar de diplomatieke vertegenwoordiging aanwezig is.¹²⁹ Indien de paspoorthouder buiten Iran zijn of haar verblijf heeft, blijkt dat uit de vermelding van het land van verblijf op de derde pagina van het paspoort. Daaronder staat

¹¹⁹ Al-Mashareq, *Iranians raise concerns about national smartcards*, 28 oktober 2020; Persian Citizen Services, *Obtaining a new national ID card*, <https://persian.net.au/services/other-services>, geraadpleegd op 12 april 2022; Amin Iranian Law, *Iranian national ID card*, <https://aminiranianlaw.com/practice/kart-melli-iranian-national-id-card/>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, 15 november 2021.

¹²⁰ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 23; NOCR, *Issuance of national smart card*, <https://www.sabteahval.ir/en/default.aspx?tabid=43270>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹²¹ Iran Press Watch, *No smart national smart ID for Baha'is in Iran*, 8 januari 2020; Radio Zamaneh, *National ID card as a new tool to oppress minorities in Iran*, 28 januari 2020; Al-Mashareq, *Iranians raise concerns about national smartcards*, 28 oktober 2020; Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 22; Vertrouwelijke bron, 15 november 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹²² Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 22.

¹²³ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹²⁴ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 27.

¹²⁵ PRADO, *Document: IRN-AO-04001*, <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/IRN-AO-04001/index.html>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹²⁶ Radio Farda, *Applications for passports in Iran drop sharply amid coronavirus and economic crisis*, 23 juli 2020.

¹²⁷ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 30.

¹²⁸ IranWire, *The diplomat bomber, mysterious notebooks and turbulent dreams*, 7 april 2021; Vertrouwelijke bron, 22 november 2021.

¹²⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

eveneens de naam van een medewerker van de diplomatieke vertegenwoordiging. Verder staat op die pagina in het Perzisch de datum van het laatste legale vertrek van de paspoorthouder uit Iran.¹³⁰

Indien de paspoorthouder binnen Iran zijn of haar verblijf heeft, staat bij het land van verblijf de Islamitische Republiek Iran vermeld. Bij de afgifteplaats staat de Immigratie- en Paspoortenpolitie, met daaronder de naam van het hoofd van dit politieonderdeel in de plaats waar het paspoort is verstrekt.¹³¹

2.1.4 Politie-110

De officiële naam van de Iraanse politie luidt in het Perzisch *niru-ye entezami-ye jomhuri-ye eslami-ye Iran* (ordehandhaving van de Islamitische Republiek Iran, afgekort tot NAJA). De NAJA staat onder controle van het ministerie van Binnenlandse Zaken. De opperste leider benoemt het hoofd van de NAJA. Sinds 2015 is dat brigadegeneraal Hossein Ashtari.¹³² Het directe alarmnummer van de politie is 110.¹³³ Politie-110 (*polis sad-o-dah*) is de alarmcentrale van de politie. Een getuige of slachtoffer van een misdrijf kan hiervan melding maken bij dit callcenter door het alarmnummer 110 te bellen.¹³⁴

2.1.5 Politie+10

Een organisatie die verbonden is met de NAJA, is het elektronische dienstencentrum van de politie (*daftar-e khadamat-e elektronik-e entezami*). Deze politieafdeling staat ook bekend als de Politie +10 (*polis be-alaaveh dah*). In verschillende Iraanse steden bevinden zich kantoren van de Politie +10. Een Politie +10 kantoor levert verschillende diensten. Mensen kunnen daar onder meer terecht voor het vernieuwen van rijbewijzen en het aanvragen van paspoorten en tankpassen. Automobilisten kunnen daar eveneens hun verkeersboetes betalen.¹³⁵

2.1.6 Documentfraude

Er zijn verschillende praktische mogelijkheden van documentfraude. Zo is fraude met een geboorteboekje mogelijk, omdat een documenthouder soms tegen betaling van smeergeld een nieuw exemplaar kan opvragen waarin de huwelijksregistratie of de registratie van een echtscheiding is weggelaten. Daarbij ontbreken vaak ook een nieuwe afgiftedatum en de vermelding dat het gaat om een duplicaat (*almosana*). Het is eveneens mogelijk om wijzigingen aan te brengen in de registratie van kinderen.¹³⁶ Verder is het oudere model van het geboorteboekje met de rode kaft fraudegevoeliger. In het oude geboorteboekje moest bijvoorbeeld de pasfoto worden vastgeniet en ontbraken allerlei veiligheidskenmerken zoals een hologram en een watermerk.¹³⁷ De nieuwste versies van het geboorteboekje, de identiteitskaart, het rijbewijs en het paspoort zijn voorzien van allerlei echtheidskenmerken die fraude bemoeilijken. Desondanks valt niet uit te sluiten dat deze documenten ook op frauduleuze wijze te verkrijgen zijn en dat deze documenten soms vervalst worden.¹³⁸ Verder zijn er berichten bekend van fraude met vaccinatiebewijzen,

¹³⁰ PRADO, *Biodata page*, <https://www.consilium.europa.eu/prado/en/IRN-AO-04001/image-234463.html>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, 18 februari 2022.

¹³¹ PRADO, *Biodata page*; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹³² Fars News, *Police commander: No security problem at Iranian borders*, 9 september 2021.

¹³³ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹³⁴ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹³⁵ Government of Canada, *How to get a police certificate – Iran*, 1 december 2020; Persian Citizen Services, *Applying for a duplicate or new military service or military exemption card*, <https://persian.net.au/services/other-services>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, 15 november 2021; Vertrouwelijke bron, 21 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹³⁶ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 16 en 42.

¹³⁷ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 12-13.

¹³⁸ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 43.

bankafschriften, vergunningen en betalingscheques.¹³⁹ Volgens een bron is documentfraude moeilijker geworden, omdat steeds meer zaken digitaal moeten worden geregeld en er daardoor veel online gecontroleerd kan worden.¹⁴⁰ Er is geen betrouwbare informatie bekend over de meest voorkomende vormen van documentfraude ten behoeve van asielaanvragen in het buitenland.

2.1.7 *Huwelijksakte*

Een huwelijk wordt in de aanwezigheid van vier mannelijke getuigen gesloten door een notariskantoor dat door de NOCR als juridische instantie is geautoriseerd voor het registreren van huwelijken. De notaris geeft daarbij een officieel huwelijksboekje (*aghdnameh*) af aan het echtpaar. De notaris registreert de gegevens van het huwelijk eveneens in de geboorteboekjes van de echtgenoten. Soms zit er nog enige tijd tussen de registratie van het huwelijk en het (religieuze) huwelijksfeest. Het is niet gebruikelijk dat er na het islamitische huwelijksfeest nog een ceremoniële huwelijksakte wordt afgegeven.¹⁴¹ Volgens een bron zou het afgeven van een ceremoniële huwelijksakte een symbolische handeling kunnen zijn die verder geen juridische consequenties heeft.¹⁴²

2.1.8 *Huiszoekingsbevel*

Volgens een gezamenlijk rapport van de *Norwegian Country of Origin Information Centre* (Landinfo), het *Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons* (CGRS) en het *State Secretariat for Migration* (SEM) krijgen de huiseigenaar of degenen die op dat moment in de woning aanwezig zijn doorgaans geen kopie van het huiszoekingsbevel uitgereikt. Het huiszoekingsbevel wordt wel bewaard in het dossier. In uitzonderlijke gevallen wordt het huiszoekingsbevel samen met een inventarislijst van de inbeslaggenomen spullen als een bewijsstuk aan de huiseigenaar uitgereikt.¹⁴³ Volgens een bron kan een rechter toestemming geven aan de politie om een huiszoeking te verrichten om iemand te arresteren. Deze toestemming staat in het arrestatiebevel. Daarbij kan het gaan om een huiszoeking in de woning van de verdachte of op een onderduikadres. Het is niet gebruikelijk dat aan iemand waarbij een huiszoeking heeft plaatsgevonden en die daarbij is gearresteerd na de huiszoeking alsnog het arrestatiebevel wordt uitgereikt.¹⁴⁴ Volgens een andere bron komt het soms voor dat iemand bij een huiszoeking niet is aangetroffen en dat er een kennisgeving wordt achtergelaten waarin staat dat de woning is doorzocht.¹⁴⁵

2.1.9 *Mikhak-systeem*

Het *Mikhak*-systeem is een Perzischtalig online platform dat gebruikt wordt voor consulaire diensten in het buitenland. Een Iraniër in het buitenland die via dit systeem bijvoorbeeld een paspoort wil aanvragen of laten vernieuwen moet zich eerst online registreren als gebruiker. Na de registratie kan de aanvrager de benodigde stukken uploaden waarna de aanvrager een *tracking code* ontvangt die nodig is voor het maken van een afspraak bij een Iraanse ambassade in het

¹³⁹ IranWire, *Iran's booming visa scam*, 3 juli 2019; IranWire, *Fake vaccine certificates already circulating as Iran reopens universities*, 16 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁴⁰ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁴¹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁴² Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹⁴³ Landinfo, CGRS & SEM, *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 60-61.

¹⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

buitenland.¹⁴⁶ Het *Mikhak*-systeem staat verder los van het *Sana*-systeem van de rechterlijke macht (zie paragraaf 3.3.4.5).¹⁴⁷

2.1.10 *Opsturen originele identiteitsdocumenten*

Volgens verschillende bronnen komt het voor dat mensen hun originele identiteitsdocumenten vanuit Iran naar het buitenland (laten) opsturen. Internationale pakketvervoerders weigeren echter om paspoorten te verzenden.¹⁴⁸ Volgens een bron zijn er particulieren en bedrijven zoals reisbureaus die originele identiteitsdocumenten naar het buitenland sturen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de grote informele netwerken die er bestaan. Als de autoriteiten deze documenten aantreffen, zullen zij op zoek gaan naar de reden daarvan.¹⁴⁹ Volgens een andere bron worden paspoorten onderschept en naar de afzender geretourneerd.¹⁵⁰

2.2 Nationaliteit

Bepalingen omtrent de Iraanse nationaliteit staan voornamelijk in het Burgerlijk Wetboek (BW).

2.2.1 *Verkrijgen van rechtswege*

Blijkens artikel 976 BW verkrijgen de volgende personen van rechtswege de Iraanse nationaliteit:

- Alle personen die in Iran woonachtig zijn en van wie geen andere nationaliteit is vastgesteld (lid 1).
- Personen (geboren in of buiten Iran) met een Iraanse vader (lid 2).
- Personen geboren in Iran uit onbekende ouders (lid 3).
- Personen in Iran geboren uit buitenlandse ouders en één (of beide) van hen is in Iran geboren (lid 4).
- Personen geboren in Iran met een niet-Iraanse vader die ten minste nog een vol jaar na hun achttiende verjaardag in Iran woonachtig waren (lid 5).
- Elke buitenlandse vrouw die met een Iraanse man trouwt (lid 6). Dit geldt overigens alleen voor huwelijken die ook naar Iraans recht rechtsgeldig zijn (zie paragraaf 3.3.3.1).

Blijkens de aantekening bij artikel 976 BW gelden lid 4 en 5 niet voor in Iran geboren kinderen van buitenlandse diplomaten.¹⁵¹

2.2.2 *Verkrijgen via naturalisatie*

Blijkens artikel 979 BW kan de Iraanse nationaliteit via naturalisatie verkregen worden indien een persoon:

- achttien jaar of ouder is (lid 1);

¹⁴⁶ Het webadres van dit platform is <https://mikhak.mfa.gov.ir>; Government of Canada, *How to get a police certificate – Iran*, 1 december 2020; Bayerisches Landesamt für Asyl und Rückführungen, *Informationen zur Beschaffung von Identitätsdokumenten*, 16 maart 2021, p. 31; Embassy of the Islamic Republic of Iran – Bern, *One-day halt in Mikhak system services*, 15 september 2021; Landinfo, CGRS & SEM, *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 86; Persian Citizen Services, *Passport registration services on the Mikhak website*, <https://persian.net.au/services/passport-services>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹⁴⁷ SFH, *Iran: SANA-System und Zugang zu Gerichtsakten aus dem Ausland*, 26 november 2021, p. 7; Alemohamad Law Office, *Represent a lawyer in Iran without referring to Mikhak system*, <https://alemohamadlaw.com/en/sana-system-information-abroad/>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

¹⁵⁰ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁵¹ Iran Data Portal, *Nationality Law*, <https://irandataportal.syr.edu/nationality-law>, geraadpleegd op 12 april 2022.

- vijf jaar in Iran verblijft, aaneengesloten of in periodes van totaal vijf jaar (lid 2);
- niet voortvluchtig is in verband met de vervulling van zijn dienstplicht (lid 3);
- en niet veroordeeld is in enig land voor een ernstig niet-politiek¹⁵² misdrijf (lid 4).

Blijkens de aantekening bij artikel 979 BW staat een verblijf in het buitenland in Iraanse overheidsdienst gelijk aan een verblijf in Iran.¹⁵³

Blijkens artikel 980 BW kunnen de volgende groepen worden vrijgesteld van het vereiste van vijf jaar legaal verblijf in Iran:

- Personen die bijzondere diensten voor Iran hebben verricht.
- Personen die gehuwd zijn met een Iraanse vrouw en met deze vrouw kinderen hebben.
- Personen die een hoge wetenschappelijke positie bezitten dan wel personen die zich in het algemeen in dienst stellen van het algemeen belang van Iran.¹⁵⁴

De naturalisatieaanvraag moet onder meer vergezeld gaan van identiteitsdocumenten en een verklaring van de politie met betrekking tot de periode van verblijf van de aanvrager in Iran, het ontbreken van een strafblad en het hebben van voldoende middelen van bestaan.¹⁵⁵

Als een man op grond van naturalisatie de Iraanse nationaliteit verkrijgt, verkrijgen zijn echtgenote en (ten tijde van de aanvraag tot naturalisatie) minderjarige kinderen blijkens artikel 984 BW eveneens de Iraanse nationaliteit. Als de echtgenote en/of kinderen een verklaring overleggen van het land waarvan zij de nationaliteit hebben waaruit blijkt dat zij die betreffende nationaliteit zullen behouden, zullen zij niet de Iraanse nationaliteit verkrijgen.¹⁵⁶

Op 3 juni 2020 is de Wet op het verlenen van het staatsburgerschap aan kinderen die zijn voortgekomen uit een huwelijk tussen een Iraanse vrouw en een niet-Iraanse man gepubliceerd. Op basis van deze wet kan een Iraanse vrouw die legaal is gehuwd met een niet-Iraanse man, tot het moment dat hun kind achttien jaar is geworden, de Iraanse nationaliteit aanvragen voor het kind. Daarbij geldt als een van de voorwaarden dat zij geen veiligheidsproblemen hebben. Dit wordt vastgesteld door het ministerie van Inlichtingen en Veiligheid (MOIS) en de inlichtingendienst van het IRGC. Indien de moeder daar niet om verzoekt, kan het kind vanaf achttienjarige leeftijd de Iraanse nationaliteit verkrijgen indien hij of zij geen veiligheidsproblemen heeft. Wanneer bij de vader van dit kind evenmin veiligheidsproblemen spelen, krijgt de vader een verblijfsvergunning.¹⁵⁷

Om in aanmerking te komen voor de Iraanse nationaliteit, moet het kind de verwantschap met een Iraanse moeder aantonen. Wanneer er geen geboorteakte of geboorteregistratie bestaat, moeten de Iraanse moeder en haar kind zich wenden tot een familierechtbank. De rechtbank verzoekt daarbij in de praktijk vaak om de

¹⁵² Artikel 979 BW geeft verder geen definitie van wat onder een ernstig niet-politiek misdrijf wordt verstaan; Eliyeh Delavari, *Report on citizenship law: Iran*, september 2020, p. 11-12.

¹⁵³ Ministerie van Buitenlandse Zaken van de IRI, *Citizenship*, <https://en.mfa.ir/portal/viewpage/4008/citizenship>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹⁵⁴ Delavari, *Report on citizenship law: Iran*, september 2020, p. 11.

¹⁵⁵ *Stateless Journeys, Statelessness in Iran. Country position paper*, november 2019, p. 8.

¹⁵⁶ Iran Data Portal, *Nationality Law*.

¹⁵⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 27.

uitslag van een DNA-test als aanvulling op de verzamelde getuigenissen. Niet iedereen kan echter de kosten voor deze test opbrengen.¹⁵⁸

De Iraanse autoriteiten verklaarden in oktober 2021 dat op grond van voornoemde wet voor ruim 29.000 kinderen een aanvraag was ingediend. De meeste aanvragen kwamen uit de provincies Sistan-Baluchistan, Teheran en Razavi Khorasan. Tot dan toe was aan meer dan 5.000 kinderen een geboorteboekje verstrekt. Daarmee kregen zij onder meer recht op medische zorg en onderwijs.¹⁵⁹

2.2.3

Verlies van de Iraanse nationaliteit

Uit artikel 41 en 42 van de Grondwet volgt dat de Iraanse autoriteiten de nationaliteit van een Iraniër niet kunnen ontnemen. Volgens verschillende bronnen zijn het aanvragen van asiel in een ander land en het niet hebben vervuld van de dienstplicht geen gronden om de Iraanse nationaliteit te verliezen.¹⁶⁰ Een Iraniër kan de Iraanse nationaliteit alleen verliezen als hij of zij daar vrijwillig afstand van doet en een andere nationaliteit heeft verkregen. Blijkens artikel 988 BW moet een persoon om vrijwillig afstand te kunnen doen van de Iraanse nationaliteit:

- ten minste 25 jaar oud zijn (lid 1);
- toestemming hebben van de Ministerraad (lid 2);
- binnen een jaar nadat de instemming van de Ministerraad is verkregen, zijn of haar onroerende goederen in Iran of aanspraken daarop formeel hebben overgedragen (lid 3);
- indien het gaat om een man: de militaire dienstplicht hebben vervuld (lid 4).

De echtgenote en kinderen van een man die afstand doet van zijn nationaliteit verliezen hun nationaliteit niet, tenzij zij in het besluit van de Ministerraad worden genoemd. Blijkens de eerste aantekening van artikel 988 BW moet de aanvrager Iran na instemming van de Ministerraad binnen drie maanden verlaten. Deze termijn kan met instemming van het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken tot maximaal een jaar verlengd worden. Na het verstrijken van de vertrektermijn kunnen de autoriteiten de betrokkene ontslaan, uitzetten en zijn of haar onroerende goederen te koop zetten.¹⁶¹

De aanvraag moet worden ingediend bij het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken.¹⁶² Omdat bij de aanvraagprocedure veel instanties zijn betrokken, waaronder de Ministerraad, de veiligheidsdiensten, de belastingdienst en de rechterlijke macht, kan de aanvraagprocedure twee jaar in beslag nemen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken is de instantie die uiteindelijk al dan niet een voorstel voorlegt bij de Ministerraad. Na instemming van de Ministerraad ontvangt de aanvrager een document waarin dit is vastgelegd.¹⁶³

Uit informatie van de Iraanse ambassade in Nederland volgt dat een aantal Iraniërs, die in Nederland woonachtig zijn, afstand heeft gedaan van de Iraanse nationaliteit.¹⁶⁴

¹⁵⁸ Al-Monitor, *Thousands left stateless in Iran amid ID card limbo*, 22 augustus 2018; UNHCR, *Operational update – Iran (July–September 2021)*, 25 september 2021, p. 2; The Caspian Post, *Undocumented people in Iran – The plight of the Baloch people*, 3 november 2021.

¹⁵⁹ BBCM, *Iran issues 5,000 birth certificates for children of foreign fathers*, 18 oktober 2021; Tehran Times, *Over 5,000 ID cards issued for children born to Iranian women, foreign men*, 18 oktober 2021.

¹⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁶¹ Ministerie van Buitenlandse Zaken van de IRI, *Citizenship*.

¹⁶² Ministerie van Buitenlandse Zaken van de IRI, *Citizenship*.

¹⁶³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 26.

¹⁶⁴ Embassy of the IRI – The Hague, *Acquiring and renouncing Iranian nationality*, 18 mei 2021.

2.2.4 *Herverkrijgen van de Iraanse nationaliteit*

Blijkens artikel 990 BW kan een Iraanse onderdaan die zelf of wiens vader afstand heeft gedaan van de Iraanse nationaliteit, deze weer verkrijgen door daartoe een verzoek in te dienen.¹⁶⁵

2.2.5 *Meervoudige nationaliteit*

Iran erkent in principe geen dubbele nationaliteit. Iran beschouwt een Iraniër met een dubbele nationaliteit in de eerste plaats als Iraans staatsburger. Indien een Iraniër met een dubbele nationaliteit Iran in of uit reist moet hij of zij het Iraanse paspoort gebruiken.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Iran Data Portal, *Nationality Law*.

¹⁶⁶ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 33; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 26; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 9.

3 Mensenrechten

3.1 Positie van specifieke groepen

3.1.1 Etnische groepen

In Iran wonen naar schatting ruim 85 miljoen mensen.¹⁶⁷ Volgens de ngo *Minority Rights Group International* (MRGI) is ongeveer zestig procent Fars en behoort ongeveer veertig procent tot een van de andere etnische groepen.¹⁶⁸ Deze paragraaf gaat in op de positie van de Azeri, Koerden, Arabieren en Baluchi. Het deel uitmaken van een van deze etnische groepen leidt op zichzelf niet tot problemen van de zijde van de autoriteiten. In de verslagperiode kregen activisten die opkwamen voor de belangen van etnische groepen te maken met monitoring, intimidatie en/of arrestatie.¹⁶⁹ Volgens verschillende bronnen gold dit vooral voor activisten die opkwamen voor de belangen van Koerden en Arabieren.¹⁷⁰

De autoriteiten beperken de culturele en politieke activiteiten van deze etnische groepen. Zo is het Perzisch de enige officiële taal op de scholen, in de rechtbanken, op de universiteiten, op kantoor, in contacten met de politie en de gemeente en bij officiële gelegenheden.¹⁷¹ Volgens een bron kan in de rechtbanken worden besloten om tijdens de zittingen een andere voertaal te gebruiken wanneer alle aanwezigen daarmee instemmen, hoewel de notulen dan nog steeds in het Perzisch worden opgesteld.¹⁷²

Kinderen van de andere etnische groepen krijgen van overheidswege geen onderwijs in hun moedertaal. Alleen met toestemming van de autoriteiten mogen op particulier initiatief taallessen in een van de andere talen verzorgd worden. Activisten die ijveren voor onderwijs in hun eigen talen kunnen te maken krijgen met strafvervolgning, omdat zij worden beschouwd als een gevaar voor de nationale veiligheid.¹⁷³

3.1.1.1 Azeri

Azeri vormen de tweede grootste etnische groep in Iran. Zij wonen voornamelijk in de hoofdstad Teheran en in de noordwestelijke provincies Oost-Azerbeidzjan, West-Azerbeidzjan, Ardabil en Zanjan. Azeri zijn overwegend sjiiitische moslims. Zij zijn over het algemeen goed geïntegreerd in de Iraanse samenleving.¹⁷⁴ Een aantal personen uit de Iraanse politieke en geestelijke elite, onder wie de opperste leider, heeft een Azeri-achtergrond.¹⁷⁵

Azeri spreken een Turkse taal. Deze taal, die de Azeri zelf meestal Turki of Torki noemen, maakt gebruik van het Perzische schrift.¹⁷⁶ Azeri kunnen hun taal in het

¹⁶⁷ CIA, *The world factbook – Iran, people and society*, 17 februari 2022.

¹⁶⁸ MRGI, *World directory of minorities and indigenous peoples – Iran*, december 2017.

¹⁶⁹ HRW, *Several Kurdish activists arrested in West Azerbaijan province*, 5 augustus 2021.

¹⁷⁰ HRW, *World report 2022, Iran*, 13 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹⁷¹ Amnesty, *Amnesty International report 2021/22. The state of the world's human rights, Iran*, 29 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 19 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁷² Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁷³ CHRI, *Non-Persian mother languages treated as "national security threat" in Iran*, 26 februari 2021; HRANA, *International Mother Language Day: Limitations, challenges and activism in Iran*, 22 februari 2022.

¹⁷⁴ TRT World, *The Persian cosmopolis: Iran and its diverse ethnicities, explained*, 3 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹⁷⁵ MRGI, *World directory of minorities and indigenous peoples – Azeris*, december 2017; Daily Sabah, *Iran's new Easy Azerbaijan governor slapped during swear-in ceremony*, 24 oktober 2021.

¹⁷⁶ RFE/RL, *Iran's ethnic Azeris and the language question*, 19 juli 2010; AA, *How Persian influence on Azeri in Iran led to its erosion*, 1 augustus 2021.

openbaar spreken. In het Azeri deel van Iran wordt op straat veel Azeri gesproken.¹⁷⁷ In Iran zijn geen onafhankelijke Azeritalige radio- of televisiezenders aanwezig. Wel zenden lokale radio- en televisiezenders, die verbonden zijn aan de Iraanse overheid, programma's in het Azeri uit.¹⁷⁸

Sommige politiek en cultureel actieve Azeri ondervinden in Iran problemen bij activiteiten ten behoeve van hun bevolkingsgroep.¹⁷⁹ Politiek en cultureel actieve Azeri die demonstraties bijwonen kunnen eveneens problemen ondervinden, zoals volgt uit de hierna genoemde voorbeelden van Azeri die hadden deelgenomen aan een demonstratie in Tabriz op 24 juli 2021. Deze demonstratie vond plaats uit solidariteit met de demonstraties tegen het watertekort in Khuzestan (zie paragraaf 1.2.2).¹⁸⁰ In de verslagperiode zijn enkele Azeri-activisten gearresteerd en gedetineerd. Hierna volgen enkele voorbeelden van Azeri-activisten die hiermee te maken kregen. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Op Internationale Moedertaaldag, 21 februari 2021, arresteerden de Basij een Azeri activist in de stad Tabriz in de provincie Oost-Azerbeidzjan. Een van zijn activiteiten was het verspreiden van lesboeken in de Azeri taal. Hij kwam drie dagen later na betaling van een borgtocht van vijfhonderd miljoen rial vrij. Na zijn vrijlating moest hij vanwege nierklachten worden opgenomen in een ziekenhuis.¹⁸¹ Het is niet bekend of hij nadien is aangeklaagd.

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran op 31 maart 2021 een activist, die pleitte voor onderwijs in eigen taal, op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid) tot vier jaar en twee maanden gevangenisstraf, een verbod op lidmaatschap van een groepering gedurende twee jaar en twee maanden dwangarbeid in een afvalverwerkingsbedrijf. Hij zou Azeritalige boeken hebben gedoneerd aan enkele afgelegen dorpen en foto's van Azeri-activisten hebben gepubliceerd, onder meer van de prominente Azeri-activist Abbas Lesani die een gevangenisstraf van vijftien jaar uitzat. De veroordeling bleef in mei 2021 in beroep in stand.¹⁸²

Voorts berichtte het aan de HRAI verbonden *Human Rights Activists News Agency* (HRANA) dat een Azeri-activist de dag na de demonstratie in Tabriz op 24 juli 2021

¹⁷⁷ Al Jazeera, *It's time for Tehran to start listening to ethnic minority groups*, 17 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

¹⁷⁸ Tehran Times, *A manufactured crisis Azerbaijan must avoid*, 24 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 4 april 2022; Vertrouwelijke bron, 6 april 2022.

¹⁷⁹ CHRI, *Non-Persian mother languages treated as "national security threat" in Iran*, 26 februari 2021; HRANA, *Twelve Azerbaijani Turk activists summoned to revolutionary court of Ardabil*, 20 september 2021; HRANA, *Azerbaijani Turk activist Vodood Asadi arrested and transferred to an unidentified location*, 1 november 2021; HRANA, *Azerbaijani Turk activist Saeed Soltani sentenced to two years imprisonment*, 17 december 2021; HRANA, *Azerbaijani Turk activist Afshar Moheb arrested and sent to Ardabil prison*, 23 december 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 14.

¹⁸⁰ Amnesty, *Amnesty International report 2020/21. The state of the world's human rights, Iran*, 7 april 2021, p. 5; AHRAZ, *Statement of AHRAZ on the large-scale arrests related to the protests on July 24, 2021, in the Azerbaijani region of Iran in solidarity with Arab protestors in Khuzestan*, 24 juli 2021; Iran International, *Demonstrators in Iran's Tabriz show support for protests in Khuzestan*, 24 juli 2021; HRANA, *Twelve Azerbaijani Turk activists summoned to revolutionary court of Ardabil*, 20 september 2021; HRANA, *Azerbaijani Turk activists Amir Sattari and Yousef Salahshouri sentenced to imprisonment, fines and flogging*, 16 november 2021.

¹⁸¹ Iran International, *Reports of civil rights activist's kidney failure due to torture in prison*, 6 maart 2021; Arab News, *No country for minorities: The agony of Iran's ethnic Arabs, Kurds, Balochis and Azeris*, 8 maart 2021; IranWire, *Translator fired for reporting brother's torture by Basij*, 19 mei 2021; HRANA, *The use of torture in Iran – Obligations, violations, and victim testimony*, 24 juni 2021.

¹⁸² IranWire, *Azerbaijani language activist jailed in "five-minute" court hearing*, 1 april 2021; HRANA, *Alireza Farshi Dizaj Yekan sentenced to 4 years and 2 months in prison by court of appeals*, 26 mei 2021; United for Iran, *Press release regarding the situation of Mr. Alireza Farshi, the imprisoned Azerbaijani Turks' human and civil rights activist in Iran*, 16 juli 2021; UNPO, *UNPO joins a collective call for the release of Ali Reza Farshi, imprisoned Azerbaijani Turk activist in Iran*, 20 juli 2021; Amnesty, *Defender beaten and denied health care*, 20 juli 2021.

was gearresteerd en dat een revolutionaire rechtbank in Tabriz hem op 20 oktober 2021 veroordeelde tot vier maanden gevangenisstraf wegens het 'online aanzetten van mensen om strafbare feiten te begaan'.¹⁸³

In november 2021 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Ardabil een Azeri-activist tot zestien jaar gevangenisstraf, mede op grond van artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie) en artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI). Hij zou onder meer steun hebben verleend aan de demonstratie in Tabriz op 24 juli 2021 en lid zijn geweest van een Zuid-Azerbeidzjaanse organisatie onder leiding van Abbas Lesani.¹⁸⁴

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in de stad Khoy in de provincie West-Azerbeidzjan op 23 november 2021 twee Azeri op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) tot drie maanden gevangenisstraf. Zij hadden deelgenomen aan de demonstratie in Tabriz op 24 juli 2021.¹⁸⁵

De vraag of politieke activiteiten van Azeri's in het buitenland actief worden gemonitord door de Iraanse autoriteiten kon niet met zekerheid worden beantwoord.

3.1.1.2

Koerden

Koerden zijn de derde grootste etnische groep. Zij wonen voornamelijk in de noordwestelijke provincies Koerdistan, West-Azerbeidzjan, Kermanshah, Hamedan en Ilam. Veel Koerden zijn soennitische moslims, maar er zijn ook sjiiitische Koerden. In Iran worden verschillende Koerdische talen gesproken, zoals het Kelhuri en het Kurmanji, maar de meeste Iraanse Koerden spreken Sorani.¹⁸⁶

Koerden kunnen hun talen in het openbaar gebruiken. Zij mogen op straat in het Koerdisch spreken. Zij kunnen ook buiten in Koerdische klederdracht rondlopen.¹⁸⁷ In Iran zijn geen onafhankelijke Koerdischtalige radio- of televisiezenders aanwezig. Wel zenden lokale radio- en televisiezenders, die verbonden zijn aan de Iraanse overheid, programma's in het Koerdisch uit.¹⁸⁸ De Koerdischtalige televisiezenders zijn via de satellietkanalen te ontvangen.¹⁸⁹ Volgens een bron worden op scholen van overheidswege geen Koerdische taallessen verzorgd en zijn alle schoolmateriaal en alle lessen in het Perzisch.¹⁹⁰ Koerden worden in zoverre beperkt in het spreken en schrijven van hun eigen talen in het onderwijs, dat zij toestemming moeten hebben om taallessen in het Koerdisch te mogen geven aan kinderen. Een Koerd die zonder toestemming taallessen gaat verzorgen, loopt al snel het risico te worden beschuldigd van het plegen van een misdrijf tegen de nationale veiligheid. Dat overkwam een taaldocente uit de stad Sanandaj, die zonder vergunning les gaf in het Koerdisch. In februari 2021 bracht een rechtbank in beroep haar veroordeling tot een gevangenisstraf van tien jaar op grond van artikel 498 WvS (oprichten of leiden van een illegale organisatie) terug tot vijf jaar. Op 8 januari 2022 begon zij aan haar gevangenisstraf.¹⁹¹

¹⁸³ HRANA, *Azerbaijani Turk activist Nader Sadeghian sentenced to four months imprisonment*, 25 oktober 2021; Journalismisnotacrime.com, *Shahin Barzegar*, 30 oktober 2021.

¹⁸⁴ HRANA, *Azerbaijani Turk activist Parviz Siabi sentenced to 16 years imprisonment*, 22 november 2021; South Azerbaijan, *16 years prison sentence to S. Azerbaijani protester!*, 1 december 2021.

¹⁸⁵ HRANA, *Yosuf Pirjani and Reza Moghaddasi sentenced to three months each in prison*, 23 november 2021; United for Iran, *Yousef Pirjani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6868/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

¹⁸⁶ USIP, *Iran's troubled provinces: Kurdistan*, 3 februari 2021.

¹⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 19 december 2021.

¹⁸⁸ VOA, *Double the risk for Iranian Kurdish journalists*, 19 augustus 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 4 april 2022.

¹⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 4 april 2022.

¹⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 19 december 2021.

¹⁹¹ IHR, *Zara Mohammadi starts serving prison term after judicial review rejected without reason*, 8 januari 2022; Rudaw, *Kurdish language teacher turns herself in to Iranian authorities*, 8 januari 2022.

Sommige politiek en cultureel actieve Koerden ondervinden in Iran problemen bij activiteiten ten behoeve van hun bevolkingsgroep.¹⁹² In Iran zijn verschillende Koerdische politieke partijen actief. Deze zijn echter allemaal illegaal. De autoriteiten beschouwen alle Koerdische partijen als terroristische organisaties. De belangrijkste Koerdische partijen, die in de verslagperiode actief waren, zijn:

- De *Kurdistan Democratic Party of Iran* (KDPI);
- De *Kurdistan Democratic Party – Iran* (KDP-I);
- De *Party of Free Life in Kurdistan* (PJAK);
- De *Komala Party of Iranian Kurdistan* (Komala-PIK);
- De *Komala Party of Kurdistan* (Komala-TPK);
- De *Komala Communist Party of Iran* (Komala-CPI).
- De *Kurdistan Freedom Party* (PAK).¹⁹³

Voor meer informatie over deze partijen wordt verwezen naar paragraaf 3.1.2.2 van het ambtsbericht van februari 2021. Koerden die in verband worden gebracht met een van deze partijen kunnen te maken krijgen met lange gevangenisstraffen.¹⁹⁴ Koerden die demonstraties bijwoonden konden eveneens te maken krijgen met strafvervolgning.¹⁹⁵ Volgens een bron hangt dat echter van meerdere factoren af, zoals wat voor demonstratie het is en wie het organiseert.¹⁹⁶ Hierna volgen enkele voorbeelden van politiek en cultureel actieve Koerden die in de verslagperiode te maken kregen met strafvervolgning. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Een revolutionaire rechtbank in de stad Sanandaj in de provincie Koerdistan veroordeelde op 2 februari 2021 een milieuactiviste van de ngo *Green Kurdistan Association*¹⁹⁷ op grond van artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie) tot vier jaar gevangenisstraf wegens lidmaatschap van een Koerdische oppositiepartij. In beroep werd deze straf omgezet naar één jaar gevangenisstraf. Op 10 juni 2021 begon zij aan het uitzitten van haar straf en op 10 november 2021 kwam zij op borgtocht vrij.¹⁹⁸ Verder arresteerden de autoriteiten op 2 februari 2021

¹⁹² IHR, *36 right groups call for urgent release of Kurdish activists in Iran*, 3 februari 2021; HRW, *Joint letter: Urgent international action needed to secure release of Kurdish activists and others arbitrarily detained in Iran*, 3 februari 2021; IHR, *Kurdish activists Aram Fathi and Soraya Haghdoust released on bail*, 28 juni 2021; Hengaw, *Sherko Tabnak, an activist from Bokeran, was sentenced to one year in prison*, 5 september 2021; KHRN, *Security forces detain Kurdish activist in Iran's Sanandaj*, 16 februari 2022; BBCM, *Iran arrests 30 over 'use of Kurdish symbols' during Nowruz festivities*, 28 maart 2022.

¹⁹³ Morning Star, *Komala party urge world not to forget the Kurds of Iran*, 9 april 2021; Rudaw, *Armed Kurdish group kills IRGC commander: KDPI*, 17 april 2021; Green Left, *Iran's Komala: Guns and social democratic roses*, 28 juni 2021; Rudaw, *Clashes between PKK, Iranian Kurdish opposition group in Erbil province*, 4 juli 2021; Rudaw, *Official from Iran's KDP-I killed in Erbil: party statement*, 7 augustus 2021; The Arab Weekly, *Iran urges Iraq to expel Iranian rebels from Kurdish region*, 11 augustus 2021; Iran International, *Is Tehran readying an assault on Iranian Kurdish groups in Iraq?*, 10 september 2021; KHRN, *Iran IRGC holds in detention PJAK member previously reported killed*, 28 september 2021; Komala International, *The merger of the Komala Party of Kurdistan and the Komala Party of Iranian Kurdistan*, 20 januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁹⁴ Hengaw, *Kurdish prisoner, Sherko Agushi released on bail after 18 months in detention*, 20 februari 2021; HRANA, *Shirku Agooshi sentenced to 10 years in prison*, 30 december 2021; KHRN, *Iran sentences Kurdish woman to suspended prison sentence*, 2 maart 2022; Hengaw, *Qader Mohammadzadeh, a Kurdish political prisoner, was sent on leave after 17 years*, 18 maart 2022.

¹⁹⁵ Hengaw, *2 Kurdish citizens sentenced to 13 years in prison for participating in November 2019 protests in Kermanshah*, 12 april 2021.

¹⁹⁶ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

¹⁹⁷ De ngo Green Kurdistan Association is in 2001 opgericht in Sanandaj en richt zich op behoud van natuur en cultuurhistorie; IHRDC, *On the margins: Arrest, imprisonment and execution of Kurdish activists in Iran today*, 12 april 2012, p. 31; Allan Hassaniyan, *The environmentalism of the subalterns: a case study of environmental activism in Eastern Kurdistan/Rojhelat, Local Environment* 26(8), 2021, p. 930-947, 936.

¹⁹⁸ KHRN, *Iran sentences Kurdish environmental activist to four years in prison*, 8 februari 2021; Hengaw, *Sanandaj: Verurteilte Kurdische Aktivistin tritt Gefängnisstrafe an*, 14 juni 2021; KHRN, *Iran releases two political prisoners on bail in Kurdistan province*, 21 oktober 2021; United for Iran, *Faranak Jamshidi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6196/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

een andere milieuactiviste van de *Green Kurdistan Association*. In oktober 2021 veroordeelde de revolutionaire rechtbank in Sanandaj haar tot twee jaar voorwaardelijk wegens lidmaatschap van de PJAK.¹⁹⁹ Dezelfde rechtbank veroordeelde haar echtgenoot en tevens milieuactivist in mei 2021 tot vier jaar voorwaardelijk wegens lidmaatschap van de PJAK.²⁰⁰ Voorts arresteerden de autoriteiten op 22 september 2021 een milieuactivist uit de stad Baneh in de provincie Koerdistan. Hij kwam op 13 november 2021 op borgtocht vrij.²⁰¹ Op 27 september 2021 arresteerden de autoriteiten een milieuactivist uit Sanandaj. Het is verder niet bekend of hij vervolgens is veroordeeld.²⁰²

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran op 29 juni 2021 een man van Koerdische afkomst wegens 'vijandschap tegen God' ter dood vanwege zijn optreden tijdens de benzineprotesten van november 2019. Hij zou onder meer twee auto's in brand hebben gestoken en leuzen op muren hebben geschreven.²⁰³ Op 23 maart 2022 berichtte HRANA dat het hooggerechtshof in januari 2022 de zaak terugverwees naar de revolutionaire rechtbank en dat deze rechtbank vervolgens in plaats van de doodstraf vijf jaar gevangenisstraf oplegde.²⁰⁴

Het hooggerechtshof bevestigde in augustus 2021 de terdoodveroordeling van een Koerdische man uit de stad Kamyaran in de provincie Koerdistan vanwege gewapende opstand, onder meer in verband met de dood van drie leden van de Basij in 2016. Volgens de Iraanse autoriteiten was hij lid van de KDPI. Volgens verschillende mensenrechtenorganisaties was in zijn zaak sprake van een door marteling verkregen bekentenis en was er geen sprake van een eerlijk proces, omdat hij bijvoorbeeld geen toegang zou hebben gehad tot een advocaat. Op 19 december 2021 volgde zijn executie in de gevangenis van Sanandaj.²⁰⁵

De vraag of politieke activiteiten van Koerden in het buitenland actief worden gemonitord door de Iraanse autoriteiten kan niet eenduidig worden beantwoord. Britse media stelden dat er wel monitoring van Koerden plaatsvindt, bijvoorbeeld middels spyware.²⁰⁶ Verder zijn er berichten dat familieleden in Iran worden ondervraagd over de activiteiten van hun familieleden in het buitenland.²⁰⁷ Voorts stelde de KDPI dat de aanval in Leeuwarden op 19 juni 2020 waarbij een Koerdische

¹⁹⁹ Hengaw, *Kurdish female activist, Roya Jalali detained by Iranian security forces in Sanandaj*, 3 februari 2021; Hengaw, *Uncertainty about female Kurdish activist, Roya Jalali's fate and whereabouts*, 10 februari 2021; KMMK, *Roya Jalali was temporarily released*, 4 maart 2021; HRANA, *Roya Jalali sentenced to two years of suspended imprisonment*, 25 oktober 2021; IranWire, *Two Kurdish activists taken to prison by security forces*, 26 oktober 2021; KHRN, *Appeals court upholds Kurdish woman activist's prison sentence*, 26 oktober 2021.

²⁰⁰ Hengaw, *Kurdish environmental activist, Khabat Mafakheri sentenced to 4 years in prison*, 29 mei 2021; HRANA, *Khabat Mafakheri*, 2 juni 2021; KHRN, *August monthly report: Human rights violations in Iranian Kurdistan*, 1 september 2021; KHRN, *Appeals court upholds Kurdish woman activist's prison sentence*, 26 oktober 2021.

²⁰¹ KHRN, *Iran security forces arrest two Kurdish environmental activists*, 29 september 2021; HRANA, *Salah Hossein-Panah detained in Baneh*, 29 september 2021; KHRN, *Kurdish activists released on bail in Baneh*, 16 november 2021.

²⁰² KHRN, *Iran security forces arrest two Kurdish environmental activists*, 29 september 2021; HRANA, *Salar Salehi arrested by security forces in Sanandaj*, 30 september 2021; KHRN, *Iran detains two environmental activists, holds two others in custody*, 19 november 2021.

²⁰³ IHR, *Protester Hossein Kheiri sentenced to death for destruction of public property*, 2 juli 2021; HRANA, *Hossein Kheiri sentenced to death for "Moharebeh"*, 2 juli 2021; Hengaw, *Kurdish political prisoner sentenced to death by Iranian judiciary*, 3 juli 2021.

²⁰⁴ HRANA, *Death sentence of Hossein Kheiri commuted to five years imprisonment*, 23 maart 2022.

²⁰⁵ Iran International, *Cellmate says death-row Kurd was tortured for murder confession*, 30 augustus 2021; CHRI, *Tortured, sentenced to death without lawyer: Iran must halt execution of political prisoner*, 31 augustus 2021; OHCHR, *Iran must halt imminent execution of Kurdish prisoner – UN experts*, 3 september 2021; BBCM, *Iran executes Kurdish activist despite social media campaigns*, 19 december 2021; BBC News, *Iran execution of Heidar Ghorbani sparks rare anti-government protest*, 19 december 2021; NRC, *Mensenrechten: Protesten in westelijk Iran na executie Koerdische gevangene*, 21 december 2021.

²⁰⁶ The Guardian, *Iranian activists at increasing risk in former haven Turkey*, 20 april 2021; BBC News, *Iran 'hides spyware in wallpaper, restaurant and games apps'*, 8 februari 2021.

²⁰⁷ KHRN, *Security forces threaten Kurdish activist's family in Iran*, 2 maart 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

activist gewond raakte in opdracht van Iran was uitgevoerd. Volgens het Nederlandse Openbaar Ministerie heeft het onderzoek geen aanwijzingen opgeleverd dat de verdachte handelde uit politieke motieven of in opdracht van een derde partij.²⁰⁸

3.1.1.3 Arabieren

De meeste Iraanse Arabieren wonen in de provincie Khuzestan. Verder wonen zij langs de kust in de provincies Bushehr en Hormozgan.²⁰⁹ De meeste Arabische gemeenschappen bevinden zich in het westelijk deel van Khuzestan. De meesten zijn sjiietisch en een kleiner, maar nog steeds aanzienlijk deel, is soennitisch.²¹⁰

In Khuzestan mogen Arabieren hun eigen culturele of feestelijke aangelegenheden organiseren.²¹¹ Zij mogen hun eigen taal in het openbaar spreken en zij mogen in hun traditionele Arabische klederdracht rondlopen.²¹² Vanwege het bestaan van Arabische protestbewegingen in het buitenland, die zich richten tegen de Iraanse autoriteiten, is er veel wantrouwen richting de Arabische bevolkingsgroep en zijn er veel gevoeligheden.²¹³ Vanwege het wantrouwen en de gevoeligheden worden culturele activiteiten al snel als politieke activiteiten aangemerkt.²¹⁴

In Iran zijn geen onafhankelijke Arabischtalige radio- of televisiezenders aanwezig. Wel zenden lokale radio- en televisiezenders die verbonden zijn aan de Iraanse overheid op lokaal niveau programma's in het Arabisch uit. Daarnaast heeft IRIB een internationale Arabischtalige nieuwszender genaamd *Al-Alam*. Verder zijn er Arabischtalige en tweetalige kranten in Khuzestan.²¹⁵

Sommige politiek en cultureel actieve Arabieren ondervinden in Iran problemen bij activiteiten ten behoeve van hun bevolkingsgroep. Dit geldt ook voor activiteiten zoals het bijwonen van een demonstratie, omdat de autoriteiten dergelijke activiteiten kunnen aanmerken als propaganda tegen de IRI of als politieke activiteiten die de nationale veiligheid bedreigen. Dit bleek onder meer tijdens de demonstraties vanwege het watertekort in Khuzestan waarbij de autoriteiten het signaal afgaven dat de grens bereikt was en zij gewelddadig ingrepen (zie paragraaf 1.2.2).²¹⁶

Een van de actieve Arabische protestbewegingen is de ASMLA. Deze beweging streeft naar een onafhankelijke Arabische staat.²¹⁷ De Iraanse autoriteiten merken de afscheidingsbeweging ASMLA aan als een terroristische groepering. Iran houdt de ASMLA verantwoordelijk voor meerdere dodelijke bomaanslagen in het land,

²⁰⁸ Leeuwarder Courant, *OM: geen aanwijzingen voor inmenging Iran bij steekpartij station Leeuwarden*, 21 september 2020; OM, *Zestien jaar cel geëist wegens poging tot moord pal voor treinstation Leeuwarden*, 22 juni 2021; NRC, *Verwarde man of politieke afrekening?*, 23 juni 2021; NRC, *Iraniër twaalf jaar cel voor aanval met mes op station Leeuwarden*, 7 juli 2021.

²⁰⁹ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²¹⁰ FDD, *The impact of the Ahwaz protests in Iran*, 18 juli 2021.

²¹¹ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²¹² Vertrouwelijke bron, 6 april 2022.

²¹³ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²¹⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²¹⁵ Iran International, *Press TV and Al-Alam relaunch on Iranian domains after US closures*, 23 juni 2021; BBCM, *Iran's state broadcaster 'hacked'*, 27 januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 6 april 2022.

²¹⁶ HRANA, *Three and five years imprisonment against Tamuli Torfi and Childawi upheld by the court of appeals*, 7 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²¹⁷ NRC, *IND en AIVD gewaarschuwd voor moord op Iraanse activist*, 19 juni 2021; NOS, *Waarom buitenlandse spionnen moordaanslagen beramen in Nederland*, 14 augustus 2021; AD, *Activist ziet 'Iraans complot'*, OM wil hem zes jaar de cel in voor terrorisme, 22 september 2021.

waaronder de aanslag op een militaire parade op 22 september 2018.²¹⁸ In 2020 arresteerden de Iraanse autoriteiten de Zweeds-Iraanse Habib Chaab, een prominent ASMLA-lid. Volgens de Turkse autoriteiten had een vrouwelijke medewerker van een Iraanse inlichtingendienst Chaab in oktober 2020 naar Istanboel gelokt, zodat hij van daaruit kon worden ontvoerd naar Iran. Op 18 januari 2022 was de eerste zittingsdag in het strafproces. De Iraanse autoriteiten klaagden hem aan wegens het 'verspreiden van corruptie op aarde'.²¹⁹

De rechtbank Rotterdam veroordeelde op 27 oktober 2021 een ASMLA-lid tot vier jaar gevangenisstraf wegens deelname aan een organisatie die het plegen van terroristische misdrijven tot oogmerk had, het voorbereiden van terrorisme en financiering van terrorisme. Hij had zich na zijn vertrek uit Iran aangesloten bij de ASMLA. Voor deze organisatie had hij in Nederland een televisiestudio opgezet. Hij was betrokken geweest bij het voorbereiden en financieren van aanslagen in Iran. Het ging daarbij om het in brand steken van banken en om aanslagen op personen die gelieerd waren aan de Iraanse overheid.²²⁰ Verder oordeelde een Deense rechtbank in februari 2022 dat drie ASMLA-leden schuldig waren aan het promoten van terreur in Iran en het verzamelen van informatie voor een buitenlandse inlichtingendienst.²²¹

Er zijn aanwijzingen dat politieke activiteiten van etnische Arabieren uit Iran in het buitenland actief worden gemonitord door de Iraanse autoriteiten en dat etnische Arabieren uit Iran die in het buitenland opkomen voor culturele en etnische rechten van Arabieren in Iran eveneens actief worden gemonitord. Dat volgde onder meer uit de liquidatie van een voorman van de ASMLA in Den Haag in 2017 en uit de arrestatie in 2018 van een Noorse Iraniër in Zweden. Deze Noorse Iraniër zou naar verluidt opdracht hebben gekregen om informatie te verzamelen over de voorman van de ASMLA in Denemarken. Daarbij zou hij onder meer foto's van zijn woning hebben gemaakt. Op 26 juni 2020 veroordeelde een Deense rechtbank hem tot zeven jaar cel.²²² Verder veroordeelde een rechtbank in Zweden in 2019 een Iraakse man tot 2,5 jaar gevangenschap wegens spionage. Hij zou informatie hebben verzameld over Arabieren in Zweden, Denemarken, België en Nederland. Daarbij zou hij onder meer foto's en video-opnames van bijeenkomsten en demonstraties hebben gemaakt.²²³

²¹⁸ RFE/RL, *Iranians plead not guilty to Danish terrorism charge*, 29 april 2021; Mehr News, *Intelligence ministry busts ringleader of ASMLA terror group*, 12 november 2021.

²¹⁹ The Washington Post, *Turkey says Iranian intelligence was behind elaborate plot to kidnap opponent in Istanbul*, 13 december 2020; Reuters, *Turkey detains 11 over abduction of Iranian dissident – police*, 14 december 2020; Al Arabiya, *Turkey confirms Iran's kidnapping of former ASMLA leader Habib Chaab on its soil*, 14 december 2020; TRT World, *How an Iranian spy penetrated Ahwazi-Arab circles to honey trap Habib Chaab*, 18 december 2020; IranWire, *Kidnapped dissident Habib Chaab indicted in Iran*, 9 november 2021; BBCM, *Iran court indicts Arab separatist leader for 'terrorist attacks'*, 21 november 2021; BBCM, *Court blames EU countries for housing Iranian Arab 'terrorists'*, 18 januari 2022; Reuters, *Iran starts trial of Arab separatist leader linked to military parade attack*, 18 januari 2022; France 24, *Dissident Iran-Swede tried in Tehran for 'corruption on earth'*, 18 januari 2022; BBCM, *Second hearing for Arab dissident: Iran calls for extraditing 'terrorists'*, 26 januari 2022.

²²⁰ AD, OM: *Eisa S. moet zes jaar cel in voor terrorisme*, 23 september 2021; De rechtspraak, *Uitspraak van de rechtbank Rotterdam van 27 oktober 2021 (zaaknummer: 10/960177-19)*, 27 oktober 2021; AD, *Iraanse vluchteling betrokken bij aanslagen*, 28 oktober 2021.

²²¹ PET, *Leading ASMLA members arrested in Denmark for espionage on behalf of Saudi Arabia*, 3 februari 2021; Reuters, *Denmark arrests three members of Iranian opposition group on spy charges*, 3 februari 2020; MEE, *Denmark charges Iranian opposition group members over terrorism plots in Iran*, 15 april 2021; RFE/RL, *Iranians plead not guilty to Danish terrorism charge*, 29 april 2021; The Independent, *Danish court find 3 Iranians guilty of spying for Saudis*, 4 februari 2022; Al Jazeera, *Danish court finds Iranian trio guilty of spying for Saudi Arabia*, 4 februari 2022.

²²² Reuters, *Danish high court upholds conviction of Norwegian man in Iran spy case*, 6 mei 2021; IranWire, *Mohammad Davoudzadeh Loloei, a terror plot and lessons Europe learned*, 18 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²²³ AP News, *Sweden sentences Iraqi man of spying for Iran*, 20 december 2019.

3.1.1.4

Baluchi

De meeste Baluchi zijn soennitische moslims en wonen in de zuidoostelijke provincie Sistan-Baluchistan. Deze provincie grenst aan Pakistan en Afghanistan. Sistan-Baluchistan geldt als de armste provincie van Iran. Veel Baluchi zijn vanwege de armoedige leefomstandigheden betrokken bij smokkelpraktijken (zie paragraaf 1.2.7). Een groot aantal Baluchi is niet in het bezit van een geboortebokje. Baluchi waren van oudsher nomaden die vanwege hun nomadische levenswijze rondtrokken door Iran en Pakistan en weinig contact hadden met de autoriteiten.²²⁴

Volgens een bron kunnen Baluchi hun eigen taal in het openbaar spreken.²²⁵ In Iran zijn enkele tweetalige publicaties en zeer beperkte Baluchitalige uitzendingen op de Iraanse staatstelevisie. Er is geen op zichzelf staande Baluchitalige radio- of televisiezender.²²⁶

Relatief veel terdoodveroordeelden behoren tot de Baluchi bevolkingsgroep. Volgens verschillende bronnen nam in de eerste maanden van 2021 het aantal executies van Baluchi toe.²²⁷ Daarnaast executeerden de autoriteiten volgens IHR in januari 2022 minstens 46 personen, onder wie vijftien Baluchi.²²⁸ Veel van de geëxecuteerden van Baluchi afkomst zijn veroordeeld wegens drugsdelicten of vanwege een misdrijf tegen de nationale veiligheid. Omdat in de provincie Sistan-Baluchistan, waar de meerderheid van de bevolking etnisch Baluchi is, veel drugssmokkel voorkomt, is het aantal Baluchi dat ter dood is gebracht relatief hoog.²²⁹

3.1.2

Militaire dienstplicht

De militaire dienstplicht geldt voor alle mannelijke Iraniërs tussen de 18 en 49 jaar die geschikt zijn voor het vervullen van de dienstplicht.²³⁰ Er geldt geen dienstplicht voor vrouwen.²³¹ Iraanse mannen moeten zich binnen een maand na het begin van het Iraanse kalenderjaar waarin zij achttien jaar worden aanmelden bij de lokale dienstplichtafdeling. Dat kan door zich daarvoor te laten registreren bij het postkantoor of bij een kantoor van de politie +10 (zie paragraaf 2.1.5). Dit kan ook online. Jaarlijks zijn er vier oproeprondes waarbinnen groepen dienstplichtigen worden opgeroepen.²³² De dienstplichtafdeling bepaalt naar welke kazerne of welk onderdeel de dienstplichtigen gaan. Dat kan het reguliere leger, het IRGC of de politie zijn.²³³ Hoogopgeleide en getalenteerde dienstplichtigen kunnen hun dienstplicht ook vervullen bij een aantal niet-militaire bedrijven en organisaties op het gebied van onderwijs, productie en gezondheidszorg. Zij kunnen ook deelnemen

²²⁴ Global Voices, *Iran's invisible children*, 1 augustus 2019; The Caspian Post, *Undocumented people in Iran – The plight of the Baloch people*, 3 november 2021.

²²⁵ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²²⁶ Vertrouwelijke bron, 4 april 2022.

²²⁷ IranWire, *Wave of executions of Baluch Iranians horrifies campaign groups*, 1 februari 2021; OHCHR, *Iran: UN experts alarmed over execution of Baloch minority prisoners*, 4 februari 2021; IranWire, *Executions of Iranian drug offenders increase threefold in four months*, 4 mei 2021.

²²⁸ IHR, *Iran: At least 46 executed in January 2022*, 3 februari 2022.

²²⁹ UN, *Iran: Human rights experts condemn execution of Baloch minority prisoner*, 4 februari 2021.

²³⁰ Tehran Times, *Iranian volleyball players avoid military service after winning Asian Games*, 2 september 2018; Iran International, *Iran cancels military service buy-out after public backlash*, 31 januari 2022; IranWire, *'Extortion': Iranian MPs U-turn on military service buy-out scheme*, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

²³¹ BBCM, *Iran general dismisses girls' military service plan as 'joke'*, 6 augustus 2018; Financial Tribune, *Training to help improve post-conscription job prospects for Iranian youth*, 25 november 2018; CIA, *The world factbook – Iran, military and security*, 17 februari 2022.

²³² Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²³³ Australian Government, *DFAT country information report – Iran*, 14 april 2020, p. 55; The Washington Post, *They dream of reaching America. Their forced service in Iran's Revolutionary Guard locks them out*, 27 februari 2021; Atlantic Council, *I was once conscripted into the Iranian armed forces. Here's why the IRGC designation is punishing conscripts*, 11 maart 2022.

aan een onderzoeksproject.²³⁴ Aan het begin van hun militaire diensttijd ontvangen dienstplichtigen een basistraining.²³⁵ Afhankelijk van de locatie en de persoonlijke omstandigheden van een dienstplichtige kan de dienstplicht tussen de 17 en 24 maanden duren.²³⁶ Na afloop van de militaire dienst ontvangt een dienstplichtige een afzwaaikaart. Deze kaart is nodig als een Iraniër in de dienstplichtige leeftijd solliciteert naar een baan of een reis naar het buitenland wil maken. Voor een aantal overheidsdiensten, zoals het aanvragen van een paspoort of een rijbewijs, is een afzwaaikaart of vrijstellingskaart benodigd.²³⁷

3.1.2.1 Uitstel

Het is mogelijk om uitstel te vragen voor de militaire dienst. Op grond van artikel 33 van de Wet op de dienstplicht kunnen scholieren, studenten aan een universiteit en studenten religieuze wetenschappen op vertoon van een certificaat van hun onderwijsinstelling bij de lokale dienstplichtafdeling uitstel krijgen. De dienstplichtafdeling bepaalt de duur van het uitstel. Scholieren die uitstel willen vanwege een vervolgopleiding ontvangen een brief van de dienstplichtafdeling waarmee zij het nationale toelatingsexamen voor het universitair onderwijs (*konkur*) kunnen doen. Daarnaast kan een dienstplichtige ook om medische redenen tijdelijk uitstel krijgen. Bij een derde verlenging van een tijdelijk uitstel op medische gronden krijgt de dienstplichtige een vrijstelling.²³⁸

3.1.2.2 Vrijstelling

Vrijstelling voor militaire dienst is mogelijk. Er zijn verschillende medische en sociale vrijstellingsgronden. Zo kan een zoon van een ongehuwde moeder die onder toezicht staat van het *Imam Khomeini Relief Committee* en de *State Welfare Organization* (SWO) vrijstelling krijgen, alsmede zonen uit gezinnen met drie of meer dochters.²³⁹ Sporters die een medaille winnen tijdens een groot internationaal toernooi, zoals de Olympische Spelen, kunnen ook vrijstelling krijgen.²⁴⁰ Transvrouwen en homoseksuele mannen krijgen eveneens vrijstelling (zie paragraaf 3.2.5.11).

3.1.2.3 Afkoop

Volgens een bron was het in de verslagperiode niet mogelijk om de militaire dienst af te kopen. Er was in de verslagperiode ook geen regeling ingevoerd dat mannen, die zich tien jaar lang niet hebben gemeld voor de dienstplicht, deze op grond daarvan konden afkopen.²⁴¹ In het Iraanse jaar 1397 (2018/2019) was er voor het laatst een afkoopregeling. Op 29 januari 2022 vergaderde een parlementaire commissie over een voorstel om de dienstplicht voor het Iraanse jaar 1401 (2022/2023) af te kopen. Daarbij was de hoogte van de afkoopsom afhankelijk van

²³⁴ Tehran Times, *Talented conscripts can do military service at knowledge-based companies*, 13 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²³⁵ Los Angeles Times, *What's wrong with the Iranian army? Deadly shootings put spotlight on forced military service*, 28 september 2017; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²³⁶ The Washington Post, *They dream of reaching America. Their forced service in Iran's revolutionary guard locks them out*, 27 februari 2021; BBCM, *Iran's armed forces official say 2.9m absentees from compulsory service*, 6 april 2021; CIA, *The world factbook – Iran, military and security*, 17 februari 2022.

²³⁷ Australian Government, *DFAT country information report – Iran*, 14 april 2020, p. 56; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 44; Persian Citizen Services, *Passport registration services on the Mikhak website*, <https://persian.net.au/services/passport-services#passport-renewal>, geraadpleegd op 12 april 2022.

²³⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 42-44.

²³⁹ SWO, *Military exemption*, 28 april 2021.

²⁴⁰ Tehran Times, *Iranian volleyball players avoid military service after winning Asian Games*, 2 september 2018; Tasnim News, *Ayatollah Khamenei exempts Iranian medalists from conscription*, 6 november 2018; BBCM, *BBCM Iran watchlist for 20 February*, 20 februari 2022.

²⁴¹ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

het diploma van de dienstplichtige. Er kwam echter veel kritiek op de hoogte van de bedragen, waarna het voorstel weer werd ingetrokken.²⁴²

Ondanks het ontbreken van een formele afkoopregeling voor alle dienstplichtigen, komt het afkopen van de dienstplicht met smeergeld voor.²⁴³

- 3.1.2.4 Inzet bij gevechtsacties
In oorlogstijd worden dienstplichtigen ingezet bij gevechtsacties.²⁴⁴ In vreedstijd trainen dienstplichtigen alleen maar op het uitvoeren van gevechtsacties.²⁴⁵
- 3.1.2.5 Specialisten in dienst van de strijdkrachten
Volgens een bron komt het zelden voor dat niet-militairen, vanwege hun specialistische kennis, door het IRGC of het reguliere leger worden gevraagd om voor hen te komen werken.²⁴⁶ Volgens een andere bron komt dit vooral bij het IRGC voor. Daar staan geen repercussies tegenover als de niet-militair weigert samen te werken met het IRGC of het leger.²⁴⁷ Een andere bron stelt dat het afhangt van de situatie en dat in dit verband alles mogelijk is.²⁴⁸
- 3.1.2.6 Pensioenleeftijd voor beroepsmilitairen
De algemene pensioenleeftijd voor mannen is 60 jaar en voor vrouwen 55 jaar bij minimaal twintig jaar pensioenaftocht. Mannen kunnen ook na 30 dienstjaren met pensioen en vrouwen na 25 dienstjaren.²⁴⁹ Volgens een bron kunnen beroepsmilitairen na 30 dienstjaren eveneens met pensioen. Dit is voor alle rangen hetzelfde.²⁵⁰ Volgens een andere bron kunnen mannelijke beroepsmilitairen met minstens 25 dienstjaren of vrouwelijke beroepsmilitairen met minstens 20 dienstjaren reeds een aanvraag indienen om met pensioen te gaan, maar deze aanvraag kan worden afgewezen. Normaal gesproken gaan beroepsmilitairen na 30 dienstjaren of met de leeftijd van 60 jaar met pensioen.²⁵¹
- 3.1.2.7 Leden van de inlichtingen- en veiligheidsdienst van het IRGC
Leden van de inlichtingen- en veiligheidsdienst van het IRGC lopen tijdens hun dagelijkse werkzaamheden niet altijd in uniform.²⁵²
- 3.1.3 *Leden van oppositiepartijen en politieke activisten*
In het Iraanse parlement is geen sprake van oppositiepartijen. Buiten het parlement zijn evenmin legale oppositiepartijen actief.²⁵³
- 3.1.3.1 Mujahedin-e Khalq
De in de jaren zestig opgerichte *Mujahedin-e Khalq* (MeK, ook wel *People's Mojahedin Organization of Iran*, PMOI, of de *Mujahedin-e Khalq Organization*, MKO)

²⁴² Iran International, *Iranian expats can pay €15,000 not to serve in the military*, 21 januari 2022; Iran International, *Iran to allow buy-out of military service, for the rich*, 30 januari 2022; Iran International, *Iran cancels military service buy-out after public backlash*, 31 januari 2022; IranWire, 'Extortion': *Iranian MPs U-turn on military service buy-out scheme*, 1 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 4 februari 2022.

²⁴³ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁴⁴ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

²⁴⁶ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²⁴⁸ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

²⁴⁹ Mohammed Reza Mojtahedi & Aidin Bagheri Hamed, A look at retirement funds in the Iranian legal system, *Studies in Asian Social Science* 6(1), 20 januari 2019, p. 28-50, 33; Landinfo, *Report Iran: The Iranian welfare system*, 12 augustus 2020, p. 28.

²⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 21 december 2021.

²⁵¹ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

²⁵² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 19 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

²⁵³ Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

opereert buiten Iran onder de paraplu van de *National Council of Resistance of Iran* (NCRI). Deze organisatie stond in de verslagperiode onder leiding van Maryam Rajavi, de echtgenote van de oprichter van de NCRI. Sinds 2016 verblijven meer dan tweeduizend MKO-leden op de zwaar beveiligde basis *Ashraf 3* vlakbij het dorp Manzë in Albanië.²⁵⁴ Op 10 juli 2021 hield de MKO zijn jaarlijkse bijeenkomst in Parijs.²⁵⁵

De Iraanse autoriteiten beschouwen de MKO als een terroristische organisatie en als een serieus te nemen vijand. Vaak duiden zij de MKO aan als 'hypocrieten' (*monafeqin*).²⁵⁶ Volgens een bron proberen de Iraanse autoriteiten de MKO op allerlei manieren schade toe te brengen.²⁵⁷ Zo veroordeelde een Iraanse rechtbank in oktober 2021 de MKO tot het betalen van een schadevergoeding aan een groep van ongeveer veertig personen, onder wie naar verluidt een aantal voormalige MKO-leden.²⁵⁸ Leden en aanhangers van de MKO kunnen in Iran ernstige problemen ondervinden als zij als zodanig worden geïdentificeerd. Zij kunnen zelfs de doodstraf opgelegd krijgen.²⁵⁹ In de verslagperiode zat een aantal personen gedetineerd vanwege hun veronderstelde banden met de MKO.²⁶⁰ Volgens HRAI veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran in november 2021 een persoon die volgens de autoriteiten banden had met de MKO ter dood wegens het 'verspreiden van corruptie op aarde'.²⁶¹

Uit verschillende gebeurtenissen volgt dat de Iraanse autoriteiten speciale aandacht hebben voor Iraniërs die in het buitenland actief zijn voor de MKO. Daarbij valt niet uit te sluiten dat de autoriteiten hen met extra aandacht monitoren.²⁶² In het recente verleden hebben Iraniërs die in het buitenland actief zijn voor de MKO problemen ondervonden van de zijde van de Iraanse autoriteiten.²⁶³ Zo stelden

²⁵⁴ Emerging Europe, *Albania and Iran's dissident MEK: A marriage made in the US*, 11 augustus 2021; The Times, *The People's Mujahidin: the Iranian dissidents seeking regime change in Tehran*, 22 augustus 2021.

²⁵⁵ Iran International, *Threat of legal action against Iran International for covering MKO event*, 26 juli 2020; Press TV, *France hosts MKO meeting again*, 7 juli 2021; France 24, *Iran opposition says Raisi victory shows regime weakness*, 10 juli 2021.

²⁵⁶ Fars News, *Spokesman raps Western politicians for supporting anti-Iran MKO terrorist group*, 11 juli 2021; Tehran Times, *The West is accustomed to supporting terrorism*, 11 juli 2021; Fars News, *Iran: MKO meeting good opportunity to reveal real face of hypocritical US politicians*, 13 juli 2021; Mehr News, *August 29, national day of fight against terrorism in Iran*, 30 augustus 2021; BBCM, *Iran Guards dismantle 'counter-revolutionary' group near capital*, 2 november 2021; BBCM, *Iran criticises Italy for holding opposition group meeting*, 6 november 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2021.

²⁵⁸ BBCM, *Iran's court fines Albania-based dissident group*, 13 oktober 2021.

²⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁶⁰ HRW, *University students petition for peers' release from unjust detention*, 6 mei 2021; HRW, *Immediately release Maryam Akbari-Monfared from prison*, 13 mei 2021; BBCM, *Group of Iran academics urges release of two 'gifted' students*, 14 mei 2021; IHR, *Political prisoner Maryam Akbari-Monfared behind bars for 12 years without furlough*, 25 oktober 2021; HRANA, *Amir Hossein Moradi offered release on bail*, 26 oktober 2021; Amnesty, *Unjustly detained students harshly beaten*, 22 november 2021; Iran International, *Iran holding imprisoned students in Evin's notorious security ward*, 5 januari 2022; United for Iran, *Amir Hossein Moradi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5923/>, geraadpleegd op 12 april 2022; United for Iran, *Ali Reza Golipour*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2145/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

²⁶¹ HRANA, *Political prisoner Kamran Rezaiefar sentenced to death by revolutionary court of Tehran*, 5 november 2021.

²⁶² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²⁶³ The Guardian, *Rockets strike Iranian opposition camp in Baghdad*, 29 oktober 2015; Amnesty, *Iraq: Investigate deadly Camp Liberty rocket attack*, 30 oktober 2015; Generalbundesanwalt, *Anklage wegen mutmaßlicher Spionage*, 8 april 2016; AP News, *Germany charges 2 Iranians with spying on opposition members*, 8 april 2016; DW, *Germany charges two for spying on Iran's MEK on behalf of Iranian intelligence*, 8 april 2016; Reuters, *Albania says it foiled Iranian plot to attack exiled dissidents*, 23 oktober 2019; VOA, *Albania names Iranian, Turkish members of alleged terrorist cell*, 23 oktober 2019; Het Nieuwsblad, *"Hebben zelfs nog nooit een diefstal gepleegd"*, 4 december 2020; Iran International, *Iranian diplomat's ledger triggers spy ring investigation in Germany*, 22 januari 2021; BBC News, *France bomb plot: Iran diplomat Assadollah Assadi sentenced to 20 years*, 4 februari 2021; Reuters, *In first for Europe, Iran envoy sentenced to 20-year prison term over bomb plot*, 4 februari 2021; IranWire, *The diplomat bomber, mysterious notebooks and turbulent dreams*, 7 april 2021; IranWire, *New Iran terror suspects in Sweden: 'Refugees' with fake nationalities*, 24 mei 2021; De Standaard, *Doelwit verijdelde bomaanslag vraagt om diplomatiek signaal*, 17 november 2021.

leden van een organisatie in Zweden, die banden heeft met de MKO, in mei 2021 dat zij te maken hadden met bedreigingen via telefoon en e-mail alsmede met vernielingen aan hun auto's en woningen. Volgens hen waren de Iraanse autoriteiten hiervoor verantwoordelijk.²⁶⁴

3.1.4 *Familieleden van politieke opposanten*

Volgens verschillende bronnen zetten de autoriteiten familieleden van politieke opposanten regelmatig onder druk vanwege hun familierelatie. Familieleden van politieke activisten kregen in de verslagperiode te maken met intimidaties en arrestaties.²⁶⁵ Daarnaast komen familieleden van politieke opposanten in de verhoogde aandacht van de autoriteiten te staan wanneer de autoriteiten zich richten op het achterhalen waar het betreffende familielid verblijft. Een indicatie of familieleden problemen zullen ondervinden kan de bekendheid van het familielid zijn, hoewel dat niet in alle gevallen opgaat.²⁶⁶ Een voorbeeld van iemand die vanwege een prominent familielid problemen kreeg, was de broer van vrouwenrechtenactiviste Masih Alinejad. Hij kreeg in juli 2020 acht jaar gevangenisstraf opgelegd. Volgens sommige mensenrechtenorganisaties was dit een vergeldingsactie vanwege de activiteiten van zijn zus, die in de Verenigde Staten verblijft.²⁶⁷

Een ander voorbeeld was de dochter van een Koerdische activist. Een revolutionaire rechtbank in Sanandaj veroordeelde deze activist op 27 maart 2021 wegens gewapende opstand tot vijftien jaar gevangenisstraf. Volgens de autoriteiten was hij lid van de PJAK. Op 6 juli 2021 arresteerden de autoriteiten zijn dochter. Zij werd naar verluidt in gevangenschap gedwongen om een bekentenis af te leggen tegen haar vader. Zij kwam op 28 augustus 2021 op borgtocht vrij.²⁶⁸ Het hooggerechtshof verwees de zaak van de vader vervolgens terug voor een herziening. Op 16 februari 2022 sprak de revolutionaire rechtbank in Sanandaj hem vrij.²⁶⁹

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag hoe het in de praktijk gaat als de autoriteiten bij een woning komen om iemand te arresteren en de gezochte persoon is niet thuis, maar een familielid is wel aanwezig. Dit hangt namelijk sterk af van de individuele omstandigheden van de desbetreffende zaak. Het komt voor dat de veiligheidsdiensten een familielid arresteren en voor geruime tijd meenemen als het gezochte familielid niet aanwezig is, om op deze wijze druk uit te oefenen op de persoon waar het hen eigenlijk om te doen is. Dit gebeurt echter niet in alle gevallen en is dus afhankelijk van de zaak.²⁷⁰

²⁶⁴ Al Arabiya, *Bomb thrown at Iranian-Swedish politician's home after she criticized Iran's regime*, 27 juli 2020; IranWire, *Coercion by a thousand proxies: How Iran targets dissidents in Sweden*, 21 mei 2021.

²⁶⁵ USDoS, *Iran 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p. 22; Amnesty, *Iran: Release Ahwazi Arab man forcibly disappeared in reprisal for his relatives' activism*, 24 juni 2021; IranWire, *Exiled Iranian Kurds' families told: Bring back your loved ones, or we'll kill them*, 19 november 2021; KHRN, *Iran intelligence threatens families of activists living in Europe*, 17 februari 2022.

²⁶⁶ IranWire, *Iranian journalist in Canada: Security agencies used my father as bait*, 15 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²⁶⁷ Radio Farda, *Brother of anti-hijab activist sentenced to eight years in Iran*, 16 juli 2020; CHRI, *Activist's brother sentenced to eight years in prison, collective punishment of families continues in Iran*, 16 juli 2020.

²⁶⁸ KMMK, *Nahid Kamangar, the daughter of political prisoner Hossein Kamangar, was arrested*, 7 juli 2021; KHRN, *Iran intelligence ministry detains Kurdish woman*, 7 juli 2021; Hengaw, *Nahid Kamangar, daughter of Kurdish political prisoner, Hussein Kamangar, arrested by Iranian security forces*, 7 juli 2021; Rudaw, *Daughter of Kurdish political activist arrested in Iran: watchdog*, 7 juli 2021; KHRN, *Sanandaj: Kurdish woman's detention extended*, 11 augustus 2021; KHRN, *Iran jails a Kurdish woman, continues detaining another*, 26 augustus 2021; KHRN, *Iran releases seven Kurdish civilians on bail in Sanandaj*, 31 augustus 2021.

²⁶⁹ KHRN, *Kurdish activist tried for 'instigating armed uprising'*, 15 februari 2021; KMMK, *Hossein Kamangar was sentenced to 15 years in prison*, 28 maart 2021; KHRN, *Iran court sentences Kurdish political prisoner to 15 years in prison*, 30 maart 2021; KHRN, *Sanandaj: Iran court acquits Kurdish political prisoner*, 16 februari 2022.

²⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 15 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

- 3.1.5 *Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse* (LHBTI)
 Informatie over LHBTI is niet op alle onderwerpen in detail beschikbaar. Bronnen maken niet altijd onderscheid tussen lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse. Verder ontbreekt informatie over intersekse. Hierdoor is een aantal vragen onbeantwoord gebleven.

Verschillende bronnen geven aan dat gedurende de verslagperiode in de positie van LHBTI geen wezenlijke verandering is opgetreden.²⁷¹

- 3.1.5.1 Strafbbaarstelling van homoseksuele handelingen
 In de verslagperiode is de wetgeving ten aanzien van LHBTI niet aangepast.²⁷² Mannelijke en vrouwelijke homoseksuele gerichtheid is in Iran op zichzelf wettelijk niet strafbaar of verboden.²⁷³ Het verrichten van seksuele handelingen tussen personen van hetzelfde geslacht is wel strafbaar. Dit is vastgelegd in boek 2 WvS (art. 233-241). Zie voor meer informatie hierover paragraaf 3.1.5.1 van het ambtsbericht van februari 2021.

- 3.1.5.2 Strafvervolgning tegen LHBTI
 Volgens verschillende bronnen voeren de autoriteiten in het algemeen geen actief strafrechtelijk vervolgingsbeleid tegen LHBTI vanwege hun seksuele geaardheid.²⁷⁴ Voor zover bekend zijn in de verslagperiode geen veroordelingen voorgekomen die enkel gebaseerd zijn op homoseksuele handelingen met wederzijdse instemming.

Volgens een bron kan het bekend zijn van (toegeschreven) LHBTI-gedragingen of gerichtheid van een persoon in de praktijk leiden tot een onevenredige of discriminatoire bestraffing of tenuitvoerlegging van een straf die wordt opgelegd bij (strafrechtelijke) vervolging wegens een algemeen delict, bijvoorbeeld omdat er extra aanklachten aan een zaak worden toegevoegd of omdat er aanvullende bestraffingen, zoals een training bij de Basij, worden opgelegd.²⁷⁵

Behalve op grond van de artikelen 233-241 WvS kan ook op andere gronden strafvervolgning tegen LHBTI worden ingezet. Volgens een bron gebeurt dat meestal in combinatie met andere strafbare feiten, waarbij de homoseksuele geaardheid als ondersteunend bewijs wordt gebruikt. Dat zijn vaak feiten waarbij geen heterdaad kan worden aangetoond. In dat geval wordt het gekoppeld aan onzedelijk gedrag. Daarbij is de strafmaat een stuk lager dan in het geval van een veroordeling op grond van de artikelen 233-241 WvS.²⁷⁶ Zo kan cross-dressing op grond van artikel 638 WvS (misdrijf tegen de openbare zedelijkheid en normen) bestraft worden met een geldboete, 74 zweepslagen of een gevangenisstraf van tien dagen tot twee maanden.²⁷⁷ Volgens een bron volgt bij een eerste keer meestal meteen een boete en bij een tweede keer zweepslagen.²⁷⁸

In de verslagperiode is op basis van verschillende aanklachten strafvervolgning ingezet tegen LHBTI, bijvoorbeeld wegens verkrachting van een man door een man (*livat-e be-onf*) of het verspreiden van 'corruptie op aarde' (artikel 286 WvS). Er zijn

²⁷¹ Vertrouwelijke bron, 6 december 2021; Vertrouwelijke bron, 7 december 2021; Vertrouwelijke bron, 10 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁷² CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, augustus 2021, p. 1.

²⁷³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 49-50; NBC News, *Gay Iranian man dead in alleged 'honor killing,' rights group says*, 11 mei 2021.

²⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁷⁵ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

²⁷⁷ IRBC, *Iran: Dress codes, including enforcement (2016-February 2020)*, 21 februari 2020, p. 1; Article 19, *Iran: Policing women on social media*, 22 mei 2020; 6Rang, *Hidden wounds. A research report on violence against LGBTI in Iran*, 15 september 2020, p. 12; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, 24 augustus 2021, p. 4.

²⁷⁸ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

berichten van homoseksuelen mannen en transpersonen die gedetineerd zaten in de Evin gevangenis in Teheran.²⁷⁹ Volgens nieuwswebsite *IranWire* zaten zij daar om verschillende redenen. Dat varieerde van 'vrouwelijk gedrag' tot beroving of het plegen van fraude.²⁸⁰ Volgens HRAI verbleven in 2021 vijftien gevangenen die beschuldigd waren van homoseksuelen relaties in de Rajai Shahr gevangenis in Karaj.²⁸¹

Er zijn berichten dat in de verslagperiode vier mannen zijn geëxecuteerd wegens verkrachting van een man door een man. Volgens HRAI executeerden de autoriteiten op 5 juli 2021 om die reden twee mannen in de gevangenis van Maragheh in de provincie Oost-Azerbeidzjan.²⁸² Tevens executeerden de autoriteiten op 30 januari 2022 om die reden twee mannen in dezelfde gevangenis.²⁸³

Volgens verschillende bronnen kan het verspreiden van 'corruptie op aarde' eveneens aan LHBTI worden tegengeworpen, bijvoorbeeld wanneer mensen online homoseksualiteit bespreken of openlijk een homoseksuelen relatie hebben.²⁸⁴ Op 8 november 2021 berichtte het Iraanse persbureau *Tasnim News* dat het IRGC enkele personen in de provincie West-Azerbeidzjan had gearresteerd op verdenking van het deel uitmaken van een bende die meisjes smokkelt en die homoseksualiteit steunt. Volgens de ngo *6Rang* had dit bericht mogelijk te maken met de arrestatie van een lesbienne die op 27 oktober 2021 was gearresteerd door het IRGC toen zij de grens met Turkije probeerde over te komen.²⁸⁵ Volgens Amnesty International volgde op 16 januari 2022 als aanklacht het verspreiden van corruptie op aarde door het promoten van homoseksualiteit, het communiceren met mediakanalen die tegen Iran gericht zijn en het promoten van het christendom.²⁸⁶

Volgens een bron kunnen LHBTI die zich verenigen en op het internet actief zijn aangeklaagd worden op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) of artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid).²⁸⁷ Openlijke LHBTI-getinte uitingen op internet en sociale media kunnen eveneens tot strafvervolging leiden. Dat kan bijvoorbeeld op grond van artikel 14 en 15 van de *Computer Crimes Law*. Deze artikelen verbieden de productie, de publicatie en het bewaren van 'immorele content' op straffe van een boete of een gevangenisstraf.²⁸⁸ Verder kunnen deze uitingen worden vervolgd op grond van artikel 639 WvS (het aanmoedigen tot losbandigheid) en artikel 640 WvS (het publiceren of verspreiden van materiaal in strijd met de publieke moraal). Dit kan leiden tot een boete, zweepslagen of een gevangenisstraf.²⁸⁹

²⁷⁹ HRANA, *On the International Day Against Homophobia, Transphobia, and Biphobia HRA highlights the ongoing discrimination and violence against the Iranian LGBTQ+ community*, 16 mei 2021; *IranWire*, *Eight years on, the trauma continues for LGBTQ+ Iranians detained at birthday party by IRGC*, 2 september 2021; *6Rang*, *Suicide and neglect: Trans prisoners treated worse than animals in Iran's most notorious prison*, 10 januari 2022.

²⁸⁰ *IranWire*, *Voices from the basement: Gay and trans detainees on life in Evin prison*, 9 juni 2021.

²⁸¹ HRAI, *Annual report 2021*, december 2021, p. 54.

²⁸² HRANA, *Two prisoners executed in Maragheh prison*, 6 juli 2021; IHR, *Farhad Najafi and Ali Ashmadi executed on rape charges in Maragheh*, 8 juli 2021.

²⁸³ BBCM, *Iran executes two men on homosexuality charges*, 31 januari 2022; *IranWire*, *Two men executed on 'sodomy' charges*, 31 januari 2022; IHR, *Farid Mohammadi and Mehrdad Karimpour executed on charges of 'sodomy by force'*, 31 januari 2022; *Pink News*, *Two gay men executed by Iran's cruel regime for the 'crime of sodomy'*, 31 januari 2022; HRANA, *Two inmates executed in Maragheh Central Prison*, 3 februari 2022.

²⁸⁴ *6Rang*, *Hidden wounds*, 15 september 2020, p. 12; *IranWire*, *Disowned by their families, Iranian trans women turn to sex work*, 27 mei 2021; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, 24 augustus 2021, p. 3; HRAI, *Annual report 2021*, december 2021, p. 54; Amnesty, *Ill-treated Iranian LGBTI defender at risk*, 25 januari 2022.

²⁸⁵ *6Rang*, *Islamic revolutionary guard corps arrest a lesbian in Urmia, Iran*, 8 december 2021.

²⁸⁶ Amnesty, *Ill-treated Iranian LGBTI defender at risk*, 25 januari 2022.

²⁸⁷ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁸⁸ OutRight Action International, The Citizen Lab & OONI, *No Access. LGBTIQ website censorship in six countries*, augustus 2021, p. 41; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, 24 augustus 2021, p. 4.

²⁸⁹ *6Rang*, *Hidden wounds*, 15 september 2020, p. 12.

3.1.5.3 Ernstige gevallen van discriminatie

Volgens verschillende bronnen krijgen LHBTI over het algemeen geen steun of bescherming bij de autoriteiten in het geval van ernstige problemen van medeburgers. Bovendien riskeren zij daarmee zelf strafvervolgning en riskeren zij dat hun familie achter hun geaardheid komt.²⁹⁰

LHBTI kunnen eveneens te maken hebben met discriminatie en geweld van de zijde van de autoriteiten. LHBTI kunnen geconfronteerd worden met intimidatie door de politie. Zij lopen het risico om slachtoffer te worden van willekeurige arrestaties en detentie. Het komt voor dat de autoriteiten invallen doen bij privébijeenkomsten en privéfeesten. Er zijn eveneens getuigenissen van mensen die stellen afgeperst te zijn door ambtenaren nadat hun seksuele geaardheid bij hen bekend raakte.²⁹¹

In de Iraanse samenleving is homoseksualiteit een groot taboe. De sociale druk op LHBTI om te voldoen aan de heteroseksuele norm en om te trouwen is groot. LHBTI lopen in vergelijking met heteroseksuelen onevenredig veel kans om het slachtoffer te worden van represailles van familie, vrienden en anderen, bijvoorbeeld omdat zij homoseksualiteit als een aantasting van de familie-eer zien. Daarbij kan het gaan om sociale uitsluiting, maar in sommige gevallen ook om mishandeling of zelfs om eerwraak (zie paragraaf 3.1.5.12).²⁹² Mannen kunnen in de praktijk soms samenwonen en in individuele gevallen binnen hun familie- en vriendenkring in beperkte mate open zijn over hun geaardheid. Het komt soms ook voor dat LHBTI hun geaardheid op de sociale media niet verborgen houden.²⁹³ Er zijn echter ook veel verhalen bekend van LHBTI die in beperkte mate open zijn over hun geaardheid en daardoor niet meer aan werk kunnen komen, door hun familie worden verstoten en aan lager wal raken.²⁹⁴

Een voorbeeld van een ernstig incident vond naar verluidt op 5 oktober 2021 plaats toen een transvrouw uit Semnan in een park door een onbekende man werd aangevallen en neergestoken, terwijl deze man uitriep dat er geen plaats was voor mensen zoals zij. Uit de berichtgeving volgt niet dat nadien een dader in beeld is gekomen.²⁹⁵ Er zijn geen cijfers bekend hoe vaak dit soort incidenten zich voordoen. Evenmin is bekend of over alle ernstige gevallen wordt gerapporteerd.²⁹⁶ Vanwege het grote taboe rondom dit onderwerp houden LHBTI en/of hun familieleden incidenten over het algemeen stil, waardoor het vermoeden bestaat dat er op dit punt sprake is van onderrapportage.²⁹⁷

3.1.5.4 Maatschappelijke organisaties

Volgens verschillende bronnen zijn er vanwege de vijandige omgeving voor LHBTI in Iran geen zichtbare en actieve maatschappelijke organisaties die opkomen voor de rechten van LHBTI in Iran.²⁹⁸ Volgens een andere bron zijn er informele, illegale en ondergronds opererende groepen die zich voornamelijk richten op het creëren van

²⁹⁰ RFE/RL, *Horrible killing of young gay man puts plight of Iran's LGBT community in spotlight*, 11 mei 2021; IHR, *Iran: The Islamic penal code promotes violence against the LGBT community*, 15 mei 2021; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, 24 augustus 2021, p. 3; IranWire, *Iranian gay man: "I couldn't tell police about my rape"*, 24 september 2021; Vertrouwelijke bron, 8 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

²⁹¹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

²⁹² DW, *The difficulties of being gay in Iran*, 26 februari 2021; Rudaw, *Suicide, disownment, persecution: LGBT+ community pushed to the brink in Iran*, 14 februari 2022.

²⁹³ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021.

²⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 21 februari 2021.

²⁹⁵ IranWire, *'There's no place for people like you here': Trans woman stabbed in northern Iran*, 9 oktober 2021.

²⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 8 december 2021.

²⁹⁷ Sato & Alexander, *State-sanctioned killing of sexual minorities*, februari 2021, p. 21; HRANA, *On the International Day Against Homophobia, Transphobia, and Biphobia HRA highlights the ongoing discrimination and violence against the Iranian LGBTQ+ community*, 16 mei 2021.

²⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

veilige plekken, op *empowerment* en op het verstrekken van informatie aan LHBTI. In sommige grote steden van Iran zijn enkele formele en legale organisaties aanwezig die alleen voor de rechten van een specifieke groep transgenders kunnen opkomen. Daarbij gaat het om transgenders die heteroseksueel zijn, die een binaire genderidentiteit hebben (man of vrouw) en die bereid zijn om een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan.²⁹⁹

3.1.5.5 Transgenders

De positie van transgenders verschilt van die van andere LHBTI, omdat transgenders wettelijk erkend zijn en zij zich zodoende in de Iraanse samenleving vrijer kunnen bewegen. Er zijn echter wel signalen dat het overgaan tot geslachtsveranderingsoperaties in sommige gevallen door een hoge mate van externe druk of zelfs dwang gebeurt (zie paragraaf 3.1.5.10). Op basis van een *fatwa* uit de jaren tachtig is een geslachtswijziging van zowel mannen als vrouwen in Iran mogelijk. Daarbij geldt als voorwaarde dat transgenders zijn gediagnosticeerd met een *gender identity disorder* (GID) en een geslachtsveranderingsoperatie hebben ondergaan. Nadat transgenders een operatie hebben ondergaan en daarmee hun transitie hebben voltooid, kunnen zij op basis van hun nieuwe naam en geslacht een nieuw geboortboekje, een identiteitskaart en een paspoort krijgen.³⁰⁰

In een artikel van *IranWire* staat dat de *State Welfare Organization* (SWO) in Iran een speciaal centrum heeft voor interventies in sociale crises, dat aan kwetsbare transgenders in Iran advies, onderdak en juridische en financiële hulp bij operaties zou bieden. Maar sinds jaren is er een gebrek aan voldoende financiering.³⁰¹

Discriminatie van transgenders door medeburgers komt veel voor, vooral in de directe omgeving. Transgenders worden vaak door hun familieleden verstoten.³⁰² Transgenders hebben te maken met allerlei vormen van discriminatie en marginalisering in de samenleving. Zij kunnen moeilijker aan een baan komen, zij krijgen minder betaald of zij raken juist hun baan kwijt.³⁰³ Transgenders hebben veelal ook problemen met het verkrijgen van woonruimte en problemen met trouwen.³⁰⁴ Desondanks vinden volgens een bron veel transgenders in de grote steden over het algemeen hun eigen weg wel.³⁰⁵ Vanwege de slechte maatschappelijke positie en het ontbreken van steun van hun familie leiden sommige transgenders een bestaan aan de randen van de samenleving, bijvoorbeeld in de prostitutie.³⁰⁶

3.1.5.6 Documenten en uitreizen

Volgens een bron ondervinden LHBTI niet meer dan anderen problemen wanneer zij officiële documenten proberen te verkrijgen of wanneer zij willen uitreizen.³⁰⁷

²⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 10 december 2021.

³⁰⁰ M. Alipour, Islamic shari'a law, neotraditionalist Muslim scholars and transgender sex-reassignment surgery: A case study of Ayatollah Khomeini's and Sheikh al-Tantawi's fatwas, *International Journal of Transgenderism* 18(1), 2017, p. 91-103, 95; Quartz, "Everyone treated me like a saint"—In Iran, there's only one way to survive as a transgender person, 28 april 2017; IranWire, A life in darkness: Being a trans man and a mother in Iran, 25 februari 2021; VOA, LGBT people fleeing harassment in Iran find life no easier in Turkey, 16 april 2021; HRANA, On the International Day Against Homophobia, Transphobia, and Biphobia HRA highlights the ongoing discrimination and violence against the Iranian LGBTQ+ community, 16 mei 2021.

³⁰¹ IranWire, 'There's no place for people like you here': Trans woman stabbed in northern Iran, 9 oktober 2021.

³⁰² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁰³ Outriders, Being a trans person in Iran, an overlooked and misunderstood minority, 17 maart 2021; HRANA, On the International Day Against Homophobia, 16 mei 2021.

³⁰⁴ Quartz, "Everyone treated me like a saint"—In Iran, there's only one way to survive as a transgender person, 28 april 2017.

³⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁰⁶ Outriders, Being a trans person in Iran, an overlooked and misunderstood minority, 17 maart 2021; IranWire, Disowned by their families, Iranian trans women turn to sex work, 27 mei 2021.

³⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

Volgens een andere bron kunnen zij daarbij geconfronteerd worden met intimidaties van de zijde van de autoriteiten, zoals scheldpartijen. Zij zullen in de meeste gevallen wel in het bezit worden gesteld van documenten om te kunnen uitreizen. Dit kan echter per persoon verschillen en is afhankelijk van de context en de voorgeschiedenis met de autoriteiten.³⁰⁸

3.1.5.7 Ontmoetingsplaatsen en onlineactiviteiten

Volgens verschillende bronnen houden de autoriteiten ontmoetingsplaatsen van LHBTI, zoals bepaalde parken en winkelcentra in Teheran, in de gaten. Meestal kunnen LHBTI elkaar op die plekken zonder problemen ontmoeten en daar bijvoorbeeld elkaars handen vasthouden.³⁰⁹ Er zijn berichten dat de autoriteiten online activiteiten van LHBTI monitoren. De Cyber Police is op dat gebied actief. Het is echter niet precies bekend hoe tegen de online activiteiten van LHBTI wordt opgetreden.³¹⁰

In Iran is veel censuur waardoor LHBTI zich moeilijk kunnen organiseren en moeilijk toegang kunnen krijgen tot informatie. Veel sociale media zijn geblokkeerd. Ook websites die betrekking hebben op LHBTI zijn geblokkeerd. Er zijn verschillende getuigenissen van mensen die stellen op LHBTI-websites door medewerkers van de overheid te zijn bedreigd. Er zijn ook berichten dat de autoriteiten LHBTI via dating apps opzettelijk in de val lokken.³¹¹

3.1.5.8 Openlijke LHBTI-personen

In Iran zijn geen boegbeelden van de LHBTI-gemeenschap aanwezig.³¹² Over het algemeen houden LHBTI hun seksuele geaardheid naar de buitenwereld toe verborgen waardoor zij niet openlijk enige invloed kunnen uitoefenen in wetgevingstrajecten en maatschappelijke discussies.³¹³ Er zijn met uitzondering van een specifieke groep transgenders geen openlijke LHBTI in Iran. De meeste openlijke transgenders in Iran zijn transgenders die heteroseksueel zijn, die een binaire genderidentiteit hebben en die bereid zijn om een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan of die doen alsof zij dat zijn. Zij kunnen wel proberen om enige invloed uit te oefenen in wetgevingstrajecten of in het publieke debat. Andere LHBTI kunnen hun geaardheid online of offline uiten, maar dan kunnen zij te maken krijgen met repressie van de autoriteiten en druk van de familie (zie paragraaf 3.1.5.3).³¹⁴

3.1.5.9 LHBTI in de media

De Iraanse media rapporteren doorgaans niet over LHBTI in Iran, omdat homoseksualiteit in de Iraanse optiek in het eigen land niet bestaat.³¹⁵ Alleen transgenders die heteroseksueel zijn, die een binaire genderidentiteit hebben en die bereid zijn om een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan kunnen in de nationale media geportretteerd worden. Publieke figuren portretteren LHBTI in de verschillende nationale media over het algemeen negatief. Daarbij ligt de nadruk op homoseksualiteit. Daarbij kunnen ook transgenders onder deze categorie geschaard worden als zij hun transitieproces nog niet hebben voltooid, zoals wettelijk is

³⁰⁸ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³¹⁰ In het Perzisch luidt de benaming van de Cyber Police: *polis-e faza-ye toulid va tabadol-e ettela'at*, afgekort tot FATA; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³¹¹ OutRight Action International et al., *No access*, augustus 2021, p. 44.

³¹² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³¹³ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

³¹⁴ France 24, *Transgender Iranians take to the stage to raise awareness*, 19 september 2016; IranWire, *Iranian women you should know: Maryam Khatoon Molkara*, 10 april 2020; IranWire, *A dark history: Honor killings of Iran's LGBTQ citizens*, 2 augustus 2020; DW, *Iran: How transgender people survive ultraconservative rule*, 16 mei 2021.

³¹⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

vereist.³¹⁶ Er zijn wel verschillende Perzische mainstream media in het buitenland en verschillende websites, blogs, podcasts en sociale media accounts, die weliswaar niet legaal zijn in Iran, maar die meer inclusief zijn in het portretteren van LHBTI.³¹⁷

3.1.5.10 Homoseksualiteit als ziekte

In Iran overheerst de gedachte dat homoseksualiteit een stoornis is waarvoor iemand behandeld kan worden.³¹⁸ Zorgpersoneel en psychologen in Iran beschouwen homoseksualiteit meestal als een GID.³¹⁹ Een behandeling voor een GID kan bestaan uit medicatie, hormoonbehandelingen en conversie therapieën. Daarbij wordt soms gebruik gemaakt van behandelingen met elektroshocks op de handen en geslachtsdelen, sterilisatie en *shaming*.³²⁰ Er zijn verschillende berichten over transgender personen die door familieleden, medische behandelaars en de autoriteiten onder druk zijn gezet om een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan, zodat zij zich kunnen conformeren aan de heteroseksuele norm. Daarbij speelde soms bij de betreffende transgender persoon de gedachte mee dat een volledige transitie zou helpen om meer geaccepteerd te worden in de samenleving en dat zij zodoende aan strafvervolging, de sociale druk, de discriminatie of het geweld konden ontkomen.³²¹ Volgens een bron zijn er ook LHBTI die beginnen aan een overgangsproces, bijvoorbeeld door hormonen te nemen of zelfs een geslachtsveranderingsoperatie te ondergaan, omdat zij geen toegang hebben tot informatie over de verscheidenheid aan genderidentiteiten. Dit kan ook komen omdat zij geen toegang hebben tot deskundige zorgverleners in de geestelijke gezondheidszorg. Of dit kan komen omdat zij weten dat de samenleving, de familie of de overheid hen niet accepteren, omdat hun geslachtsuitdrukking niet past binnen de regels van de wet. Dit laatste kan zich bijvoorbeeld voordoen in het geval van de verplichte *hijab* (islamitische bedekking) voor iemand die bij de geboorte als vrouw is aangemerkt, maar die een andere genderidentiteit heeft.³²²

Een geslachtsveranderingsoperatie van een persoon bij wie een GID is vastgesteld, is toegestaan in Iran. Het is een moeizaam proces om toestemming te krijgen voor deze operatie, onder meer omdat een transgender zich verschillende keren moet wenden tot een rechtbank en een medische commissie.³²³ Om de transitiekosten te dekken kan een transgender financiële ondersteuning van de overheid krijgen, hoewel dit niet kostendekkend is. Daarbij beoordeelt de overheid per geval of een transgender voor financiële ondersteuning in aanmerking komt.³²⁴ Een geslachtsveranderingsoperatie brengt grote gezondheidsrisico's met zich mee, onder meer omdat de meeste chirurgen daar niet goed in zijn opgeleid en er geen goede

³¹⁶ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

³¹⁷ Vertrouwelijke bron, 8 december 2021.

³¹⁸ Sato & Alexander, *State-sanctioned killing of sexual minorities*, februari 2021, p. 39; RFE/RL, *Horrific killing of young gay man puts plight of Iran's LGBT community in spotlight*, 11 mei 2021.

³¹⁹ IranWire, *Counselling or coercion? LGBTQ+ Iranians face pervasive ignorance in the medical community*, 16 april 2021; SWO, *Social support for people with sexual identity disorder (daily-government)*, 28 april 2021.

³²⁰ IranWire, *LGBT Iranians recount the horrors of "conversion therapy"*, 18 februari 2021; USDoS, *Iran 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p. 58; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, augustus 2021, p. 2.

³²¹ DW, *The difficulties of being gay in Iran*, 26 februari 2021; LGBTQ Nation, *Iran is forcing gay men to have gender transition surgeries to "make them straight"*, 3 maart 2020; USDoS, *Iran 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p. 57; RFE/RL, *Horrific killing of young gay man puts plight of Iran's LGBT community in spotlight*, 11 mei 2021; HRANA, *On the International Day Against Homophobia, Transphobia, and Biphobia HRA highlights the ongoing discrimination and violence against the Iranian LGBTQ+ community*, 16 mei 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

³²² Vertrouwelijke bron, 8 december 2021.

³²³ Kayhan Life, *How gender reassignment works in Iran: Interview with Shaya Goldoost*, 20 september 2018; Outriders, *Being a trans person in Iran, an overlooked and misunderstood minority*, 17 maart 2021; IranWire, *"I played my role too well": Iranian trans woman living a double life*, 28 april 2021.

³²⁴ AP News, *Iran's transgender people face discrimination despite fatwa*, 21 mei 2018; DW, *Iran: How transgender people survive ultraconservative rule*, 16 mei 2021.

nazorg is. Daardoor kunnen allerlei medische- en psychische complicaties optreden.³²⁵

3.1.5.11 LHBTI en militaire dienstplicht

Transvrouwen en homoseksuelen mannen kunnen een verzoek indienen om vrijgesteld te worden van militaire dienst, hoewel dit een zeer lang en gecompliceerd proces kan zijn.³²⁶ De autoriteiten classificeren LHBTI als mensen met een GID. Op grond daarvan geven zij transvrouwen en homoseksuelen mannen vrijstelling voor de militaire dienst.³²⁷ Op grond van de *Medical Exemption Regulations* ontvangen LHBTI vrijstellingskaarten. Daarop staat een aantekening die onder meer verwijst naar gedragsstoornissen en seksuele afwijkingen zoals transseksualiteit.³²⁸ Deze aantekening draagt eraan bij dat de buitenwereld LHBTI als zodanig kan identificeren, met alle (sociale) risico's van dien.³²⁹

3.1.5.12 LHBTI en eerwraak

Volgens verschillende bronnen komt eerwraak in verband met seksuele oriëntatie voor. Er zijn echter geen cijfers voorhanden en de lokale media berichtten er bijna nooit over, zodat op dit punt waarschijnlijk sprake is van een onderrapportage.³³⁰ Volgens een bron kan geen effectieve bescherming van de overheid worden ingeroepen tegen eerwraak in verband met seksuele oriëntatie. De meest positieve houding van de overheid zou in dit verband onverschilligheid zijn.³³¹ Een van de weinige gevallen waarover is gerapporteerd is de moord op een LHBTI in de provincie Khuzestan op 4 mei 2021. Volgens de ngo *6Rang* ging het hier om eerwraak. Nadat naar verluidt een familielid diens vrijstellingskaart voor militaire dienst bij de post hadden gevonden, hadden zijn halfbroer en twee neven hem, daags voordat hij zou vertrekken naar het buitenland, ontvoerd en onthoofd. Vervolgens belden zij zijn moeder om te vertellen waar zij het lichaam kon vinden. Volgens *6Rang* hebben de autoriteiten de drie familieleden gearresteerd wegens moord.³³²

3.1.6 Vrouwen

Met de invoering van de Wet voor de bescherming van het gezin en het verjongen van de bevolking verslechterde de positie van vrouwen en meisjes. In de verslagperiode maakten de autoriteiten zich zorgen over de sterk dalende geboortecijfers in Iran.³³³ Om die trend te keren gaf de Raad van Hoeders op 1 november 2021 zijn goedkeuring aan voornoemde wet. Deze wet verbiedt vrijwillige

³²⁵ DW, *How Iran's anti-LGBT policies put transgender people at risk*, 28 april 2020; Sato & Alexander, *State-sanctioned killing of sexual minorities*, februari 2021, p. 18 en 39; VOA, *LGBT people fleeing harassment in Iran find life no easier in Turkey*, 16 april 2021; IranWire, *Disowned by their families, Iranian trans women turn to sex work*, 27 mei 2021; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, augustus 2021, p. 2.

³²⁶ Vertrouwelijke bron, 8 december 2021.

³²⁷ Al-Monitor, *Gay men in Iran's military can seek exemption*, augustus 2013; 6RANG, *Confessing to having same-sex relations is the new norm for military service exemptions in Iran*, 20 mei 2016.

³²⁸ IHR, *Iran: The Islamic penal code promotes violence against the LGBT community*, 15 mei 2021.

³²⁹ Amnesty, *Amnesty International report 2021/22. The state of the world's human rights*, Iran, 29 maart 2022.

³³⁰ IranWire, *A dark history: Honor killings of Iran's LGBTQ citizens*, 2 augustus 2020; NBC News, *Gay Iranian man dead in alleged 'honor killing,' rights group says*, 11 mei 2021; NOS, *Eerwraak op homoseksuelen man (20) in Iran aan het licht door sociale media*, 11 mei 2021; RFE/RL, *Horrific killing of young gay man puts plight of Iran's LGBT community in spotlight*, 11 mei 2021; CHRI, *Fact sheet LGBTQ rights in Iran*, augustus 2021, p. 3; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³³¹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³³² 6Rang, *Murder of a young Ahwazi gay man after the revelation of his sexual orientation through a military exemption card*, 7 mei 2021; Iran International, *Iran's military service law blamed for killing of transgender gay man*, 8 mei 2021; IranWire, *Gay Iranian man murdered by family on being 'outed' by military service card*, 8 mei 2021; RFE/RL, *Horrific killing of young gay man puts plight of Iran's LGBT community in spotlight*, 11 mei 2021; BBC News, *Alireza: Alleged killing of Iranian gay man sparks outcry*, 13 mei 2021; CNN, *A card exempted a gay man from serving in Iran's military. It may have cost him his life*, 15 mei 2021; IHR, *Iran: The Islamic penal code promotes violence against the LGBT community*, 15 mei 2021.

³³³ Tehran Times, *Birth rate drops by 8% in 6 months on year*, 16 november 2021; Tehran Times, *Overcoming aging crisis with family support incentives*, 17 november 2021.

sterilisatie, het verbiedt de verstrekking van anticonceptiemiddelen door publieke gezondheidsinstellingen, het perkt de mogelijkheden tot seksuele voorlichting en informatie over gezinsplanning zeer ver in en het biedt enkel een mogelijkheid tot abortus wanneer een zwangerschap de gezondheid van de moeder bedreigt of de foetus ernstige lichamelijke of geestelijke gebreken heeft. Daarbij kan een abortus alleen nog maar legaal worden uitgevoerd in de eerste vier maanden van de zwangerschap, met instemming van drie artsen. Deze wet sanctioneert met name publieke gezondheidsinstellingen. Daardoor heeft deze wet de grootste impact op vrouwen die zich reeds in een economisch achtergestelde positie bevonden.³³⁴

Tevens droeg de verslechterde economische situatie bij aan een verslechtering van de (financieel-economische) positie van vrouwen en meisjes, omdat zij doorgaans harder worden getroffen dan mannen.³³⁵ Daarnaast nam in de verslagperiode ook het aantal kindhuwelijken toe (zie paragraaf 3.1.8.3).

3.1.6.1 Wetgeving

Vrouwen zijn in de Iraanse wetgeving niet gelijk aan mannen. Zo kunnen meisjes onder bepaalde omstandigheden vanaf de leeftijd van negen maanden strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld, terwijl jongens pas vanaf vijftien maanden strafrechtelijk aansprakelijk kunnen worden gesteld (zie paragraaf 3.1.8.1). Verder kunnen vrouwen niet optreden als getuigen bij bepaalde misdrijven zoals homoseksuele handelingen en georganiseerde prostitutie. Bij andere misdrijven, zoals overspel, staat de getuigenis van twee vrouwen gelijk aan de getuigenis van een man. Voorts heeft een man gelet op artikel 1133 BW het recht om te scheiden van een vrouw, terwijl een vrouw dat recht in beginsel niet heeft (zie paragraaf 3.3.3.3).³³⁶ Tevens hebben getrouwde vrouwen een schriftelijke toestemming van hun echtgenoten nodig om een paspoort aan te vragen, terwijl dat andersom niet het geval is.³³⁷

3.1.6.2 Participatie

Aan de Iraanse universiteiten studeren meer vrouwen dan mannen. Desondanks is de arbeidsparticipatie van vrouwen laag.³³⁸ Volgens cijfers van de Wereldbank werkte 68% van de mannen boven de vijftien jaar in 2020 en 18% van de vrouwen boven de vijftien jaar.³³⁹ Vrouwen zijn ondervertegenwoordigd in de politiek. In de Iraanse regering zit maar een vrouw, te weten Ensiyeh Khazali. Zij is vicepresident voor Vrouwen en Familiezaken.³⁴⁰

3.1.6.3 Scheiding van de seksen

In Iran geldt in het openbaar een scheiding van de seksen, bijvoorbeeld in de schoolklassen, in de metro en in de voetbalstadions. In de verslagperiode was er discussie over de vraag of vrouwen voetbalinterlands van het nationale mannenelftal

³³⁴ HRW, *Iran: Population law violates women's rights*, 10 november 2021; The Independent, *Iran's population push raises fears for women's health and rights*, 12 november 2021; OHCHR, *Iran: Repeal "crippling" new anti-abortion law – UN experts*, 16 november 2021; Iran International, *UN experts slam Iran's new family law as violation of human rights*, 16 november 2021; NRC, *Iraanse vrouwen moeten en zullen nu baby's produceren*, 27 december 2021; Financial Tribune, *Commission cancels military service buyout plan*, 2 februari 2022.

³³⁵ IranWire, *New report on Iranian women and work reveals rise in unemployment and discrimination*, 10 maart 2021; The New York Times, *The middle-class women of Iran are disappearing*, 27 maart 2021; Atlantic Council, *COVID-19 depressed women's employment everywhere, and more so in Iran*, 29 april 2021.

³³⁶ Sahar Maranlou, *Access to justice in Iran: women, perceptions, and reality*, Cambridge University Press, 2017, p. 127-130.

³³⁷ Al-Monitor, *Barred from traveling by their husbands, Iranian women suffer under unjust laws*, 8 maart 2021.

³³⁸ The New York Times, *The middle-class women of Iran are disappearing*, 27 maart 2021.

³³⁹ The World Bank, *Labor force participation rate, female (% of female population ages 15+)* (modeled ILO estimate) - Iran, Islamic Rep., 15 juni 2021; The World Bank, *Labor force participation rate, male (% of male population ages 15+)* (national estimate) - Iran, Islamic Rep., 29 september 2021.

³⁴⁰ Iran international, *Iran's VP in women's affairs disagrees with limiting child marriage*, 20 september 2021; Nederlands Dagblad, *Sceptis over Iraanse vice-president*, 21 september 2021.

in het voetbalstadion mochten bijwonen.³⁴¹ Medio december 2021 klaagden de autoriteiten een journaliste aan, onder meer wegens het aanwakkeren van corruptie door te proberen een voetbalstadion binnen te komen.³⁴² Tijdens de WK-kwalificatiewedstrijd tegen Irak op 27 januari 2022 werden volgens de Iraanse autoriteiten 2.000 van de 10.000 kaartjes gereserveerd voor vrouwelijke supporters. Dit gebeurde nadat de *Fédération Internationale de Football Association* (FIFA) een grote mate van druk had uitgeoefend. Het was voor het eerst sinds de voetbalinterland tegen Cambodja op 10 oktober 2019, en voor de tweede keer in de geschiedenis van de Islamitische Republiek Iran, dat Iraanse vrouwen in grotere getale een interland mochten bijwonen. Het is echter niet bekend hoeveel vrouwelijke supporters de wedstrijd uiteindelijk hebben bijgewoond.³⁴³ Verder wilden voorafgaand aan de WK-kwalificatiewedstrijd tegen Libanon op 29 maart 2022 enkele honderden vrouwen, die aangaven in het bezit te zijn van toegangskaarten, het voetbalstadion ingaan. De politie hield hen echter tegen met inzet van pepperspray.³⁴⁴

3.1.6.4

Geweld tegen vrouwen

In Iran bestaat geen wet die huiselijk geweld strafbaar stelt. Wel keurde de regering de conceptwet *Protection, dignity and security of women against violence* op 4 januari 2021 goed. Tegen het einde van deze verslagperiode was deze wet in het parlement nog niet in stemming gebracht.³⁴⁵

Wettelijk gezien hebben vrouwen de mogelijkheid om aangifte te doen van (seksueel) geweld door derden. Volgens verschillende bronnen kunnen vrouwen hiervan aangifte doen, maar leidt het in de praktijk meestal tot niets. Een van de redenen hiervoor is dat de bewijslast zeer hoog is. Zo zijn er twee vrouwelijke getuigen nodig om de getuigenis van een man te weerleggen. Dit is iets dat zelden mogelijk is in de context van seksueel of huiselijk geweld. Andere redenen zijn dat de mannelijke rechters in de praktijk vrouwen meestal niet steunen en dat de vrouwen in het geval van seksueel geweld strafvervolgning wegens buitenechtelijke seks riskeren. In de praktijk zullen de meeste vrouwen daarom niet snel naar de politie stappen. Dat gebeurt nog minder in de traditionele samenlevingsvormen.³⁴⁶

Volgens een bron kunnen sommige vrouwen zich elders in Iran bij familie vestigen om zich aan het huiselijk geweld te onttrekken, maar het hangt daarbij af van de sociale achtergrond van de familie van de vrouw of zij bescherming zullen bieden. De positie die de vrouw in dat geval heeft is afhankelijk van welke sociale achtergrond zij heeft, van de omgeving waarin zij is grootgebracht en van de sociale

³⁴¹ BBCM, *Iran to let women attend men's football match for first time in two years*, 6 oktober 2021; BBCM, *All fans barred from Iranian football match earlier meant to admit women*, 11 oktober 2021; IranWire, *Token Iranian women allowed into Azadi Stadium to placate FIFA*, 6 januari 2022; BBCM, *Women to be present in stadium for Iran-Iraq world cup qualifier*, 23 januari 2022; BBCM, *Senior Iranian cleric urges president to uphold stadium ban for women*, 26 januari 2022.

³⁴² IranWire, *FIFA's demands to Iran pronounced 'against Islamic law'*, 14 december 2021.

³⁴³ IranWire, *40 years locked outside stadiums: A chronology*, 13 oktober 2021; France 24, *Women attend Iran-Iraq match in Tehran stadium*, 27 januari 2022; BBCM, *Iranians celebrate as national team qualifies for 2022 world cup*, 27 januari 2022; Al Jazeera, *Some women allowed into stadium as Iran secures World Cup spot*, 27 januari 2022; IranWire, *Fury at FIFA's reaction as female Instagram influencers spotted at Iran-Iraq match*, 28 januari 2022.

³⁴⁴ Iran International, *Iran once again bans women from entering a football stadium*, 29 maart 2022; Rudaw, *Report: Iran blocked women from attending soccer match*, 29 maart 2022; Asia News, *Iran bans women from stadiums, again*, 30 maart 2022; BBCM, *Briefing: Blame game, backlash in Iran over pepper-sprayed female football fans*, 30 maart 2022.

³⁴⁵ Al Jazeera, *'Protecting dignity': Iran's push to fight violence against women*, 28 februari 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 13; RFE/RL, *Beheading of 17-year-old shakes Iran, renews debate about violence against women*, 8 februari 2022; MEE, *Iran: Beheading of teenage wife reignites debates over 'outdated' customs*, 19 februari 2022.

³⁴⁶ Rudaw, *Two sisters killed amid rising violence against women in Kurdish areas of Iran*, 28 juli 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

omgeving waarin zij zich bevindt. Volgens dezelfde bron zijn er geen andere mogelijkheden om bescherming te krijgen dan het zoeken van hulp bij de familie of de overheid. Soms kunnen vrouwen een echtscheiding aanvragen wegens mishandeling. Dan hangt het van de individuele omstandigheden in een zaak af of dat kan worden gerealiseerd.³⁴⁷

Er zijn geen speciale opvanghuizen waar slachtoffers van huiselijk geweld langere tijd kunnen verblijven. Wel bestaat er een alarmnummer van de SWO en zijn er Iraanse ngo's die slachtoffers van huiselijk geweld kunnen ondersteunen.³⁴⁸ In de grote steden zijn enkele kleinschalige opvangfaciliteiten voor vrouwen aanwezig waar drugsverslaafden, daklozen en slachtoffers van huiselijk geweld tijdelijk terecht kunnen. Deze opvangfaciliteiten staan onder toezicht van de SWO.³⁴⁹ Deze opvangfaciliteiten richten zich voornamelijk op verzoening en het naar huis laten terugkeren van de slachtoffers van huiselijk geweld.³⁵⁰

3.1.7

Eergerelateerd geweld

In Iran komt eergerelateerd geweld voor, met name in de economisch achtergestelde en traditionele gebieden op het platteland, zoals in de Koerdische regio en in de provincie Sistan-Baluchistan. Er zijn geen betrouwbare en volledige cijfers voorhanden over de schaal waarop dit voorkomt. Schattingen gaan uit van minimaal 400 eerwraakmoorden per jaar.³⁵¹ De Iraanse media berichten doorgaans alleen over gevallen van eergerelateerd geweld als deze bijvoorbeeld op de sociale media veel discussie losmaken.³⁵² Op 5 februari 2022 onthoofde een man zijn zeventienjarige echtgenote in de provincie Khuzestan.³⁵³ Dit vormde voor de *#LetUsTalk*-beweging aanleiding om ook de onthoofding van een veertienjarige dochter door haar vader aan te halen, waarbij aandacht werd gevraagd voor het feit dat een vader die zijn dochter onthoofdt een gevangenisstraf van acht jaar is opgelegd, maar een vrouw die zich uitspreekt tegen de verplichte hijab een gevangenisstraf van 24 jaar riskeert.³⁵⁴ De autoriteiten haalden op 6 februari 2022 de Iraanse nieuwswebsite *Rokna* offline nadat deze gepubliceerd had over dergelijke zaken. Daarbij wezen de autoriteiten op het negatieve effect van het rapporteren van dit nieuws op de mentale gezondheid van de samenleving en op het exploiteren van vrouwen als gevolg van het plaatsen van de beelden van de onthoofdingen.³⁵⁵

De reactie van de autoriteiten indien om bescherming tegen bloedwraak of eerwraak wordt verzocht kan verschillen. Dat hangt onder meer af van of het in de stad of op het platteland gebeurt en welke visie de betreffende autoriteiten op de samenleving hebben. Over het algemeen bieden de autoriteiten echter geen bescherming tegen

³⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 62.

³⁴⁹ IFP, *Women's shelter; can they find home away from home?*, 15 mei 2015; Tehran Times, *22 safe houses for women running in Iran*, 25 juli 2017; HRW, *Iran: Adopt draft law to protect women*, 4 december 2020; IranWire, *Sun House, a women's NGO in Tehran, 'forced' to close its doors*, 8 maart 2022.

³⁵⁰ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 11 januari 2021, p. 17.

³⁵¹ MEI, *Iranian women campaign to stop the rise in "honor killings"*, 26 augustus 2021; Kayhan Life, *Petition urging Iran to tackle honor killings delivered to UN human rights expert*, 22 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁵² KHRN, *International women's day report: A year of femicide, honour-killings, arrests, torture of Kurdish women in Iran*, 8 maart 2021; NRC, *Man doodt zijn eigen kinderen om 'losse levensstijl'*, 7 juli 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁵³ RFE/RL, *Beheading of 17-year-old shakes Iran, renews debate about violence against women*, 8 februari 2022; MEE, *Iran: Beheading of teenage wife reignites debates over 'outdated' customs*, 19 februari 2022.

³⁵⁴ Masih Alinejad, 5 februari 2022, geraadpleegd op 12 april 2022 van <https://twitter.com/AlinejadMasih/status/1490050311460896768>.

³⁵⁵ Iran International, *Iranian man beheads 17-year-old wife in another honor killing*, 6 februari 2022; BBCM, *Iran bans Rokna news website*, 6 februari 2022; BBCM, *Editor admits 'misjudgement' after Iran bans outlet over graphic video*, 6 februari 2022; Al-Arabiya, *Iran shuts down news website over image of decapitated woman in Ahvaz city*, 7 februari 2022.

bloedwraak of eerwraak, met name als het gaat om kinderen die te vrezen hebben voor hun vaders.³⁵⁶

Het ontbreekt aan voldoende beschermingsmogelijkheden tegen eengerelateerd geweld. Het is weliswaar mogelijk om in geval van sociale noodsituaties de SWO in te schakelen door het alarmnummer 123 te bellen, maar de SWO onderneemt alleen actie als de persoon die wordt bedreigd zelf opbelt. Bovendien heeft de SWO maar een beperkte capaciteit in een paar opvanghuizen waar zij slechts voor een korte duur opvang kunnen bieden aan getrouwde vrouwen en kinderen onder de achttien.³⁵⁷

De autoriteiten proberen soms te bemiddelen en zij halen er soms mensen bij. Maar het komt weinig voor dat bijvoorbeeld de echtgenoot er op wordt aangesproken of wordt vastgezet door de autoriteiten wanneer een vrouw verzoekt om bescherming tegen eengerelateerd geweld.³⁵⁸

Uit het Wetboek van Strafrecht volgt dat moord met voorbedachten rade met de dood wordt bestraft, tenzij de familie van het slachtoffer de moordenaar vergeeft. Er zijn echter ook juridische bepalingen op grond waarvan eer als verzachtende omstandigheid kan worden meegewogen. De wet bepaalt dat als een vader of diens vader zijn kind of kleinkind doodt wegens (veronderstelde) geschonden eer, hij niet berecht kan worden op basis van vergelding (*qisas*). Dit betekent dat hij niet de doodstraf opgelegd kan krijgen, maar hoogstens veroordeeld kan worden tot een gevangenisstraf van drie tot maximaal tien jaar. Als een ander familielid de eermoord gepleegd heeft, krijgt de naaste familie van het slachtoffer het recht om te bepalen of de veroordeelde ter dood gebracht moet worden of dat hen vergeving geschonken wordt. Veel eerwraakmoorden blijven onbestraft, omdat de familieleden afzien van vergelding.³⁵⁹

Een verschijnsel dat verband houdt met eengerelateerd geweld is (zelf-)verbranding. In de verslagperiode kwam het voor dat vrouwen zichzelf, al dan niet gedwongen door familieleden, in brand staken. Zo had een vader uit het dorp Dowlatabad in de provincie Koerdistan op 2 oktober 2021 zijn dochter in brand gestoken, omdat zij naar verluidt na haar scheiding met iemand anders wilde trouwen en haar familie daar tegen was.³⁶⁰

3.1.8 (Alleenstaande) minderjarigen

In het algemeen zijn er geen verschillen in de behandeling van kinderen met een Perzische etniciteit versus kinderen met een Koerdische, Arabische, Azeri of Baluchi etniciteit.³⁶¹ In de verslagperiode leidde de coronacrisis tot een toename van het aantal schoolverlaters. Precieze cijfers zijn niet voorhanden, maar sommige schattingen gaan uit van drie miljoen schoolverlaters in 2021. Na de schoolsluitingen van februari 2020 gingen veel kinderen werken. Zij keerden na de gedeeltelijke heropening van de scholen niet terug, omdat hun familieleden, die veelal tijdens de coronacrisis hun baan hadden verloren, het aanvullende inkomen goed konden

³⁵⁶ Radio Farda, *Iran pressures psychologists to avoid public discussion of violence against women*, 25 juni 2020.

³⁵⁷ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁵⁹ BBCM, *Explainer: 'Honour killings' in Iran: social pressure and discriminatory laws*, 29 mei 2020; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 13; IranWire, *Local sources: Victim of 'honour killing' in Ahvaz was a child bride and mother*, 7 februari 2022.

³⁶⁰ BBCM, *Iranian woman reported burnt to death by her father in 'honour killing'*, 4 oktober 2021; KHRN, *Father burns, kills daughter in Iran's western Sanandaj*, 5 oktober 2021; Rudaw, *Kurdish woman in Iran burned to death*, 5 oktober 2021; KHRN, *Iran: Kurdish women activists protest murder of young woman*, 7 oktober 2021; RFE/RL, *'Honour killing' or self-immolation? Questions raised over horrific death of young Iranian woman*, 9 oktober 2021.

³⁶¹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

gebruiken.³⁶² Daarbij nam de ongelijkheid in de toegang tot onderwijs toe, omdat niet alle gezinnen beschikten over toereikende ICT-middelen die deelname aan onderwijs mogelijk maakten. Met name in de armere regio's vormde dit een groot probleem.³⁶³

3.1.8.1 Meerderjarigheid

Het Burgerlijk Wetboek (BW) gebruikt bij kinderen verschillende leeftijdsgrenzen, waarbij het BW uitgaat van zowel de islamitische maankalender als de zonnekalender. Uit de eerste aantekening bij artikel 1210 BW volgt dat meisjes vanaf de leeftijd van negen maanden³⁶⁴ (acht jaar en negen maanden volgens de zonnekalender) als handelingsbekwaam kunnen worden geacht. Jongens kunnen vanaf de leeftijd van vijftien maanden (veertien jaar en zeven maanden volgens de zonnekalender) als handelingsbekwaam worden geacht.

3.1.8.2 Strafrechtelijke aansprakelijkheid

Gelet op artikel 147 WvS kunnen meisjes vanaf de leeftijd van negen maanden en jongens vanaf de leeftijd van vijftien maanden strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld, zodat zij vanaf die leeftijden ook onder het volwassenenstrafrecht kunnen vallen. Dat betekent bijvoorbeeld dat minderjarigen bij bestraffingen vanwege homoseksuele handelingen (zie paragraaf 3.1.5.1) dezelfde straffen opgelegd kunnen krijgen als meerderjarigen.³⁶⁵ In het geval van ta'zir wordt uitgegaan van de 'civiele' meerderjarigheid van achttien jaar (in zonjaren gerekend) als leeftijdsgrens voor wat betreft strafrechtelijke aansprakelijkheden, maar in het geval van *hudud*³⁶⁶ en *qisas*³⁶⁷ kan worden uitgegaan van de islamitische meerderjarigheid van negen maanden voor meisjes en vijftien maanden voor jongens als leeftijdsgrenzen. Dit verschilt van geval tot geval en is afhankelijk van hoe volwassen een kind op dat moment is. Dit moet worden bepaald door een arts van de *Legal Medicine Organization*. Het vorenstaande maakt het in Iran wettelijk gezien mogelijk om in het geval van *hudud* en *qisas* een persoon ter dood te veroordelen die ten tijde van het misdrijf jonger dan achttien jaar was, hetgeen in de praktijk ook gebeurt (zie paragraaf 3.3.6).³⁶⁸

3.1.8.3 Kindhuwelijken

De minimumleeftijd voor een huwelijk voor jongens is vijftien volle zonjaren en voor meisjes dertien volle zonjaren. Blijkens artikel 1041 BW is een huwelijk op jongere leeftijd mogelijk met toestemming van de ouder die het ouderlijk gezag heeft (*wali*) en met goedkeuring van de rechtbank.³⁶⁹ Volgens verschillende bronnen neemt het

³⁶² Tehran Times, *School bells ring again as pandemic eases*, 25 september 2021; IranWire, *Schools reopen in Iran despite Covid-19 safety fears*, 8 november 2021; IranWire, *What next for Iran's three million school dropouts?*, 13 januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁶³ IranWire, *One third of school pupils are illiterate and lack basic maths*, 15 maart 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Note by the Secretary-General*, 16 juli 2021, p. 15; UNICEF, *UNICEF Iran country office humanitarian situation report no. 1*, 30 juli 2021, p. 3; HRANA, *More than 3,000 nomadic students in the country have dropped out of school*, 31 augustus 2021; NRC, *Enabling Afghan refugees to work from home*, 14 oktober 2021.

³⁶⁴ De islamitische kalender is gebaseerd op het maanjaar. Een maanjaar duurt ongeveer 354 dagen.

³⁶⁵ 6Rang, *The situation of LGBT children in Iran*, 2015, p. 1.

³⁶⁶ Hudud is een categorie van vaste bestraffingen voor zware misdrijven die in de sharia zijn vastgelegd.

³⁶⁷ Qisas is een categorie bestraffingen voor bewuste aantastingen van de lichamelijke integriteit. Deze mogen met gelijke munt worden terugbetaald volgens het principe oog om oog, tand om tand.

³⁶⁸ Jo Staines, Nadia Aghtaie & Jessica Roy, *Gendered justice: Inequalities in the minimum age of criminal responsibility in Iran*, *Youth Justice*, 16 juni 2021, p. 1-15, 8; IranWire, *Fact check: Does the Islamic Republic of Iran execute minors?*, 7 juli 2021; Amnesty, *Iran: Execution looms for youth arrested at 17*, 21 oktober 2021; BBCM, *Iran dismisses UN rebuke, defends execution of minor offenders*, 17 december 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 3; Amnesty, *Iran: doodstraf Mohammad Reza Haddadi ingetrokken*, 21 februari 2022.

³⁶⁹ UNFPA, *My body is my body, my life is my life. Sexual and reproductive health and rights of young people in Asia and the Pacific*, juni 2021, p. 28.

aantal kindhuwelijken toe.³⁷⁰ In het Iraanse jaar 1399 (2020/2021) huwden volgens het *Statistical Center of Iran* (SCI) 31.379 meisjes in de leeftijdscategorie tien tot en met veertien jaar. In het jaar daarvoor waren dat er 28.373. Hierbij ging het om officieel geregistreerde huwelijken. In ongeveer vijf procent van alle geregistreerde huwelijken in 2020/2021 waren kinderen onder de vijftien jaar betrokken.³⁷¹ Veel huwelijken van meisjes onder de dertien jaar zijn religieuze huwelijken die niet geregistreerd worden. Pas als de meisjes dertien jaar zijn gaan de families naar de rechtbank om het huwelijk te formaliseren, met als gevolg dat de beschikbare cijfers een onderrapportage betreffen.³⁷²

3.1.8.4

Ouderlijk gezag (*wilayat*)

Uit artikel 1183 BW volgt dat ouderlijk gezag (*wilayat*) het recht en de plicht van een ouder is om de (financiële) middelen en bezittingen van een kind te beheren en op te treden als zijn of haar wettelijk vertegenwoordiger. Gelet op artikel 1181 BW is de ouder die het ouderlijk gezag over een kind heeft in beginsel altijd de vader, en bij diens afwezigheid de vader van de vader. Zij worden blijkens artikel 1194 BW de speciale toezichthouders (*wilayat khas*) genoemd. Uit artikel 1193 BW volgt dat het ouderlijk gezag over een kind eindigt wanneer het kind achttien jaar (in zonjaren gerekend) wordt.³⁷³

Kinderen onder de achttien jaar hebben de toestemming van hun vader nodig om een paspoort aan te kunnen vragen. Indien de vader in het buitenland verblijft, kan een meerderjarige broer in Iran voor zijn minderjarige broers en zussen een paspoort aanvragen, wanneer de vader zijn zoon daarvoor gemachtigd heeft. De vader kan voor dat doel een machtiging aanvragen bij de Iraanse ambassade in zijn land van verblijf.³⁷⁴

Indien de vader of de grootvader van vaderskant niet in staat is om het kind financieel te onderhouden, kan een familierechter besluiten om een algemene toezichthouder aan te wijzen. Dat kan ieder mannelijk familielid zijn, bijvoorbeeld een oom van vaderszijde of een oom van moederszijde. Tevens kan een familierechter besluiten om de zeggenschap (mede) aan de moeder te geven als de vader niet in het belang van het kind optreedt, bijvoorbeeld omdat hij een drugsgebruiker is of in de gevangenis zit. In dat geval kan de moeder met de uitspraak van de rechter de zaken voor haar kinderen regelen, zoals bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort of het inschrijven op een school.³⁷⁵ Volgens een bron is het voor een getrouwde vrouw niet nodig om naar de rechtbank te gaan om (mede) zeggenschap over haar kinderen te verkrijgen als zij daarover geen onenigheid met haar echtgenoot heeft en dit in onderling overleg is bepaald. Dit kan eventueel worden vastgelegd in een notariële akte, zodat dit kan dienen als bewijsmiddel bij het aanvragen van een paspoort of het inschrijven op een school.³⁷⁶

³⁷⁰ Iran International, *Iran's VP in women's affairs disagrees with limiting child marriage*, 20 september 2021; Iran International, *Child bride sets herself on fire in Iran due to spousal abuse*, 4 maart 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁷¹ RFE/RL, *Iran reports increase in child marriages*, 20 augustus 2021.

³⁷² IranWire, *Iran's child marriage victims have no voice*, 31 augustus 2021; Mohinder Watson, Temporary and child marriages: Historical perspectives and contemporary issues in Iran, Iraq and Afghanistan, In: S. Behnaz Hosseini (red.), *Temporary and child marriages in Iran and Afghanistan. Historical perspectives and contemporary issues*, Springer, 2021, p. 1-29, 12.

³⁷³ S.N. Ebrahimi, Child custody (hizanat) under Iranian law: An analytical discussion, *Family Law Quarterly* 39(2), 2005, 459-476, 474; Vertrouwelijke bron, 2 februari 2022.

³⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 15 november 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

³⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 10 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

³⁷⁶ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

De Wet op de bescherming van kinderen zonder voogd (*bi sarparast*) of met een onwaardige voogd (*bad-sarparast*) uit 2013 behandelt de juridische constructie van *sarparasti*. Dit is de Iraanse equivalent van adoptie, waarbij het gaat om het verkrijgen van de voogdij met de bedoeling om een kind op te voeden. In het geval van een kind zonder ouders of grootvader van vaders kant heeft *sarparasti* een permanent karakter, terwijl het in het geval van een kind met een vader die niet geschikt is om het kind op te voeden, een tijdelijk karakter heeft. In dat laatste geval wordt het kind tijdelijk in een ander gezin geplaatst.³⁷⁷ De zeggenschap over een kind wordt via een rechterlijke uitspraak geregeld. De rechtbank verstrekt een afschrift van de uitspraak aan de SWO en de NOCR. De NOCR geeft vervolgens een nieuw geboorteboekje af met daarin de naam van de voogd (*sarparast*).³⁷⁸ Indien de vader op een later moment alsnog in staat blijkt te zijn om het kind op te voeden, kan de vader de rechtbank verzoeken om de opvoeding van het kind weer op zich te nemen. Daarbij moet de rechtbank rekening houden met de belangen van het kind.³⁷⁹

Als het gaat om de financiële verplichtingen van een voogd jegens het kind, zoals bijvoorbeeld het regelen van een levensverzekering ten gunste van het kind in het geval de voogd komt te overlijden, is er ook een verschil tussen voogdij met een permanent en een tijdelijk karakter. In het eerste geval moet de voogd een deel van zijn of haar bezittingen overdragen aan het kind en heeft de voogd een algemeen mandaat, inclusief een financieel mandaat. In het tweede geval is dat anders, omdat het kind nog steeds een vader of een grootvader van vaderskant heeft en de voogd zodoende geen ouderlijk gezag kan uitoefenen op het kind. In dat geval kan een rechtbank afhankelijk van de situatie een datieve voogd (*amin* of *qayem*) benoemen. Deze heeft een specifiek mandaat, waarvoor hij of zij betaald krijgt. Dit specifieke mandaat kan al dan niet een financieel mandaat omvatten.³⁸⁰

3.1.8.5

Groei-certificaat

Meisjes vanaf de leeftijd van negen maanden en jongens vanaf de leeftijd van vijftien maanden kunnen handelingsbekwaam worden geacht als het gaat om het verrichten van niet-financiële handelingen. Om financiële handelingen uit te mogen uitvoeren, zoals het kopen van een huis, het openen van een bankrekening of het starten van een eigen onderneming, moet zijn of haar volwassenheid worden vastgesteld. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat iemand die de leeftijd van achttien jaar (gerekend in jaren) heeft bereikt volwassen genoeg is om deze financiële handelingen te verrichten. Iemand die de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, maar die in het bezit is van een groei-certificaat (*hokm-e roshd*) wordt eveneens beschouwd als een volwassene. Een groei-certificaat is een vonnis van een rechtbank waarin is bepaald dat iemand die nog geen achttien jaar is de bevoegdheid heeft om zelf financiële handelingen te verrichten. Behalve voor financiële doeleinden, kan iemand die nog geen achttien jaar is een groei-certificaat ook gebruiken om zelfstandig een aanvraag voor een nieuw geboorteboekje in te dienen.³⁸¹ Volgens een bron kunnen minderjarigen vanaf zeventienjarige leeftijd bij een rechtbank verzoeken om een dergelijk groei-certificaat wanneer hun ouders aan hen geen toestemming willen geven voor bijvoorbeeld het beginnen van een eigen zaak.³⁸²

³⁷⁷ Nadjma Yassari, Adding by choice: Adoption and functional equivalents in Islamic and Middle Eastern law, *The American Journal of Comparative Law* 63(4), 2015, 927-962, 959.

³⁷⁸ ISS, *Kafalah Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020, p. 35.

³⁷⁹ Yassari, Adding by choice, 2015, p. 960; ISS, *Kafalah Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020, p. 35.

³⁸⁰ Yassari, Adding by choice, 2015, p. 961; Yassari, Iran, 2019, p. 83-84.

³⁸¹ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 14; Vertrouwelijke bron, 21 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

³⁸² Vertrouwelijke bron, januari 2022.

3.1.8.6 Opvang

De Iraanse autoriteiten berichtten op 19 september 2021 dat ongeveer 51.000 kinderen tijdens de coronacrisis een of beide ouders aan corona hadden verloren.³⁸³ Minderjarigen die niet langer opvang hebben bij de ouders worden in beginsel opgevangen door de directe familieleden, zoals grootouders of ooms en tantes.³⁸⁴ Volgens de wet kijkt de rechter bij het bepalen bij wie de voogdij terecht komt als de ouders niet langer meer in beeld zijn eerst naar de eerstegraads familieleden en vervolgens naar de tweede- en derdegraads familieleden. Indien er geen familieleden beschikbaar zijn, gaat de voogdij naar de SWO. Deze instantie valt onder het ministerie van Welzijn. Naast opvang door familieleden is opvang door pleeggezinnen ook mogelijk. Daarbij adviseert de SWO over wie een pleegouder mag zijn van een kind.³⁸⁵

De SWO beheert meerdere opvanghuizen voor minderjarigen die zich verspreid over Iran bevinden.³⁸⁶ Daarnaast zijn er particuliere opvanghuizen van ngo's of liefdadigheidsinstellingen, die opereren op basis van een vergunning van de SWO. Zij moeten jaarlijks verantwoording afleggen aan de SWO en zij krijgen soms inspecties van de SWO.³⁸⁷ Zij werken ook samen met lokale overheden.³⁸⁸ Volgens de SWO waren er in 2015 575 opvanghuizen, waarvan 75 particulier.³⁸⁹ In 2020 waren er in totaal 663 opvanghuizen.³⁹⁰ Er zijn opvanghuizen voor kinderen van nul tot drie jaar, drie tot zeven jaar, zeven tot twaalf jaar en twaalf tot achttien jaar.³⁹¹ De opvanghuizen zijn gescheiden voor jongens en meisjes.³⁹² In sommige opvanghuizen verblijven maar een paar kinderen, terwijl in andere opvanghuizen meer dan honderd kinderen verblijven.³⁹³

Wettelijk gezien is de SWO verantwoordelijk voor de kinderen totdat zij achttien jaar worden. Dit is voor jongens en meisjes gelijk. Het komt soms voor dat jongeren na hun achttiende nog enige tijd in een opvanghuis verblijven. Voordat een jongere uit de opvang vertrekt, onderzoekt een commissie van de SWO of een jongere een stabiele situatie heeft bereikt en of deze in staat is om zelfstandig te leven. Na het vertrek uit de opvang kan een jongere tot ongeveer zijn of haar twintigste ondersteuning ontvangen van de SWO, bijvoorbeeld bij het zoeken naar een woning, een studie of een baan.³⁹⁴

³⁸³ BBCM, *BBCM Iran watchlist for 22 september*, 22 september 2021; IranWire, *Real number of children who lost parents to coronavirus is three times the official figure*, 24 september 2021; BBC News, *Iran's Covid 'orphans': 'She keeps asking where daddy is'*, 18 oktober 2021.

³⁸⁴ ISS, *Kafalah: Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020, p. 33; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁸⁵ De SWO staat in Iran bekend als *Behzisti* (letterlijk: 'goed leven'); ISS, *Kafalah: Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020, p. 33; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁸⁶ Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁸⁷ Marzieh Takaffoli, Maliheh Arshi, Meroe Vameghi & Mir Taher Mousavi, *Child welfare approach in Iran*, *Children and Youth Services Review* 114, 2020, p. 1-8, 2; Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁸⁸ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁸⁹ ISS, *Kafalah: Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020, p. 33.

³⁹⁰ SCI, *Iran statistical yearbook 2019-2020 (1398)*, z.d., p. 596.

³⁹¹ Sepideh Yousefzadeh & Homa Maddah, *Children in residential care in Iran: A capability approach*, in: Tuhinul Islam & Leon Fulcher (red.), *Residential child and youth care in a developing world. Middle East and Asia perspectives 3*, The CYC-Net Press, juni 2018, p. 140-149, 143; Tehran Times, *Largest nursery in Iran inaugurated*, 20 december 2019; UNICEF, *UNICEF-procured items help children without effective caregivers living in SWO's centres*, 9 september 2020; UNICEF, *UNICEF country programme of cooperation in the Islamic Republic of Iran, 2017-2022*, januari 2021, p. 5; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁹² Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁹³ Yousefzadeh & Maddah, *Children in residential care in Iran*, 2018, p. 143; Hanieh Mobini, *In search of the childhood: Re-imagining street children care centers in Tehran*, University of Waterloo, 2021, p. 33; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

Gegeven de sociale structuur van de Iraanse samenleving hebben minderjarigen in Iran doorgaans opvang bij familieleden, pleegouders of instellingen. De instellingen, zowel de ngo's als de overheidsinstellingen, proberen doorgaans alle kinderen op te vangen die bij hen in beeld komen. Sommige kinderen proberen echter buiten de opvang te blijven, omdat zij illegaal in Iran verblijven en het land willen verlaten. Andere kinderen komen niet in de opvang terecht, omdat zij slachtoffer zijn van mensenhandel.³⁹⁵

De kinderen die in de institutionele zorg zitten hebben diverse achtergronden. Het kan gaan om vondelingen, om weeskinderen, om kinderen die een gebrek aan adequate zorg hebben, bijvoorbeeld omdat hun ouders drugsverslaafd zijn of omdat zij zijn blootgesteld aan huiselijk geweld, om kinderen van gescheiden ouders, om delinquente jongeren, om alleenstaande Afghaanse kinderen, om gehandicapte kinderen of om buitenechtelijke kinderen.³⁹⁶ Straatkinderen kunnen eveneens terecht bij de opvanghuizen. Schattingen van het aantal stratkinderen liepen in het recente verleden uiteen van 60.000 tot 200.000.³⁹⁷ In 2020 verklaarde de SWO dat er naar schatting 70.000 stratkinderen waren.³⁹⁸ Alleenstaande kinderen die vanuit het buitenland met behulp van de *Internationale Organisatie voor Migratie* (IOM) naar Iran terugkeren vallen eveneens onder de verantwoordelijkheid van de SWO.³⁹⁹

In theorie zijn er bepaalde kwaliteitseisen waar alle opvanghuizen aan moeten voldoen. In de praktijk zijn er echter grote kwaliteitsverschillen tussen de opvanghuizen. Dit is onder meer afhankelijk van de situatie in een bepaalde provincie en van de beperkte budgetten van de opvanglocaties.⁴⁰⁰ Volgens verschillende bronnen is de kwaliteit over het algemeen naar lokale maatstaven gemeten redelijk. De kwaliteit van de opvang is bij de particuliere instellingen doorgaans beter dan bij de overheidsinstellingen, omdat daar ook vrijwilligers actief zijn.⁴⁰¹ Daarnaast ontvangen de particuliere instellingen geld vanuit de liefdadigheid, hoewel zij soms weinig fondsen tot hun beschikking hebben.⁴⁰²

Met name in de rurale gebieden is de opvang vrij basaal en kwalitatief slechter. Het komt voor dat er een gebrek aan middelen is waardoor bijvoorbeeld kinderen geen twee maaltijden per dag kunnen krijgen of onvoldoende onderwijs ontvangen.⁴⁰³ Daarnaast zijn er niet altijd voldoende plekken beschikbaar. Het komt voor dat in de opvangtehuizen veel kinderen in een relatief kleine ruimte worden geplaatst, omdat er te weinig geld is om voor alle kinderen voldoende ruimte beschikbaar te stellen. Het capaciteitsgebrek in de institutionele zorg kan er toe leiden dat kinderen soms op de grond moeten slapen.⁴⁰⁴ Volgens een bron heeft het personeel in de opvangtehuizen een opleiding gehad voor het werk wat zij doen.⁴⁰⁵ Het personeel

³⁹⁵ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

³⁹⁶ Yousefzadeh & Maddah, *Children in residential care in Iran*, 2018, p. 143; Nadjma Yassari, Iran. In: Nadjma Yassari, Lena-Maria Möller & Marie-Claude Najm (red.), *Filiation and the protection of parentless children. Towards a social definition of the family in Muslim jurisdictions*, T.M.C. Asser Press, 2019, p. 67-102, 83; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

³⁹⁷ Los Angeles Times, *A generation of street kids hustling in Iran*, 22 april 2007; Radio Farda, *Gov't agencies 'can't cope' with huge number of child laborers, says official*, 26 april 2018; CHRI, *Children in Iran should be protected from numerous rights violations*, 20 november 2019.

³⁹⁸ Tehran Times, *Every child has the right to a childhood*, 12 juni 2021; Tehran Times, *Plan to support labor, street children in 12 provinces*, 26 juni 2021.

³⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁰⁰ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁰¹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁰² Yousefzadeh & Maddah, *Children in residential care in Iran*, 2018, p. 147; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁰³ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁰⁵ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

krijgt echter naar verhouding niet goed betaald en draait soms lange diensten, waardoor de opvanghuizen moeite hebben met de werving van voldoende personeel.⁴⁰⁶

3.2 Nalevingen en schendingen

3.2.1 Vrijheid van meningsuiting

3.2.1.1 Mensenrechtenactivisten

Uit het jaarrapport van *Human Rights Watch* volgt dat de situatie van mensenrechtenactivisten in de verslagperiode slecht was. Mensenrechtenactivisten kregen te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen.⁴⁰⁷ Hierna volgen enkele voorbeelden van mensenrechtenactivisten die in de verslagperiode te maken kregen met strafvervolgning. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

In oktober 2020 lieten de autoriteiten de bekende mensenrechtenactiviste Narges Mohammadi na vijf jaar vrij uit gevangenschap. Op dat moment liepen nog twee rechtszaken tegen haar. Na haar vrijlating zette zij haar campagne tegen de doodstraf voort. Daarnaast wees zij op de slechte behandeling van vrouwelijke gedetineerden. Op 23 mei 2021 maakte zij via Instagram bekend dat zij de dag daarvoor door een rechtbank in Teheran veroordeeld was tot dertig maanden gevangenisstraf, twee geldboetes en tachtig zweepslagen op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI), onder meer vanwege haar protestactie in de Evin gevangenis in Teheran tegen het gewelddadig neerslaan van de benzineprotesten van november 2019. Op 12 en 17 juni 2021 mishandelden en bedreigden agenten haar toen zij op bezoek ging bij familieleden van omgekomen demonstranten en gedetineerde advocaten. Zij deelde op 26 september 2021 op Instagram mee dat zij geen gehoor zou geven aan de oproep die zij ontvangen had om zich te melden bij de gevangenis. Op 16 november 2021 arresteerden de autoriteiten haar in de stad Karaj bij een herdenkingsdienst voor een van de slachtoffers van de benzineprotesten. De volgende dag liet zij haar familieleden weten dat zij in de Evin gevangenis zat.⁴⁰⁸ Verder twitterde haar buiten Iran verblijvende echtgenoot op 22 januari 2022 dat een rechtbank haar had veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf en zeventig zweepslagen.⁴⁰⁹

In de verslagperiode zaten de mensenrechtenadvocaten Nasrin Sotoudeh, Mohammad Najafi en Amirsalar Davoudi gedetineerd.⁴¹⁰ Sotoudeh was veroordeeld tot meerdere straffen van in totaal 38,5 jaar gevangenisstraf en 148 zweepslagen, onder meer op grond van artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie). De langste gevangenisstraf gold als het maximum dat zij moest

⁴⁰⁶ Yousefzadeh & Maddah, *Children in residential care in Iran*, 2018, p. 146.

⁴⁰⁷ HRW, *World report 2022, Iran*, 13 januari 2022.

⁴⁰⁸ RFE/RL, *In or out of jail, veteran Iranian human rights defender Narges Mohammadi won't be silenced*, 7 maart 2021; IHR, *IHR condemns new ruling in trumped-up case against Narges Mohammadi*, 23 mei 2021; Frontline Defenders, *Narges Mohammadi sentenced to 30 months in prison and 80 lashes*, 26 mei 2021; HRW, *Rights defender Narges Mohammadi sentenced to imprisonment and flogging*, 26 mei 2021; DW, *Narges Mohammadi: Iranian human rights activist continues fight despite renewed punishment*, 4 juni 2021; FIDH, *Iran: Sentencing of Narges Mohammadi*, 8 juni 2021; CHRI, *Prominent activist in Iran fears her "life is in danger" after violent confrontations*, 17 juni 2021; BBCM, *Iran security forces arrest prominent rights activist*, 16 november 2021; NRC, *Narges Mohammadi: Iran arresteert doodstrafactivist*, 18 november 2021; Amnesty, *Iran: Release arbitrarily detained rights activist at imminent risk of flogging*, 18 november 2021.

⁴⁰⁹ BBCM, *Iran rights activist gets 8 years in jail, 70 lashes*, 23 januari 2022; Iran International, *Prominent female political prisoner in Iran receives heavy sentence*, 23 januari 2022.

⁴¹⁰ RFE/RL, *'Maximum psychological' pressure: Iranian rights lawyer tortured, drugged during detention, attorney says*, 19 oktober 2021.

uitzitten. Deze bedroeg twaalf jaar. In juli 2021 kreeg zij enkele dagen verlof op medische gronden.⁴¹¹ Najafi was eveneens veroordeeld tot meerdere straffen, onder meer op grond van artikel 514 WvS (belediging van de leider en grondlegger van de Islamitische Republiek). De langste gevangenisstraf bedroeg tien jaar. Daarvan moest hij 4,5 jaar uitzitten. Volgens zijn advocaat had Najafi op 1 augustus 2021 een hartaanval gekregen, maar had hij nadien geen adequate medische zorg ontvangen. Overigens arresteerden de autoriteiten op 14 augustus 2021 zijn advocaat nadat deze een klacht wilde indienen wegens mismanagement door de overheid tijdens de coronacrisis (zie paragraaf 3.3.1.6).⁴¹² Davoudi was veroordeeld tot in totaal dertig jaar gevangenisstraf en 111 zweepslagen, onder meer op grond van artikel 514 WvS. Daarvan bedroeg de langste gevangenisstraf vijftien jaar. In juni 2021 keurde het hooggerechtshof een herzieningsverzoek goed. Op 13 juli 2021 besloot een revolutionaire rechtbank in Teheran de veroordelingen in stand te laten.⁴¹³

Op 4 augustus 2021 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran twee mensenrechtenactivisten tot zes jaar en acht maanden gevangenisstraf op grond van artikel 498 WvS (oprichten of leiden van een illegale organisatie) en artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI).⁴¹⁴

3.2.1.2

Vrouwenrechtenactivisten

Vrouwenrechten zijn een gevoelig onderwerp in Iran. Een belangrijk thema op dit gebied is de verplichte hijab.⁴¹⁵ President Raïsi voerde fanatiek campagne voor de verplichte hijab.⁴¹⁶ Vrouwen die zich in het openbaar niet kleden volgens de islamitische kledingvoorschriften (*bad hijab*)⁴¹⁷ kunnen worden bestraft.⁴¹⁸ In 2014 startte de in de Verenigde Staten verblijvende vrouwenrechtenactiviste Masih Alinejad de onlinecampagne *My Stealthy Freedom*, drie jaar later gevolgd door de Witte Woensdag campagne. Daarbij nodigde zij zowel mannen als vrouwen uit om op woensdagen een witte hoofddoek, sjaal of armband te dragen om hun steun te betuigen voor de campagne tegen de verplichte hoofddoek. In de verslagperiode riep Alinejad Iraanse vrouwen op om hun mobiele telefoon in te zetten wanneer de religieuze politie hen lastigviel en om de beelden naar haar door te sturen.⁴¹⁹ Op 13

⁴¹¹ IHR, *Reza Khandan's accounts frozen in further move to pressure wife, Nasrin Sotoudeh*, 9 februari 2021; RFE/RL, *Iran urged to free rights lawyer Sotoudeh arrested three years ago*, 21 juni 2021; RFE/RL, *Iran releases rights lawyer Sotoudeh for five-day health treatment leave*, 22 juli 2021.

⁴¹² IHR, *Lawyer Mohammad Najafi denied medical treatment 22 days after heart attack in prison*, 26 augustus 2021; IranWire, *Judiciary pressed to release outspoken human rights lawyer*, 3 maart 2022; United for Iran, *Mohammad Najafi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/3994/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴¹³ IHR, *Lawyer Amir Salar Davoudi's retrial upholds 30 years imprisonment and 111 lashes*, 31 juli 2021; Iran International, *Rights lawyer sentenced to 30 years in Iran says it was judge's revenge*, 2 augustus 2021; CHRI, *Three more Iranian human rights attorneys slapped with unjust prison sentences*, 2 augustus 2021; United for Iran, *Amir Salar Davoudi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4721/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴¹⁴ KHRN, *Kurdish female activist remains in detention after four months of uncertainty*, 3 februari 2021; HRANA, *Five political defendants sentenced to a total of 38 years in prison*, 4 augustus 2021; CHRI, *Two elderly dual nationals among five sentenced to prison in Iran*, 4 augustus 2021; Journalismisnotacrime.com, *Somayeh Kargar*, 14 augustus 2021; United for Iran, *Somayeh Kargar*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6409/>, geraadpleegd op 12 april 2022; United for Iran, *Bahareh Soleimani*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/6506/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴¹⁵ Leila Alikarami, *Women and equality in Iran: law, society and activism*, I.B. Tauris, 2021, p. 207; HRANA, *Women's rights activists in Iran*, 5 maart 2021.

⁴¹⁶ The Iran Primer, *Raisi: Profile of president-elect*, 20 juli 2021; Asia Times, *Iran's hijab war as politics by other means*, 21 augustus 2021.

⁴¹⁷ Het Perzische begrip *bad hijab* staat onder meer voor een onvoldoende bedekkende hoofddoek.

⁴¹⁸ IranWire, *Five arrested at Iranian fabric store over unveiled models*, 12 juli 2021; Iran International, *A man runs over two women in Iran for 'bad hijab'*, 9 augustus 2021; BBCM, *Iran police say officers disciplined after violent arrest video went viral*, 14 oktober 2021; Arab News, *Footage shows violent arrest of Iranian woman with dog-catching pole*, 21 oktober 2021.

⁴¹⁹ BBC News, *Why Iranian women are wearing white on Wednesdays*, 14 juni 2017; NRC, *'Mijn haar werd gegijzeld'*, 6 november 2021; Een Vandaag, *'Ze zijn bang voor vrouwen die zich tegen hen keren': de gevaarlijke strijd van Masih Alinejad voor vrouwenrechten in het Midden-Oosten*, 9 november 2021; De Morgen, *'Als ik de hoofddoek niet draag, kan ik niet naar school, geen werk vinden, geen normaal leven leiden'*, 10 november 2021.

juli 2021 maakten de Verenigde Staten bekend dat zij vier verdachten hadden gearresteerd die van plan waren om Alinejad te ontvoeren.⁴²⁰ De discussie over de hoofddoek laaide in de verslagperiode verschillende keren op, onder meer naar aanleiding van een afstudeerfoto van een groep studentes zonder hoofddoek voor de poort van de universiteit van Teheran op 3 november 2021.⁴²¹ In de verslagperiode zaten minstens vijf vrouwenrechtenactivisten vast. Zij waren in vorige verslagperiodes tot langdurige gevangenisstraffen veroordeeld in verband met hun acties tegen de verplichte hijab.⁴²² De autoriteiten beschouwden hun activiteiten als politieke activiteiten en als een bedreiging voor de nationale veiligheid.⁴²³

3.2.1.3 Milieuactivisten

De Iraanse autoriteiten beschouwen onderwerpen die het milieu en het klimaat raken vaak als gevoelige thema's. De zorg die de autoriteiten daarbij hebben, is dat activiteiten rondom deze thema's kunnen leiden tot brede maatschappelijke onrust in meerdere steden, omdat deze thema's zo breed spelen. Dat lieten bijvoorbeeld de waterprotesten in Khuzestan en Isfahan zien. Daarom kunnen activiteiten rondom deze thema's in de optiek van de autoriteiten de staatsveiligheid en de stabiliteit van het land bedreigen. De autoriteiten merken de activiteiten van milieuactivisten dan ook al snel aan als politieke activiteiten en als een bedreiging voor de nationale veiligheid.⁴²⁴ Dat volgde bijvoorbeeld uit de zaak van de zes in eerdere verslagperiodes veroordeelde milieuactivisten van de *Persian Wildlife Heritage Foundation* (PWHF) die in de verslagperiode hun straf uitzaten. Zij waren veroordeeld op beschuldiging van spionage (artikel 501 WvS) voor de Verenigde Staten en Israël.⁴²⁵

3.2.1.4 Journalisten

Iran is ten opzichte van 2020, toen het een score had van 64,81, een plaats gezakt en stond in 2021 met een score van 72,70 op de 174ste plaats van de persvrijheidsindex van *Reporters without Borders* (RSF), een internationale ngo die zich inzet voor de persvrijheid. In totaal telt deze ranglijst 180 landen.⁴²⁶ In de Iraanse media is veel censuur en zelfcensuur. Iraanse media die publiceren over gevoelige onderwerpen kunnen te maken krijgen met sancties. Zo trokken de autoriteiten enkele dagen na de plaatsing van een artikel de perslicentie van het dagblad *Kelid* voor onbepaalde tijd in. *Kelid* plaatste op 6 november 2021 op diens voorpagina een artikel met de titel 'Miljoenen Iraniërs leven onder de armoedegrens'. Bij dit artikel stond een tekening van een linkerhand met een ring

⁴²⁰ The Guardian, *Iran 'spies' charged in plot to kidnap US journalist and speed her to Venezuela*, 14 juli 2021; BBC News, *Masih Alinejad: Iranians 'plotted to kidnap US, Canada and UK targets'*, 14 juli 2021; ABC News, *Without a definitive, coordinated response from the international community, Iran's violence abroad will not cease*, 27 juli 2021; Al Jazeera, *US sanctions four Iranians over alleged plot to kidnap journalist*, 3 september 2021.

⁴²¹ IranWire, *Tehran University students threatened with arrest for graduation photo*, 9 december 2021; Iran International, *Senior cleric in Iran calls for hatred against women with loose hijab*, 21 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 18 november 2021.

⁴²² IranWire, *Who is Saba Kord Afshari, the activist sentenced to 24 years in prison?*, 1 februari 2021; RFE/RL, *Jailed Iranian anti-hijab campaigner goes on hunger strike*, 13 mei 2021; OHCHR, *Iran must stop using long-term detention to silence human rights defenders, says UN expert*, 6 juli 2021; IHR, 100+. *Iran human rights defenders 2021*, december 2021, p. 84-88; HRW, *World report 2022, Iran*, 13 januari 2022.

⁴²³ HRW, *Women's rights defenders sentenced, targeted for marriage rights workshop*, 19 februari 2021; HRW, *More lengthy, arbitrary prison sentences for Iranian dual nationals*, 4 augustus 2021; MEE, *Iranian women fear setbacks in hard-earned rights under Raisi*, 19 september 2021.

⁴²⁴ KHRN, *Iran cyber police interrogate Kurdish journalist over articles*, 1 september 2021; Rudaw, *Two Kurdish environmental activists detained in Iran: watchdog*, 19 november 2021; HRANA, *Environmental activist Amanj Ghorbani arrested in Kamyaran city*, 23 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴²⁵ HRW, *Three unjustly imprisoned environmental activists given short leave*, 31 maart 2021; The Guardian, *Hopes raised for two Americans jailed in Tehran being freed*, 3 mei 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Secretary-General*, 4 augustus 2021, p. 10; Scholars at Risk, *Release Niloufar Bayani on medical grounds*, 9 augustus 2021; IranWire, *Calls for environmental activists to be released as COP26 begins in Glasgow*, 3 november 2021; RFE/RL, *Iran says only 12 Asiatic cheetahs left in country*, 10 januari 2022.

⁴²⁶ RSF, *2021 World Press Freedom Index*, <https://rsf.org/en/iran>, geraadpleegd op 12 april 2022.

met daarin een groene steen aan de ringvinger. Deze hand tekende een rode lijn onder een doos met boodschappen. De hand riep associaties op met de linkerhand van de opperste leider.⁴²⁷ Verder verboden de autoriteiten op 6 februari 2022 de nieuwswebsite Rokna (zie paragraaf 3.1.7).

In de verslagperiode kregen verschillende journalisten, bloggers en sociale media activisten te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen. Zij hadden in hun berichtgeving bijvoorbeeld gevoelige thema's aangestipt zoals de benzineprotesten van 2019, arrestaties van mensenrechtenactivisten, de situatie in de gevangenissen, corruptie bij de overheid en misdragingen van overheidsfunctionarissen.⁴²⁸ Volgens de RSF zaten in 2021 elf journalisten gedetineerd.⁴²⁹ Familieleden van journalisten kregen eveneens te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen.⁴³⁰ Hierna volgen enkele voorbeelden van journalisten die in de verslagperiode te maken kregen met arrestatie en detentie. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Op 16 februari 2021 detineerden de autoriteiten een freelance fotojournaliste in de Qarchak gevangenis in Varamin voor het uitzitten van haar gevangenisstraf van vier jaar nadat de rechtbank in beroep de bestraffing had bevestigd. Zij was veroordeeld op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 513 WvS (beledigen van de heiligdommen van de religie) op beschuldiging van het beheren van een Twitteraccount dat zich richtte tegen de overheid.⁴³¹

Verder zit sinds 7 december 2020 een 73-jarige journalist die verbonden was aan de Iraanse ngo *Society for Defending Press Freedom* en het maandblad *Iran Farda* zijn gevangenisstraf uit. Hij was tot drie jaar veroordeeld op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid) nadat hij verslag had gedaan van enkele demonstraties. Op 15 augustus 2021 bracht het hooggerechtshof de straf terug naar twee jaar gevangenisstraf. Op 20 januari 2022 volgde een overplaatsing naar de Rajai Shahr gevangenis in de stad Karaj en op 29 januari 2022 volgde een overplaatsing naar de gevangenis van Semnan. Op 1 februari 2022 kreeg hij tijdelijk gevangenisverlof in verband met zijn gezondheidssituatie. Hij zou onder meer een leverziekte hebben.⁴³²

Op 1 september 2021 arresteerden medewerkers van het ministerie van Inlichtingen een journalist van het financiële dagblad *SMT*. Op 19 januari 2022 veroordeelde een

⁴²⁷ BBCM, *Iran shuts newspaper over image of leader's hand*, 8 november 2021; RFE/RL, *Iranian daily shut down over depiction of Khamenei's hand in connection with rising poverty*, 8 november 2021; ABC News, *Iran bans newspaper that linked supreme leader to poverty*, 9 november 2021; The Independent, *Iran shuts down newspaper just days after it published front page article linking supreme leader to poverty*, 9 november 2021.

⁴²⁸ IranWire, *Weekly review of censorship: Journalists receive threatening calls from Iran's judiciary*, 20 mei 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 16 juli 2021, p. 4.

⁴²⁹ RSF, *11 journalists imprisoned in Iran in 2021*, https://cpj.org/data/imprisoned/2021/iran/?status=Imprisoned&cc_fips%5B%5D=IR&start_year=2021&end_year=2021&group_by=location, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴³⁰ IranWire, *Iranian journalist in Canada: Security agencies used my father as bait*, 15 oktober 2021; RSF, *Freed after 8 years in prison, Iranian journalist must now spend 2 years in internal exile*, 17 november 2021; RSF, *2021 round-up. Journalists detained, killed, held hostage and missing*, december 2021, p. 7 en 9; BBC News, *BBC accuses Iran of escalating harassment of Persian journalists*, 10 februari 2022; VOA, *BBC calls out Iran for escalation in threats to staff*, 18 februari 2022.

⁴³¹ RSF, *Iranian women journalists, imprisoned journalist's mother jailed arbitrarily*, 22 oktober 2021; United for Iran, *Noushin Jafari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5167/>, geraadpleegd op 12 april 2022; CPJ, *Nooshin Jafari*, <https://cpj.org/data/people/nooshin-jafari/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴³² CHRI, *Imprisoned journalist Keyvan Samimi is being led to his death*, 11 januari 2022; RSF, *Three Iranian journalists transferred to prisons notorious for mistreating detainees*, 24 januari 2022; HRANA, *Keyvan Samimi sent into exile in Semnan prison after successive relocations*, 31 januari 2022; BBCM, *Iranian journalist released temporarily*, 1 februari 2022; HRW, *Keyvan Samimi temporarily released on medical grounds*, 1 februari 2022; HRANA, *Keyvan Samimi released from jail*, 2 februari 2022; CPJ, *Keyvan Samimi*, <https://cpj.org/data/people/keyvan-samimi/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

revolutionaire rechtbank in Teheran hem tot vier jaar en drie maanden gevangenisstraf, een verbod op lidmaatschap van een politieke organisatie voor de duur van twee jaar en een uitreisverbod van twee jaar op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid). Naar verluidt was dit vanwege zijn kritische berichtgeving over de moeilijke economische situatie van vakbondsleden en over economische besluiten van de overheid.⁴³³

Op 10 oktober 2021 arresteerden de autoriteiten een journaliste in de provincie Khuzestan. Zij had naar aanleiding van haar ervaringen in de vrouwenafdeling van de Bushehr gevangenis op 9 september 2021 een aantal berichten gepost op Twitter en Instagram. Daarin schreef zij onder meer dat een vrouwelijke gevangene gedwongen was om seksuele handelingen te verrichten met gevangenisbewaarders en dat vrouwen die geen financiële ondersteuning van hun familieleden kregen naar een mannenafdeling werden gestuurd om een *sigheh*-huwelijk (zie paragraaf 3.3.3.3) aan te gaan. Het hoofd van het gevangeniswezen ontkende deze aantijgingen en stelde dat alle gevangenen goed behandeld werden.⁴³⁴

3.2.1.5

Kritische burgers

In de verslagperiode kregen kritische burgers te maken met intimidaties, arrestaties en veroordelingen. Hierna volgen enkele voorbeelden van kritische burgers die in de verslagperiode te maken kregen met arrestatie en detentie. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Volgens HRW bedreigden de autoriteiten enkele familieleden van de slachtoffers van het op 8 januari 2020 neergehaalde Oekraïense passagiersvliegtuig met vluchtnummer PS752. Bij deze gebeurtenis kwamen alle 176 inzittenden om het leven. Volgens HRW zetten de autoriteiten bijvoorbeeld familieleden onder druk om de slachtoffers de martelarenstatus te geven. Sommige familieleden werden onder druk gezet om niet te praten met buitenlandse media. In één geval bedreigden de autoriteiten een familielid met strafrechtelijke vervolging. Andere familieleden werden onder druk gezet om kritische berichten op de sociale media te verwijderen. Familieleden die herdenkingsbijeenkomsten hielden werden opgeroepen. Een familielid kreeg telefonisch te horen dat hij een herdenkingsbijeenkomst moest annuleren. Mensen die kritiek leverden op hoe de autoriteiten de vliegtuigramp afhandelden werden eveneens opgeroepen. In minstens een geval werd iemand in voorarrest gemarteld. Daarnaast grepen de autoriteiten in bij begrafenissen en herdenkingsbijeenkomsten.⁴³⁵

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in juli 2021 de vader van een demonstrant die bij de benzineprotesten van november 2019 om het leven was gekomen tot 3,5 jaar gevangenisstraf, 2,5 jaar interne ballingschap⁴³⁶ en een

⁴³³ IHR, *Journalist Amirabbas Azarmvand arrested at home*, 1 september 2021; CPJ, *Iran arrests financial reporter Amir-Abbas Azarmvand on security charges*, 1 september 2021; RFE/RL, *Iranian financial journalist sentenced to nearly four years in prison*, 20 januari 2022; HRANA, *Amir Abbas Azarmvand sentenced to four years and three months in prison*, 21 januari 2022.

⁴³⁴ ABC, *"A place close to the end of the world": Sepideh Qolian's account of the women's ward at Bushehr Center Prison*, 9 september 2021; The Washington Post, *Opinion: A 26-year-old woman is exposing abuse in Iranian prisons*, 14 oktober 2021; RFE/RL, *'Threatened with death and rape': Iranian activist back behind bars after exposing prisoner abuse*, 15 oktober 2021.

⁴³⁵ HRW, *Iran: Ukraine Airline victims' families harassed, abused*, 27 mei 2021; BBC News, *Families seek justice for Iran plane crash victims*, 8 januari 2022.

⁴³⁶ Een interne ballingschap houdt in dat mensen naar andere gebieden van Iran worden gestuurd, zodat zij ver van hun familieleden zijn. Zij moeten daar zelf een eigen huis of kamer regelen. Zij krijgen een wekelijkse of maandelijkse meldplicht bij de lokale autoriteiten opgelegd; CHRI, *Iranian courts are unlawfully banishing political prisoners into "prison exile"*, 12 maart 2021; Vertrouwelijke bron, 15 februari 2022.

uitreisverbod van twee jaar. Hij wilde de autoriteiten na de dood van zijn zoon ter verantwoording roepen.⁴³⁷

In de verslagperiode zaten de schrijvers Baktash Abtin, Reza Khandan Mahabadi en Keyvan Bajan vast, onder meer op beschuldiging van het meewerken aan een boek over de vijftigjarige geschiedenis van de *Writers Association of Iran* waarin kritiek werd geleverd op de autoriteiten. Abtin en Mahabadi zaten een straf uit van zes jaar op grond van artikel 500 (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid). Abtin overleed op 8 januari 2022 na een coronabesmetting.⁴³⁸ Bajan zat op grond van dezelfde wetsartikelen een straf uit van 3,5 jaar.⁴³⁹

De autoriteiten arresteerden op 13 september 2021 een rapper in zijn woning in Isfahan. In zijn songteksten leverde hij kritiek op de autoriteiten, bijvoorbeeld door te wijzen op de corruptie en de wijdverbreide armoede. Er volgde een aanklacht op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI). Op 21 september 2021 kwam hij op borgtocht vrij. In januari 2022 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in de stad Shahin Shahr in de provincie Isfahan hem tot een geldboete en zes maanden voorwaardelijke gevangenisstraf.⁴⁴⁰

3.2.1.6 Kritiek op de coronamaatregelen

In de verslagperiode was er in Iran veel kritiek op de coronamaatregelen. Deze kritiek werd met name op de vorige regering geuit. Er was veel discussie over de effectiviteit van het Iraanse coronabeleid.⁴⁴¹ Volgens verschillende bronnen kwamen mensen over het algemeen niet in de problemen als zij enkel kritiek leverden op de coronamaatregelen.⁴⁴² Dat gold echter niet voor activisten die het coronabeleid aangrepen om kritiek te leveren op bijvoorbeeld de opperste leider, waardoor hun kritiek een meer politiek karakter kregen en zij bestraffingen riskeerden. Zo arresteerden de autoriteiten op 14 augustus 2021 zeven personen die naar verluidt een klacht wilden indienen tegen de opperste leider en de *National Task Force Against Coronavirus* wegens mismanagement door de overheid tijdens de coronacrisis. Twee van hen werden een paar uur later vrijgelaten. Twee anderen kwamen op 29 augustus 2021 op borgtocht vrij. Drie van hen, namelijk twee advocaten en een journalist, bleven vastzitten in de Evin gevangenis in Teheran. Hen werden artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS

⁴³⁷ Iran International, *Manouchehr Bakhtiari taken away in car trunk of Iran security forces*, 30 april 2021; Iran International, *Iran sentences father of protester killed in 2019 protests to prison, exile*, 16 juli 2021; HRW, *Prison sentence for father of killed protester*, 19 juli 2021; HRANA, *Manouchehr Bakhtiari sentenced to imprisonment and exile*, 21 juli 2021.

⁴³⁸ CHRI, *Prominent Iranian writers sent to prison for peaceful dissent*, 7 oktober 2020; CHRI, *Imprisoned Iranian writers among countless who've been jailed for dissent*, 29 september 2021; HRANA, *Reza Khandan Mahabadi contracts COVID-19, is dispatched to hospital*, 22 december 2021; The Guardian, *Baktash Abtin, dissident Iranian poet, dies of Covid on prison furlough*, 9 januari 2022; France 24, *Dissident Iranian writer Baktash Abtin dies in detention after contracting Covid-19*, 8 januari 2022; United for Iran, *Reza Khandan Mahabadi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4856/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴³⁹ RFE/RL, *Three jailed Iranian writers honored by PEN America*, 6 oktober 2021; Journalismisnotacrime.com, *Keyvan Bajan*, <https://journalismisnotacrime.com/en/wall/keyvanbajan/>, geraadpleegd op 12 april 2022; United for Iran, *Keyvan Bazhan*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4857/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴⁴⁰ IranWire, *Anti-regime rapper detained by Iranian security forces*, 17 september 2021; RFE/RL, *'We are the dead who can't think of dying': Iranian rapper charged for criticizing regime*, 22 september 2021; Iran International, *Iran releases dissident rapper on bail after social media outcry*, 22 september 2021; Kayhan Life, *Iranian rapper Toomaj Salehi summoned by revolutionary court*, 6 januari 2022; HRANA, *Rapper Toomaj Salehi fined and sentenced to six months suspended imprisonment*, 25 januari 2022;

⁴⁴¹ Al Jazeera, *Iran announces 6-day lockdown amid surge in COVID-cases*, 14 augustus 2021; HRW, *Iran: Government mismanagement compounds Covid-19 crisis*, 19 augustus 2021; Iran International, *Prominent activists urge UN to take action on Covid crisis in Iran*, 29 augustus 2021; Iran International, *Hundreds of activists in Iran blast Khamenei's ban on Western vaccines*, 30 augustus 2021; Garda, *Iran: Activists plan to protest outside parliament in Tehran Oct. 20*, 20 oktober 2021.

⁴⁴² Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

(bedreigen van de nationale veiligheid) tegengeworpen. Tegen het einde van de verslagperiode was in hun zaken nog geen veroordeling bekend.⁴⁴³

3.2.1.7 Demonstranten

In de verslagperiode vonden veel demonstraties plaats (zie paragraaf 1.2.1). In confrontaties met de ordetroepen vielen soms doden en gewonden (zie paragrafen 1.2.2 en 1.2.3). Demonstranten kregen te maken met arrestaties en detenties.⁴⁴⁴ Het intimideren van familieleden werd daarbij niet geschuwd.⁴⁴⁵

Volgens verschillende bronnen bestaat er altijd een kans dat deelnemers aan demonstraties, die daarbij gewond raken en naar het ziekenhuis worden gebracht, in het ziekenhuis worden gearresteerd. Daarbij kunnen verschillende omstandigheden een rol spelen, bijvoorbeeld of het een legale of illegale demonstratie was, waar de demonstratie tegen gericht was, of er geweld was gebruikt door de demonstranten en wat het profiel was van de gewonde demonstrant.⁴⁴⁶ Zo volgde volgens verschillende bronnen op 21 juli 2021 de arrestatie van een aantal gewonde demonstranten in een ziekenhuis in de stad Susangerd in de provincie Khuzestan.⁴⁴⁷ Voorts waren er berichten dat de politie op 28 november 2021 in ziekenhuizen in Isfahan vijftig personen had gearresteerd die daar naartoe waren doorverwezen nadat zij verwondingen hadden opgelopen bij de demonstraties vanwege het watertekort.⁴⁴⁸

Volgens verschillende bronnen kunnen deelnemers aan demonstraties in Iran bij terugkeer uit het buitenland alsnog strafrechtelijk vervolgd worden, ook als er aanvankelijk geen strafrechtelijke vervolging was ingesteld. Dat hangt echter af van de individuele omstandigheden in een zaak, bijvoorbeeld of er een strafdossier is aangemaakt en of mensen zijn geïdentificeerd als deelnemer aan een demonstratie (zie ook paragraaf 5.1).⁴⁴⁹ Een voorbeeld van een zaak waarbij deelnemers aan demonstraties bij terugkeer uit het buitenland alsnog strafrechtelijk zijn vervolgd, zijn de zaken van drie deelnemers aan de benzineprotesten van november 2019. Na de arrestatie van hun vriend Amir Hossein Moradi vertrokken Saeed Tamjidi en Mohammad Rajabi eind november 2019 naar Turkije waar zij asiel aanvroegen. Op 26 december 2019 droeg Turkije hen over aan Iran. Op 21 februari 2020 veroordeelde een revolutionaire rechtbank hen ter dood wegens 'vijandschap tegen God.' Op 5 december 2020 accepteerde het hooggerechtshof een herzieningsverzoek

⁴⁴³ Iran International, *Six arrested for 'intention' to sue Iran officials over mismanaging*, 15 augustus 2021; HRW, *Prominent human rights defenders arrested for seeking accountability*, 16 augustus 2021; CHRI, *Lawyers, activists arrested as they attempt to sue state for failed COVID response*, 17 augustus 2021; IranWire, *Lawyers arrested for trying to sue Iranian state over Covid-19*, 18 augustus 2021; CHRI, *Detained rights lawyers' homes raided without warrant*, 26 augustus 2021; IHR, *Mostafa Nili, Arash Keykhosravi and Mehdi Mahmoudian denied phone calls and held in solitary confinement*, 9 september 2021; CHRI, *Human rights lawyers, activist to be illegally tried as their legal team is denied case files*, 12 oktober 2021; The National, *Five set for trial in Iran over Covid-19 legal action*, 13 oktober 2021; HRW, *Joint statement: Free arbitrarily detained right to health defenders in Iran*, 9 december 2021; The New York Times, *'Health defenders' jailed in Iran wanted to sue supreme leader over covid*, 17 december 2021; United for Iran, *Arash Keykhosravi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4490/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴⁴⁴ VOA, *Iranian security forces arrest dozens of protesters in Isfahan area, disrupt internet service across country*, 27 november 2021; Iran International, *Teachers across Iran protest for pay, release of jailed colleagues*, 23 december 2021.

⁴⁴⁵ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 18.

⁴⁴⁶ IranWire, *Isfahan nurse: hospitals turned injured farmers away after protests*, 30 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁴⁷ IranWire, *Wounded Iranian protesters avoiding hospital for fear of arrest*, 23 juli 2021; Amnesty, *Iran Security forces use live ammunition and birdshot to crush Khuzestan protests*, 23 juli 2021; HRANA, *HRANA newly identifies 190 detainees from the recent protests in Khuzestan for a total of 361 arrested*, 5 augustus 2021.

⁴⁴⁸ BBCM, *BBCM Iran watchlist for 29 November*, 29 november 2021.

⁴⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 1 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

waarna het hof de zaak terugverwees naar de revolutionaire rechtbank. Tegen het einde van de verslagperiode was nog geen nieuwe uitspraak bekend.⁴⁵⁰

3.2.1.8 Monitoren internet en sociale media

Volgens verschillende bronnen proberen de autoriteiten op allerlei mogelijke manieren de inhoud van Instagram-, Facebook-, Twitterpagina's, internetdiscussiegroepen en andere sociale media in de gaten te houden.⁴⁵¹ Dit geldt ook voor de inhoud van pagina's die gelinkt zijn aan Iraniërs in het buitenland.⁴⁵² Volgens de in Groot-Brittannië gevestigde ngo *Small Media* maken de autoriteiten onder meer gebruik van *content-control software* en *deep packet inspection* (DPI).⁴⁵³ Een overheidsinstantie die zich sinds 2011 bezighoudt met het monitoren van het internet en de sociale media is de Cyber Police (FATA).⁴⁵⁴ Een andere overheidsinstantie die zich sinds 2008 bezighoudt met de monitoring van online activiteiten is het *Centre for Investigation of Cyber Organized Crime* (CIOC). Dit is een onderdeel van het IRGC.⁴⁵⁵

3.2.1.9 Veroordelingen vanwege onlineactiviteiten

Er zijn veel personen die zijn gearresteerd en/of veroordeeld op basis van de inhoud van hun weblog, Instagram-, Telegram-, Facebook- of Twitterpagina.⁴⁵⁶ Precieze aantallen zijn niet bekend, maar al in oktober 2018 stelde het hoofd van de FATA dat deze organisatie sinds de oprichting eind 2010 bijna 75.000 personen had gearresteerd vanwege hun online activiteiten.⁴⁵⁷ Volgens een bron gebeurt dit vaak arbitrair. Veel mensen worden ondanks bepaalde online activiteiten met rust gelaten.⁴⁵⁸ Strafvervolging in verband met online activiteiten kan onder meer plaatsvinden op grond van artikel 262 WvS (beledigen van de Profeet), artikel 286 WvS (verspreiden van corruptie op aarde), artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI), artikel 513 WvS (beledigen van de heiligheden van de religie), artikel 514 WvS (beledigen van de opperste leider), artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid), artikel 618 WvS (verstoren van de openbare orde), artikel 639 WvS (aanmoedigen tot losbandigheid) of artikel 640 WvS (publiceren of verspreiden van materiaal in strijd met de publieke moraal). Dit kan leiden tot een boete, zweepslagen, een gevangenisstraf of zelfs de doodstraf.⁴⁵⁹ Hierna volgen enkele voorbeelden van personen die te maken kregen met arrestaties en/of

⁴⁵⁰ Amnesty, *Three prisoners at risk of execution*, 28 februari 2020; IranWire, *Iranian asylum seekers in Turkey are returned to Iran and sentenced to death*, 28 juni 2020; RFE/RL, *Iran supreme court to retry three men sentenced to death over 2019 protests*, 5 december 2020; IHR, *Iran: Stay of execution for three protesters as Supreme Court grants retrial*, 6 december 2020; IranWire, *Activists raise alarm over prisoner Amir Hossein Moradi's health*, 30 juni 2021; HRANA, *Amir Hossein Moradi offered release on bail*, 26 oktober 2021.

⁴⁵¹ Iran International, *Iran's cyber-police warns women about their photos in social media*, 29 maart 2021; IranWire, *Three teenagers arrested for posting "pornographic" images*, 7 juli 2021; BBCM, *Two Iranian Instagrammers arrested for 'immoral' content*, 1 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁵² Arab News, *Iran's dissident surveillance operation exposed*, 9 februari 2021; Arab News, *Iranian regime using Dutch server to spy on dissidents: Investigation*, 19 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁵³ Small Media, *Revolution decoded: Iran's digital landscape*, 2014, p. 26.

⁴⁵⁴ Iran International, *Iran's cyber-police warns women about their photos in social media*, 29 maart 2021; KHRN, *Iran cyber police interrogate Kurdish journalist over articles*, 1 september 2021; Iran International, *Iran allocates 2% of bank transaction fees to cyber police*, 7 maart 2022.

⁴⁵⁵ IranWire, *The IRGC security and intelligence agencies*, 9 april 2019; Spreading Justice, *The Center for Investigation of Cyber Organized Crime of Islamic Revolutionary Guard*, 22 november 2021.

⁴⁵⁶ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Secretary-General*, 14 mei 2021, p. 12; IranWire, *Young Iranians prosecuted for sharing music video*, 13 september 2021; BBCM, *Briefing: Iran arrests 17 Instagrammers over viral prank videos*, 27 januari 2022; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 10; ABC News, *Iranian activist disappears after criticizing internet bill*, 26 februari 2022; BBCM, *Prominent Iranian activist released from prison on bail*, 3 maart 2022; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁵⁷ Small Media, *Iran's Cyber Police—'Society-based policing' and the rise of peer surveillance*, 20 februari 2019.

⁴⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁵⁹ Atlantic Council, *Iranians on #socialmedia*, 15 december 2021, p. 21.

veroordelingen vanwege online activiteiten. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Een revolutionaire rechtbank in Teheran veroordeelde een Instagrammer op 13 maart 2020 op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en 514 WvS (beledigen van de opperste leider) tot twee jaar gevangenisstraf, het bestuderen van de exegese van een bepaalde soera en vier maanden verplicht werkzaamheden uitvoeren bij de Basij. Tevens werd zij veroordeeld tot 74 zweepslagen wegens alcoholbezit. Nadat de zweepslagen waren toegediend, kreeg zij op 5 april 2021 gevangenisverlof.⁴⁶⁰

Verder leverden de Turkse autoriteiten in maart 2021 een bekende influencer aan Iran uit. De Iraanse autoriteiten klaagden hem aan wegens online gokken, geld witwassen en fraude. Op 12 september 2021 legde deze influencer op de Iraanse staatstelevisie een bekentenis af.⁴⁶¹ Tegen het einde van de verslagperiode was in zijn zaak nog geen uitspraak bekend.

Voorts kreeg een Azeri activist, die op 2 maart 2021 op Instagram had bericht over de mishandeling van zijn broer door de Basij tijdens detentie, een boete van vijftig miljoen rial wegens het verspreiden van valse informatie op het internet. Op 9 september 2021 arresteerden de autoriteiten deze activist. Hij kwam op 29 september 2021 op borgtocht vrij. Een revolutionaire rechtbank in Tabriz veroordeelde hem medio december 2021 tot zes jaar gevangenisstraf op grond van artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie).⁴⁶²

Op 22 april 2021 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in de stad Arak in de provincie Markazi twee personen ter dood op grond van artikel 262 WvS (beledigen van de Profeet). Naar verluidt hield dit verband met hun online activiteiten op Telegram.⁴⁶³

Verder arresteerden de autoriteiten een aantal personen in de provincie Mazandaran in oktober 2021 vanwege de inhoud van hun Instagrampagina's. Zij werden onder meer aangeklaagd wegens het promoten van een Westerse manier van leven.⁴⁶⁴

3.2.1.10 Internetproviders

Er zijn private internetproviders in Iran, hoewel alle providers onder direct gezag van de overheid staan. Officieel staan de private internetproviders onder controle van het ministerie van Informatie en Communicatietechnologie, maar de facto zijn de private providers verplicht om verantwoording af te leggen aan de

⁴⁶⁰ Journalismisnotacrime.com, Zohreh Sarv, <https://journalismisnotacrime.com/en/wall/zohrehsarv/>, geraadpleegd op 12 april 2022; United for Iran, Zohreh Sarv, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5809/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁴⁶¹ Duvar, Turkey extradites Iranian influencer Milad Hatami facing fraud charges, 9 maart 2021; Reuters, Turkey extradites Iranian social media figure facing fraud charges – Iran, 9 maart 2021; BBCM, Lawyer criticises Iran TV for airing detained influencer's 'confessions', 12 september 2021; Iran International, Judiciary denies rumors of Milad Hatami suicide of former betting site operators, 26 september 2021; Filterwatch, FATAwatch: July – September 2021, 15 november 2021.

⁴⁶² IranWire, Journalist fined for reporting on brother's torture by Basij, 12 augustus 2021; HRANA, Roozbeh Piri arrested by security forces in Tabriz, 10 september 2021; HRANA, Azerbaijani Turk activist violently arrested and transferred to Tabriz prison, 29 september 2021; HRANA, Azerbaijani Turk activist Roozbeh Piri sentenced to six years in prison, 15 december 2021.

⁴⁶³ IHR, Two men sentenced to death for "insulting the Prophet" in Iran, 22 april 2021; Iran International, Two Iranian prisoners sentenced to death for blasphemy, 23 april 2021; IranWire, Two men sentenced to death for insulting the Prophet, 26 april 2021.

⁴⁶⁴ HRANA, Seventeen people arrested for "promoting Western lifestyle" on Instagram pages in Behshahr, 28 oktober 2021; BBCM, Iran arrests Instagrammers over 'promoting Western lifestyle', 29 oktober 2021.

inlichtingendiensten. De private providers moeten door de overheid gevraagde gegevens over hun klanten verplicht leveren.⁴⁶⁵

De grootste internetprovider van Iran is de *Data and Communication Company* (DCC). Deze provider is eigendom van de *Telecommunication Company of Iran* (TCI). Volgens *Freedom House* is het IRGC de grootste aandeelhouder van TCI.⁴⁶⁶ De grootste provider van mobiel internet is de *Mobile Telecommunication Company of Iran* (MCI, *Hamrah-e Aval*). Dit is een dochterbedrijf van TCI. De tweede grootste provider van mobiel internet is *MTN Irancell*. Dit bedrijf is eigendom van MTN uit Zuid-Afrika en Iran Electronics Industries. Deze laatste is verbonden aan het ministerie van Defensie. De derde grootste semi-private provider van mobiel internet is *RighTel*.⁴⁶⁷

Privégebruikers zijn niet verplicht tot het plaatsen van een internetfilter.⁴⁶⁸ Al het dataverkeer van de Iraanse internetproviders loopt via een centraal filtersysteem.⁴⁶⁹ Daarnaast is Iran bezig met de ontwikkeling van een Iraans nationaal intranet, het *National Information Network* (NIN).⁴⁷⁰

3.2.1.11 Wachtwoorden sociale media

Volgens verschillende bronnen worden mensen bij ondervragingen gevraagd hun wachtwoorden te geven van hun sociale media.⁴⁷¹ Volgens een bron komt het soms ook voor dat Iraniërs uit de diaspora, maar ook andere reizigers bij legale binnenkomst in Iran op de luchthaven gevraagd wordt naar wachtwoorden van hun sociale media.⁴⁷²

Volgens verschillende bronnen komt het soms voor dat uitreizenden bij legaal vertrek wordt gevraagd naar hun wachtwoorden van hun sociale media. Dat gebeurt niet standaard in alle gevallen, maar alleen bij mensen met een bepaald profiel, zoals bekende activisten of journalisten.⁴⁷³

3.2.1.12 Website/weblog buiten Iran

Gelet op artikel 5 en 7 WvS kan een Iraniër die een strafbaar feit pleegt buiten Iran strafrechtelijk vervolgd worden door een rechtbank in Iran. Dat betekent dat het op een website of weblog buiten Iran plaatsen van informatie op dezelfde wijze strafbaar is als het in Iran plaatsen van informatie op een website of weblog. Meestal volgt een aanklacht op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid). Daarbij is de inhoud van de website of weblog bepalend.⁴⁷⁴ Volgens een bron kan strafvervolgning ook plaatsvinden op grond van artikel 18 van de *Computer Crimes Law* dat onder meer betrekking heeft op het online beschadigen van anderen. Hierop staat 91 dagen tot twee jaar gevangenisstraf en/of een boete van veertig miljoen rial.⁴⁷⁵

⁴⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁶⁶ Freedom House, *Freedom on the net 2021, Iran*, 21 september 2021, p. 6.

⁴⁶⁷ Freedom House, *Freedom on the net 2021, Iran*, 21 september 2021, p. 9; BBCM, *Iran reports 109% mobile internet penetration*, 18 januari 2022.

⁴⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁶⁹ Freedom House, *Freedom on the net 2021, Iran*, 21 september 2021, p. 13.

⁴⁷⁰ Iran International, *Iran concerned over satellite internet hindering its censorship*, 14 februari 2021; Iran Press, *National Information Network will not cut off global connection: Minister*, 18 december 2021.

⁴⁷¹ Collin Anderson & Karim Sadjadpour, *Iran's cyber threat. Espionage, sabotage, and revenge*, Carnegie Endowment for International Peace, 2018, p. 26; CHRI, *Iran cracks down on Instagram celebrities as it tightens noose on freedom of speech and expression*, 16 augustus 2019; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁷² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁷³ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁷⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

- 3.2.1.13 Mobiele telefoonverkeer
Iran heeft al enkele jaren de technologie in huis om de inhoud van het mobiele telefoonverkeer te monitoren.⁴⁷⁶ Er zijn ook berichten dat malware en spyware worden ingezet.⁴⁷⁷
- 3.2.1.14 Sociale media apps
Blijkens het SCI was meer dan 65% van de Iraniërs boven de vijftien jaar lid van een sociaal medium platform. Volgens het SCI waren WhatsApp en Instagram het populairst.⁴⁷⁸ Daarnaast was Telegram een veelgebruikte sociale media app. Deze app is echter net zoals Facebook, Twitter en YouTube officieel geblokkeerd. Desondanks maken veel Iraniërs gebruik van deze apps met behulp van *virtual private networks* (VPN's) of omzeilingssoftware.⁴⁷⁹ In de aanloop naar de presidentsverkiezingen blokkeerden de autoriteiten in april 2021 ook de op dat moment populaire app Clubhouse.⁴⁸⁰ De twee belangrijkste sociale media apps die in de verslagperiode niet waren geblokkeerd, zijn Instagram en WhatsApp.⁴⁸¹
- 3.2.1.15 Gezichtsherkenningstechnieken
Volgens verschillende bronnen maken de Iraanse autoriteiten in toenemende mate gebruik van gezichtsherkenningstechnieken om personen te identificeren.⁴⁸² De Iraanse politie past deze technieken bijvoorbeeld toe in het verkeer om vrouwelijke inzittenden te kunnen controleren op het dragen van de hoofddoek.⁴⁸³ Zo stuurde de politie begin januari 2022 een sms met de waarschuwing om zich aan de verplichte hijab te houden. Deze was bedoeld voor een bekende voetbalcoach van Persepolis FC uit Teheran. Kennelijk hadden de camera's van de verkeerspolitie hem vanwege zijn lange haar geïdentificeerd als een vrouw.⁴⁸⁴ Volgens een bron zijn er geen berichten dat de Iraanse autoriteiten gezichtsherkenningstechnieken ook op beelden uit het buitenland heeft toegepast, bijvoorbeeld om te kunnen dienen in een strafzaak.⁴⁸⁵
- 3.2.2 *Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging*
Blijkens de grondwet is de sjiitische islam volgens de jafaritische rechtsschool de staatsgodsdienst en respecteert Iran vijf andere islamitische rechtsscholen. Tevens staat de grondwet het christendom, jodendom en zoroastrisme toe om binnen de grenzen van de wet hun rituelen uit te voeren en samen te komen als religieuze gemeenschap.

⁴⁷⁶ Reuters, *Special report: Chinese firm helps Iran spy on citizens*, 22 maart 2012; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁷⁷ IranWire, *Iranian government hackers target religious and ethnic minorities*, 22 september 2020; BBC News, *Iran 'hides spyware in wallpaper, restaurant and games apps'*, 8 februari 2021; The Washington Post, *Researchers find more victims of one of Iran's oldest hacking groups*, 8 februari 2021.

⁴⁷⁸ BBCM, *Iranians' membership on social media up by 12 percentage points in 3 years*, 15 september 2021.

⁴⁷⁹ Iran International, *Foreign social media apps remain highly popular in Iran despite blocking*, 18 september 2021; Freedom House, *Freedom on the net 2021, Iran*, 21 september 2021, p. 11; BBCM, *Iranian MP sentenced to two years in prison for defamation*, 14 oktober 2021; Al Jazeera, *Iran: Controversial internet control bill passes committee stage*, 22 februari 2022.

⁴⁸⁰ IranWire, *Is it only a matter of time before Iran blocks Clubhouse?*, 7 april 2021; Iran International, *Are Iranian authorities filtering Clubhouse ahead of elections?*, 10 april 2021; Filterwatch, *Network monitor – April 2021*, 13 mei 2021; Freedom House, *Freedom on the net 2021, Iran*, 21 september 2021, p. 2.

⁴⁸¹ Al-Monitor, *Iranian public fears government plan to restrict cyberspace*, 22 oktober 2021; Iran International, *Differences emerge among Iran's conservatives over social media bans*, 3 november 2021.

⁴⁸² Iran International, *Digital oppression – China's playbook for Iran*, 12 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁸³ MEE, *'Enough is enough': Iranians frustrated over police drive to enforce hijab-wearing in cars*, 25 oktober 2020; Filterwatch, *Artificial Intelligence & Digital rights in Iran: An introduction*, 18 december 2020; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁸⁴ IFF, *Long hair causes trouble for former footballer in Iran*, 6 januari 2022; Iran International, *Tehran police warn long-haired male football coach over his hijab*, 7 januari 2022.

⁴⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

In de Iraanse wetgeving zijn clausules opgenomen die de religieuze minderheden raken. Dit leidt ertoe dat de religieuze minderheden te maken hebben met geïnstitutionaliseerde discriminatie.⁴⁸⁶ Een voorbeeld is het huwelijk. Blijkens artikel 1059 BW mag een moslimman een niet-moslimvrouw huwen, maar andersom is het niet toegestaan dat een niet-moslimman een moslimvrouw huwt. Een ander voorbeeld is adoptie. Leden van religieuze minderheden mogen geen kind van moslim ouders adopteren. Weer een ander voorbeeld is het erfrecht. Blijkens artikel 881 BW mag een niet-moslim niet erven van een moslim. Tevens speelt dit onderscheid als het gaat om het vervullen van belangrijke politieke of militaire functies. Zo mogen leden van de niet-islamitische religieuze minderheden geen rechter, ambassadeur, minister, president of beroepsmilitair zijn.

Verreweg de meeste Iraniërs zijn wettelijk gezien geboren moslims. De wetgeving staat niet toe dat zij zich afwenden van de islam of zich bekeren tot een ander geloof. Het gevolg hiervan en van de geïnstitutionaliseerde discriminatie is dat de religieuze minderheden in Iran naar binnen toe zijn gekeerd.⁴⁸⁷

3.2.2.1 Christenen

Er zijn geen precieze cijfers van het aantal christenen in Iran. De schattingen lopen uiteen van 300.000 tot 800.000 en zelfs tot meer dan één miljoen. Dit is inclusief alle bekeerlingen.⁴⁸⁸ Uit de geraadpleegde bronnen komt het beeld naar voren dat in hun positie sinds het ambtsbericht van februari 2021 geen wezenlijke verandering is opgetreden.⁴⁸⁹ Zo stond Iran met een score van 85,31 op plaats negen op de *World Watch List 2022*. Het jaar daarvoor stond Iran met een score van 85,60 op plaats acht.⁴⁹⁰

3.2.2.2 Erkende christenen

Een minderheid van de Iraanse christenen behoort tot een grondwettelijk erkende religieuze minderheid. Deze in Iran erkende christenen betreffen geboren christenen die veelal behoren tot een van de etnische kerken. Daarbij gaat het om Armeniërs, Chaldeeën en Assyriërs.⁴⁹¹ Daarnaast erkent Iran christenen die kunnen aantonen dat hun families voor de revolutie van 1979 al christelijk waren. Zij behoren tot erkende en traditionele kerken in Iran die niet etnisch geassocieerd zijn, die Perzischtalig zijn en/of die evangelisch zijn.⁴⁹² Erkende christenen mogen binnen de grenzen van de wet hun geloof uitoefenen. Dat betekent dat erkende christenen aan beperkingen zijn onderworpen.⁴⁹³ Zo mogen erkende christenen hun geloofsovertuiging niet verspreiden. Om verspreiding tegen te gaan mag de liturgie in de etnische kerken niet in het Perzisch plaatsvinden, maar moet het in een van de

⁴⁸⁶ IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, augustus 2021, p. 10.

⁴⁸⁷ Article 18, *Iran's religious minority representatives: surrender to survive*, 21 augustus 2020; Article 18, *How Hassan Rouhani failed to deliver on his election promises to religious minorities*, 26 april 2021; Article 18, *Religious minorities in Iran: violence, resistance and hope*, 24 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁸⁸ Article 18, *Survey supports claims of 1 million Christian converts in Iran*, 27 augustus 2020; Kayhan Life, *Christians in Iran are arrested for practicing faith, charity says*, 18 februari 2021; USDoS, *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021, p. 4; Open Doors, *The 2022 World Watch List. 52 weeks of prayer for persecuted Christians*, januari 2022, p. 21.

⁴⁸⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁹⁰ De World Watch List is een jaarlijkse lijst van vijftig landen waar christenen volgens de ngo *Open Doors* te maken hebben met de meeste beperkingen. Daarbij krijgen landen op zes onderdelen scores toegekend. De nummer 1 op de lijst, Afghanistan, had een totaalscore van 98,33 en de nummer 50, Maleisië, een totaalscore van 63,45; Open Doors, *The 2022 World Watch List*, januari 2022.

⁴⁹¹ USDoS, *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021, p. 4.

⁴⁹² Asia News, *Fr Dominique, new bishop of Teheran, seeks unity among Christians, dialogue with Shia Islam*, 22 januari 2021; USDoS, *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021, p. 5; Vatican News, *Iran expels Italian nun who has spent her life for the poor of the country*, 11 juni 2021; IranWire, *Tehran city council may erase Armenian history from Christian monastery*, 17 augustus 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 1 oktober 2021.

⁴⁹³ Freedom House, *Freedom in the world 2021. Country report Iran*, 3 maart 2021, p. 9.

Armeense of Assyrische talen zijn. Zij mogen hun religieuze werken evenmin in het Perzisch uitgeven.⁴⁹⁴ Er zijn slechts een paar kleine Perzischtalige kerken over, die strikt worden gemonitord door de autoriteiten. Het is deze Perzischtalige kerken niet toegestaan om bezoekers te ontvangen of om nieuwe bekeerlingen in hun gemeenschap op te nemen. De overige Perzischtalige kerken, zowel rooms-katholiek als protestants, zijn sinds de regeerperiode van president Ahmadinejad (2005-2013) gesloten.⁴⁹⁵ Vanwege alle beperkingen proberen leden van officiële kerken moslims doorgaans niet te bekeren. De officiële kerken zijn geen actief evangeliserende kerken. Zij laten in principe geen bekeerlingen of moslims toe. De autoriteiten monitoren actief of er geen moslims, christelijke bekeerlingen of andere buitenstaanders in de officiële kerken komen.⁴⁹⁶ Wanneer individuele kerkleden op eigen initiatief bezoekende moslims toelaten, worden deze individuele kerkleden doorgaans door de autoriteiten opgeroepen om uitleg te komen geven, waarna soms tot strafvervolging van erkende christenen wordt overgegaan.⁴⁹⁷

3.2.2.3 Niet-erkende christenen

De meerderheid van de Iraanse christenen behoort niet tot een grondwettelijk erkende christelijke minderheid. Deze niet-erkende christenen behoren meestal tot een van de nieuwe Perzischtalige kerken. Zij zijn over het algemeen pas na de revolutie bekeerd van de islam tot het christendom. Veel christelijke bekeerlingen geven naar buiten toe geen uiting aan hun geloofsovertuiging uit vrees voor strafvervolging.⁴⁹⁸ Het is christelijke bekeerlingen niet toegestaan om kerkdiensten bij te wonen in de officiële kerken. Zij kunnen niet trouwen in de officiële kerken. Evenmin kunnen zij hun christelijke huwelijken officieel registreren. Daarom komen bekeerlingen in hun eigen woningen bij elkaar voor het houden van een eredienst, voor een gezamenlijk gebed, voor Bijbelstudie of voor het vieren van christelijke feestdagen. De meeste huiskerken bestaan maar korte tijd en wisselen vaak van locatie. Het bezoeken van huiskerkbijeenkomsten kan leiden tot arrestatie, ondervraging, bedreiging en/of detentie (zie paragraaf 3.3.2.5).⁴⁹⁹

3.2.2.4 Afvalligheid

Er zijn geen officiële regels voor wat door de Iraanse autoriteiten onder afvalligheid wordt verstaan. Afvalligheid staat ook niet als zodanig in het Wetboek van Strafrecht vermeld, omdat er onder geestelijken en islamitische geleerden geen overeenstemming is over de definitie en strafbaarheid van afvalligheid.⁵⁰⁰ In theorie kan iemand wegens afvalligheid de doodstraf krijgen. Gelet op artikel 167 van de grondwet kunnen rechters afvalligen op basis van hun eigen interpretatie van de islamitische rechtsbronnen en fatwa's een gevangenisstraf opleggen of ter dood veroordelen. In de verslagperiode hebben voor zover bekend geen terdoodveroordelingen wegens afvalligheid plaatsgevonden. Sinds de executie van

⁴⁹⁴ Article 18, *How Hassan Rouhani failed to deliver on his election promises to religious minorities*, 26 april 2021; Vertrouwelijke bron, 1 oktober 2021.

⁴⁹⁵ IHRDC, *Living in the shadows of oppression: The situation of Christian converts in Iran*, 12 augustus 2021, p. 3; Article 18, Open Doors, MEC & CSW, *Annual report 2021. Rights violations against Christians in Iran*, januari 2022, p. 19; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁹⁶ IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, 12 augustus 2021, p. 11; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁹⁷ Article 18, 'Now I know even innocents can be jailed' – Seveda Aghasar after his conditional release, 22 juli 2019; Radio Farda, *Iran court upholds lengthy sentences against Christian pastor and his wife*, 20 augustus 2020; IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, augustus 2021, p. 25; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁴⁹⁸ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁴⁹⁹ IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, augustus 2021, p. 15-17; Article 18, *Convert begins four-year prison sentence for 'spreading Christianity'*, 11 januari 2022; Article 18, *Christian converts conclude prison sentences, but one now faces exile*, 20 januari 2022; Article 18, *Isfahan brothers still missing after Christmas arrest*, 24 januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵⁰⁰ MEC, *Iran: Prosecutor decides against charging converts*, 21 december 2021.

dominee Hossein Soodmand op 3 december 1990 hebben er geen executies wegens afvalligheid plaatsgevonden.⁵⁰¹

Op zichzelf beïnvloedt de afvalligheid van iemand de maatschappelijke en juridische positie van deze persoon niet, omdat deze persoon nog altijd wordt beschouwd als een moslim. Uiteindelijk zal doorslaggevend zijn hoe iemand zijn of haar geloofsovertuiging uitdraagt en of iemand evangeliseert dan wel of iemand het voor zich houdt en een laag profiel heeft. Desondanks kan niet worden uitgesloten dat afvalligen een risico lopen op strafrechtelijke vervolging indien zij hun afvalligheid niet uitdragen. Dat is afhankelijk van de individuele omstandigheden in een zaak. Daarbij spelen tal van factoren een rol, zoals de woonplaats, de achtergrond van iemand, eventuele groepsdruk, de opstelling van de familie en of de afvalligheid naar buiten toe bekend wordt.⁵⁰²

De Iraanse samenleving begint steeds meer seculiere trekken te vertonen.⁵⁰³ Dat betekent dat iemand die zich heeft afgewend van de islam niet op voorhand in de problemen komt. Iraniërs worden maatschappelijk niet gedwongen om rituelen te volgen, zoals het rituele gebed. Alleen de regels rondom de ramadan worden strikt nageleefd. De beschreven omstandigheden betekenen in de praktijk dat iemand in gedachten afscheid kan nemen van de islam en zich in woord en gebaar kan onthouden van gedrag wat gelovig is.⁵⁰⁴

3.2.2.5

Strafvervolging van bekeerlingen

In het geval van het deelnemen aan een huiskerk, het evangeliseren van moslims en het verkondigen van het evangelisch christendom, kunnen bekeerlingen te maken krijgen met strafrechtelijke vervolging. De autoriteiten bestraffen deze activiteiten doorgaans op grond van artikel 500 WvS wegens 'propaganda tegen de Islamitische Republiek door het promoten van zionistisch christendom'.⁵⁰⁵ Hierop staat drie maanden tot een jaar gevangenisstraf. Daarnaast vindt bestraffing soms plaats op grond van:

- Artikel 498 WvS (oprichten of leiden van een illegale organisatie). Hierop staat twee tot tien jaar gevangenisstraf.
- Artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie) voor. Hierop staat drie maanden tot vijf jaar gevangenisstraf.
- Artikel 513 WvS (beledigen van de heiligdommen van de religie). Hierop staat één tot vijf jaar gevangenisstraf of de doodstraf.
- Artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid). Hierop staat twee tot vijf jaar gevangenisstraf.⁵⁰⁶

Op 3 februari 2021 keurde de Raad van Hoeders een wet goed die twee artikelen toevoegde aan het Wetboek van Strafrecht, weten 499bis en 500bis.⁵⁰⁷ Artikel 499bis WvS heeft betrekking op het beledigen van etnische minderheden, religies of islamitische rechtsscholen. Hierop staat een gevangenisstraf in de vijfde of zesde graad of een boete. In de tweede aantekening bij dit artikel staat dat de bestraffing volgens een hogere graad kan plaatsvinden als gebruik is gemaakt van online

⁵⁰¹ IHRDC, *Living in the shadows of oppression: The situation of Christian converts in Iran*, 12 augustus 2021, p. 7 en 35; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵⁰² Vertrouwelijke bron, 22 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁰³ The Conversation, *Iran's secular shift: new survey reveals huge changes in religious beliefs*, 10 september 2020.

⁵⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁰⁵ MEC, *Iran: Pray for convert beginning prison sentence*, 7 juni 2021; MEC, *Iran: Christian convert starts 10-month prison sentence*, 28 juli 2021; Article 18, *Four more Christian converts charged with 'propaganda against the Islamic Republic'*, 4 augustus 2021; IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, augustus 2021, p. 9.

⁵⁰⁶ Article 18, Open Doors, MEC & CSW, *Annual report 2021. Rights violations against Christians in Iran*, januari 2022, p. 13.

⁵⁰⁷ Article 18, *Iran passes bill that threatens further repression of Christian converts*, 19 februari 2021.

activiteiten.⁵⁰⁸ Artikel 500bis WvS heeft betrekking op propaganda die op een afwijkende manier onderwijst. Op grond van dit artikel kan evangeliseren bestraft worden met twee tot vijf jaar gevangenisstraf en/of een boete en/of het ontzeggen van bepaalde burgerrechten, zoals het stemrecht, voor de duur van maximaal vijftien jaar.⁵⁰⁹ Dit artikel kan eveneens toegepast worden op online activiteiten.⁵¹⁰

De ngo's *Article 18*, *Open Doors*, *Middle East Concern* (MEC) en *Christian Solidarity Worldwide* (CSW) stelden in hun jaarrapport over 2021 dat er in dat jaar 38 gedocumenteerde incidenten waren van arrestaties van christenen of invallen in hun woningen of huiskerken.⁵¹¹ Invallen bij huiskerkbijeenkomsten vinden vaak plaats nadat de autoriteiten gedurende een paar maanden observaties hebben verricht. Het aantal invallen neemt toe tijdens christelijke feestdagen.⁵¹² Vervolgens zouden de autoriteiten alle personen die zij bij een inval hebben aangetroffen doorgaans afzonderlijk verhoren.⁵¹³ Hierna volgen enkele voorbeelden van niet-erkende christenen die in de verslagperiode te maken kregen met arrestatie en strafvervolgung. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

Tussen 29 januari 2019 en 23 februari 2019 arresteerden de autoriteiten negen bekeerlingen van de *Church of Iran* in de stad Rasht in de provincie Gilan. Een revolutionaire rechtbank veroordeelde hen op 13 oktober 2019 tot vijf jaar gevangenisstraf op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid). Deze veroordeling bleef in beroep op 25 februari 2020 in stand. Het hooggerechtshof oordeelde op 3 november 2021 echter dat betrokkenheid bij een huiskerk en het promoten van zionistisch christendom niet als handelingen tegen de nationale veiligheid moeten worden beschouwd en dat de zaak moest worden overgedaan.⁵¹⁴ Op 28 februari 2022 sprak een rechtbank in Teheran hen in beroep vrij.⁵¹⁵ Twee weken daarvoor, op 14 februari 2022, volgde een nieuwe aanklacht tegen twee van de negen bekeerlingen op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI).⁵¹⁶ Een derde persoon moest zich op 15 januari 2022 melden bij de gevangenis voor het uitzitten van een gevangenisstraf van zes jaar die hem in een andere zaak was opgelegd.⁵¹⁷

In november 2020 veroordeelde een rechtbank een voorganger van een huiskerk uit Teheran onder meer op grond van artikel 498 WvS (oprichten of leiden van een illegale organisatie) tot elf jaar gevangenisstraf, een uitreisverbod en een verbod op lidmaatschap van een sociale of politieke groepering gedurende twee jaar en zes maanden sociale dienstplicht in een centrum voor geestelijk gehandicapten. Haar echtgenoot kreeg als lid van een huiskerk twee jaar gevangenisstraf opgelegd. In

⁵⁰⁸ Blijkens artikel 19 WvS is een gevangenisstraf in de zesde graad gelegen tussen de zes maanden en twee jaar. In de vijfde graad gaat het om twee tot vijf jaar.

⁵⁰⁹ Article 19, *Iran: Parliament passes law to further choke freedoms and target minorities*, 19 februari 2021.

⁵¹⁰ Vertrouwelijke bron, 1 oktober 2021.

⁵¹¹ Article 18 et al., *Annual report 2021*, januari 2022, p. 9.

⁵¹² IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, augustus 2021, p. 24; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵¹³ Article 18, *'We opened the door and 20 intelligence agents came in'*, 2 maart 2021; Article 18, *How Hassan Rouhani failed to deliver on his election promises to religious minorities*, 26 april 2021; Open Doors, *Saghar's miraculous escape from Iran*, 30 april 2021.

⁵¹⁴ IranWire, *Did the supreme court just decriminalize house churches in Iran?*, 20 december 2021; MEC, *Iran: Pastor released from prison*, 30 december 2021; CSW, *Nine Christians released from prison pending a review of their sentences*, 4 januari 2022; Article 18, *Nine Christian converts conditionally released following supreme court ruling*, 1 januari 2022.

⁵¹⁵ Article 18, *Case closed: Christians' house-church worship was not 'action against national security'*, 28 februari 2022; HRANA, *Nine Christian converts acquitted on appeal*, 1 maart 2022.

⁵¹⁶ Article 18, *Christian converts absolved by Supreme Court now face 'propaganda' charges*, 14 februari 2022.

⁵¹⁷ Article 18, *Christian convert back in prison just two weeks after release*, 18 januari 2022; CSW, *Pastor re-arrested two weeks after release*, 19 januari 2022; Article 18, *Date set for historic appeal hearing*, 27 januari 2022.

december 2020 werd haar gevangenisstraf in beroep teruggebracht tot acht jaar. In maart 2021 ontvingen zij een oproep om zich te melden bij de gevangenis.⁵¹⁸

In mei 2021 klaagden de autoriteiten drie bekeerlingen van de evangelische *Church of Iran* uit de stad Fardis in de provincie Alborz aan op grond van artikel 500bis WvS (propaganda die op een afwijkende manier onderwijst). Zij waren in het recente verleden reeds veroordeeld geweest vanwege het promoten van het christendom. De aanklacht hield verband met het bezoeken van huiskerken. Op 26 juni 2021 volgde op grond van artikel 500bis WvS een veroordeling tot vijf jaar gevangenisstraf en een boete van 400 miljoen rial. Op 26 augustus 2021 bracht de rechtbank de veroordeling in beroep terug naar drie jaar. Op 10 november 2021 moesten zij zich melden bij de gevangenis.⁵¹⁹

Verder veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Karaj op 25 januari 2021 een bekeerling tot achttien maanden gevangenisstraf en een uitreisverbod van twee jaar wegens het promoten van het evangelisch christendom. Volgens *Article 18* hield zijn zaak verband met lidmaatschap van een huiskerk.⁵²⁰ Bij uitspraak in beroep van 25 april 2021 werd de gevangenisstraf teruggebracht tot negen maanden. Op 2 juni 2021 begon deze bekeerling in de gevangenis van Karaj aan het uitzitten van zijn gevangenisstraf. Op 8 augustus 2021 mocht hij de gevangenis verlaten op voorwaarde dat hij voor de resterende maanden een enkelband zou dragen. Naar verluidt hadden de autoriteiten zijn verzoek om een voorwaardelijke invrijheidstelling goedgekeurd.⁵²¹

Begin april 2021 veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Karaj een bekeerling tot tien maanden gevangenisstraf op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI). Volgens *Article 18* hield zijn zaak verband met lidmaatschap van een huiskerk.⁵²² Op 27 juli 2021 begon hij aan het uitzitten van zijn gevangenisstraf. In augustus 2021 lieten de autoriteiten hem met een enkelband uit de gevangenis vrij om zijn straf thuis uit te zitten.⁵²³

Op 19 april 2021 arresteerden de autoriteiten vier bekeerlingen in de stad Dezful in de provincie Khuzestan. Twee dagen later kwamen de vier mannen vrij. Hun inbeslaggenomen bezittingen zoals mobiele telefoons en laptops ontvingen zij zes maanden later pas terug. Volgens *Article 18* hield hun zaak verband met lidmaatschap van een huiskerk.⁵²⁴ Op 3 augustus 2021 deelde de rechtbank mee dat zij waren aangeklaagd op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI), waarna zij op borgtocht vrijkwamen. Op 30 november 2021 deelde het kantoor van

⁵¹⁸ Article 18, *Parkinson's sufferer and wife summoned to begin prison sentences*, 25 maart 2021; Article 18, *Sara Ahmadi and Homayoun Zhavveh*, 9 juni 2021; IHRDC, *Living in the shadows of oppression*, augustus 2021, p. 27.

⁵¹⁹ Article 18, *Christian converts charged under Iran's newly amended 'propaganda' law*, 12 mei 2021; MEC, *Iran: Christian converts appear in court*, 23 juni 2021; CSW, *Christians stand trial under new amendment to the Iranian Penal Code*, 23 juni 2021; MEC, *Iran: Verdicts for Christian converts*, 28 juni 2021; Open Doors, *Three Iranian Christians receive maximum five-year prison sentence*, 29 juni 2021; MEC, *Iran: Prison sentences for Christian converts reduced*, 26 augustus 2021; HRANA, *Christian converts Amin Khaki, Milad Goodarzi, and Alireza Nourmohammadi sentenced to a total of 9 years in prison*, 27 augustus 2021; MEC, *Iran: Convert summoned to serve three-year sentence*, 13 september 2021; MEC, *Iran: Converts summoned to prison*, 8 november 2021; United for Iran, *Milad Goudarzi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/5085/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵²⁰ Article 18, *Four more Christian converts charged with 'propaganda against the Islamic Republic'*, 4 augustus 2021.

⁵²¹ Article 18, *Convert faces prison for 'promoting evangelical Christianity'*, 30 april 2021; HRANA, *Christian convert Reza Zaeemi's prison sentence reduced to nine months by appeal court*, 11 mei 2021; Article 18, *Christian convert fitted with electronic tag*, 9 augustus 2021; Vertrouwelijke bron, 18 maart 2022.

⁵²² Article 18, *Four more Christian converts charged with 'propaganda against the Islamic Republic'*, 4 augustus 2021.

⁵²³ Article 18, *Christian convert given 10-month sentence for 'propaganda against Islamic Republic'*, 27 april 2021; Article 18, *Christian convert begins prison sentence for 'propaganda against Islamic Republic'*, 28 juli 2021; HRANA, *Christian convert Hamed Ashouri sent to Karaj central prison*, 29 juli 2021; Article 18, *Christian convert given leave from prison*, 27 augustus 2021.

⁵²⁴ Article 18, *Four more Christian converts charged with 'propaganda against the Islamic Republic'*, 4 augustus 2021.

de openbaar aanklager mee dat zij afzagen van strafvervolging. Eind januari 2022 kregen zij en enkele andere bekeerlingen uit Dezful te horen dat zij tien sessies met een islamitische geestelijke moesten bijwonen, die hen weer op het rechte pad zou leiden.⁵²⁵

Voorts arresteerden leden van het IRGC op 5 september 2021 na een inval bij een huiskerkbijeenkomst twee bekeerlingen in de stad Rasht in de provincie Gilan. Zij kwamen op 21 september 2021 op borgtocht vrij. Een derde bekeerling werd in zijn woning gearresteerd. Hij kwam op 3 oktober 2021 op borgtocht vrij. Op 25 januari 2022 volgde een aanklacht op grond van artikel 500bis WvS (propaganda die op een afwijkende manier onderwijst).⁵²⁶ Tegen het einde van de verslagperiode was in hun zaken nog geen uitspraak bekend.

3.2.2.6

Tatoeages

Hoewel in Iran traditioneel gezien een sociaal stigma rust op het hebben van tatoeages, komt het dragen van een zichtbare tatoeage veel voor, met name in de grote steden. Er lijkt geen taboe te heersen op het hebben van een christelijke- of andere tatoeage. Er is geen wet die het hebben van een tatoeage expliciet verbiedt of als verboden volgens islamitisch recht (*haram*) classificeert. De autoriteiten beschouwen tatoeages als een Westers fenomeen dat schadelijk is voor de Iraanse waarden. In sommige openbare ruimtes zoals zwembaden hangen bordjes waarop staat dat getatoeëerde mensen daar niet welkom zijn. Profvoetballers die getatoeëerde armen hebben (*tattoo sleeves*) moeten deze bedekken.⁵²⁷ Het hebben van een christelijke tatoeage, zoals een kruis, wordt echter niet gezien als een teken dat iemand bekeerd is. Er zijn bijvoorbeeld ook niet-christenen die een kruis als tatoeage hebben.⁵²⁸ Het leidt evenmin tot strafverzwaring of discriminatie. Er zijn geen berichten dat iemand die in het Westen een christelijke tatoeage heeft laten zetten, bij terugkeer in Iran problemen heeft ondervonden.⁵²⁹ Volgens een bron hangt het van de rechter en de autoriteiten af of een christelijke tatoeage gebruikt wordt als onderdeel van de bewijslast in verband met afvalligheid van de islam. Dat kan van geval tot geval verschillen.⁵³⁰

Blijkens een nieuwsbericht verklaarde een politiewoordvoerder in augustus 2019 dat mensen met tatoeages voortaan moesten slagen voor een psychologische test als zij een rijbewijs willen.⁵³¹ Volgens verschillende bronnen is deze informatie niet juist en

⁵²⁵ IranWire, *Christian converts in court on national security charges*, 4 augustus 2021; Article 18, *Intelligence agents 'refusing to return Christians' property'*, 26 augustus 2021; Article 18, *Intelligence agents refuse to return Christians' belongings*, 21 oktober 2021; Article 18, *Christian converts' property returned after six-month wait*, 8 november 2021; MEC, *Iran: Prosecutor decides against charging converts*, 21 december 2021; Article 18, *Converts cleared of any crime must now attend 're-education' classes*, 1 februari 2022.

⁵²⁶ MEC, *Iran: Three Christian converts arrested in Rasht*, 6 september 2021; Article 18, *New arrests and threats as pressure increases on Rasht Christians*, 6 september 2021; MEC, *Iran: Situation of arrested convert unknown*, 20 september 2021; MEC, *Iran: Two converts freed on bail, one still missing*, 22 september 2021; Article 18, *Christian convert arrested three weeks ago still detained, incommunicado*, 28 september 2021; MEC, *Iran: Missing convert located*, 4 oktober 2021; Article 18, *Christian convert released on bail after month's incommunicado detention*, 4 oktober 2021; CSW, *Third church leader released on bail*, 6 oktober 2021; Article 18, *Converts charged with 'deviant propaganda' under amended article 500*, 1 februari 2022.

⁵²⁷ Asia News, *Iran bans tattooed footballers from national teams*, 23 maart 2019; DW, *Iran: Challenging convention with tattoos*, 13 april 2019; The Guardian, *'A silent act of resistance': the hidden tattoo studios of Tehran*, 4 februari 2019; Al Jazeera, *Young Iranians defy tattoo taboo*, 8 maart 2021.

⁵²⁸ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵²⁹ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵³⁰ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵³¹ HLN, *Mensen met tattoo moeten psychologische test afleggen als ze rijbewijs willen in Iran*, 6 augustus 2019; AD, *Tatoeage? Dan moet je in Iran een psychologische test afleggen om een rijbewijs te krijgen*, 6 augustus 2019.

is het niet gebruikelijk dat de politie bij een aanvraag om een rijbewijs controleert op de aanwezigheid van tatoeages.⁵³²

3.2.2.7 Online uitingen

Negatieve uitingen over de islam zijn niet toegestaan, ook niet online. Dit kan bestraft worden op grond van artikel 513 WvS (beledigen van de heiligdommen van de religie). De autoriteiten zijn daar echter niet primair op gefocust. Als zij echter in een lopend onderzoek naar iemand, die toch al in hun negatieve belangstelling stond, stuiten op negatieve uitingen, zullen zij daar tegen optreden.⁵³³

Er zijn geen gevallen bekend van geboren moslims die door de autoriteiten zijn bestraft vanwege christelijke uitingen op het internet en in de sociale media.⁵³⁴

Sommige christelijke bekeerlingen zijn op de sociale media open over hun geloof, terwijl anderen terughoudender zijn. Het kan van geval tot geval verschillen of de autoriteiten hen online volgen en/of bestraffen voor hun online uitingen. Het aantal volgers en de impact die iemand heeft met zijn online uitingen kunnen daarbij een rol spelen. Er zijn enkele gevallen bekend van christelijke bekeerlingen die door de autoriteiten zijn ondervraagd, gearresteerd en/of bestraft vanwege hun online uitingen.⁵³⁵

Atheïstische uitingen op internet en sociale media kunnen leiden tot strafvervolgning. Een bekende zaak was die van een blogger die in 2014 op grond van artikel 262 WvS (beledigen van de Profeet) ter dood was veroordeeld vanwege zijn berichten op Facebook. In hoger beroep werd dit vonnis vernietigd. Vervolgens werd hij in 2015 op grond van artikel 513 WvS (beledigen van de heiligdommen van de religie) veroordeeld tot 7,5 jaar gevangenisstraf. Nadien werd hij nog verschillende malen gearresteerd en veroordeeld. Na zijn laatste vrijlating in november 2021 moest hij voor de duur van twee jaar in interne ballingschap in de stad Borazjan in de provincie Bushehr. Deze stad ligt op ongeveer duizend kilometer afstand van zijn woonplaats Teheran.⁵³⁶

3.2.2.8 Kenbaar maken van de religie

Juridisch gezien is het niet mogelijk om in Iran zonder religie te zijn. Er zijn verschillende situaties waarbij een Iraniër officieel zijn of haar religie kenbaar moet maken tegenover de autoriteiten. Een voorbeeld hiervan is het sluiten van een huwelijk, omdat het gelet op artikel 1059 BW niet is toegestaan dat een moslimvrouw een niet-moslimman huwt. Verder worden verdachten tijdens zittingen van strafrechtbanken of in de kantoren van de openbare aanklagers (*dadsara*) bij ondervragingen aan de hand van een formulier gevraagd naar hun religie.⁵³⁷ Voorts moet een Iraniër dit kenbaar maken tijdens sollicitaties bij overheidsinstellingen of bij gemeentes. Tevens wordt bij het nationale toelatingsexamen voor de universiteiten gevraagd naar de religie. Dit gebeurt ook bij de inschrijving op een

⁵³² Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁵³³ Amnesty, *Christians sentenced for practicing their faith*, 23 augustus 2018; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵³⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵³⁵ Open Doors, *Letters from Iran #3: Interrogated because of Christian Facebook messages*, 4 september 2015; Article 18, *Christian convert, 65, sentenced to three years in prison*, 21 januari 2020; Article 18, *Anglican Church member given third prison sentence at retrial*, 18 mei 2020; Article 18, *Iranian Christians ordered not to meet – in person or online*, 3 februari 2021; Vertrouwelijke bron, 1 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵³⁶ RSF, *Freed after 8 years in prison, Iranian journalist must now spend 2 years in internal exile*, 17 november 2021; HRANA, *Prisoner of conscience Soheil Arabi released from Rajai Shahr prison*, 17 november 2021; RFE/RL, *Watchdog denounces 'unrelenting persecution' of Iranian journalist*, 18 november 2021; United for Iran, *Soheil Arabi*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/1917/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵³⁷ Artikel 193 Sv.; Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

universiteit. Wanneer een student bij de inschrijving aangeeft geen religie aan te hangen kan de consequentie zijn dat deze geen toelating krijgt tot de universiteit.⁵³⁸

Bij het aanvragen van documenten, zoals een identiteitskaart of paspoort, kan de aanvrager kiezen uit één van de vier in Iran erkende religies.⁵³⁹ In het geval van geboren moslims wordt er automatisch van uitgegaan dat het om een moslim gaat.⁵⁴⁰ Volgens een bron gaat het aanvraagproces ook verder als de aanvrager meldt geen van die vier opties te kunnen aangeven. Op de uitdraaien van de ingevulde aanvraaginformatie en op de documenten zelf staat geen enkele verwijzing naar de religie van de aanvrager.⁵⁴¹

3.2.2.9 Bijbelbezit

Er is in Iran in een beperkte oplage een Perzische Bijbelvertaling uitgegeven. Deze officiële Bijbelvertaling is bestemd voor onderzoeksdoeleinden. Deze Bijbelvertaling is slechts voor een beperkt aantal mensen toegankelijk, relatief duur en op een aantal punten gecensureerd. Het is niet toegestaan om zonder toestemming van de autoriteiten de Bijbel en christelijke boeken in het Perzisch uit te geven.⁵⁴² Christelijke bekeerlingen binnen en buiten Iran maken doorgaans gebruik van vier andere Bijbelvertalingen. Deze zijn te vinden op de YouVersion Bible app.⁵⁴³ Het bezit van een Perzischtalige bijbel is op zichzelf niet strafbaar.⁵⁴⁴ Het bezit hiervan bij een geboren moslim wordt niet op voorhand gezien als afvalligheid of bekering aangezien de betreffende persoon kan stellen dat hij of zij deze voor onderzoeksdoeleinden in bezit heeft dan wel dat hij of zij deze van iemand heeft geleend. Wel kan het bezit hiervan als bewijsmateriaal dienen in een strafzaak tegen een christelijke bekeerling die een huiskerkbijeenkomst heeft bijgewoond.⁵⁴⁵

3.2.2.10 Asielzoekers die zich in het buitenland bekeren

Het is niet bekend in hoeverre er speciale aandacht is voor asielzoekers die zich in het buitenland bekeren en/of hun geloof opgeven. Er is in ieder geval geen actief opsporingsbeleid gericht op dit specifieke onderwerp.⁵⁴⁶

3.2.2.11 Baha'i

Het precieze aantal baha'i in Iran is niet bekend, maar verschillende bronnen spreken van ten minste 300.000 personen.⁵⁴⁷ Het baha'i-geloof is geen erkende religie in Iran. Het is baha'i verboden om hun geloof te verspreiden en bijeenkomsten te organiseren.⁵⁴⁸ Baha'i ondervinden in het dagelijks leven problemen vanwege hun geloofsovertuiging.⁵⁴⁹ HRAI berichtte in zijn jaarrapport 2021 dat bijna 72% van alle berichten over mensenrechtenschendingen tegen religieuze minderheden in 2021 verband hield met schendingen gericht tegen baha'i.⁵⁵⁰

⁵³⁸ Vertrouwelijke bron, 3 februari 2022.

⁵³⁹ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 25; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁴⁰ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵⁴¹ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁵⁴² Article 18, *How Hassan Rouhani failed to deliver on his election promises to religious minorities*, 26 april 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵⁴³ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 1 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 1 oktober 2021.

⁵⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 22 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁴⁷ DW, *Baha'i in Iran – repressed and persecuted by the state*, 8 maart 2021; Iran International, *Iran bars 13 followers of the Baha'i faith from higher education*, 1 oktober 2021; HRANA, *Denial of access to higher education surges for Baha'i citizens in Iran*, 1 oktober 2021.

⁵⁴⁸ Atlantic Council, *Iran must end its relentless violations against the Baha'is*, 26 april 2021; RFE/RL, *Iranian Baha'is told to bury loved ones atop mass graves of political prisoners*, 2 mei 2021.

⁵⁴⁹ BIC, *The Baha'is of Iran – A persecuted community*, juli 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 4 augustus 2021, p. 17.

⁵⁵⁰ HRAI, *Annual report 2021*, december 2021, p. 19.

In Iran schetsen (nieuws-)websites, sociale mediakanalen, films, televisieprogramma's en (school-)boeken over het algemeen een negatief beeld van baha'i. Volgens HRAI organiseerde het *Visual Arts Festival* in Shiraz medio december 2021 een workshop waar de deelnemers de opdracht kregen om posters en karikaturen die gericht waren tegen de baha'i-gemeenschap te ontwerpen. In januari 2022 werd deze workshop ook gehouden in Karaj.⁵⁵¹ In al deze *hate speech* presenteren zij de baha'i-gemeenschap als een afwijkende en misleidende sekte, als een perverse sekte of als spionnen voor Westerse landen of voor Israël, vanwege het *Baha'i World Centre* dat in de stad Haifa in Israël staat. Volgens verschillende bronnen nam de hate speech tegen baha'i in de verslagperiode toe.⁵⁵²

Een memorandum met als datum 25 februari 1991 over de kwestie van de baha'i, dat was goedgekeurd door opperste leider Khamenei, bevatte een dertiental aanbevelingen voor de omgang met baha'i. Een van de aanbevelingen was dat de overheid op een dusdanige manier moest omgaan met baha'i dat hun vooruitgang en ontwikkeling worden geblokkeerd. Andere aanbevelingen waren dat baha'i van de universiteiten moesten worden weggestuurd als eenmaal bekend was geworden dat zij baha'i waren en dat baha'i moesten worden ontslagen wanneer zij zichzelf als baha'i identificeerden.⁵⁵³ In de verslagperiode kregen baha'i die geslaagd waren voor het toelatingsexamen voor de universiteit geen toegang tot het hoger onderwijs. Zij kregen te horen dat zij waren afgewezen, omdat zij niet voldeden aan wat werd omschreven als 'de algemene kwalificatie voor een universitaire opleiding'.⁵⁵⁴ Indien tijdens de opleiding uitkwam dat zij baha'i waren, moesten scholieren en studenten stoppen met hun opleiding.⁵⁵⁵ Om toch in de onderwijsbehoefte te kunnen voorzien konden baha'i online onderwijs volgen via een 'ondergrondse universiteit', het *Baha'i Institute for Higher Education* (BIHE). Meer dan honderd universiteiten buiten Iran accepteren studenten die aan het BIHE zijn afgestudeerd.⁵⁵⁶ Volgens het CHRI veroordeelde een revolutionaire rechtbank in oktober 2021 vier baha'i op grond van artikel 498 WvS (oprichten of leiden van een illegale organisatie) en artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie) tot vijf jaar gevangenisstraf vanwege hun betrokkenheid bij het BIHE.⁵⁵⁷

Baha'i mogen niet werken bij de overheid.⁵⁵⁸ Ondernemers die baha'i in dienst nemen kunnen onder druk worden gezet om hen te ontslaan.⁵⁵⁹ Ondernemers die behoren tot de baha'i-gemeenschap krijgen te maken met juridische maatregelen of

⁵⁵¹ Iran Press Watch, *Anti-Baha'i poster workshop in Shiraz*, 23 december 2021; HRANA, *Anti-Baha'is workshop set up by the regime in Karaj city*, 21 januari 2022.

⁵⁵² BIC, *A machinery of hate: increasing propaganda raises concern for Baha'is*, 8 juli 2021; IranWire, *#StopHatePropaganda Twitter campaign confronts hate speech against Iranian Baha'is*, 15 juli 2021; Iran International, *Comedian Omid Djalili says persecution of Iran's Baha'is is no joke*, 16 juli 2021; IranWire, *"Iran without hate" campaign for Baha'is attracts widespread support*, 17 augustus 2021; BIC, *BIC statement at HRC48 on hate propaganda against the Baha'i community in Iran*, 5 oktober 2021; IranWire, *Activists deconstruct Baha'i "errant sect" propaganda on Clubhouse*, 8 oktober 2021; BBCM, *BBCM Iran watchlist for 2 December*, 2 december 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 14.

⁵⁵³ BIC, *The Bahá'í question. Cultural cleansing in Iran*, september 2008, p. 83-84.

⁵⁵⁴ IranWire, *As the new university year begins, Baha'is again face bans*, 29 september 2021; BIC, *New evidence that Iran's denial of higher education to Baha'is is driven by religious prejudice*, 4 oktober 2021.

⁵⁵⁵ IranWire, *Baha'i student expelled because of his faith*, 26 april 2021; Iran Press Watch, *Baha'i citizen deprived of continuing his education in Zahedan*, 7 februari 2022.

⁵⁵⁶ BIHE, *Quick facts*, http://www.bihe.org/index.php?option=com_content&task=view&id=146&Itemid=236, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵⁵⁷ CHRI, *Four Baha'is sentenced to five years in prison for trying to access higher education*, 14 oktober 2021.

⁵⁵⁸ USDoS, *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021, p. 10; Iran International, *Comedian Omid Djalili says persecution of Iran's Baha'is is no joke*, 16 juli 2021.

⁵⁵⁹ FIDH, *Iran: Leaked document reveals plans to intensify suppression of Baha'is and other religious minorities*, 9 maart 2021; IranWire, *Leaked government document exposes policies against Baha'is and Dervishes*, 11 maart 2021; Iran Press Watch, *Baha'i citizen in Ghaemshahr fired from job due to pressure from IRGC intelligence*, 21 oktober 2021.

met sluiting van hun ondernemingen. Tevens kunnen baha'i hun baan of pensioen verliezen als hun geloofsovertuiging naar buiten komt.⁵⁶⁰

In de verslagperiode namen de autoriteiten privé-eigendommen van baha'i in beslag, waaronder huizen, winkels en landbouwgrond.⁵⁶¹ Zo namen de autoriteiten in augustus 2021 zes percelen in de provincie Semnan in beslag.⁵⁶² Verder vernielden de autoriteiten in augustus 2021 enkele woningen van baha'i in het dorp Roshankoo in de provincie Mazandaran.⁵⁶³ In november 2021 namen zij in datzelfde dorp landbouwgrond van baha'i in beslag.⁵⁶⁴ Datzelfde gebeurde in december 2021 met dertien percelen landbouwgrond in het dorp Kata in de provincie Kohgiluyeh en Boyer-Ahmad.⁵⁶⁵ Voorts berichtten verschillende bronnen begin september 2021 over de vernieling van een baha'i-begraafplaats in Kata.⁵⁶⁶

De autoriteiten verhinderden baha'i om hun doden volgens hun eigen gebruiken te begraven. In april 2021 kregen baha'i niet langer toestemming om hun leden te begraven in het baha'i-gedeelte van de Khavaran-begraafplaats bij Teheran. De beheerders van deze begraafplaats gaven aan dat zij hun doden tussen de bestaande graven in moesten begraven of op het terrein van het massagraf van Khavaran.⁵⁶⁷ Onder druk van de internationale gemeenschap kwamen de autoriteiten nadien op hun besluit terug en kregen de baha'i weer toegang tot het baha'i-gedeelte.⁵⁶⁸

In de verslagperiode kregen baha'i te maken met huisinvallen, arrestaties en detenties. Daarbij confisqueerden de autoriteiten persoonlijke bezittingen, zoals mobiele telefoons, laptops, foto's en boeken.⁵⁶⁹ Baha'i kregen na hun arrestaties te maken met zeer hoge borgtochten. Daardoor waren hun families genoodzaakt om hun eigendomsaktes of hun bedrijfslicenties als borgstellingen te overhandigen. De autoriteiten klagen baha'i doorgaans aan op grond van artikel 498 WvS (oprichten of leiden van een illegale organisatie), artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie), artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en/of artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid).⁵⁷⁰ Volgens de *Baha'i International Community* (BIC) vond in de verslagperiode eveneens strafvervolgung van baha'i

⁵⁶⁰ USDoS, *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021, p. 10; BIC, *The Baha'is of Iran – A persecuted community*, juli 2021, p. 2; Iran Press Watch, *Six shops belonging to Baha'i citizens sealed in Qaemshahr*, 12 november 2021.

⁵⁶¹ BIC, *Exposed: Sinister plan by Iranian authorities to monitor and suppress Baha'is*, 10 maart 2021; Mvoices in Iran, *Baha'i villagers ordered to "separate their cows from the ones belonging to Muslims"*, 30 maart 2021.

⁵⁶² BIC, *Iranian government to seize Baha'i properties: BIC calls for international support*, 25 augustus 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 12.

⁵⁶³ IranWire, *Homes of three Baha'i families destroyed in northern Iran*, 4 augustus 2021.

⁵⁶⁴ IranWire, *New videos from Iran expose persecution of Baha'is and property seizures*, 9 november 2021.

⁵⁶⁵ BIC, *Seizures of Baha'i irrigated farms in the midst of Iranian water crisis*, 5 december 2021.

⁵⁶⁶ IranWire, *Baha'i cemetery in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad is destroyed*, 9 september 2021; IranWire, *More arrests of Iranian Baha'is as regime 'targets young families'*, 27 september 2021.

⁵⁶⁷ IranWire, *Baha'is in Iran have nowhere to bury their dead*, 23 april 2021; BBC News, *Iran 'orders Bahais to bury dead at mass grave for executed prisoners'*, 29 april 2021; Amnesty, *Iran: Stop destruction of mass grave site and allow dignified burials of persecuted Baha'is*, 29 april 2021; RFE/RL, *Iranian Baha'is told to bury loved ones atop mass graves of political prisoners*, 2 mei 2021; France 24, *Iran forces Baha'i minority to bury their dead on top of decades-old mass grave*, 12 mei 2021.

⁵⁶⁸ Rudaw, *For Iran's dissidents and minorities, even the dead cannot find peace*, 17 juni 2021; Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021.

⁵⁶⁹ Iran International, *Iran security agents arrest 13 members of banned Baha'i faith*, 25 april 2021; The Independent, *'A war of religion': Iran accused of trying to convert young members of Baha'i minority to Islam*, 17 mei 2021; IranWire, *New details emerge on shock arrest of Baha'i designer*, 4 september 2021; IranWire, *Security agents raid home of detained Baha'i's mother*, 4 oktober 2021; HRANA, *Baha'i citizen Sheida Taeed released on bail*, 14 oktober 2021; IranWire, *Intelligence agents swoop on a Baha'i home in Shiraz*, 18 oktober 2021; HRANA, *Four Baha'i citizens released on bail in Shiraz*, 27 oktober 2021; IranWire, *Two Baha'i citizens arrested in Tehran*, 2 februari 2022; BBCM, *Iran arrests two Baha'is in continued crackdown on forbidden faith*, 2 februari 2022.

⁵⁷⁰ IranWire, *Detention of two Baha'is in Yazd to serve jail sentences*, 15 december 2021; Iran Press Watch, *Baha'i citizen begins serving sentence in Evin prison*, 28 december 2021.

plaats op grond van artikel 500bis WvS (propaganda die op een afwijkende manier onderwijst).⁵⁷¹ Hierna volgen enkele voorbeelden van baha'i die in de verslagperiode te maken kregen met arrestatie en detentie. Dit overzicht van voorbeelden is geenszins uitputtend.

In februari 2021 ontvingen acht baha'i in de stad Bandar Abbas in de provincie Hormozgan een oproep om zich te melden voor de uitvoering van hun straf. Een revolutionaire rechtbank in Bandar Abbas had hen op 24 december 2020 op grond van artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid) veroordeeld tot gevangenisstraffen van tussen de een en twee jaar, een verbod op lidmaatschap van politieke- en sociale groeperingen voor de duur van twee jaar, een verbod op deelname aan vieringen van de baha'i en vijf consultaties over sektarische kwesties onder begeleiding van professoren. Volgens de autoriteiten hadden zij onder meer informatie gedeeld met westerse media.⁵⁷²

Voorts veroordeelde een revolutionaire rechtbank in de stad Borazjan in de provincie Bushehr op 19 mei 2021 zes baha'i mede op grond van artikelen 500 WvS (propaganda tegen de IRI) en artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid) tot gevangenisstraffen van 11 tot 12,5 jaar. De aanklachten hielden onder meer verband met hun activiteiten op Facebook.⁵⁷³

Op 1 juni 2021 veroordeelde een rechtbank in beroep vier baha'i mede op grond van artikel 499 WvS (lidmaatschap van een illegale organisatie) tot ieder drie jaar gevangenisstraf. De aanklachten hielden naar verluidt onder meer verband met hun hulp aan mensen in armoede.⁵⁷⁴

Verder arresteerden de autoriteiten op 23 september 2021 een baha'i in haar appartement in de stad Ghaemshahr in de provincie Mazandaran. Daarbij namen zij een aantal spullen, waaronder een mobiele telefoon, boeken en foto's, in beslag. Dit was de derde keer dat zij haar arresteerden. Op 11 oktober 2021 kwam zij op borgtocht vrij.⁵⁷⁵ Medio januari 2022 besloot een rechtbank om het eigendom van haar appartement over te dragen aan de *Execution of Imam Khomeini's Order* (EIKO). Deze organisatie is verbonden aan de staat en beheert een groot aantal eigendommen in Iran.⁵⁷⁶

3.2.2.12 Joden

Het jodendom is een erkende minderheidsreligie met een afgevaardigde in het Iraanse parlement. Schattingen over het aantal joden in Iran lopen uiteen van negenduizend tot twintigduizend.⁵⁷⁷ De joodse gemeenschap in Iran voelt zich tot op

⁵⁷¹ BIC, *The Baha'is of Iran – A persecuted community*, juli 2021, p. 19.

⁵⁷² Iran Press Watch, *Eight Baha'is in Bandar Abbas convicted to 14 years in prison*, 24 december 2020; IranWire, *Eight Baha'is jailed in Bandar Abbas*, 22 februari 2021; VOA, *Source: Iran summons 8 Baha'is to prison for alleged communication with Western media*, 25 februari 2021; IranWire, *Six Baha'is arrested in Bandar Abbas*, 11 maart 2021; United for Iran, *Maral Rasti*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/3399/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵⁷³ HRW, *Lengthy, vague sentences for six Baha'is for practicing faith*, 28 mei 2021; HRANA, *Six Baha'is were sentenced to a total of 73 years and six months in prison*, 28 mei 2021.

⁵⁷⁴ Iran Press Watch, *Iran revolutionary court sentences four Baha'is to 12 years prison*, 14 maart 2021; Iran Press Watch, *Appeals court sentences four Iranian Baha'is to 12 years in prison*, 1 juni 2021.

⁵⁷⁵ IranWire, *More arrests of Iranian Baha'is as regime 'targets young families'*, 27 september 2021; HRANA, *Baha'i citizen Sheida Taeed arrested in Ghaemshahr*, 28 september 2021; HRANA, *Baha'i citizen Sheida Taeed released on bail*, 14 oktober 2021.

⁵⁷⁶ TWI, *Iran's increased persecution of the Bahai*, 21 januari 2022; BIC, *Exposed: The Iranian leadership's plan to enrich itself by seizing Baha'i properties*, 16 februari 2022.

⁵⁷⁷ The Jerusalem Post, *Jews in Iran freely observe their religion, communal leader says*, 6 maart 2021; USDoS, *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021, p. 5; IranWire, *'No problems, except for the problems': Iran's Jewish MP gives nonsensical interview on minority rights*, 18 mei 2021; IranWire, *Shadi Sadr: Jews have been cut off from Iranian public life*, 1 december 2021.

zekere hoogte geïntimideerd door de anti-Israël propaganda van de autoriteiten, ondanks het onderscheid dat hierbij gemaakt wordt tussen de staat en de bevolking. De vertegenwoordigers van de joodse gemeenschap in Iran nemen daarom regelmatig openlijk afstand van het zionisme.⁵⁷⁸ Er zijn geen aanwijzingen dat joden in de verslagperiode in het dagelijkse leven ernstige problemen ondervonden vanwege hun geloofsovertuiging.⁵⁷⁹

3.2.2.13 Zoroastriërs

Het zoroastrisme is eveneens een erkende minderheidsreligie met een afgevaardigde in het parlement.⁵⁸⁰ Zoroastriërs zijn geïntegreerd in de Iraanse samenleving. Zij hebben toegang tot hoger onderwijs en werk. Van oudsher zijn er zoroastrische gemeenschappen in de provincies Yazd en Kerman. Deze provincies kampen al langere tijd met watertekorten waardoor veel zoroastriërs naar de steden of naar het buitenland trekken. Er zijn geen aanwijzingen dat zoroastriërs in de verslagperiode in het dagelijkse leven ernstige problemen ondervonden vanwege hun geloofsovertuiging.⁵⁸¹

3.2.2.14 Gonabadi soefi's

De Nematollahi Gonabadi-orde is een van de vertakkingen van de Nematollahi-orde.⁵⁸² Volgens verschillende bronnen is deze afsplitsing de grootste soefi-orde in Iran. Het is echter niet bekend hoeveel Gonabadi soefi's er in Iran zijn.⁵⁸³ Gonabadi soefi's beschouwen zichzelf als sjiiitische moslims. Desondanks kunnen zij in het dagelijkse leven problemen ondervinden, omdat conservatieve geestelijken neerkijken op het soefisme en dit als een vorm van ketterij en een van de islam afgedwaalde stroming beschouwen. Zo onderschrijven Gonabadi soefi's het leerstuk van de heerschappij van de rechtsgeleerde (*velayat-e faqih*) niet.⁵⁸⁴ Dat kan ertoe leiden dat Gonabadi soefi's vanwege hun geloofsovertuiging geen baan krijgen bij de overheid, problemen ondervinden tijdens hun studie of hun baan of bij het behoud van hun uitkering.⁵⁸⁵ Volgens IranWire voeren Gonabadi soefi's hun collectieve oefeningen veelal in hun eigen woningen uit, omdat de autoriteiten veel soefi-loges hebben gesloten of afgebroken.⁵⁸⁶

In de verslagperiode bleven tientallen aanhangers van de Gonabadi soefi-orde vastzitten. Na gewelddadige confrontaties in onder meer de wijk Golestan in Teheran op 19 februari 2018 tussen ordetroepen en Gonabadi soefi's arresteerden de autoriteiten ruim driehonderd Gonabadi soefi's. De meesten kregen gevangenisstraffen opgelegd van tussen de zes maanden en 13,5 jaar.⁵⁸⁷ Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran in januari 2021 een van hen op grond van artikel 610 WvS (bedreigen van de nationale veiligheid) tot vijf jaar

⁵⁷⁸ The Times of Israel, *Iranian Jewish leader tells US rabbi community freely observes its religion*, 5 maart 2021; Tehran Times, *Iranian Jewish leader: It is 'human duty' to confront Zionists*, 8 mei 2021; AA, *Palestinians' return to their lands is only solution to conflict: Iranian-Jewish lawmaker*, 22 mei 2021.

⁵⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁸⁰ IranWire, *Tales of forbidden Zoroastrian-Muslim love affairs in Iran*, 22 februari 2021; Mehr News, *Zoroastrians free to hold their own religious rituals in Iran*, 11 april 2021.

⁵⁸¹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁸² IranWire, *Who are the Gonabadi Sufis?*, 13 februari 2018.

⁵⁸³ Al Jazeera, *Iran's Gonabadi dervishes: A 'long history' of persecution*, 27 februari 2018; Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 35; IRBC, *Iran: Situation and treatment of Gonabadi dervishes and their family members by society and authorities, including whether dervishes can practice their faith in Iran (2018–February 2021)*, 2 maart 2021.

⁵⁸⁴ BBCM, *Name in the news: The Gonabadi Sufis of Iran*, 20 februari 2018; IranWire, *Gonabadi dervishes resist oppression of all minorities since Tehran clashes*, 25 juni 2021.

⁵⁸⁵ RFE/RL, *Clashes highlight tensions between dervishes and Iran's establishment*, 20 februari 2018; IRBC, *Iran: Situation and treatment of Gonabadi dervishes*, 2 maart 2021; IHRDC, *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, 6 maart 2021; HRANA, *University of Tehran reverses expulsion of imprisoned Gonabadi dervish student Kasra Nouri*, 7 juli 2021.

⁵⁸⁶ IranWire, *Gonabadi dervishes resist oppression of all minorities since Tehran clashes*, 25 juni 2021.

⁵⁸⁷ HRW, *Iran: List of mass conviction of dervishes*, z.d.

gevangenisstraf. Een andere rechtbank veroordeelde hem op grond van artikel 618 WvS (verstoren van de openbare orde) en artikel 609 WvS (belasteren van ambtenaren) tot 6,5 jaar gevangenisstraf, 74 zweepslagen en een boete van 1,4 miljard rial. Volgens verschillende bronnen moet hij in totaal zes jaar en drie maanden uitzitten.⁵⁸⁸ Verder bevestigden de autoriteiten op 21 februari 2021 dat een andere Gonabadi soefi, die in 2018 eveneens had deelgenomen aan de demonstratie, was overleden in een ziekenhuis. Op 12 februari 2021 zou hij vanuit de gevangenis daarnaartoe zijn overgebracht, omdat hij in coma zou zijn geraakt na de inname van medicatie. Volgens sommige Gonabadi soefi's was hem maandenlang de juiste medische zorg onthouden.⁵⁸⁹

3.2.2.15 Eckankar

Eckankar is een spirituele beweging die in 1965 is opgericht door de Amerikaan Paul Twitchell. Deze beweging is niet gelinkt aan de islam.⁵⁹⁰ In 2015 arresteerden de autoriteiten Marjan Davari. Zij had enkele boeken van Twitchell vertaald. Davari werd in eerste instantie ter dood veroordeeld, onder meer op grond van artikel 286 WvS (verspreiden van corruptie op aarde). Nadat de zaak tweemaal in hoger beroep was terugverwezen, sprak een rechtbank haar vrij van deze aanklacht. De autoriteiten executeerden echter haar echtgenoot Karim Zarger begin 2018 vanwege zijn rol binnen Eckankar. In 2019 kreeg Davari in totaal 75 jaar gevangenisstraf opgelegd, onder meer wegens het meewerken aan drie gevallen van verkrachting.⁵⁹¹ Volgens verschillende bronnen kreeg zij in oktober 2021 gevangenisverlof.⁵⁹² Volgens een bron zijn aanhangers van de Eckankar-beweging nog steeds actief in Iran, maar niet in het openbaar. Als zij ontdekt worden, zullen zij problemen ondervinden.⁵⁹³ Het is echter niet bekend hoeveel aanhangers van de Eckankar-beweging er in Iran zijn.

3.3 Toezicht en rechtsbescherming

3.3.1 Aangifte van een misdrijf

Uit artikel 69 Sv. volgt dat een aangifte van een misdrijf zowel mondeling als schriftelijk kan plaatsvinden. Een mondelinge aangifte zal vervolgens op papier worden gezet. In beide gevallen dient de klager de aangifte te ondertekenen of te waarmaken met een vingerafdruk. In sommige gevallen, zoals bijvoorbeeld bij diefstal, moet de klager de aangifte in persoon doen. In andere gevallen kan de klager de aangifte telefonisch doen.⁵⁹⁴

⁵⁸⁸ RFE/RL, *Iranian prison flooded with books after call by jailed Sufi booklover*, 9 mei 2021; USCIRF, *Country update: Iran*, augustus 2021, p. 3; United for Iran, *Abbas Dehghan*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/4277/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵⁸⁹ Iran International, *Dervish's mother visits hospitalized jailed son with '30% respiratory function'*, 17 februari 2021; VOA, *Activists fear jailed Iran protester died after care neglected*, 21 februari 2021; RFE/RL, *Iran says imprisoned dervish activist dead after hospitalization*, 22 februari 2021; IranWire, *Assistant prosecutor is accused of killing dervish prisoner*, 23 februari 2021; USCIRF, *USCIRF condemns killing of Gonabadi Sufi activist by Iranian officials*, 24 februari 2021; VOA, *Jailed, exiled Iranian dervish activists accuse Iran's rulers of murder*, 24 februari 2021.

⁵⁹⁰ Eckankar, *What is Eckankar?*, <https://www.eckankar.org/explore/what-is-eckankar/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁵⁹¹ CHRI, *Translator in prison for one year without knowing charges; Her lawyer denied access to case file*, 13 september 2016; HRANA, *Marjan Davari sentenced to death and transferred to Garchak prison*, 23 maart 2017; HRANA, *Supreme Court rejected Marjan Davari's death sentence*, 5 maart 2018; HRANA, *Qarchak prison; a list of political prisoners and prison conditions*, 2 maart 2020; FIDH & LDDHI, *No one is spared. The widespread use of the death penalty in Iran*, 1 oktober 2020, p. 15.

⁵⁹² IHR, *Iran executions: Karim Zargar, the head of a spiritual institution, was hanged*, 15 februari 2018; HRANA, *Karim Zarger executed in Rajai Shahr prison*, 23 april 2018; United for Iran, *Marjan Davari*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2697/>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, 1 december 2021.

⁵⁹³ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁵⁹⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 98.

De politie neemt aangiftes doorgaans in behandeling. Dat wil zeggen dat de politie de aangifte compleet maakt en doorstuurt naar het kantoor van de openbare aanklager. Deze instantie is verantwoordelijk voor de behandeling van de aangiftes en het verrichten van onderzoek. Een klager kan ook rechtstreeks bij het kantoor van de openbare aanklager aangifte doen of bij een *Office of Electronic Judicial Services* (OEJS).⁵⁹⁵

Doorgaans ontvangt een klager geen afschrift van de aangifte, maar wel een schriftelijke bevestiging. Dit bevat een dossier- of referentienummer van de politie, zodat de klager met dit nummer het dossier online kan volgen. Het hangt van het soort zaak af of de aangifte vervolgens voortvarend wordt behandeld. Het is mogelijk om bij een hogere instantie te klagen over het niet handelen van een lagere instantie. Het is ook mogelijk om rechtstreeks te klagen bij de rechterlijke macht. Daarbij hangt het af van de betrokken ambtenaar, de casus en degene die de klacht naar voren brengt of dat enig effect heeft. Het is in de praktijk niet mogelijk dat ngo's of internationale organisaties behulpzaam zijn bij het verkrijgen van bescherming. Dit kan zelfs contraproductief werken.⁵⁹⁶

3.3.2 *Klachten tegen leden van het veiligheidsapparaat*

Een Iraniër kan een klacht indienen tegen leden van de politie, de zedenpolitie, de *Herasat* (zie paragraaf 3.3.3.9), de Basij, het IRGC en het reguliere leger.⁵⁹⁷ Een Iraniër kan deze klacht indienen bij het kantoor van de openbaar aanklager, bij een OEJS of op een politiebureau. Het is ook mogelijk om een klacht tegen leden van het veiligheidsapparaat in te dienen via alarmnummer 197. Deze klacht moet vergezeld gaan van de naam van het lid, documenten en bewijzen van de overtreding die is begaan door het lid. Dergelijke klachten worden doorgaans behandeld door reguliere strafrechtbanken.⁵⁹⁸

Volgens een bron is het bijvoorbeeld mogelijk om een klacht in te dienen tegen de Basij, bijvoorbeeld omdat zij ten onrechte een huis zijn binnengevallen. Soms heeft een dergelijke aanklacht kans van slagen.⁵⁹⁹ Volgens een andere bron is een klacht tegen een lid van de zedenpolitie soms kansrijk.⁶⁰⁰ In de praktijk heeft het echter niet altijd zin om een klacht in te dienen tegen een lid van het veiligheidsapparaat. Dit hangt af van de aard van de kwestie. Als het gaat om politieke zaken of mensenrechtzaken of om een klacht tegen een lid van het IRGC, leidt de klacht meestal niet tot enig resultaat. Het zou zelfs kunnen leiden tot intimidatie van de klager of tot vervolging van de klager wegens laster.⁶⁰¹

3.3.3 *Wetgeving*

3.3.3.1 *Huwelijk*

Een volgens de Nederlandse wet gesloten huwelijk tussen twee Iraniërs of een paar waarvan één Iraans is, wordt niet erkend in Iran. Via de website van het *Mikhak*-systeem (zie paragraaf 2.1.9) kan een registratieprocedure in gang worden gezet, zodat dit ook in Iran een wettig huwelijk is. Voor de aanvraag van een

⁵⁹⁵ In het Perzisch: *daftar-e khadamat-e elektronik-e qaza'i*; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 53.

⁵⁹⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 98-99; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁹⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 98-99; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁵⁹⁸ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 44 en 53.

⁵⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021.

⁶⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁰¹ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 53.

huwelijksregistratie moet de vrouw op de Iraanse ambassade onder meer de schriftelijke toestemming van haar vader of grootvader van vaderszijde overleggen indien zij niet eerder was getrouwd. Verder dienen de echtgenoten een medische verklaring te overleggen met betrekking tot de afwezigheid van besmettelijke ziektes. Via de website kunnen alle benodigde stukken worden geüpload. Na de indiening ontvangt het paar een tracking code die gebruikt kan worden om de aanvraag te volgen. Nadat de aanvraag in behandeling is genomen, ontvangt het paar een uitnodiging om op de ambassade de handtekeningen te komen zetten in het registerboek. Hiermee is het huwelijk geldig naar Iraans recht.⁶⁰²

In het geval van een huwelijk volgens Nederlands recht van een Iraanse man en een niet-Iraanse vrouw, moet voor de vrouw tegelijk met de registratieaanvraag een geboortebokje worden aangevraagd.⁶⁰³ Verder moet de man, in het geval van een huwelijk volgens Nederlands recht van een Iraanse vrouw en een niet-Iraanse man, een verklaring overleggen waaruit volgt dat hij is bekeerd tot de islam indien de vrouw een moslim is. Tevens moet hij een brief overleggen waarin staat dat de man de eventuele alimentatie zal betalen, alsmede het vliegticket als de vrouw zou moeten terugkeren naar Iran. Aan dit huwelijk moet ook speciaal toestemming worden verleend door de Iraanse autoriteiten.⁶⁰⁴

- 3.3.3.2 Echtscheiding volgens Nederlands recht
- Uit artikel 6 en 7 BW volgt dat een echtscheiding van Iraniërs buiten Iran valt onder de reikwijdte van het Iraanse Burgerlijk Wetboek. Op grond van de *Civil Judgements Enforcement Law* worden uitspraken van buitenlandse rechtbanken in Iran geaccepteerd als deze niet tegen de openbare orde zijn. Uit de artikelen 972-975 BW volgt dat een echtscheiding tussen twee Iraniërs of een paar met één Iraniër, die is uitgesproken volgens Nederlands recht, niet wordt erkend in Iran, tenzij daar toestemming voor is gegeven door een Iraanse rechtbank of een ambassade. Via de website van het Mikhak-systeem kan een echtscheidingsregistratie worden aangevraagd. Daartoe moet het paar op de Iraanse ambassade onder meer de uitspraak van de Nederlandse rechter overleggen.⁶⁰⁵ Een andere optie is om de echtscheiding te laten verlopen via een Iraanse familierechtbank.⁶⁰⁶

Een echtscheiding van een Iraanse vrouw in Nederland of elders buiten Iran wordt goedgekeurd wanneer haar echtgenoot de echtscheiding eveneens accepteert en de juridische aspecten zijn nageleefd. Deze aspecten houden onder meer in dat er twee mannelijke getuigen en een moellah die verbonden is aan een moskee bij het uitspreken van de scheiding aanwezig zijn en dat de Iraanse ambassade hieraan zijn goedkeuring verleent. Nadat het is goedgekeurd, vindt de registratie door de ambassade plaats.⁶⁰⁷

- 3.3.3.3 Echtscheiding volgens Iraans recht
- Gelet op artikel 1120 BW wordt een huwelijk beëindigd middels nietigverklaring (*faskh*) of verstoting (*talaq*). Een nietigverklaring kan zowel door de man als de

⁶⁰² Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 36; Persian Citizen Services, *Marriage registration services on the Mikhak website*, <https://persian.net.au/services/marriage-registration>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁶⁰³ Interests Section of the Islamic Republic of Iran, *The marriage registration between an Iranian man and a woman of foreign nationality*, <http://www.daftar.org/forms/vitalrecords/marriage/411.pdf>, geraadpleegd op 12 april 2022; Persian Citizen Services, *Marriage registration services on the Mikhak website*.

⁶⁰⁴ Persian Citizen Services, *Marriage registration services on the Mikhak website*; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁰⁵ Persian Citizen Services, *Divorce registration between Iranian couples*, <https://persian.net.au/services/divorce-registration>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁶⁰⁶ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 37-38.

⁶⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 8 november 2021.

vrouw in gang worden gezet, terwijl verstoting op grond van artikel 1133 BW alleen het recht van de man is.⁶⁰⁸

In Iran komt ook het concept van een tijdelijk huwelijk (*sigheh*-huwelijk) voor. Dit *sigheh*-huwelijk is een rechtsgeldige verbintenis voor een vooraf vastgestelde duur tussen een man en een vrouw, waardoor een seksuele relatie is toegestaan. Een *sigheh*-huwelijk kan een uur, een paar dagen, een paar maanden of langer duren. Een tijdelijk huwelijk eindigt op het afgesproken moment of wordt voortijdig beëindigd middels nietigverklaring of kwijtschelding van de resterende termijn (*bazl*).⁶⁰⁹ Zowel de man als de vrouw kunnen een tijdelijk huwelijk nietig verklaren.⁶¹⁰ Daarnaast kan de man de resterende termijn kwijtschelden.⁶¹¹

Een verstoting die via een rechtbank plaatsvindt, is in feite de verstoting door een vrouw van haar man. Daarbij kan de rechtbank de echtscheiding toekennen zonder medewerking of instemming van de man. Hiervoor moet er blijkens artikel 1130 BW sprake zijn van duurzame ontwrichting van het huwelijk, bijvoorbeeld bij aantoonbaar ondragelijke ontberingen (*osr-va-haraj*). Deze situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer de man strafrechtelijk is veroordeeld tot een gevangenisstraf van meer dan vijf jaar en/of tot een geldboete die gelijkstaat aan deze gevangenisstraf. De wetgeving noemt twaalf situaties van ondragelijke ontberingen. Een van deze situaties moet in de rechtbank niet alleen worden aangetoond aan de hand van verklaringen, maar ook aan de hand van documenten.⁶¹²

Een rechterlijke verstoting kan ook plaatsvinden wanneer de man gedurende vier opeenvolgende jaren vermist is. Daarvoor moeten na die vier jaar op reguliere basis oproepen in lokale kranten worden geplaatst. De verstoting is definitief nadat een jaar is verstreken sinds de publicatie van de eerste oproep. Pas dan kan de rechtbank een bewijs van duurzame ontwrichting van het huwelijk afgeven. Na ontvangst van dit bewijs zal een notariskantoor voor echtscheidingen de verstoting voltrekken en registreren. In de tussentijd mag de vrouw niet hertrouwen. Als de man tijdens de wachttijd niet langer vermist blijkt te zijn, heeft hij het recht om de verstoting niet door te laten gaan en terug te keren naar het huwelijk. De vrouw loopt in deze situatie ook het risico op strafvervolgung als zij tijdens de wachtperiode (*eddeh*) een relatie met een andere man heeft.⁶¹³

Na de finale beslechting verleent de familierechtbank toestemming voor een echtscheiding. De rechtbank informeert de NOCR over de uitspraak. De NOCR neemt de informatie over de echtscheiding op in haar register. Dit is vastgelegd in de *Civil Registration Law*, artikel 1, lid d en artikel 993 BW. De notariskantoren die daartoe geautoriseerd zijn registreren op basis van de rechterlijke uitspraak de echtscheiding in de geboorteboekjes. De betrokken personen zijn op grond van de Civil Registration Law en het BW verplicht de gegevens omtrent de echtscheiding in hun geboorteboekjes op te laten nemen. Een uitspraak van een rechtbank over een echtscheiding is drie maanden geldig. Dat betekent dat de registratie bij het notariskantoor binnen drie maanden vanaf de datum van de uitspraak moet plaatsvinden, omdat de echtscheiding anders niet rechtsgeldig is en er een nieuwe rechterlijke uitspraak benodigd is. Het is niet mogelijk om de echtscheiding zonder

⁶⁰⁸ Alikarami, *Women and equality in Iran*, 2021, p. 122.

⁶⁰⁹ MEI, *Temporary marriage in Iran and women's rights*, 13 januari 2021.

⁶¹⁰ Alikarami, *Women and equality in Iran*, 2021, p. 122.

⁶¹¹ Artikel 1097 BW en artikel 1139 BW.

⁶¹² Alikarami, *Women and equality in Iran*, 2021, p. 126; Vertrouwelijke bron, 8 november 2021.

⁶¹³ Alikarami, *Women and equality in Iran*, 2021, p. 128-129.

rechterlijke uitspraak te registreren.⁶¹⁴ Pas na de registratie bij het notariskantoor, waarbij ook de scheidingspapieren worden ondertekend, is de echtscheiding definitief. Indien een van de partijen niet aanwezig is bij het zetten van de handtekeningen op de scheidingspapieren, kan in plaats daarvan een vertegenwoordiger van de rechtbank zijn handtekening zetten.⁶¹⁵

Een veroordeling heeft op zichzelf geen invloed op een verzoek om echtscheiding. Daarbij maakt de soort straf niet uit, omdat een echtscheidingsprocedure ook middels een machtiging in gang kan worden gezet. Wel kan de psychische gesteldheid van de veroordeelde van invloed zijn.⁶¹⁶ Volgens een bron kan een man die is veroordeeld om een echtscheiding verzoeken en dit effectueren. Een vrouw die is veroordeeld en in detentie zit, kan een echtscheiding echter niet effectueren.⁶¹⁷

Een echtscheiding ná een terdoodveroordeling wegens overspel (*zina*) leidt niet tot een herziening van de bestraffing.⁶¹⁸

3.3.3.4 Verblijf in een Basij-kamp

Een rechter kan naast geldboetes, zweepslagen en gevangenisstraffen ook alternatieve straffen opleggen, zoals het lezen en samenvatten van vijf boeken.⁶¹⁹ Volgens een bron kan het ook voorkomen dat een rechter als alternatieve straf bepaalt dat een iemand twee uur in een kamp van de Basij moet doorbrengen om te luisteren naar een verhandeling over moraliteit.⁶²⁰ Volgens een andere bron is het mogelijk dat een man of een vrouw als alternatief voor een gevangenisstraf naar een trainingskamp van de Basij moet.⁶²¹ De Basij heeft ook bases voor vrouwen. Een van de onderdelen van de Basij is de *Women's Society Basij Organization* (WSBO). De WSBO heeft verspreid over Iran verschillende kantoren op districtsniveau. Ieder districtskantoor stuurt tussen de tien en vijftien bases aan, de zogeheten *Sister's Resistance Bases*. Deze bases bevinden zich in scholen en wijken.⁶²²

3.3.3.5 Zelfstandig wonen

Een ongetrouwde, volwassen vrouw heeft geen toestemming nodig van haar vader of een ander mannelijk familielid om ergens zelfstandig te gaan wonen.⁶²³ Het komt voor dat een ongetrouwde, volwassen vrouw ergens zelfstandig gaat wonen zonder dat haar vader zich daarmee bemoeit, maar vaak weigeren verhuurders om appartementen te verhuren aan alleenstaande vrouwen. Om dan toch te kunnen huren, moeten alleenstaande vrouwen alsnog hun vaders inschakelen om te bemiddelen.⁶²⁴

3.3.3.6 Bruidsschat

Gelet op artikel 1078 BW kunnen een man en een vrouw voorafgaand aan het huwelijk een bruidsschat (*mahriye*) overeenkomen. De bruidsschat is het recht van

⁶¹⁴ Landinfo, *Report Iran*, 5 januari 2021, p. 35.

⁶¹⁵ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶¹⁶ Vertrouwelijke bron, 8 november 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶¹⁷ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶¹⁸ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁶¹⁹ BBC News, *Iran: Criminals sentenced to buy books*, 9 september 2015; HRANA, *Sentence alternatives to prison, such as purchasing supplies for under-equipped schools, introduced in Urmia*, 6 oktober 2021.

⁶²⁰ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶²¹ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶²² Golkar, *Captive society*, 2015, p. 112; TWI, *Iran's coercive apparatus: Capacity and desire*, 5 januari 2018; IranWire, *The Organization for the Mobilization of the Oppressed*, 10 april 2019.

⁶²³ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶²⁴ El American, *The hardships for Iranian women trying to rent apartments*, 2 februari 2021; The New York Times, *Single women gaining limited acceptance in Iran*, 12 juni 2012; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

de vrouw, terwijl echtscheiding blijkt artikel 1133 BW het recht van de man is. Na een echtscheiding is de man verplicht om de betaling van de bruidsschat na te komen. Hij kan veroordeeld worden als hij dat niet doet.⁶²⁵ Blijkens artikel 1082 BW is de vrouw direct na de huwelijksluiting eigenaar van deze bruidsschat. Zij is vrij om deze te gebruiken zoals zij dat wil. Dat betekent dat zij vlak na het huwelijk haar recht op (een deel van) de bruidsschat kan opgeven, zonder dat er sprake is van een echtscheiding. Zij kan dit op twee manieren vastleggen. Zij kan daartoe een verklaring op papier zetten en dit aan haar echtgenoot overhandigen of zij kan naar een notariskantoor gaan en het daar in een verklaring laten vastleggen.⁶²⁶

3.3.3.7 Bankafschriften

Volgens een bron kan een Iraniër die in het buitenland verblijft iemand in Iran machtigen om bankafschriften op te vragen bij een bank.⁶²⁷ In Iran zelf is mobiel bankieren via bankapps en internetbankieren mogelijk. Daarvoor is een Iraanse simkaart en een code nodig, die naar het Iraanse mobiele nummer wordt gezonden.⁶²⁸ Volgens verschillende bronnen werken sommige bankapps ook in het buitenland.⁶²⁹

3.3.3.8 Sportles

Het is niet toegestaan dat mannen en vrouwen samen sporten.⁶³⁰ Een man mag in principe ook geen sportles geven aan vrouwen.⁶³¹ Afhankelijk van het soort sport zouden mannen in de praktijk soms wel sportles kunnen geven aan vrouwen.⁶³² Het betreft hierbij vaak individuele sporten, waarbij de sportfaciliteiten voor mannen en vrouwen van elkaar zijn afgeschermd. Zo kan dat bijvoorbeeld bij taekwondo zolang de vrouw islamitisch gekleed is. Verder heeft het nationale vrouwenvoetbalelftal mannelijke begeleiders.⁶³³ Volgens een bron kan een mannelijke trainer in de praktijk wel sportles geven aan vrouwen, zolang het maar geen zwemmen is.⁶³⁴

3.3.3.9 Herasat

Herasat betekent letterlijk 'bescherming'. De herasat is een overheidsinstelling en houdt zich bezig met toezicht en veiligheidszaken op universiteiten, bij overheidsinstanties en in openbare gebouwen.⁶³⁵ Volgens een bron kan de herasat de besluiten van een leidinggevende binnen een organisatie niet overrulen. Alleen een inlichtingendienst kan dat.⁶³⁶ Volgens een andere bron hangt dit af van de interne richtlijnen van een organisatie.⁶³⁷

3.3.3.10 Ongeoorloofde afwezigheid

Overheidspersoneel moet aanwezig zijn op hun werkplekken op de voorgeschreven tijdstippen en tijdens kantoortijden om hun taken uit te voeren, anders is er sprake van ongeoorloofde afwezigheid. Gelet op paragraaf 29 van artikel 8 van de *Law on administrative violations* uit 1984 is dat een administratieve overtreding.⁶³⁸ Artikel

⁶²⁵ HRANA, *HRANA recap: This week's protests in Iran*, 26 november 2021.

⁶²⁶ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁶²⁷ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶²⁸ Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶²⁹ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶³⁰ Small Media, *Off the beaten track: Women's sport in Iran*, 2013, p. 9; Radio Farda, *Hardliners in Iran protest women taking up ancient men-only sport*, 8 juni 2020.

⁶³¹ Time, *Once friends, now rivals: The Iranian athletes facing off under different flags at the 2020 Tokyo Games*, 23 juli 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶³² France 24, *The 'halal high-five': How Iran's sportswomen celebrate with their male coaches*, 7 augustus 2019; Vice, *These women are reclaiming a male-dominated national sport in Iran*, 5 oktober 2021.

⁶³³ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶³⁴ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021.

⁶³⁵ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 26.

⁶³⁶ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶³⁷ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶³⁸ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

18 van deze wet bepaalt dat elke aaneengesloten ongeoorloofde afwezigheid van de werkplek van meer dan twee maanden of een onderbroken afwezigheid van vier maanden per jaar leidt tot ontslag. Uit artikel 65 van de *National employment law* uit 1966 volgt dat als een werknemer twee maanden niet op zijn werkplek verschijnt zonder opzegging en een geldig excuus, ervan uit wordt gegaan dat hij of zij ontslag heeft genomen vanaf het begin van de afwezigheid. Gelet op de *Labor and social security law* uit 1975 zijn er in het geval van een ongeoorloofde afwezigheid van de werkplek verschillende maatregelen mogelijk. Deze kunnen opvolgend worden genomen. Er kan een mondelinge waarschuwing gegeven worden. De lonen en secundaire arbeidsvoorwaarden kunnen worden stopgezet. Verlofdagen kunnen in verhouding tot de dagen van afwezigheid worden ingetrokken. Er kan een mondelinge waarschuwing volgen met een aantekening in het personeelsdossier. Een ambtenaar kan tijdelijk uit zijn functie worden ontheven. Uit artikel 27 van deze wet volgt dat als een van de werknemers zijn of haar taken niet uitvoert of voortdurend het tuchttreglement van het bedrijf overtreedt, ondanks het ontvangen van schriftelijke waarschuwingen, de werkgever de arbeidsovereenkomst van de overtredende persoon kan beëindigen.⁶³⁹

3.3.3.11 Coronamaatregelen

Iran kreeg in de verslagperiode te maken met meerdere besmettingsgolven van het coronavirus.⁶⁴⁰ Daarbij gebruikten de autoriteiten de kleurcodes wit, geel, oranje en rood. Dit Iraanse kleurensysteem was gebaseerd op het aantal besmettingen en coronadoden in een bepaalde subprovincie (*shahrestan*). De autoriteiten voerden tijdens de coronacrisis een aantal maatregelen in, zoals een mondkapjesplicht in het openbaar vervoer en in overdekte publieke ruimtes, tijdelijke lockdowns, een verbod op het reizen met een privéauto tussen tien uur 's avonds en drie uur 's nachts en een verbod op reisbewegingen tussen steden waar de kleurcodes oranje of rood golden.⁶⁴¹ Verder moesten sommige niet-essentiële ondernemingen, zoals bioscopen en cafés, in de rode steden tijdelijk hun deuren sluiten.⁶⁴² Mensen die geen mondkapje droegen of reisden naar de steden waarvoor de kleurcodes oranje of rood golden, riskeerden een geldboete.⁶⁴³ Dat weerhield veel Iraniërs er niet van om bijvoorbeeld tijdens de feestdagen te gaan reizen naar die steden, aangezien de boetes niet al te hoog waren. Zo bedroeg de boete voor het reizen naar een rode stad tien miljoen rial (circa 32,25 euro) en naar een oranje stad de helft van dat bedrag. Daarnaast was de boete op het 's nachts reizen twee miljoen rial (circa 6,45 euro).⁶⁴⁴ Overtreders van de coronamaatregelen werden niet actief strafrechtelijk vervolgd. De autoriteiten hielden wel mensen tegen die naar oranje of rode gebieden wilden reizen, maar na betaling van wat steekpenningen mochten zij veelal doorreizen.⁶⁴⁵ Volgens verschillende bronnen kwamen mensen niet in de problemen vanwege het overtreden van de coronamaatregelen, omdat er geen duidelijke richtlijnen en regels waren.⁶⁴⁶

⁶³⁹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁶⁴⁰ Reuters, *Iran reports its first three deaths from Omicron coronavirus variant*, 15 januari 2022; AP News, *Iranian state TV: Omicron cause of death in 3 Iranians*, 15 januari 2022; The Iran Primer, *Raisi fights fifth wave of COVID-19*, 24 januari 2022; Al Jazeera, *COVID: Iran sees 'red' again as Omicron cases jump*, 26 januari 2022; Iran Press, *Omicron variant: 1st city in Iran turns red*, 26 januari 2022.

⁶⁴¹ Tehran Times, *Iranian president declares travel ban for 'red', 'orange' zones to combat new COVID-19 variant*, 6 maart 2021; France 24, *Iran imposes new restrictions as Covid hits new records*, 16 augustus 2021; Garda, *Iran: Authorities maintain nightly traffic curfew and ban on travel to high-risk cities as of Sept. 1 /update 46*, 1 september 2021.

⁶⁴² Al Jazeera, *COVID-stricken Iran to ban local travel ahead of Eid al-Fitr*, 8 mei 2021.

⁶⁴³ Al Jazeera, *Concerns about fourth COVID wave as Iranians travel for Nowruz*, 18 maart 2021; Tehran Times, *Ideas for traveling to Iran in coronavirus era*, 6 september 2021.

⁶⁴⁴ IranWire, *Tehran officials: Traffic curfews did nothing to stop Covid-19*, 1 november 2021.

⁶⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁴⁶ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

3.3.3.12 Dansen op filmpjes

Personen die dansen op filmpjes op sociale media kunnen in sommige gevallen strafrechtelijk worden vervolgd.⁶⁴⁷ Op zichzelf is dansen geen strafbaar feit.⁶⁴⁸ Met toestemming van de autoriteiten kunnen dansgroepen opereren. Het is vrouwen echter niet toegestaan om solo te dansen voor een gemengd publiek.⁶⁴⁹ Dansen op filmpjes op sociale media kan door een rechter worden aangemerkt als onzedelijk gedrag (*fahsha*). Onzedelijk gedrag is niet precies gedefinieerd in het Wetboek van Strafrecht, zodat dit op allerlei verschillende situaties kan worden toegepast. Het vertonen van onzedelijk gedrag is strafbaar op grond van artikel 638 WvS. Hierop staat een gevangenisstraf van tien dagen tot twee maanden en/of 74 zweepslagen. Tevens kan het aanzetten tot onzedelijk gedrag op grond van artikel 639 WvS bestraft worden met een gevangenisstraf van één tot tien jaar.⁶⁵⁰ Dat neemt niet weg dat op sociale media veel filmpjes te vinden zijn waarin Iraniërs dansen. De autoriteiten vervolgen deze personen over het algemeen niet actief.⁶⁵¹ In uitzonderlijke gevallen werden mensen in het verleden aangepakt als zij in de ogen van de autoriteiten te ver waren gegaan, bijvoorbeeld omdat zij met hun manier van dansen op Westerse popmuziek een Westerse levensstijl uitdroegen en zich niet hielden aan de kledingvoorschriften.⁶⁵² Voor zover bekend waren er in de verslagperiode geen personen die strafrechtelijk zijn vervolgd vanwege dansen op filmpjes op sociale media.

3.3.3.13 Dating apps

Op 12 juli 2021 verklaarde het hoofd van de Cyber Police bij de lancering van de dating app *Hamdam* ('partner' of 'metgezel') dat alleen deze app nog was toegestaan en dat alle andere datingplatforms verboden waren. Een verschil met andere dating apps was dat gebruikers in *Hamdam* geen profielfoto's konden uploaden en dat eventuele ontmoetingen werden begeleid door medewerkers van de overheid.⁶⁵³ Desondanks maken mensen in Iran met behulp van bijvoorbeeld VPN veelvuldig gebruik van online dating apps zoals *Tinder*, *Bumble* en *Grindr*.⁶⁵⁴ Volgens een bron worden mensen die gebruik maken van deze in Iran verboden dating apps niet strafrechtelijk vervolgd, omdat hierover geen specifieke regels zijn.⁶⁵⁵

3.3.3.14 Asiel aanvragen in het buitenland

Het aanvragen van asiel in het buitenland is op zichzelf in Iran niet strafbaar.⁶⁵⁶ Dit leidt evenmin op voorhand tot problemen van de zijde van de Iraanse autoriteiten.

⁶⁴⁷ NOS, *Maedeh Hojabri, van dansen op Instagram naar gebroken op de staatstelevisie*, 8 juli 2018; The Guardian, *Woman arrested in Iran over Instagram video of her dancing*, 9 juli 2018; Radio Farda, *Three young women arrested in Iran for publishing their dance videos*, 9 oktober 2019; New York Post, *Iran continues to arrest young women for dancing videos*, 1 november 2019; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁴⁸ ABC News, *Iranian artists jailed for defying government restrictions on women singing and dancing*, 23 augustus 2020; Atlantic Council, *Iranians on #socialmedia*, januari 2022, p. 22.

⁶⁴⁹ Iran International, *Iran state-TV host banned for guest using the word "dance" on her show*, 12 februari 2021; Reuters, *Women create community of dance in Iran*, 17 maart 2021.

⁶⁵⁰ IranWire, *Is sending a romantic text a crime in Iran?*, 2 augustus 2016; CHRI, *Iran's forcing of teenage girl to confess on state TV for posting dance video prompts strong outcry*, 9 juli 2018.

⁶⁵¹ Al Jazeera, *Iran arrests producers over controversial music video*, 12 maart 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁵² Dat gebeurde bijvoorbeeld met zes jongeren die dansten op het lied *Happy* van Pharrell Williams. Een rechtbank veroordeelde hen in 2014 met voorwaardelijke straffen van tussen de zes en twaalf maanden en 91 zweepslagen. Vanwege de voorwaardelijkheid zijn de zweepslagen en detenties niet ten uitvoer gelegd; Vice, *Iranians behind the 'Happy in Tehran' video sentenced to 91 lashes*, 18 september 2014; BBC News, *Iran: Happy video dancers sentenced to 91 lashes and jail*, 19 september 2014; USA Today, *Iranians escape lashing for dancing in 'Happy' video*, 19 september 2014; MEE, *Iran arrests six for teaching zumba and 'Western' dance*, 9 augustus 2017; The Independent, *How to turn a fashion blogger into a political activist*, 23 februari 2021.

⁶⁵³ Al Jazeera, *Iran unveils Islamic dating app to encourage marriage*, 12 juli 2021; Vice, *Iran launched a matchmaking app because young people aren't procreating*, 20 juli 2021.

⁶⁵⁴ The Guardian, *Swiping right in the Islamic Republic as Tinder takes off in Tehran*, 21 mei 2015.

⁶⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

De Iraanse autoriteiten weten over het algemeen niet wat een Iraniër in het buitenland over hen heeft gezegd in een asielprocedure. De Iraanse autoriteiten weten wel dat veel Iraniërs het land verlaten om in het Westen asiel aan te vragen en dat zij, wanneer zij dat doen, motieven naar voren brengen die vanuit hun aard ook enige kritiek behelzen op de Iraanse autoriteiten. De Iraanse autoriteiten zijn zich er ook van bewust dat Iraanse asielzoekers soms onwaarschijnlijke asielmotieven aanvoeren om in aanmerking te komen voor een asielvergunning.⁶⁵⁷ Uit een openbaar rapport van het Australische ministerie van Buitenlandse Zaken volgt dat de Iraanse autoriteiten weinig aandacht besteden aan afgewezen asielzoekers bij hun terugkeer naar Iran.⁶⁵⁸

- 3.3.3.15 Personen die corruptie aan de kaak stellen/klokkenslagers
Volgens een bron zouden klokkenslagers en personen die corruptie aan de kaak stellen wettelijk gezien geen problemen moeten ondervinden, maar in de praktijk kunnen zij toch problemen ondervinden.⁶⁵⁹ Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in 2021 een voormalige medewerker van het kantoor van de president tot zes jaar gevangenisstraf nadat hij bericht had over de verdachte dood van Shahin Naseri in de gevangenis (zie paragraaf 3.3.5). Hij was daarvoor al meerdere keren veroordeeld in verschillende zaken, onder meer omdat hij corruptie aan de kaak had gesteld.⁶⁶⁰

3.3.4 *Rechtsgang*

- 3.3.4.1 Revolutionaire rechtbanken
In de praktijk hebben de Iraanse inlichtingendiensten en het IRGC veel invloed op de gang van zaken binnen de revolutionaire rechtbanken.⁶⁶¹ In het geval van revolutionaire rechtbanken is er praktisch geen sprake van een eerlijke rechtsgang. Rechtsbeginselen, zoals toegang tot een advocaat en de totstandkoming van vonnissen, worden bij regel geschonden. Zittingen van de revolutionaire rechtbanken vinden veelal achter gesloten deuren plaats. Verdachten krijgen mondeling te horen dat zij veroordeeld zijn. Advocaten krijgen soms de gelegenheid om een vonnis bij een revolutionaire rechtbank in te zien en ter plekke met een pen over te schrijven. Deze mogelijkheid is onder andere afhankelijk van de ruimte die de rechter hiertoe biedt, de casus en het netwerk van de desbetreffende advocaat. Vonnissen van revolutionaire rechtbanken staan niet in het Sana-systeem (zie paragraaf 3.3.4.5).⁶⁶²
- 3.3.4.2 Toegang tot een advocaat
Blijkens artikel 35 van de grondwet hebben verdachten in alle rechtbanken het recht om een advocaat te benoemen. Als verdachten niet in staat zijn om een advocaat te

⁶⁵⁷ UK Upper Tribunal, *PS (Christianity - risk) Iran CG [2020] UKUT 00046 (IAC)*, 24 februari 2020, p. 35 en 37; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁵⁸ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 70.

⁶⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁶⁰ Iran International, *Farhad Salmanpour's location still unknown three weeks after the arrest*, 11 september 2019; IHR, *Iran: Concern for condition of political prisoner, Farhad Salmanpour*, 15 augustus 2020; IHR, *Concerns for imprisoned whistleblower Farhad Salmanpour*, 9 april 2021; Iran International, *Prison reportedly confirms death in custody, Iran's fourth in two weeks*, 23 september 2021; IHR, *100+. Iran human rights defenders 2021*, december 2021, p. 6; United for Iran, *Farhad Salmanpour Zahir*, <https://ipa.united4iran.org/en/prisoner/2667/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁶⁶¹ IranWire, *Injustice behind closed doors: Iran's special and revolutionary courts*, 9 september 2020; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 22, 41 en 74; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 16.

⁶⁶² SFH, *Iran: SANA-System und Zugang zu Gerichtsakten aus dem Ausland*, 26 november 2021, p. 6-7; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 76 en 100-103; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

benoemen, moeten zij een advocaat toegewezen krijgen. Blijkens artikel 48 Sv. hebben verdachten vanaf het moment dat zij onder toezicht komen te staan, het recht om te verzoeken om de aanwezigheid van een advocaat. Verder staat in een aantekening van artikel 48 dat een verdachte die is aangeklaagd in verband met misdrijven die in een georganiseerd verband zijn gepleegd of wegens misdrijven tegen de nationale- en internationale veiligheid in de onderzoeksfase alleen mag kiezen uit een lijst van advocaten die door het hoofd van de rechterlijke macht is goedgekeurd.⁶⁶³ In juni 2018 werd een lijst gepubliceerd met daarop de namen van twintig advocaten die goedgekeurd waren voor het behandelen van veiligheidszaken in de rechtbanken in Teheran.⁶⁶⁴ Dit betekent in de praktijk dat in politiek gevoelige zaken die dienen bij revolutionaire rechtbanken nooit sprake is van een volledig vrije advocatenkeuze.⁶⁶⁵ Wanneer iemand in beroep gaat tegen een uitspraak van een revolutionaire rechtbank, moet een nieuw mandaat gegeven worden aan een advocaat.⁶⁶⁶

In de verslagperiode ondermijnde de rechterlijke macht de onafhankelijkheid van de Iraanse Orde van Advocaten. Op 28 juni 2021 maakte het hoofd van de rechterlijke macht regelingen bekend met betrekking tot de Advocatenwet. Deze regelingen gaven de rechterlijke macht de bevoegdheid om te beslissen over het verlenen, vernieuwen en intrekken van advocatenlicenties. De Orde van Advocaten maakte op 3 juli 2021 bezwaar tegen deze regelingen, maar de hoogste administratieve rechtbank verklaarde op 5 juli 2021 dat deze regelingen rechtmatig waren.⁶⁶⁷

In de verslagperiode kwam het regelmatig voor dat advocaten in de onderzoeksfase niet of nauwelijks toegang kregen tot de verdachten. Advocaten krijgen in de regel pas toegang tot de verdachte als een groot deel van de onderzoeksfase al is afgerond en de verdachte vaak al schriftelijk of mondeling – al dan niet onder dwang – heeft bekend.⁶⁶⁸ Het komt regelmatig voor dat advocaten die door verdachten zijn uitgekozen lange tijd geen of slechts beperkt toegang krijgen tot de verdachten, tot de rechtszitting of tot de dossierstukken in een zaak. Gesprekken tussen de verdachten en hun advocaten kunnen pas plaatsvinden nadat de advocaat hiervoor toestemming heeft gekregen van de rechter. In strafrechtzaken die niet door een revolutionaire rechtbank worden behandeld doet deze praktijk zich minder vaak voor.⁶⁶⁹

Een Iraanse advocaat kan middels een machtiging een zaak in behandeling nemen als de persoon tegen wie de zaak is gericht niet in Iran verblijft.⁶⁷⁰

3.3.4.3

Uitreisverbod

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag of iemand tegen wie een arrestatiebevel is uitgevaardigd Iran legaal kan verlaten, omdat dit afhangt van

⁶⁶³ CHRI, *Iranian lawyers: Judiciary's mandatory list of approved counsel sets "dangerous precedent"*, 14 maart 2018.

⁶⁶⁴ HRW, *Want to choose your lawyer? Good luck in Iran*, 5 juni 2018.

⁶⁶⁵ ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 31-32; Iran International, *Iran's judiciary denies incarcerated star students' right to hire*, 4 november 2020; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁶⁷ Iran International, *Iran's hardline judiciary aims at controlling Bar Association*, 3 juli 2021; CHRI, *Iranian judiciary assumes sweeping new powers over lawyers*, 12 juli 2021.

⁶⁶⁸ ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 32; CSW, *Christians stand trial under new amendment to the Iranian Penal Code*, 23 juni 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 16 juli 2021, p. 21; CHRI, *Human rights lawyers, activist to be illegally tried as their legal team is denied case files*, 12 oktober 2021.

⁶⁶⁹ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 50; IHR, *100+. Iran human rights defenders 2021*, december 2021, p. 2.

⁶⁷⁰ Alemohamad Law Office, *Represent a lawyer in Iran without referring to Mikhak system*; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

de individuele omstandigheden in een zaak.⁶⁷¹ In sommige gevallen kan dit alleen met toestemming van een rechter of van de inlichtingendiensten. Iemand kan na betaling van een borgsom de stad of het land legaal verlaten als er verder geen uitreisverbod ligt. Een arrestatiebevel houdt niet in alle gevallen automatisch een uitreisverbod in.⁶⁷²

Gelet op de artikelen 188, 247, 248, 292 en 509 Sv. kunnen uitreisverboden tijdens alle fasen van het strafproces worden uitgevaardigd. Uit artikel 188 volgt dat verdachten die bij aanvang van het strafrechtelijk onderzoek niet beschikbaar zijn een uitreisverbod kunnen krijgen. Verder volgt uit artikel 247, onder lid e, dat een openbaar aanklager een rechter ook kan verzoeken om een uitreisverbod nadat een aanklacht bekend is gemaakt. Uit artikel 509 volgt dat veroordeelde criminelen die hun straffen nog niet hebben uitgezeten of die op de vlucht zijn voor de uitvoering van hun straffen een uitreisverbod kunnen krijgen. Gelet op artikel 188 en artikel 248 is de geldigheidsduur van een uitreisverbod zes maanden. Deze geldigheidsduur kan worden verlengd. Blijkens artikel 292 zijn de juridische autoriteiten gehouden om de informatie over het uitreisverbod door te geven aan de relevante autoriteiten.⁶⁷³

Voorts kan iemand die buiten Iran berucht is wegens bedelarij, landloperij, diefstal en fraude of anderszins een slechte reputatie heeft, op grond van artikel 16 van de Paspoortwet een uitreisverbod krijgen.⁶⁷⁴ Verder kunnen mensen met een (belasting-)schuld, zoals bedoeld in artikel 17 van de Paspoortwet, een uitreisverbod krijgen, waardoor zij niet in aanmerking komen voor een paspoort. Daarnaast kunnen mensen met schulden bij een bank op basis van de *Bank debt removal bill* een uitreisverbod krijgen na een melding bij de centrale bank. Mensen met schulden kunnen ook op grond van artikel 17 van de *Law on the execution of financial sentences* of artikel 202 van de *Law on direct taxes* een uitreisverbod krijgen.⁶⁷⁵

Verder kan een getrouwde vrouw die geen toestemming heeft van haar echtgenoot om het land te verlaten op grond van paragraaf 3 van artikel 18 van de Paspoortwet een uitreisverbod krijgen.⁶⁷⁶ Daarnaast kan een getrouwde vrouw een rechtbank verzoeken om een uitreisverbod voor haar echtgenoot uit te vaardigen als de echtgenoot de verschuldigde bruidsschat niet aan haar wil betalen. Dit uitreisverbod kan alleen met toestemming van de vrouw worden opgeheven of op het moment dat de bruidsschat alsnog is betaald.⁶⁷⁷

Voorts kunnen aangeklaagden of verdachten in politiek gevoelige zaken een uitreisverbod krijgen.⁶⁷⁸

Een uitreisverbod kan ook worden opgelegd als aanvullende straf.⁶⁷⁹ Op grond van artikel 23 WvS kunnen bij een veroordeling op grond van een misdrijf in de categorieën hudud, qisas of ta'zir (eerste tot zesde graad) een of meer aanvullende straffen worden opgelegd, waaronder een uitreisverbod. In aantekening 1 van

⁶⁷¹ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁷² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁷³ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁷⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 105-106.

⁶⁷⁵ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁷⁶ Al-Monitor, *Barred from traveling by their husbands, Iranian women suffer under unjust laws*, 8 maart 2021;

IranWire, *Iranian father bans 12-year-old jockey daughter from competing in Moscow*, 16 juli 2021.

⁶⁷⁷ DW, *In Iran, grooms to escape jail over dowry debts*, 19 augustus 2015; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁷⁸ RFE/RL, *Iran reportedly imposes travel bans on several people over Zarif leak*, 29 april 2021.

⁶⁷⁹ The Mirror, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe jailed for another year and banned from leaving Iran*, 26 april 2021; Article 18, *Christian convert fitted with electronic tag*, 9 augustus 2021.

artikel 23 WvS is bepaald dat de aanvullende straf, waaronder het uitreisverbod, niet meer dan twee jaar mag duren, tenzij dat elders voorzien is in de wet.

De informatie over een uitreisverbod gaat naar alle luchthavens, grensovergangen en steden in Iran. Zodra het uitreisverbod is verwerkt in de database is dit direct digitaal beschikbaar en inzichtelijk voor de (grens-)politie. Volgens een bron kan een persoon tegen wie een uitreisverbod is uitgevaardigd het land soms legaal verlaten, omdat er enkele dagen kunnen zitten tussen het opleggen van een uitreisverbod en de verwerking daarvan door een administratief medewerker van de rechtbank in het systeem. Deze vertraging kan bijvoorbeeld plaatsvinden omdat het einde werkdag is, omdat er een weekend of een feestdag tussen zit of omdat de medewerker steekpenningen heeft ontvangen om ervoor te zorgen dat de medewerker een paar dagen wacht met registreren.⁶⁸⁰

Een Iraniër is er niet altijd van op de hoogte dat er een uitreisverbod tegen hem of haar is uitgevaardigd. Het komt voor dat er al een uitreisverbod ligt, maar dat de autoriteiten de persoon in kwestie daarvan niet op de hoogte hebben gesteld. Soms komen mensen er tijdens de paspoortcontrole op de luchthaven pas achter dat er een uitreisverbod is uitgevaardigd.⁶⁸¹ Met name in politieke zaken geldt een systeem dat de persoon in kwestie maar zelden formeel op de hoogte wordt gesteld dat hij of zij een uitreisverbod heeft. Inlichtingendiensten, met name die van het IRGC, kunnen in de praktijk iemand zonder uitreisverbod alsnog verbieden om uit te reizen. Hiertoe wordt het paspoort van de desbetreffende persoon op de luchthaven ingenomen.⁶⁸²

Er kan geen eenduidig antwoord worden gegeven op de vraag of iemand binnen de termijn waarin hij of zij zich moet melden bij de rechtbank legaal het land kan uitreizen. Dit hangt namelijk af van de individuele omstandigheden in een zaak en of er verder geen uitreisverbod is uitgevaardigd door de openbaar aanklager of een andere instantie.⁶⁸³

3.3.4.4

Omkopen grenspolitie

Volgens een bron is het mogelijk dat iemand, die een uitreisverbod heeft, met behulp van steekpenningen via de internationale luchthaven van Teheran uit reist.⁶⁸⁴ Een andere bron sluit het evenmin uit.⁶⁸⁵ Andere bronnen stellen dat dit haast onmogelijk is, onder meer omdat iemand hiervoor de medewerking van meerdere functionarissen nodig heeft en omdat de grenspolitie niet altijd weet waarom iemand gezocht wordt en/of er een uitreisverbod was uitgevaardigd en de agent daarmee het risico loopt dat hij of zij bijvoorbeeld een zware crimineel doorlaat.⁶⁸⁶

3.3.4.5

Sana-systeem

De rechterlijke macht maakt sinds 2016 gebruik van het Sana-systeem voor het uploaden van stukken in een zaak. Sana is de afkorting van *sabt-e nam-e elektronik* (elektronische registratie). Via het Sana-systeem logt een gebruiker in om toegang te krijgen tot een elektronische juridische database waarin de gebruiker de stukken

⁶⁸⁰ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶⁸¹ BBCM, *Iran chief justice discusses judicial independence, travel bans*, 24 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁸² Landinfo et al., *Iran. Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 71-72; Iran International, *Professor stopped at airport from leaving Iran for Yale university*, 5 januari 2022; Iran International, *Intelligence officers interrogate Iranian expats arriving in Tehran*, 7 januari 2022.

⁶⁸³ BBCM, *Covid-19 politics: Iranian ex-councilor flees country to escape prison term*, 10 november 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁸⁴ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁶⁸⁶ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

die betrekking hebben op zijn of haar zaak kan raadplegen.⁶⁸⁷ Het webportaal waarmee deze database binnen Iran benaderd kan worden heet *adl Iran* (Justitie Iran, www.adliran.ir). Binnen Iran is het ook mogelijk om de database te raadplegen via de app *Edalate-e hamrah* (Mobiele Justitie).⁶⁸⁸

Iemand die betrokken is bij een rechtszaak dient zich te registreren via het Sana-systeem.⁶⁸⁹ Als het iemand niet lukt om een Sana-gebruikersaccount aan te maken of om toegang te krijgen tot de stukken in het Sana-systeem, kan hij of zij de stukken ook thuis in persoon of via de post ontvangen.⁶⁹⁰ Tevens kan die persoon of zijn of haar advocaat in persoon naar de rechtbank gaan en vragen om gewaarmerkte kopieën van de juridische stukken. Daarnaast heeft een advocaat met een eigen wachtwoord en gebruikersnaam toegang tot de stukken van de zaak van zijn of haar cliënt via het Sana-systeem.⁶⁹¹

Een gerechtsdeurwaarder kan een papieren dagvaarding aan huis of via de post bezorgen wanneer de persoon die moet verschijnen voor de rechtbank geen Sana-gebruikersaccount heeft. Daarbij kan hij aangeven dat de betrokkene zich moet registreren via het Sana-systeem om de zaak te kunnen volgen.⁶⁹² Een papieren dagvaarding is opgesteld in A5-formaat. Dit fysieke stuk kan vanuit een computer zijn gegenereerd of het kan met de hand zijn ingevuld.⁶⁹³ Een handgeschreven dagvaarding wordt niet alsnog in het Sana-systeem opgenomen.⁶⁹⁴

Begin 2021 zijn twee websites gelanceerd die het mogelijk moesten maken om het Sana-systeem vanaf een buitenlands IP-adres te raadplegen. Daarvoor moest een Iraniër zich in Iran in persoon hebben geregistreerd als gebruiker.⁶⁹⁵ Volgens verschillende bronnen lukte het in de praktijk lang niet altijd om via deze websites rechtstreeks het Sana-systeem te raadplegen.⁶⁹⁶ Het is wel mogelijk dat iemand anders, zoals een familielid, een kennis of een advocaat, in Iran inlogt in het Sana-systeem wanneer de gebruiker zich buiten Iran bevindt. Bij het inloggen moet de andere persoon de beschikking hebben over de tiencijferige nationale identiteitscode (*shomare-ye kod-e melli*), het persoonlijk wachtwoord (*ramz-e shakhsi*) en de tijdelijke toegangscode die via sms of email wordt verzonden naar de gebruiker. De tijdelijke toegangscode is voor particuliere gebruikers 24 uur geldig.⁶⁹⁷ Een Iraanse advocaat kan het Sana-systeem overigens ook raadplegen met zijn eigen account als zijn cliënt niet in Iran verblijft.⁶⁹⁸

⁶⁸⁷ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 89; Alemohamad Law Office, *Represent a lawyer in Iran without referring to Mikhak system*; Ali Mohsenzadeh's Office, *How to follow up the case with a national number?*, <https://www.alimohsenzadeh.com/how-to-pursue-a-legal-case/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁶⁸⁸ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 87; Bazaar, *Edalate-E Hamrah for Android – Download*, <https://cafebazaar.ir/app/ir.eadl.edalatehamrah?l=en>, geraadpleegd op 7 april 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁶⁸⁹ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 88; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 2 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁶⁹¹ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 57-60; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁶⁹² Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁹³ EASO, *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020, p. 5; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 60.

⁶⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁶⁹⁵ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 84 en 96; Alemohamad Law Office, *Represent a lawyer in Iran without referring to Mikhak system*.

⁶⁹⁶ SFH, *IRAN: SANA-System und Zugang zu Gerichtsakten aus dem Ausland*, 26 november 2021, p. 6; Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 2 december 2021.

⁶⁹⁷ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 89 en 91.

⁶⁹⁸ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 89; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

In theorie kan een Iraniër die buiten Iran verblijft vanuit het buitenland een nieuw gebruikersaccount aanmaken in het Sana-systeem, maar volgens verschillende bronnen is dat in de praktijk haast onmogelijk.⁶⁹⁹ Het is niet mogelijk om iemand te machtigen om een registratie als gebruiker van het Sana-systeem aan te vragen indien de gebruiker zelf niet in staat is deze in persoon aan te vragen in Iran.⁷⁰⁰

Tijdens de registratie in het Sana-systeem kan de gebruiker instellen dat hij of zij elektronische notificaties ontvangt bij wijzigingen in zijn of haar zaken.⁷⁰¹ Daarbij kan de gebruiker kiezen voor ontvangst van de notificaties via sms of e-mail. In de praktijk werkt het systeem met e-mail niet erg accuraat waardoor doorgaans gebruik wordt gemaakt van notificaties via sms.⁷⁰² Via een sms of email ontvangt de gebruiker een notificatie dat een nieuw document is geüpload of dat een nieuwe stap in de procedure is gezet. Het betreffende document zit niet als bijlage bij het bericht. De notificatie bevat een nummer dat correspondeert met het document of de wijziging. Om het betreffende document te kunnen raadplegen en downloaden moet de gebruiker inloggen in het Sana-systeem en het document daar opzoeken.⁷⁰³

Revolutionaire rechtbanken maken dikwijls geen gebruik van het Sana-systeem.⁷⁰⁴ Een gebruiker ontvangt soms notificaties van stukken die door een revolutionaire rechtbank in het systeem zijn geüpload, zoals dagvaardingen.⁷⁰⁵ In andere gevallen nemen revolutionaire rechtbanken in plaats daarvan telefonisch contact op. De gebruiker kan de overige relevante stukken van de revolutionaire rechtbanken niet altijd terugvinden in het Sana-systeem.⁷⁰⁶

- 3.3.4.6 Holy Defense Documentation and Research Center
Het *Holy Defense Documentation and Research Center* is opgericht in de jaren tachtig van de vorige eeuw met als doel om informatie te verzamelen over de Iran-Irak oorlog ten behoeve van onderzoek en trainingen. Dit in Teheran gevestigde onderzoeksinstituut heeft verschillende boeken uitgegeven over deze oorlog.⁷⁰⁷ Deze organisatie heeft voor zover bekend niets te maken met het juridisch systeem.⁷⁰⁸

- 3.3.4.7 Melden bij de rechtbank
Indien een aanklager of verweerder in de rechtbank moet verschijnen, ontvangt deze persoon hiervan via sms een notificatie. De betreffende persoon kan de oproep vervolgens in het Sana-systeem opzoeken. Indien de betrokkene gehoor geeft aan de oproep en bij de rechtbank verschijnt, controleert een medewerker van de rechtbank de identiteit van de betrokkene aan de hand van de identiteitskaart. De medewerker controleert tevens de oproep die naar de betrokkene was verzonden. Daarna controleert de medewerker de informatie in het registratiesysteem van de rechtbank, waarna deze de betrokkene toestaat om voor de rechter te

⁶⁹⁹ SFH, *Iran: SANA-System und Zugang zu Gerichtsakten aus dem Ausland*, 26 november 2021, p. 4; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 96.

⁷⁰⁰ SFH, *Iran: SANA-System und Zugang zu Gerichtsakten aus dem Ausland*, 26 november 2021, p. 5; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷⁰¹ Ali Mohsenzadeh, *How to pursue a legal case*, 23 september 2020.

⁷⁰² Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷⁰³ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 96; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁷⁰⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷⁰⁵ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 88.

⁷⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷⁰⁷ In het Perzisch: *merkez-e asnad va tahghighat-e-defa-moghadas*; IBNA, *Publication of 13 specific books on 'Iran-Iraq war' in 1388*, 25 maart 2010; Honar Online, *Tehran center offers free access to UN documents on Iran-Iraq war*, 6 april 2020; Mehr News, *Holy Defense Research & Document Center unveils new works*, 28 september 2020; Books From Iran, *Atlas of Iran-Iraq war*, <https://www.icfibook.ir/Books/Details/1573>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁷⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

verschijnen.⁷⁰⁹ Als iemand zich ondanks een oproep of dagvaarding niet meldt bij de rechtbank, kan een rechtszitting in afwezigheid van de betreffende persoon plaatsvinden.⁷¹⁰ Iemand die zich ondanks een oproep of dagvaarding niet heeft gemeld bij de rechtbank, kan de documenten van de rechtszaak uit het Sana-systeem halen.⁷¹¹

- 3.3.4.8 Opsturen juridische documenten naar het buitenland
Volgens een bron mogen originele juridische documenten naar het buitenland worden gestuurd.⁷¹² Het is wettelijk gezien wel verboden om originele juridische documenten die persoonlijke en actuele correspondentie bevat uit te wisselen tussen andere personen dan de afzender en de ontvanger of de mensen met wie de ontvanger in huis samenleeft.⁷¹³
- 3.3.4.9 Arrestatie en verschijnen voor een rechtbank
De autoriteiten kunnen besluiten dat iemand na een arrestatie meteen de volgende dag voor de rechtbank moet verschijnen als het gaat om een spoedeisende zaak. Dat is echter niet gebruikelijk.⁷¹⁴
- 3.3.4.10 Niet in ontvangst nemen juridische documenten
Alle regels met betrekking tot de behandeling van juridische documenten moeten in overeenstemming zijn met de artikelen 67 tot en met 83 van het Iraanse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Hieruit volgt dat de rechterlijke macht niemand per telefoon, sms of WhatsApp mag oproepen om te verschijnen. Een medewerker van een rechtbank bezorgt de papieren oproepen, terwijl de digitale oproepen via het Sana-systeem bezorgd worden. In het geval van een papieren oproep moet de ontvanger tekenen voor ontvangst.⁷¹⁵ Doorgaans zorgt het niet in ontvangst willen nemen van juridische documenten niet voor vertraging in de rechtsgang.⁷¹⁶
- 3.3.4.11 Afkopen zweepslagen
In Iran kunnen voor verschillende misdrijven en overtredingen zweepslagen als bestraffing worden gegeven.⁷¹⁷ Gelet op artikel 22 van het oude WvS kan een rechter een verdachte vermindering van de lijfstraf geven of de lijfstraf omzetten in een andere straf, die de rechter geschikter acht voor de verdachte. Verder volgt uit artikel 27 van het nieuwe WvS dat in het geval van een bestraffing uit de ta'zir-categorie een dag detentie gelijk staat aan drie zweepslagen of 300.000 rial.⁷¹⁸ Volgens een bron kunnen zweepslagen meestal worden afgekocht als het een eerste overtreding betreft. In het geval van recidive, zal dat steeds moeilijker worden. In de meeste gevallen vindt afkoop plaats. Het ligt echter niet vast in welke gevallen dat mogelijk is. Een veroordeelde kan bij een rechter aangeven dat hij of zij spijt heeft en dat hij of zij een boete wilt betalen. In dat geval lukt het meestal om zweepslagen af te kopen.⁷¹⁹
- 3.3.4.12 Nieuwe aanklacht
De zaak van iemand die onherroepelijk is veroordeeld wordt doorgaans tijdens de looptijd van de straf niet heropend met een nieuwe aanklacht. In het geval van

⁷⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 10 februari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹⁰ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹¹ Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷¹³ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹⁵ Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 57.

⁷¹⁶ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹⁷ BBC News, *Who, what, why: What can you be flogged for in Iran?*, 23 mei 2014.

⁷¹⁸ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷¹⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

nieuwe aanklachten wordt een nieuwe zaak gestart. Het kan wel voorkomen dat de aanklacht wordt verzwaard wanneer er nog geen onherroepelijk vonnis is. Daarbij maakt het niet uit of iemand bij verstek is veroordeeld of daadwerkelijk vastzit.⁷²⁰

- 3.3.4.13 Informeren ouders over aangifte van verkrachting
De autoriteiten zijn niet gehouden om de ouders of voogden van een ongehuwd persoon die aangifte komt doen van verkrachting door een derde persoon meteen te informeren.⁷²¹ Volgens een bron zal de politie in het geval dat een meisje alleen aangifte komt doen, als eerste aan haar vragen waar haar vader is, waarom zij alleen is gekomen en waarom er geen man met haar is meegekomen. Uiteindelijk zullen de autoriteiten volgens deze bron de ouders van het meisje ook informeren over de aangifte.⁷²²
- 3.3.4.14 Vervroegde vrijlating
Er bestaat in Iran een wettelijk geregeld mechanisme voor vervroegde vrijlating van veroordeelden. Dit is neergelegd in artikel 58 WvS.⁷²³ Vervroegde vrijlating is in bepaalde gevallen mogelijk na het uitzitten van tweederde van de straf en in andere gevallen na het uitzitten van eenderde. Dat laatste is het geval wanneer iemand vijf jaar heeft gezeten of bij meerdere bestraffingen. Daarbij geldt wel dat het arbitrair is of het wordt toegestaan.⁷²⁴ Daarnaast bestaat de mogelijkheid van gratieverlening (zie paragraaf 3.3.6). Verder lieten de autoriteiten tijdens de coronacrisis vanwege de uitbraak van corona in gevangenissen een groot aantal gevangenen, al dan niet voorzien van enkelbanden, tijdelijk vrij.⁷²⁵
- 3.3.4.15 Monitoring van ex-gedeteneerden
Volgens een bron worden ex-gedeteneerden in de regel niet gemonitord.⁷²⁶ Volgens een andere bron worden personen die vervroegd zijn vrijgelaten wel gemonitord. Per geval beslissen de autoriteiten op welke wijze zij dat doen.⁷²⁷
- 3.3.4.16 Bijwonen rechtszitting
Iemand die op borgtocht vrij is, is verplicht om een rechtszitting bij te wonen als daartoe een oproep is ontvangen. Als de betreffende persoon vervolgens niet naar de zitting gaat, kan er een arrestatiebevel worden uitgevaardigd.⁷²⁸
- 3.3.4.17 Huiszoeken door de Basij
Het kan voorkomen dat leden van de Basij huiszoeken verrichten. Zij kunnen een huis binnenvallen als zij onraad vermoeden.⁷²⁹
- 3.3.4.18 Overspel
Een opmerkelijke veroordeling vond begin november 2021 plaats toen het hooggerechtshof de terdoodveroordeling van een man en een vrouw vanwege

⁷²⁰ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷²¹ Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷²² Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁷²³ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷²⁴ Article 18, *Iran's supreme court rules Christians did not act against national security*, 25 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷²⁵ Freedom House, *Freedom in the world 2021. Country report Iran*, 3 maart 2021, p. 13; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 16 juli 2021, p. 24; ABC News, *Iranian filmmaker dies from COVID-19 despite prison furlough*, 8 januari 2022.

⁷²⁶ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷²⁷ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷²⁸ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷²⁹ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

overspel in stand liet. Een dergelijke terdoodveroordeling komt weinig voor.⁷³⁰ In een overspelzaak is sprake van een hoge bewijslast, zoals de getuigenissen van vier ooggetuigen van het overspel. Als overspel zoals bedoeld in artikel 221 WvS niet bewezen kan worden, kan een aanklacht wegens onzedelijk gedrag volgen.⁷³¹ Beeldmateriaal als foto's en filmpjes kan worden gebruikt als bewijsmateriaal in geval van een overspelaanklacht. Dat bleek bijvoorbeeld uit de overspelzaak van november 2021 waarbij filmpjes als bewijsmateriaal in de rechtbank werden getoond en waarin uiteindelijk de doodstraf werd uitgesproken.⁷³² Wettelijk gezien is het mogelijk om iemand bij verstek te veroordelen, behalve in het geval van hudud-misdrijven zoals overspel.⁷³³ Iemand die verdacht wordt van overspel kan op borgtocht vrijkomen.⁷³⁴

3.3.4.19 Onislamitisch gedrag

Beeldmateriaal van als onislamitisch beschouwd gedrag kan leiden tot negatieve aandacht van de autoriteiten voor de maker en/of verspreider van het materiaal en het kan tevens resulteren in een veroordeling en detentie.⁷³⁵

3.3.5 Arrestaties, bewaring en detenties

Volgens verschillende bronnen zijn de omstandigheden in Iraanse gevangenissen slecht. Gevangenissen in Iran zijn veelal overbevolkt. Zo was de Qarchak gevangenis in de stad Varamin in de provincie Teheran, die sinds 2011 in gebruik is als vrouwengevangenis, ontworpen voor 500 gevangenen. In de verslagperiode zaten daar naar schatting tussen de 1.500 en 2.000 gevangenen. Verder was de Rajai Shahr gevangenis ontworpen voor 3.000 gevangenen, terwijl daar in de verslagperiode naar schatting tussen de 8.000 en 12.000 gevangenen zaten.⁷³⁶

Verschiedende bronnen geven aan dat er veel tekortkomingen zijn op het gebied van hygiëne, zoals een gebrek aan schoon water en sanitaire voorzieningen. Er zijn te weinig slaapplekken. Daarnaast waren er volgens verschillende bronnen onvoldoende maatregelen getroffen om de verspreiding van het coronavirus in de gevangenissen in te dammen.⁷³⁷ Volgens verschillende bronnen krijgen gevangenen onvoldoende toegang tot medische zorg.⁷³⁸ Dit volgde ook uit de zaak van de bekende dichter Baktash Abtin die op 8 januari 2022 in een privékliniek in Teheran overleed nadat hij in de Evin gevangenis in Teheran voor de tweede keer een coronabesmetting had opgelopen. Volgens zijn familieleden en verschillende mensenrechtenverdedigers was hem in de gevangenis medische zorg onthouden,

⁷³⁰ Rudaw, *Iran sentences pair to death for adultery*, 6 november 2021; BBCM, *Iran sentences man, woman to death for extramarital affairs*, 7 november 2021; IranWire, *Iranian man and woman on death row for sex outside of marriage*, 8 november 2021; MEE, *Iranian press review: Married couple sentenced to death for extramarital sex*, 11 november 2021.

⁷³¹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷³² Het Nieuwsblad, *Koppel ter dood veroordeeld wegens overspel in Iran*, 6 november 2021; Rudaw, *Iran sentences pair to death for adultery*, 6 november 2021; MEE, *Iranian press review: Married couple sentenced to death for extramarital sex*, 11 november 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷³³ Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷³⁴ Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷³⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, 16 februari 2022.

⁷³⁶ IHR, *100+. Iran human rights defenders 2021*, december 2021, p. 2; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 5.

⁷³⁷ HRW, *Iran should take measures to protect prisoners from Covid-19*, 14 juli 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 5.

⁷³⁸ CHRI, *Iran's political prisoners are dying due to denial of medical care*, 22 februari 2021; IHR, *Human rights defender Arash Sadeghi released*, 2 mei 2021; HRW, *Lack of medical care leads to two prisoners' deaths in two months*, 9 juni 2021; HRW, *Imprisoned human rights lawyer denied critical health care*, 27 augustus 2021; KHRN, *Iran refuses providing medical treatment to detained Kurdish civilian*, 16 september 2021; HRW, *Iran: Account of horrific abuse of prominent lawyer*, 20 oktober 2021; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 104; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 7; Iran International, *Iran deliberately denying medical care for jailed activist, Amnesty says*, 5 maart 2022.

werden zijn overige medische aandoeningen genegeerd, werd hij verschillende keren aan zijn bed vastgeketend en is hij te laat van de gevangenis naar de kliniek overgebracht.⁷³⁹

Volgens een bron verschillen de detentieomstandigheden sterk per gevangenis. Het maakt ook een groot verschil of een gevangene zich bijvoorbeeld in de onderzoeksfase bij een van de inlichtingendiensten bevindt of al is veroordeeld en zijn of haar straf uitzit. In de onderzoeksfase zit een gevangene vaak in isolatie of met één medegevangene in een cel en wordt er veel mentale druk op de gevangene uitgeoefend. Na een veroordeling komt een gevangene doorgaans in de algemene cellenblokken terecht. Daar kan de situatie per cellenblok verschillen, omdat bepaalde groepen gevangenen bij elkaar zitten.⁷⁴⁰ Sommige gedetineerden worden op grote afstand van hun oorspronkelijke woonplaats geplaatst, met als gevolg dat hun familieleden logistieke problemen hebben om hen geregeld te bezoeken.⁷⁴¹ Het komt ook voor dat gedetineerden tussen gewelddadige gevangenen worden geplaatst.⁷⁴² Volgens verschillende bronnen lopen vrouwelijke gedetineerden een groot risico op seksueel misbruik.⁷⁴³

Vanaf 22 augustus 2021 publiceerden verschillende internationale media videobeelden die afkomstig waren van de beveiligingscamera's van de Evin gevangenis in Teheran. Een groep hackers die zich *Edalat-e Ali* (Gerechtigheid van Ali) noemde zou deze beelden hebben vrijgegeven. Te zien waren mishandelingen van gevangenen, overbevolkte cellen en een opname van een isolatiecel. Sommige videobeelden waren voorzien van data uit de periode van 9 december 2015 tot 26 april 2021. Na met deze beelden te zijn geconfronteerd bood het toenmalige hoofd van het gevangeniswezen op 24 augustus 2021 aan God, de opperste leider, het land en het gevangenispersoneel zijn verontschuldigen aan voor dit gedrag.⁷⁴⁴ Op 10 november 2021 benoemde het hoofd van de rechterlijke macht een nieuw hoofd van het gevangeniswezen.⁷⁴⁵

In de verslagperiode verschenen verschillende berichten over verdachte sterfgevallen in detentie. Familieleden en/of celgenoten hadden het vermoeden dat zij als gevolg van marteling om het leven waren gekomen.⁷⁴⁶ Zo vernamen familieleden op 9 september 2021 dat een overlijdensakte was afgegeven voor een mannelijk familielid in de provincie West-Azerbeidzjan. Volgens de autoriteiten kwam hij op 13 juli 2021 om het leven bij een vuurgevecht toen zij hem probeerden

⁷³⁹ Reuters, *Dissident Iranian poet dies after catching COVID in prison twice*, 8 januari 2022; France 24, *Dissident Iranian writer Baktash Abtin dies in detention after contracting Covid-19*, 8 januari 2022; The Guardian, *Baktash Abtin, dissident Iranian poet, dies of Covid on prison furlough*, 9 januari 2022; The New York Times, *Dissident poet dies of Covid in Iranian jail*, 12 januari 2022; RFE/RL, *Iranian political prisoners stage hunger strike to protest 'murder' of jailed poet*, 2 februari 2022.

⁷⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷⁴¹ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 8.

⁷⁴² UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 16 juli 2021, p. 6-7; IHR, *Political prisoners seriously injured and at risk after attack in greater Tehran penitentiary*, 8 oktober 2021.

⁷⁴³ Al-Monitor, *Prominent activist accuses Iran interrogators of sexual abuse*, 27 mei 2021; RFE/RL, *Women share stories of sexual abuse in Iranian prisons*, 31 mei 2021.

⁷⁴⁴ The Independent, *Leaked footage shows grim conditions in Iran's Evin prison*, 23 augustus 2021; RFE/RL, *Tehran prison abuse revealed in security footage leak*, 24 augustus 2021; Rudaw, *Iranian official apologises after leaked video shows prison abuse*, 24 augustus 2021; Amnesty, *Iran: Leaked video footage from Evin prison offers rare glimpse of cruelty against prisoners*, 25 augustus 2021; HRW, *Leaked videos show abuses behind bars in Iran's prisons*, 26 augustus 2021; Trouw, *Iran geeft toe: Er wordt gemarteld in de Evin-gevangenis*, 26 augustus 2021; Fars News, *Iran prosecutes culprits behind mistreatment of inmates in Evin prison*, 31 augustus 2021.

⁷⁴⁵ BBCM, *Iran judiciary chief replaces prisons boss in aftermath of leaked footage*, 10 november 2021.

⁷⁴⁶ Iran International, *Kurds protest outside Tehran jail after prisoner dies*, 25 september 2021; Rudaw, *Kurdish human rights monitor documents torture in Iran's 'secret' prisons*, 30 oktober 2021; IranWire, *Ten Kurdish prisoners died under torture in Iran in 2021*, 17 januari 2022; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 4.

te arresteren. Volgens anderen was hij bij zijn arrestatie ongewapend.⁷⁴⁷ Verder verschenen op 21 september 2021 berichten over het overlijden van Shahin Naseri in een isoleercel in Teheran. Van hem was bekend dat hij een getuigenverklaring had opgesteld over de marteling van worstelaar Navid Afkari.⁷⁴⁸ In oktober 2021 stelde de rechterlijke macht dat de doodsoorzaak een overdosis medicijnen was.⁷⁴⁹

3.3.6

Doodstraf

Het Iraanse strafrecht kent een groot aantal delicten waarop de doodstraf kan staan. Dit betreffen onder meer moord, druggerelateerd delicten, herhaaldelijk alcoholgebruik, seksuele delicten, zoals overspel en sodomie door mannen (*livat*), en politieke misdrijven, zoals 'vijandschap tegen God,' 'verspreiden van corruptie op aarde' en gewapende opstand.⁷⁵⁰ In de verslagperiode legden de rechtbanken in verschillende zaken de doodstraf op.⁷⁵¹ Precieze aantallen zijn niet bekend, omdat de autoriteiten niet over alle zaken berichten.⁷⁵² Volgens verschillende bronnen behoorden relatief veel terdoodveroordeelden tot een van de kleinere etnische groepen.⁷⁵³

De autoriteiten maken de meeste executies niet officieel bekend via de eigen mediakanalen. Niet altijd lichten zij minstens 48 uur van tevoren de familieleden of de advocaat in over een aanstaande executie. Personen mogen meestal ongeveer een dag voordat het vonnis wordt voltrokken met hun familie bellen of een afscheidsbezoek ontvangen.⁷⁵⁴ Volgens de speciale VN-rapporteur zijn in 2021 minstens 280 personen geëxecuteerd, onder wie minstens tien vrouwen en drie personen die ten tijde van het misdrijf nog geen achttien jaar waren.⁷⁵⁵ Volgens HRAI zijn in 2021 minstens 299 personen geëxecuteerd, onder wie minstens vijftien vrouwen en vier personen die ten tijde van het misdrijf nog geen achttien jaar waren. 51% van deze executies hield verband met een moordaanklacht en 40% met drugsgerelateerde aanklachten.⁷⁵⁶ Volgens het *Iran Human Rights Documentation Center* (IHRDC) zijn in 2021 310 personen geëxecuteerd.⁷⁵⁷ Het *Abdollahian Boroumand Center* (ABC) rapporteerde 316 executies in 2021.⁷⁵⁸

⁷⁴⁷ IHR, *Death in custody of Kurdish political prisoner Yasser Mangouri confirmed*, 14 september 2021; Hengaw, *Kurdish political prisoner Yasser Mangouri died under torture by Iranian intelligence*, 14 september 2021; Al-Monitor, *Iran's intelligence accused of killing Kurdish political activist*, 15 september 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 5.

⁷⁴⁸ IHR, *Shahin Naseri, witness to Navid Afkari's torture, dies in custody under suspicious circumstances*, 21 september 2021; BBCM, *Iran investigating 'suspicious' death of inmate in Tehran prison*, 23 september 2021; HRW, *Witness to prisoner torture reported dead*, 23 september 2021; Amnesty, *Iran: Suspicious death in custody of torture witness amid impunity crisis*, 13 oktober 2021.

⁷⁴⁹ HRANA, *Judiciary announced Shahin Naseri's cause of death as "drug poisoning"*, 13 oktober 2021; IHR, *Official cause of death for Shahin Naseri, witness to Navid Afkari's torture, lacks all credibility*, 14 oktober 2021.

⁷⁵⁰ ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 24-28; OHCHR, *Iran: Death penalty used as political tool – UN expert*, 25 oktober 2021.

⁷⁵¹ HRANA, *Death sentence issued to man in Tehran*, 23 september 2021; BBCM, *Iranian court issues death sentence for human traffickers*, 13 oktober 2021; CHRI, *Khuzestan Kangaroo court sentences two protesters to death, life in prison*, 8 december 2021; IranWire, *Environment protection agent sentenced to death*, 12 januari 2022; BBCM, *Iranian wushu champion sentenced to death on drugs charge*, 13 januari 2022.

⁷⁵² HRAI, *Annual report 2021*, december 2021, p. 28; Iran International, *Prominent female political prisoner in Iran receives heavy sentence*, 23 januari 2022; CBS News, *Iran purportedly executes 2 gay men over sodomy charges*, 1 februari 2022.

⁷⁵³ ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 12; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 27 oktober 2021, p. 2-3.

⁷⁵⁴ Amnesty, *Iran: Secret execution of young man arrested at 15 a cruel assault on child rights*, 4 augustus 2021; IHR, *Farhad Salehi-Jabehdar executed for rape in Karaj central prison*, 1 oktober 2021; HRANA, *Inmate executed in the central prison of Karaj city*, 27 oktober 2021; BBC News, *Last rites rights of condemned around the world*, 10 november 2021; IHR, *Heidar Ghaljavi executed for drug charges in Kerman central prison*, 28 november 2021; HRAI, *Annual report 2021*, december 2021, p. 34; BBCM, *Iran executes two men on homosexuality charges*, 31 januari 2022; IHR, *Iran: At least 46 executed in January 2022*, 3 februari 2022.

⁷⁵⁵ MEE, *Iran executed at least 280 people in 2021, UN report says*, 18 maart 2022.

⁷⁵⁶ HRAI, *Annual report 2021*, december 2021, p. 28.

⁷⁵⁷ IHRDC, *IHRDC chart of executions by the Islamic Republic of Iran – 2021*, 12 januari 2022.

⁷⁵⁸ ABC, *Reported executions in Iran*, <https://www.iranrights.org/newsletter>, geraadpleegd op 7 april 2022.

Voor zover bekend vonden alle executies in de gevangenis middels ophanging plaats.⁷⁵⁹ Tussen het moment dat de terdoodveroordeling onherroepelijk is geworden en de uitvoering van de executie zit geen vaste tijdsduur. Er is een geval bekend waarbij het drie maanden duurde en er is een geval bekend waarbij het twintig jaar duurde.⁷⁶⁰

In het geval van een terdoodveroordeling op grond van een hudud-bestrafing is er in beginsel geen mogelijkheid van gratie.⁷⁶¹ In andere gevallen heeft een terdoodveroordeelde de mogelijkheid om berouw te tonen en een gratieverzoek in te dienen bij een *Commission of Amnesty and Clemency*. Op grond van paragraaf 11 van artikel 110 van de grondwet heeft de opperste leider de bevoegdheid om in het geval van een terdoodveroordeling gratie (*afv*) te verlenen. Daarvoor levert het hoofd van de rechterlijke macht een lijst met namen en de bijbehorende aanbevelingen aan. In december 2008 heeft dit hoofd een pardonregeling ingevoerd op basis waarvan de amnestiecommissies opereren.⁷⁶² Meestal vindt gratieverlening rond de feestdagen of officiële herdenkingen plaats, zoals bij de geboortedag van de Profeet (*milad al-nabi*) of bij de Dag van de Revolutie. Daarbij worden gevangenen vrijgelaten of zij krijgen een wijziging van hun strafmaat. In de verslagperiode heeft de opperste leider verschillende keren gebruik gemaakt van deze bevoegdheid.⁷⁶³ In het geval van vergelding (*qisas*) is er geen mogelijkheid van gratie door de opperste leider.⁷⁶⁴ Wel kan in dat geval de familie van het slachtoffer tot een vergelijk komen met de familie van de dader. Daarbij schenkt de familie van het slachtoffer, eventueel na een betaling van bloedgeld, vergeving aan de dader, zodat vergelding achterwege blijft. De rechterlijke macht speelt hier een bemiddelende rol in.⁷⁶⁵ Wanneer afgezien wordt van vergelding komt de dader vrij, tenzij de autoriteiten nadien nog besluiten tot een bestrafing in de ta'zir-categorie, bijvoorbeeld op grond van artikel 612 WvS (moord) of 614 WvS (verwonding).⁷⁶⁶

3.3.7

Daders/verdachten van marteling

Iran is geen partij bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en ontterende behandeling of bestrafing (CAT), maar wel bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR). Artikel 7 IVBPR verbiedt marteling. Op grond van artikel 38 van de grondwet is marteling eveneens verboden. Desondanks komt volgens verschillende bronnen marteling op grote

⁷⁵⁹ The Independent, *Iranian woman 'hanged after dying of a heart attack*, 24 februari 2021; ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 39.

⁷⁶⁰ IHR, *Man hanged in public in front of large crowd*, 21 september 2017; IHR, *Iran executions: Two men hanged in public*, 24 juli 2018; IHR, *Iran: Death-row prisoner who was freed on bail, executed*, 12 maart 2020; IranWire, *Retributive justice in 2021: Why does Iran ask its citizens to carry out executions?*, 19 maart 2021; ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 38; IranWire, *Clashes between protesters and security forces following executions in Ahvaz*, 22 oktober 2021; AA, *Iranian inmate on death row pardoned by victim's family, died of heart attack out of joy*, 23 februari 2022.

⁷⁶¹ Ahmed Shaheed & Faraz Sanei, *Outlier: Iran and its use of the death penalty*, in: Ivan Šimonovic (red.), *Death penalty and the victims* 181, Cardozo Legal Studies Research Paper No. 564, 17 oktober 2018, p. 181-209, 187.

⁷⁶² M. Hamed Isar, *Re-defining Afghanistan's presidential pardon law and procedures*, *California Western International Law Journal* 49(2), 2019, p. 299-344, 327-328; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 79; Vertrouwelijke bron, 30 oktober 2021.

⁷⁶³ BBCM, *Iran leader pardons, commutes sentences of more than 5,000 prisoners*, 26 juni 2021; BBCM, *Iran leader pardons or commutes sentences of 2,825 prisoners*, 3 augustus 2021; BBCM, *Iran leader pardons prisoners on eve of Muslim anniversaries*, 23 oktober 2021; Welt Online, *Ayatollah Ali Chamenei: Haftstrafen von mehr als 3400 Häftlingen im Iran beendet oder abgemildert*, 23 oktober 2021; BBCM, *Iran leader declares amnesty commuting 100 death sentences*, 30 oktober 2021; BBCM, *Iranian supreme leader grants mass jail pardon to convicts*, 10 februari 2022; BBCM, *Iranian supreme leader pardons hundreds of convicts*, 2 maart 2022.

⁷⁶⁴ KHRN, *Iran executed Kurdish civilian in northern Karaj*, 4 november 2021; IHR, *Unnamed husband and wife executed in Yasuj*, 25 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷⁶⁵ HRANA, *Two inmates sentenced to death; One spared from execution*, 9 november 2021; UN, *Experts urge Iran to halt imminent execution of juvenile offender*, 13 januari 2022; Vertrouwelijke bron, 30 oktober 2021.

⁷⁶⁶ Amnesty, *Execution of tortured youth highlights cruelty of Iran's qesas system*, 26 november 2021.

schaaal voor, ook om bekentenissen af te dwingen.⁷⁶⁷ Volgens verschillende bronnen blijven de daders van marteling in de meeste gevallen onbestraft.⁷⁶⁸ Volgens een bron zijn er wel wat prominentere zaken bekend van daders die zijn veroordeeld. Strafvervolgning van de daders van marteling vindt niet vaak plaats, maar het gebeurt soms wel.⁷⁶⁹ Zo werden enkele gevangenisbewaarders aangeklaagd nadat filmbeelden van de Evin gevangenis waren uitgelekt (zie paragraaf 3.3.5).⁷⁷⁰

3.3.8

Parestoo

Parestoo betekent letterlijk 'zwaluw'. Het is een gebruikelijke meisjesnaam in Iran. Dit begrip wordt tevens gebruikt als aanduiding voor een vrouwelijke medewerker van een inlichtingendienst die gebruikt maakt van haar avances om iemand in de val te lokken waarna het doelwit bijvoorbeeld met privéfoto's onder druk kan worden gezet. Het is niet bekend in hoeverre de inlichtingendiensten gebruik maken van dergelijke medewerkers.⁷⁷¹

⁷⁶⁷ ECPM & IHR, *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021, p. 16; HRANA, *The use of torture in Iran – Obligations, violations, and victim testimony*, 24 juni 2021; UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 13 januari 2022, p. 2.

⁷⁶⁸ UN, *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 16 juli 2021, p. 4-5; Amnesty, *Iran: Leaked video footage from Evin prison offers rare glimpse of cruelty against prisoners*, 25 augustus 2021; Amnesty, *Iran: A decade of deaths in custody unpunished amid systemic impunity for torture*, 15 september 2021; CHRI, *Lack of accountability perpetuates deaths of prisoners in Iran*, 21 september 2021; Landinfo et al., *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021, p. 100.

⁷⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷⁷⁰ RFE/RL, *Six Iranian prison guards to stand trial after leak of 'shocking' abuse videos*, 31 augustus 2021.

⁷⁷¹ The Guardian, *How an anti-elite TV drama became Iran's lockdown hit*, 1 januari 2021; CHRI, *Iran's intelligence establishment is spreading propaganda through films and TV*, 31 maart 2021; IRAM, *Election calendar and ongoing uncertainties in Iran*, 12 mei 2021; HRANA, *On the International Day Against Homophobia, Transphobia, and Biphobia HRA highlights the ongoing discrimination and violence against the Iranian LGBTQ+ community*, 16 mei 2021; Iran International, *Exclusive: Ex-major says Iran planned honey trap to abduct him in Turkey*, 16 oktober 2021; Al Jazeera, *Former pilot says Iranian agents tried to kidnap him in Turkey*, 25 oktober 2021; Hürriyet Daily News, *Turkish intelligence saves Iranian pilot from Tehran agents*, 28 oktober 2021; Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

4 Vluchtelingen en ontheemden

4.1 Afghanen in Iran

Afghanen vormen de grootste migrantengemeenschap in Iran. In 1979 begon de instroom van grote groepen Afghanen in Iran.⁷⁷² In wetgeving en praktijk wordt geen onderscheid gemaakt tussen Afghanen en migranten met een andere nationaliteit.⁷⁷³

4.1.1 Grensovergangen

Na de machtswisseling in Afghanistan was er een strikte controle langs de ruim negenhonderd kilometer lange grens tussen Afghanistan en Iran. In januari 2022 verscherpte Iran ook de controle langs de grens met Pakistan om de instroom van ongedocumenteerde Afghanen vanuit Pakistan in te dammen.⁷⁷⁴ Er zijn drie officiële grensovergangen met Afghanistan, te weten Dogharun/Islam Qala, Mahirud/Abu Nasr-e Farahi en Milak/Zaranj. De autoriteiten sloten deze overgangen in augustus 2021 enkele keren vanwege de ontwikkelingen in Afghanistan en om de verspreiding van het coronavirus in te dammen.⁷⁷⁵ Dogharun/Islam Qala en Mahirud/Abu Nasr-e Farahi bleven gesloten voor Afgaanse asielzoekers en ongedocumenteerde Afghanen. Via deze grensovergangen liet Iran alleen Afghanen met een paspoort en een visum binnen. Via de grensovergang Milak/Zaranj liet Iran alleen zakenreizigers binnen die in het bezit waren van paspoorten en visa.⁷⁷⁶ Volgens verschillende bronnen maken de Iraanse autoriteiten bij de toelating geen onderscheid tussen de verschillende etnische groepen uit Afghanistan.⁷⁷⁷

4.1.2 Instroom

Vanaf de zomer van 2021 was er sprake van een zeer sterk verhoogde instroom van Afghanen. Volgens de Iraanse overheid arriveerden dagelijks ongeveer vijfduizend Afghanen in Iran, terwijl er voorheen dagelijks tussen de 1.400 en 2.500 Afghanen het land binnenkwamen. Een belangrijk verschil hierbij was dat er voor de machtswisseling in Afghanistan voornamelijk sprake was van tijdelijke, economische migratie. Sinds de machtswisseling vluchtten Afghanen naar Iran, zonder daarbij voornemens te zijn om op de korte termijn terug te keren.⁷⁷⁸ De *Norwegian Refugee Council* (NRC) schatte dat tussen 15 augustus 2021 en eind oktober 2021 300.000 Afghanen Iran waren binnengekomen en dat dagelijks tussen de vierduizend en vijfduizend, meest ongedocumenteerde, Afghanen de grens overstaken.⁷⁷⁹ De Iraanse autoriteiten stelden dat in 2021 naar schatting 500.000 Afghanen Iran

⁷⁷² UNHCR, *Refugees in Iran*, <https://www.unhcr.org/ir/refugees-in-iran/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁷⁷³ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷⁷⁴ UNHCR, *Afghanistan situation*, 6 januari 2022, p. 1.

⁷⁷⁵ The Hill, *Iran closes border to fleeing Afghans*, 18 augustus 2021; Iran International, *Iran orders its forces to prevent Afghans from crossing the border*, 18 augustus 2021; UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (19 August 2021)*, 19 augustus 2021, p. 1; MEI, *The Afghan refugee crisis: What does it mean for Iran?*, 20 september 2021.

⁷⁷⁶ UNHCR, *Afghanistan: Weekly border situation updates (as of 16 September 2021)*, 21 september 2021, p. 1; UNHCR, *Afghanistan: Weekly border situation updates (as of 29 September 2021)*, 7 oktober 2021, p. 1; UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (25 November 2021)*, 25 november 2021, p. 1; UNHCR, *Afghanistan situation external update (as of 15 December 2021)*, 22 december 2021, p. 2.

⁷⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁷⁷⁸ UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran*, 20 juli 2021; UNHCR, *Afghanistan situation external update (as of 15 December 2021)*, 18 december 2021, p. 2.

⁷⁷⁹ NRC, *Humanitarian needs in Iran rise as 300,000 Afghans arrive since Taliban takeover*, 10 november 2021.

binnen waren gereisd.⁷⁸⁰ Dit is echter moeilijk te verifiëren, omdat de autoriteiten geen gebruik maken van een gecentraliseerd registratiesysteem en omdat de toegang tot de grensregio's voor externe partijen beperkt was. Daarnaast zullen de uiteindelijke cijfers van Afghanen die in Iran verblijven lager liggen, als gevolg van de grootschalige, dagelijkse deportaties die plaatsvinden, ondanks het op 16 augustus 2021 uitgevaardigde *non-return advisory* van de UNHCR.⁷⁸¹ De meeste Afghanen kwamen Iran buiten de officiële grensovergangen om binnen met behulp van mensensmokkelaars.⁷⁸² Om illegaliteit tegen te gaan, hervatte de Iraanse ambassade in Kabul en de Iraanse consulaten in Afghanistan vanaf 9 januari 2022 het grootschalig verstrekken van toeristenvisa aan Afghanen.⁷⁸³

De UNHCR identificeerde 32.198 Afghanen uit 7.981 huishoudens die Iran tussen 1 januari 2021 en 5 februari 2022 binnenkwamen en contact opnamen met de UNHCR.⁷⁸⁴ Van de door de UNHCR in 2021 geïnterviewde Afghanen behoorde 40% tot de Hazara's en 36% tot de Tadzjieken.⁷⁸⁵ 20% was afkomstig uit de Afgaanse stad Herat, 17% uit de stad Kabul en 10% uit de stad Ghazni. 85% was vanuit Afghanistan het land binnen gereisd en 12% via Pakistan.⁷⁸⁶

4.1.3

Opvang

Een groot deel van de Afghanen wordt informeel binnen de grensgemeenschappen opgevangen.⁷⁸⁷ Een ander deel van de Afghanen reist door naar familie of stamgenoten in de rest van Iran, met name in de grote steden.⁷⁸⁸ De meeste ongedocumenteerde Afghanen worden opgevangen door de grote Afgaanse vluchtelingengemeenschappen in Iran en kampen bieden een zeer beperkte opvangcapaciteit.⁷⁸⁹ In samenwerking met de internationale gemeenschap wordt een kamp in Niatak in de provincie Sistan-Baluchistan vormgegeven.⁷⁹⁰ Een tweede locatie is in overweging. Dit zou Fariman (Sefid Sang) in de provincie Razavi Khorasan betreffen.⁷⁹¹ Het Iraanse *Bureau for Aliens and Foreign Immigrants Affairs* (BAFIA) identificeerde volgens eigen opgave tussen 1 januari 2021 en 5 februari 2022 3.754 personen die aan de grens werden opgevangen. Daarvan zijn de meesten naar Afghanistan teruggekeerd. Volgens het BAFIA verbleven 120 personen begin februari 2022 in een detentiekamp in de plaats Al-Ghadir in de provincie Sistan-Baluchistan en 600 personen verbleven eind 2021 in een detentiekamp in de plaats Sefid Sang in de provincie Razavi Khorasan. Het is echter niet bekend wat de status is van deze personen die in deze twee kampen verbleven.⁷⁹² In januari 2022 verklaarde de *Iranian Red Crescent Society* (IRCS) dat zij in de provincies Razavi Khorasan, Zuid-Khorasan en Sistan-Baluchistan 5.460 maandelijks

⁷⁸⁰ UNHCR, *Scale up support to Iran to safeguard fleeing Afghans, says UNHCR's Grandi*, 21 december 2021.

⁷⁸¹ UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (15 December 2021)*, 18 december 2021, p. 2; UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (30 December 2021)*, 30 december 2021, p. 2.

⁷⁸² UNHCR, *Iran: New arrivals from Afghanistan (as of 31 December 2021)*, 4 januari 2022.

⁷⁸³ Tehran Times, *Tehran considers easing visa rules for Afghan nationals*, 24 november 2021; Pajhwok Afghan News, *Iranian consulate suspends tourist visa service for 15 days*, 25 december 2021; UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (23 January 2022)*, 23 januari 2022, p. 2; Vertrouwelijke bron, 21 februari 2022.

⁷⁸⁴ UNHCR, *Iran: New arrivals from Afghanistan (as of 5 February 2022)*, 7 februari 2022.

⁷⁸⁵ UNHCR, *Iran: New arrivals from Afghanistan (as of 31 December 2021)*, 4 januari 2022.

⁷⁸⁶ UNHCR, *Afghanistan situation*, 6 januari 2022, p. 2.

⁷⁸⁷ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁷⁸⁸ UNHCR, *Afghanistan Situation Regional Refugee Response Plan. 2021 final report*, 31 maart 2022, p. 6.

⁷⁸⁹ UNHCR, *Afghanistan Situation Regional Refugee Response Plan (January–December 2022)*, 12 januari 2022, p. 16; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁷⁹⁰ UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (22–28 February 2022)*, 8 maart 2022, p. 4; UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (1–10 March 2022)*, 14 maart 2022, p. 3.

⁷⁹¹ UNHCR, *Afghanistan situation*, 23 januari 2022, p. 4.

⁷⁹² UNHCR, *Iran: New arrivals from Afghanistan (as of 5 February 2022)*, 7 februari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

voedselpakketten verstrekten aan Afghaanse families die in het bezit waren van een visum met een geldigheidsduur van drie maanden of die tijdelijk in een van de detentiekampen verbleven die onder toezicht stonden van het BAFIA.⁷⁹³

4.1.4 *Refoulement*⁷⁹⁴

In januari 2022 schatte de UNHCR dat de Iraanse autoriteiten ongeveer 65% van alle nieuw gearriveerde Afghaanse asielzoekers uitzetten.⁷⁹⁵ Voorafgaand aan hun uitzetting werden deze Afghanen ondergebracht in detentiekampen in de grensprovincies.⁷⁹⁶ Volgens de UNHCR bevonden zich onder de uitgezette Afghanen minstens 3.200 alleenstaande minderjarigen.⁷⁹⁷ Het IOM becijferde dat tussen 1 januari 2021 en 28 november 2021 1,15 miljoen ongedocumenteerde Afghanen naar Afghanistan waren teruggekeerd.⁷⁹⁸ Volgens de UNHCR zette Iran in oktober 2021 dagelijks gemiddeld 3.500 Afghanen uit naar hun land. In november 2021 lag het dagelijkse gemiddelde op 2.600 en tussen 1 en 15 december 2021 lag dat op 1.500.⁷⁹⁹ Tussen 1 en 15 januari 2022 lag het dagelijkse gemiddelde op 1.100 personen.⁸⁰⁰

4.1.5 *Geregistreerde Afghanen*

Volgens de officiële cijfers van de Iraanse overheid zijn er ongeveer 780.000 geregistreerde Afghanen in Iran die in het bezit zijn van een *amayesh*-kaart. Volgens de UNHCR woont ongeveer 96% van de ongeveer 780.000 kaarthouders in de stedelijke gebieden van Iran tussen de lokale gemeenschappen. Ongeveer 4% woont in nederzettingen die beheerd worden door het BAFIA. Deze nederzettingen liggen verspreid over twintig provincies.⁸⁰¹ 55% van de geregistreerde vluchtelingen woont in de provincies Teheran, Isfahan en Razavi Khorasan.⁸⁰²

De Iraanse overheid stelde in 2001 de geregistreerde Afghanen die zich toen in Iran bevonden in het bezit van een *amayesh*-kaart. Sindsdien moeten deze geregistreerde Afghanen en hun nakomelingen ieder jaar hun *amayesh*-kaart tegen betaling van leges vernieuwen. Daarmee is een *amayesh*-kaart technisch gezien een tijdelijke verblijfsvergunning.⁸⁰³ Deze leges zijn relatief hoog, waardoor ieder jaar minder kaarthouders hun kaart vernieuwen.⁸⁰⁴ Volgens de UNHCR maken de legeskosten gemiddeld acht procent van het jaarinkomen van een Afghaanse vluchteling uit.⁸⁰⁵ Om in aanmerking te komen voor een nieuwe *amayesh*-kaart moet een kaarthouder zijn oude kaart inleveren bij een kantoor van het BAFIA of een *Kefalat*-centrum.⁸⁰⁶ In de verslagperiode duurde de registratieronde *Amayesh XVI* drie maanden, van 21 juni 2021 tot 21 september 2021. De *amayesh XV* kaarten bleven geldig tot 21 juni 2021.⁸⁰⁷ Afghanen die hun kaart niet (op tijd)

⁷⁹³ IRCS, *IRCS distributes livelihood parcels among Afghan asylums seekers*, 2 januari 2022.

⁷⁹⁴ Refoulement staat voor de gedwongen terugkeer van een asielzoeker naar zijn of haar land van herkomst waarbij sprake is van een reëel risico op vervolging of ernstige schade.

⁷⁹⁵ UNHCR, *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (30 January 2022)*, 2 februari 2022, p. 3.

⁷⁹⁶ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁷⁹⁷ UNHCR, *Afghanistan situation*, 25 november 2021, p. 2.

⁷⁹⁸ IOM, *IOM Afghanistan situation report: 22 November – 28 November 2021*, 3 december 2021, p. 1.

⁷⁹⁹ UNHCR, *Afghanistan situation external update (as of 15 december 2021)*, 22 december 2021, p. 3.

⁸⁰⁰ UNHCR, *Afghanistan situation update (as of 15 January 2022)*, 25 januari 2022, p. 3.

⁸⁰¹ UNHCR, *Iran at a glance (September 2021)*, 30 september 2021.

⁸⁰² MEI, *The Afghan refugee crisis: What does it mean for Iran?*, 20 september 2021.

⁸⁰³ UNHCR, *Afghan population movement snapshot (June 2021)*, 20 juli 2021, p. 1.

⁸⁰⁴ Radio Farda, *Children of undocumented Afghan refugees exploited in Iran*, 12 november 2018.

⁸⁰⁵ UNHCR, *Afghanistan Situation Regional Refugee Response Plan (January–December 2022)*, 12 januari 2022, p. 18.

⁸⁰⁶ Een *Kefalat*-centrum is een kantoor waar Afghanen de geldigheidsduur van hun documenten, zoals een *amayesh*-kaart, een werkvergunning of een visum, kunnen verlengen; UNHCR, *Are you a person that UNHCR Iran can support?*, <https://help.unhcr.org/iran/en/are-you-a-person-that-unhcr-iran-can-support/>, geraadpleegd op 12 april 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸⁰⁷ UNHCR, *Fact sheet – Iran (January–March 2021)*, 16 mei 2021, p. 2.

vernieuwen ontvangen niet langer steun en bescherming van de Iraanse overheid. Zij kunnen worden gearresteerd en het land worden uitgezet.⁸⁰⁸

Kaarthouders kunnen toegang krijgen tot een aantal voorzieningen, zoals een zorgverzekering. Deze zorgverzekering is vergelijkbaar met de zorgverzekering van Iraniërs en dekt zowel ziekenhuisopnames als poliklinische diensten.⁸⁰⁹ Sinds juni 2021 kunnen kaarthouders ook een bankrekening openen.⁸¹⁰ Verder kunnen de kinderen van kaarthouders, net als de kinderen van ongedocumenteerden (zie paragraaf 4.1.7), toegang krijgen tot primair en secundair onderwijs. Hiervoor geldt wel dat er een bereidheid moet zijn van onder andere schooldirecteuren in de gemeenschappen waar de kinderen woonachtig zijn.⁸¹¹ Om toegang te kunnen krijgen tot een universiteit moet een kaarthouder afstand doen van zijn of haar amayesh-kaart, terugkeren naar Afghanistan – met alle risico's van dien – en daar een Afgaans paspoort en een Iraans studievizum aanvragen. Bovendien moeten zij meer collegegeld betalen dan Iraanse studenten.⁸¹²

Op het gebied van werk gelden er restricties voor kaarthouders, omdat zij alleen mogen werken op basis van een tijdelijke werkvergunning.⁸¹³ Daarbij is maar een beperkt aantal beroepen toegestaan.⁸¹⁴ Op het gebied van reizen of verblijf zijn er eveneens restricties. Voor een reis buiten de grenzen van de provincie waar een kaarthouder geregistreerd staat, moet een kaarthouder toestemming vragen bij het BAFIA. Daarnaast zijn er districten in Iran waar Afghanen niet mogen verblijven.⁸¹⁵

In de verslagperiode was er geen sprake van een algemene asielpprocedure die openstond voor recent gearriveerde Afghanen. Recent gearriveerde Afghanen konden daardoor in principe niet in aanmerking komen voor een amayesh-kaart.⁸¹⁶

4.1.6 *Afgaans paspoorthouders*

Naast de kaarthouders bevinden zich in Iran naar schatting ongeveer 586.000 Afgaans paspoorthouders. Deze groep bestaat uit 275.000 Afghanen die in het bezit zijn van een paspoort. Daarbij gaat het om voorheen ongedocumenteerde Afghanen die zich in 2010 bij de autoriteiten hebben laten registreren en een Afgaans paspoort met daarin een visum hebben ontvangen. Sinds 2012 is de geldigheidsduur van dit visum een paar keer verlengd. Verder bestaat de groep Afgaans paspoorthouders uit 311.000 Afghanen die in het bezit zijn van een Afgaans paspoort met een geldig visum, zoals een studievizum, een visum voor een bedevaart of een zakenvisum.⁸¹⁷

4.1.7 *Ongedocumenteerde Afghanen*

Naast de kaarthouders en de paspoorthouders zijn er ongeveer 2,1 tot 2,6 miljoen ongedocumenteerde Afghanen. In dit verband wordt de aanduiding ongedocumenteerd gebruikt als verzamelterm voor iedere Afgaan die geen legaal verblijf heeft in Iran. Dit betreft een hele diverse groep. Het kan gaan om Afghanen met een verlopen Afgaans paspoort en een ongeldig visum, om voormalige

⁸⁰⁸ UNHCR, *Amayesh 16 registration*, 18 juli 2021; UNHCR, *Announcement on Amayesh 16 registration*, 18 juli 2021.

⁸⁰⁹ UNHCR, *Fact sheet - Iran*, 16 mei 2021, p. 4.

⁸¹⁰ UNHCR, *Iran policy change gives refugees access to banking services*, 8 juni 2021; UNHCR, *Announcement on the 7th cycle of Universal Public Health Insurance (UPHI)*, 6 september 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸¹¹ Vertrouwelijke bron, januari 2019; Vertrouwelijke bron, 21 februari 2022.

⁸¹² UNHCR, *Fact sheet - Iran*, 16 mei 2021, p. 2; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸¹³ UNHCR, *Fact sheet - Iran*, 16 mei 2021, p. 2.

⁸¹⁴ MEE, *'Nothing is certain': The precarious lives of Afghans in Iran*, 18 september 2021; NRC, *Fact sheet: NRC's operations in Iran*, november 2021, p. 1.

⁸¹⁵ UNHCR, *Afghanistan situation*, 2 februari 2022, p. 3.

⁸¹⁶ UNHCR, *Announcement on services available for the undocumented*, 26 september 2021; UNHCR, *How can I seek asylum in Iran?*, <https://help.unhcr.org/iran/en/how-can-i-seek-asylum-in-iran/>, geraadpleegd op 12 april 2022.

⁸¹⁷ UNHCR, *Afghan population movement snapshot (June 2021)*, 25 juni 2021, p. 1.

amayesh-kaarthouders, om Afghanen die alleen een Afghaans identiteitsbewijs (*tazkera*) hebben, om seizoenarbeiders of om Afghanen die geen enkel document hebben.⁸¹⁸ Ongedocumenteerde Afghanen komen niet in aanmerking voor een tijdelijke werkvergunning om legaal in Iran te mogen werken. In de praktijk werken veel ongedocumenteerde Afghanen illegaal in de bouw en de landbouw. Ongedocumenteerde Afghanen kunnen ook geen zorgverzekering afsluiten. Zij kunnen wel een beroep doen op de basisgezondheidszorg. De basisgezondheidszorg is voor Afghanen, ongeacht of zij wel of niet gedocumenteerd zijn, gratis. Zij kunnen ook in aanmerking komen voor een coronavaccinatie. Verder mogen zij geen bankrekening openen.⁸¹⁹ Afghaanse kinderen krijgen, ongeacht of zij gedocumenteerd zijn of niet, toegang tot het lager en middelbaar onderwijs zonder dat zij in vergelijking met Iraanse kinderen extra schoolgeld hoeven te betalen.⁸²⁰ Soms vragen scholen aan de ouders een extra bijdrage voor het schooluniform, de lesboeken en extra's.⁸²¹ In december 2021 verklaarde de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken dat meer dan 520.000 buitenlandse scholieren onderwijs kregen in Iran.⁸²² Deze groep bestaat uit zowel gedocumenteerde als ongedocumenteerde Afghanen. De ongedocumenteerde kinderen ontvangen van het BAFIA een *Education Support Card*. Deze blauwe kaart is voor de duur van één jaar geldig in de provincie waar deze kaart is afgegeven. Deze kaart voorkomt dat de ouders van het kind Iran worden uitgezet.⁸²³

Volgens een bron verstrekken de Iraanse autoriteiten nauwelijks nieuwe verblijfsstatussen aan Afghanen, maar worden veel Afghanen wel gedoogd.⁸²⁴ Volgens een andere bron zijn er wettelijk gezien geen manieren voor ongedocumenteerde Afghanen in Iran om daar legaal verblijf te krijgen.⁸²⁵

4.1.8

Vrijwillige terugkeer

De UNHCR ondersteunt Afghanen bij hun vrijwillige terugkeer. In 2021 ondersteunde de UNHCR 827 terugkeerders. De meeste terugkeerders zijn voormalige amayesh-kaarthouders die willen terugkeren naar Afghanistan om daar een Iraans studievizum aan te vragen.⁸²⁶

⁸¹⁸ UNHCR, *Afghan population movement snapshot (June 2021)*, 25 juni 2021, p. 1; UNHCR, *Iran at a glance (December 2021)*, 31 december 2021.

⁸¹⁹ UNHCR, *Announcement on services available for the undocumented*, 26 september 2021; Pars Today, *ICRC, Iran's Red Crescent announce joint effort to vaccinate Afghan migrants*, 13 december 2021.

⁸²⁰ UNHCR, *Fact sheet - Iran*, 16 mei 2021, p. 4; UNHCR, *Announcement on school enrolment for non-Iranian children in Iran*, 11 juli 2021; UNHCR, *Announcement on services available for the undocumented*, 26 september 2021.

⁸²¹ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸²² Tasnim News, *Iran urges Europe to play its part in aiding Afghan refugees*, 21 december 2021.

⁸²³ NRC, *Afghan children's access to education in Iran*, januari 2017, p. 3; HRANA, *210,000 students were not enrolled in the 2020-2021 academic year, deputy minister for primary education says*, 14 juli 2021; UNHCR, *Are you a person that UNHCR Iran can support?*; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸²⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸²⁵ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸²⁶ UNHCR, *Afghan population movement snapshot (June 2021)*, 25 juni 2021.

4.2 Opvang van binnenlandse ontheemden in Iran

Iran kent geen grootschalige problematiek van langdurig binnenlandse ontheemden. In Iran raken mensen al dan niet tijdelijk ontheemd door natuurrampen. Aardbevingen komen regelmatig voor. Zo vond op 14 november 2021 een aardbeving plaats die een kracht had van 6.4 op de schaal van Richter. Het epicentrum lag bij het stadje Fin in de provincie Hormozgan. Daarbij vielen een dode en 99 gewonden.⁸²⁷ Verder vinden er jaarlijks overstromingen plaats waarbij slachtoffers vallen. Zo kwamen in mei 2021 tien mensen om het leven en raakte een persoon vermist bij overstromingen als gevolg van regenval in de provincies Yazd, Kerman en Zuid-Khorasan.⁸²⁸ Verder vonden vanaf 2 januari 2022 na zware regenval in met name de zuidelijke provincies, waaronder de provincies Fars, Sistan-Baluchistan, Hormozgan en Kerman, overstromingen plaats. Daarbij vielen minstens tien doden.⁸²⁹ Er zijn geen specifieke gebieden in Iran waar binnenlandse ontheemden worden opgevangen. De opvang vindt over het algemeen in de directe omgeving plaats in tenten, moskeeën en schoolgebouwen. Daarbij zijn de slachtoffers van een natuurramp afhankelijk van de hulp van de autoriteiten.⁸³⁰ Volgens een bron reageren de Iraanse autoriteiten doorgaans adequaat op natuurrampen.⁸³¹ In sommige gevallen wordt de hulp van VN-organisaties of de beperkt aanwezige internationale ngo's ingeroepen.⁸³² Hulp moet dan wel plaatsvinden op basis van de strikte voorwaarden van de Iraanse autoriteiten. Dit leidt soms tot de situatie waarbij organisaties weigeren humanitaire bijstand te verlenen, omdat onvoldoende monitoring op bijvoorbeeld eerlijke distributie van goederen kan plaatsvinden.⁸³³

⁸²⁷ Al Jazeera, *Two major quakes hit southern Iran one minute apart; one dead*, 14 november 2021; IFRC, *Emergency plan of action. Iran: Hormozgan Earthquake*, 26 november 2021.

⁸²⁸ Floodlist, *Iran – 10 killed in flash floods in Yazd, Kerman and South Khorasan*, 6 mei 2021.

⁸²⁹ BBCM, *Three killed in flooding in southern Iranian province*, 3 januari 2022; Iran International, *Four more people die in Iran floods after years of drought*, 3 januari 2022; Tehran Times, *Flooding hits southern Iran, leaving 8 dead*, 4 januari 2022; VOA, *State media: Eight killed in southern Iran floods*, 4 januari 2022; BBCM, *Iran authorities order speedy action in flood-hit south*, 4 januari 2022; IRCS, *Red Crescent shelters 18,000 people in Kerman flood*, 20 januari 2022; IRCS, *IRCS supports flood-affected households in south*, 13 februari 2022.

⁸³⁰ IFRC, *Operation update report. Iran: Sisakht earthquake*, 21 februari 2022, p. 2; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸³¹ Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸³² IFRC, *Operation update report. Iran: Sisakht earthquake*, 21 februari 2022, p. 2.

⁸³³ Vertrouwelijke bron, 21 februari 2022.

5 Terugkeer

5.1 Problemen bij terugkeer

Een deel van de Iraanse diaspora keert regelmatig terug naar Iran. De meesten ondervinden doorgaans geen problemen bij terugkeer.⁸³⁴ In november 2021 schreef de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken, Hossein Amir Abdollahian, op Instagram dat vijandige en Iranofobe media zich hebben gericht op het verspreiden van valse berichten onder de Iraanse expats. Hij schreef ook dat Iraanse expats zonder zorgen naar Iran kunnen reizen en vervolgens kunnen terugkeren naar de landen waar zij wonen. Verder lanceerde het Iraanse ministerie van Buitenlandse Zaken in december 2021 een webportaal waar Iraniërs, die in het buitenland verblijven en die overwegen om naar Iran terug te keren, hun gegevens kunnen uploaden, waarna zij in een reactie te horen krijgen of zij veilig en ongehinderd in- en uit kunnen reizen dan wel dat er nog zaken tegen hen openstaan. Niet iedereen in de Iraanse diaspora is er echter gerust op dat dit systeem werkt en dat zij zonder zorgen naar Iran kunnen reizen. Een reden hiervoor is dat niet alle Iraanse inlichtingendiensten gecoördineerd samenwerken en er dus altijd de mogelijkheid bestaat dat een migrant die terugkeert alsnog wordt opgepakt.⁸³⁵

Er zijn gevallen bekend waarin migranten die terugkeren bij aankomst door de autoriteiten problemen krijgen.⁸³⁶ Daarbij gaat het onder meer om Iraniërs met een dubbele nationaliteit. In de verslagperiode zaten minstens zestien Iraniërs met een dubbele nationaliteit en één buitenlander vast, onder meer op beschuldiging van spionage (artikel 501 WvS), propaganda tegen de IRI (artikel 500 WvS) en het bedreigen van de nationale veiligheid (artikel 610 WvS).⁸³⁷ Zo veroordeelde een revolutionaire rechtbank in Teheran op 26 april 2021 de Brits-Iraanse Nazanin Zaghari-Ratcliffe opnieuw tot een celstraf. Ditmaal kreeg zij op grond van artikel 500 WvS (propaganda tegen de IRI) één jaar gevangenisstraf en een uitreisverbod van één jaar na het uitzitten van de detentie. Eerder zat zij een gevangenisstraf uit van vijf jaar. Medio oktober 2021 bevestigde een rechtbank de veroordeling in beroep.

⁸³⁴ Australian Government, *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020, p. 69; Vertrouwelijke bron, januari 2022; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸³⁵ Tehran Times, *FM Amir Abdollahian urges return of Iranian expatriates*, 23 november 2021; Iran International, *Intelligence officers interrogate Iranian expats arriving in Tehran*, 7 januari 2022; The Washington Post, *Opinion: Iran is spinning a fairytale that there's no place like home. No one's buying it*, 12 januari 2022.

⁸³⁶ IHR, *Iran: Political prisoner Kianoosh Sanjari released on bail*, 11 juni 2019; IranWire, *Journalist Kianoosh Sanjari: Instead of being welcomed I was imprisoned and tortured*, 18 augustus 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸³⁷ HRW, *Iran's continued detention of dual national Nahid Taghavi*, 3 februari 2021; HRW, *Human rights lawyer and professor, Reza Eslami, sentenced to 7 years in prison*, 10 februari 2021; Frankfurter Allgemeine, *Lange Haft für Nahid Taghavi*, 4 augustus 2021; BBC News, *My dad, held hostage in Iran*, 20 september 2021; The Independent, *Son demands Iran free ailing father for urgent medical care*, 4 oktober 2021; The New York Times, *Outlook for Iran's longest-held Americans echoes broader relationship: Dismal*, 5 oktober 2021; The New York Times, *Americans held in Iran for 6 years face crisis*, 6 oktober 2021; The Guardian, *Anoosheh Ashoori told he has lost legal bid for Tehran jail release*, 19 oktober 2021; HRANA, *Appellate court sentences Reza Eslami to five years in prison*, 19 oktober 2021; The Independent, *American-Iranian man detained in Iran undergoes surgery*, 26 oktober 2021; Amnesty, *Unjust prison terms for detained dual nationals*, 5 november 2021; BBCM, *FM says some Iranians abroad fear travelling to homeland*, 21 november 2021; BBCM, *Iranian-French academic sent back to prison*, 12 januari 2022; CHRI, *New interrogations at Iran's airports, jailing of dual citizens challenge officials' calls for expatriates to return*, 22 januari 2022; BBCM, *Jailed British-Iranian man goes on hunger strike in Tehran*, 23 januari 2022; BBCM, *Prisoners in Iran: Who's who of detained dual and foreign nationals*, 25 januari 2022.

Op 16 maart 2022 lieten de autoriteiten haar vrij, waarna zij uit Iran mocht vertrekken.⁸³⁸

Het kan een verschil uitmaken of iemand met zijn of haar eigen paspoort terugkeert of met een vervangend reisdocument. Als iemand met een vervangend reisdocument terugkeert, kan het leiden tot nader onderzoek, omdat dit zou kunnen betekenen dat iemand illegaal is uitgereisd.⁸³⁹

Volgens een bron speelt de etnische of religieuze achtergrond of seksuele geaardheid van een terugkeerder op zichzelf geen rol.⁸⁴⁰ Volgens een andere bron kunnen deze factoren wel een stapeleffect hebben.⁸⁴¹

Volgens een bron valt niet uit te sluiten dat personen die bij terugkeer worden gearresteerd een verklaring moeten ondertekenen voordat zij worden vrijgelaten.⁸⁴²

Bij Iraniërs die terugkeren wordt bij aankomst op de luchthaven de bagage door de autoriteiten door een scanner gehaald. Daarbij kan het gebeuren dat de bagage wordt doorzocht en in beslag wordt genomen.⁸⁴³

Iraniërs die terugkeren hebben in beginsel geen problemen bij het terugkrijgen van eigendommen louter vanwege het feit dat zij in het buitenland hebben verbleven.⁸⁴⁴

Volgens een bron zullen politieke activisten en andere personen die als een bedreiging worden gezien bij terugkeer zeker een verhoogde belangstelling van de zijde van de autoriteiten krijgen. Vaak wordt voor iemand pas op termijn duidelijk of daar een reële dreiging van uit gaat. Politieke activisten en andere personen die als een bedreiging worden gezien, worden in de gaten gehouden en zij zullen het gevoel hebben dat zij zich niet vrij kunnen bewegen.⁸⁴⁵

Vanaf 7 januari 2022 berichtten verschillende bronnen dat medewerkers van de inlichtingendienst Iraniërs die buiten Iran woonachtig zijn bij hun aankomst op de luchthaven in Teheran ondervroegen.⁸⁴⁶ Volgens een bron kan dit ook op een later tijdstip bij iemand thuis gebeuren door de lokale autoriteiten. Het hangt van de individuele omstandigheden in een zaak af of iemand na terugkeer wordt ondervraagd.⁸⁴⁷

In het ambtsbericht van februari 2021 staat dat het afhangt van het oordeel van de ondervrager bij de inlichtingendienst en van de juridische autoriteit of het tot problemen zoals strafvervolgning leidt wanneer iemand aangeeft dat hij of zij de asielmotieven enkel heeft gesteld om in aanmerking te komen voor asiel. Het is niet

⁸³⁸ The Independent, *Zaghari-Ratcliffe jailed for further year by Iran court*, 27 april 2021; BBC News, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe husband talks to Truss about detained wife*, 19 september 2021; Frankfurter Allgemeine, *Zaghari-Ratcliffe bleibt in iranischer Haft*, 17 oktober 2021; BBCM, *Iran says Zaghari-Ratcliffe's prison sentence not being carried out yet*, 27 oktober 2021; The Independent, *Nazanin Zaghari-Ratcliffe hugs and kisses daughter in emotional reunion*, 17 maart 2022; NOS, *Na jaren in de cel zijn Britse Iraniërs terug in Engeland*, 17 maart 2022.

⁸³⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸⁴⁰ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸⁴¹ Vertrouwelijke bron, 21 februari 2022.

⁸⁴² Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸⁴³ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

⁸⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸⁴⁶ Iran International, *Intelligence officers interrogate Iranian expats arriving in Tehran*, 7 januari 2022; CHRI, *New interrogations at Iran's airports, jailing of dual citizens challenge officials' calls for expatriates to return*, 22 januari 2022.

⁸⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

mogelijk om te verduidelijken hoe vaak terugkeerders binnen de geschetste omstandigheden daadwerkelijk problemen ondervinden bij terugkeer.⁸⁴⁸

5.2 Reizen binnen Iran

In beginsel kan een Iraniër vrij reizen binnen Iran, behalve wanneer er tijdelijke reisverboden zijn of wanneer er sprake is van oranje en rode zones in het land in verband met de coronamaatregelen.⁸⁴⁹

⁸⁴⁸ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021, p. 124; Vertrouwelijke bron, 14 december 2021.

⁸⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 14 december 2021; Vertrouwelijke bron, januari 2022.

6 Bijlagen

6.1 Lijst van gebruikte afkortingen

AEOI	Atomic Energy Organization of Iran
ASMLA	Arab Struggle Movement for the Liberation of al-Ahwaz
BAFIA	Bureau for Aliens and Foreign Immigrants Affairs
BIC	Baha'i International Community
BIHE	Baha'i Institute for Higher Education
BW	Burgerlijk Wetboek
CIOC	Centre for Investigation of Cyber Organized Crime
DCC	Data and Communication Company
EIKO	Execution of Imam Khomeini's Order
FATA	De Iraanse internet politie, ook wel Cyber Police genoemd
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
IAEA	International Atomic Energy Agency
IOM	Internationale Organisatie voor Migratie
IRCS	Iranian Red Crescent Society
IRGC	Islamic Revolutionary Guard Corps
IRI	Islamitische Republiek Iran
IRIB	Islamic Republic of Iran Broadcasting Corporation
JCPOA	Joint Comprehensive Plan of Action
KDP-I	Kurdistan Democratic Party – Iran
KDPI	Kurdistan Democratic Party of Iran
Komala-CPI	Komala Communist Party of Iran
Komala-PIK	Komala Party of Iranian Kurdistan
Komala-TPK	Komala Party of Kurdistan
LHBTI	Lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders en intersekse
MCI	Mobile Telecommunication Company of Iran
MKO	Mujahedin-e Khalq Organization
MOIS	Ministerie van Inlichtingen en Veiligheid
NAJA	De Iraanse politie
NCRI	National Council of Resistance of Iran
Ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NOCR	National Organization for Civil Registration
OEJS	Office of Electronic Judicial Services
PAK	Kurdistan Freedom Party
PJAK	Party of Free Life in Kurdistan
PMOI	People's Mujahedin Organization of Iran
PWHF	Persian Wildlife Heritage Foundation
SCI	Statistical Center of Iran
Sv.	Wetboek van Strafvordering
SWO	State Welfare Organization
TCI	Telecommunication Company of Iran
ToR	Terms of Reference
VPN	Virtual Private Network
WSBO	Women's Society Basij Organization
WvS	Wetboek van Strafrecht

6.2 Begrippenlijst

<i>Afv</i>	Een pardon.
<i>Aghdnameh</i>	Een Iraans huwelijksboekje.
<i>Almosana</i>	Een duplicaat van een document.
<i>Amayesh-kaart</i>	Een kaart voor in Iran geregistreerde Afghaanse vluchtelingen.
<i>Amin</i>	Een soort datieve voogd, curator.
<i>Artesh</i>	Het reguliere Iraanse leger.
<i>Bad hijab</i>	Het niet volgens islamitische principes kleden.
<i>Baghy</i>	Gewapende opstand (artikel 287 WvS).
<i>Basij</i>	Een paramilitaire organisatie.
<i>Bazl</i>	De resterende termijn van een sigheh-huwelijk.
<i>Bonyad</i>	Een charitatieve instelling.
<i>Dadsara</i>	Een kantoor van een openbaar aanklager.
<i>Diya</i>	Bloedgeld. Een financiële compensatie als vergelding voor bijvoorbeeld verwonding of doodslag.
<i>Eddeh</i>	Een juridisch begrip dat staat voor een wachtperiode waarbinnen het een vrouw na een echtscheiding niet is toegestaan om te hertrouwen.
<i>Fahsha</i>	Onzedelijkheid, onfatsoenlijkheid.
<i>Faskh</i>	Nietigverklaring van een permanent huwelijk.
<i>Fatwa</i>	Een religieus en juridisch advies van een islamitische jurist.
<i>Fisad fil-arz</i>	Het 'verspreiden van corruptie op aarde' (artikel 286 WvS).
<i>Haram</i>	Verboden volgens islamitisch recht.
<i>Herasat</i>	Een Iraanse veiligheidsorganisatie die zich bezighoudt met toezicht en veiligheidszaken op universiteiten, bij overheidsinstanties en in openbare gebouwen.
<i>Hijab</i>	Sluier, bedekking. Islamitische kleding.
<i>Hokm-e roshd</i>	Een vonnis van een rechtbank waarin is bepaald dat een minderjarige de bevoegdheid heeft om zelf financiële handelingen te verrichten.
<i>Hudud</i>	Een categorie van op grond van de sharia vaststaande straffingen voor zware misdrijven.
<i>Kart-e melli</i>	Een nationale identiteitskaart.
<i>Kart-e sokht</i>	Een tankpas waarmee Iraniërs met korting kunnen tanken.
<i>Kefalat-centrum</i>	Een kantoor van de Iraanse overheid waar Afghanen de geldigheidsduur van hun documenten kunnen verlengen.
<i>Kolbar</i>	Een drager die goederen de Iraanse grens over smokkelt.
<i>Konkur</i>	Het nationale toelatingsexamen voor het universitair onderwijs.
<i>Livat</i>	Sodomie door mannen.
<i>Livat-e be-onf</i>	Gedwongen geslachtsgemeenschap tussen mannen, een homoseksuele verkrachting.
<i>Mahriye</i>	Een bruidsschat.
<i>Mikhak-systeem</i>	Een online platform voor consulaire diensten in het buitenland.
<i>Milad al-nabi</i>	De geboortedag van de Profeet.
<i>Moharebeh</i>	'Vijandschap tegen God' (artikel 279 WvS).
<i>Monafeqin</i>	Letterlijk: hypocrieten. Deze aanduiding gebruiken de Iraanse autoriteiten voor de MKO.
<i>Osr-va-haraj</i>	Ondragelijke moeilijkheden en ontberingen.
<i>Qayem</i>	Een soort datieve voogd.
<i>Qisas</i>	Vergelding. Een categorie straffingen voor bewuste aantastingen van de lichamelijke integriteit. Deze mogen met gelijke munt worden terugbetaald volgens het principe oog om oog, tand om tand.

<i>Rahbar</i>	De opperste leider.
<i>Rial</i>	De Iraanse standaardmunt.
<i>Sabt-e ahval</i>	De nationale organisatie voor de registratie van burgers.
<i>Sarparast</i>	Een voogd die belast is met de opvoeding van een kind.
<i>Sarparasti</i>	Ouderlijk gezag, voogdij gericht op de opvoeding van een kind.
<i>Shahrestan</i>	Een subprovincie.
<i>Shenasnameh</i>	Een Iraans geboorte-/identiteitsboekje.
<i>Sigheh</i>	Een tijdelijk huwelijk.
<i>Sokhtbar</i>	Een brandstofsmokkelaar.
<i>Talaq</i>	Verstoting door de echtgenoot van zijn echtgenote.
<i>Ta'zir</i>	Een categorie bestraffingen voor misdrijven waarvoor geen specifieke bestraffingen zijn voorgeschreven in de sharia. De bestraffingen worden aan de discretionaire bevoegdheid van een rechter overgelaten.
<i>Tazkera</i>	Een Afghaans identiteitsbewijs.
<i>Velayat-e faqih</i>	Het leerstuk van de heerschappij van de rechtsgeleerde.
<i>Wali</i>	De ouder die het ouderlijk gezag heeft.
<i>Wilayat</i>	Ouderlijk gezag.
<i>Wilayat khas</i>	De speciale toezichthouder van een kind. Dit is altijd de vader of diens vader.
<i>Zina</i>	De islamitische term voor overspel.

6.3 Rapporten en publicaties

6Rang

- *Hidden wounds. A research report on violence against LGBTI in Iran*, 15 september 2020.

Alikarami, Leila

- *Women and equality in Iran: law, society and activism*, I.B. Tauris, 2021.

Alipour, M.

- Islamic shari'a law, neotraditionalist Muslim scholars and transgender sex-reassignment surgery: A case study of Ayatollah Khomeini's and Sheikh al-Tantawi's fatwas, *International Journal of Transgenderism* 18(1), 2017, p. 91-103.

Amnesty International (Amnesty)

- *Amnesty International report 2020/21. The state of the world's human rights, Iran*, 7 april 2021.
- *Amnesty International report 2021/22. The state of the world's human rights, Iran*, 29 maart 2022.

Anderson, Collin & Karim Sadjadpour

- *Iran's cyber threat. Espionage, sabotage, and revenge*, Carnegie Endowment for International Peace, 2018.

Article 18, Open Doors, Middle East Concern (MEC) & Christian Solidarity Worldwide (CSW)

- *Annual report 2021. Rights violations against Christians in Iran*, 25 januari 2022.

Atlantic Council

- *Iranians on #socialmedia*, 15 december 2021.

Australian Government – Department of Foreign Affairs and Trade (DFAT),

- *DFAT country information report Iran*, 14 april 2020.

Baha'i International Community (BIC)

- *The Bahá'í question. Cultural cleansing in Iran*, september 2008.
- *The Baha'is of Iran – A persecuted community*, juli 2021.

Bertelsmann Stiftung

- *BTI 2022 country report – Iran*, 23 februari 2022.

Delavari, Eliyeh

- *Report on citizenship law: Iran*, september 2020.

Ebrahimi, S.N.

- Child custody (hizanat) under Iranian law: An analytical discussion, *Family Law Quarterly* 39(2), 2005, 459-476.

Ensemble Contre la Peine de Mort (ECPM) & Iran Human Rights (IHR)

- *Annual report on the death penalty in Iran 2020*, 29 maart 2021.

European Asylum Support Office (EASO)

- *Release on temporary bail, court documents, exit from Iran*, 21 april 2020.

Freedom House

- *Freedom in the world 2021. Country report Iran*, 3 maart 2021.
- *Freedom on the net 2021, Iran*, 21 september 2021.
- *Freedom in the world 2022. Country report Iran*, 28 februari 2022.

Golkar, Saied

- *Captive society: The Basij militia and social control in Iran*, Woodrow Wilson Center Press and Columbia University Press, 2015.

Hamed Isar, M.,

- Re-defining Afghanistan's presidential pardon law and procedures, *California Western International Law Journal* 49(2), 2019, p. 299-344.

Hassaniyan, Allan

- The environmentalism of the subalterns: a case study of environmental activism in Eastern Kurdistan/Rojhelat, *Local Environment* 26(8), 2021, p. 930-947.

Human Rights Watch (HRW)

- *World report 2022, Iran*, 13 januari 2022.

Human Rights Activists in Iran (HRAI)

- *The uprising of the thirsty. An Analysis of the 2021 Khuzestan Protests*, 8 november 2021.
- *Annual report 2021*, 27 december 2021.

Immigration and Refugee Board of Canada (IRBC)

- *Iran: Dress codes, including enforcement (2016-February 2020)*, 21 februari 2020.

- *Iran: Situation and treatment of Gonabadi dervishes and their family members by society and authorities, including whether dervishes can practice their faith in Iran (2018–February 2021)*, 2 maart 2021.

International Atomic Energy Agency (IAEA)

- *Verification and monitoring in the Islamic Republic of Iran in lights of United Nations Security Council resolution 2231 (2015)*, 12 september 2021.

International Federation for Human Rights (FIDH) & League for the Defence of Human Rights in Iran (LDDHI)

- *No one is spared. The widespread use of the death penalty in Iran*, 1 oktober 2020.

International Social Service (ISS)

- *Kafalah: Preliminary analysis of national and cross-border practices*, 21 december 2020.

Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

- *IOM Afghanistan situation report: 22 November – 28 November 2021*, 3 december 2021.

Iran Human Rights (IHR)

- *100+. Iran human rights defenders 2021*, 16 december 2021.

Iran Human Rights Documentation Center (IHRDC)

- *On the margins: Arrest, imprisonment and execution of Kurdish activists in Iran today*, 12 april 2012.
- *Living under suppression: The situation of Gonabadi dervishes in Iran*, 6 maart 2021.
- *Living in the shadows of oppression: The situation of Christian converts in Iran*, 12 augustus 2021.

Kurdistan Human Rights Network (KHRN)

- *Annual report 2021*, 18 januari 2022.

Maranlou, Sahar

- *Access to justice in Iran: women, perceptions, and reality*, Cambridge University Press, 2017.

Middle East Institute (MEI)

- *The Fatemiyoun division. Afghan fighters in the Syrian civil war*, oktober 2018.

Ministerie van Buitenlandse Zaken

- *Algemeen ambtsbericht Iran*, februari 2021.

Minority Rights Group International

- *World directory of minorities and indigenous peoples*, december 2017.

Mobini, Hanieh

- *In search of the childhood: Re-imagining street children care centers in Tehran*, University of Waterloo, 2021.

Mojtahedi, Mohammed Reza & Aidin Bagheri Hamed

- A look at retirement funds in the Iranian legal system, *Studies in Asian Social Science* 6(1), 20 januari 2019, p. 28-50.

Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo)

- *Report Iran: The Iranian welfare system*, 12 augustus 2020.
- *Report Iran: Passports, ID and civil status documents*, 5 januari 2021.

Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (CGRS) & State Secretariat for Migration (SEM)

- *Iran: Criminal procedures and documents*, 1 december 2021.

Norwegian Refugee Council (NRC)

- *Afghan children's access to education in Iran*, januari 2017.
- *Fact sheet: NRC's operations in Iran*, november 2021, p. 1.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

- *Iran: UN experts alarmed over execution of Baloch minority prisoners*, 4 februari 2021.
- *Iran must stop using long-term detention to silence human rights defenders, says UN expert*, 6 juli 2021.
- *Iran must halt imminent execution of Kurdish prisoner – UN experts*, 3 september 2021.
- *Iran: Death penalty used as political tool – UN expert*, 25 oktober 2021.
- *Iran: Repeal "crippling" new anti-abortion law – UN experts*, 16 november 2021.
- *Iran: UN experts say executions of child offenders must stop*, 25 november 2021.

Open Doors

- *The 2022 World Watch List. 52 weeks of prayer for persecuted Christians*, januari 2022.

OutRight Action International, The Citizen Lab & OONI

- *No access. LGBTIQ website censorship in six countries*, augustus 2021.

RAND Corporation

- *Iran's military interventions: Patterns, drivers, and signposts*, 31 oktober 2021.

Sato, Mai & Christopher Alexander

- *State-sanctioned killing of sexual minorities. Looking beyond the death penalty*, Eleos Justice, 22 februari 2021.

Schweizerische Flüchtlingshilfe (SFH)

- *Iran: SANA-System und Zugang zu Gerichtsakten aus dem Ausland*, 26 november 2021.

Shaheed, Ahmed & Faraz Sanei

- *Outlier: Iran and its use of the death penalty*, in: Ivan Šimonovic (red.), *Death penalty and the victims 181*, Cardozo Legal Studies Research Paper No. 564, 17 oktober 2018, p. 181-209.

Small Media

- *Off the beaten track: Women's sport in Iran*, 2013.
- *Revolution decoded: Iran's digital landscape*, 2014.

Staines, Jo, Nadia Aghtaie & Jessica Roy

- Gendered justice: Inequalities in the minimum age of criminal responsibility in Iran, *Youth Justice*, 16 juni 2021, p. 1-15.

Stateless Journeys

- *Statelessness in Iran. Country position paper*, november 2019, p. 8.

Statistical Center of Iran (SCI),

- *Iran statistical yearbook 2019-2020 (1398)*, z.d.

Takaffoli, Marzieh, Maliheh Arshi, Meroe Vameghi & Mir Taher Mousavi

- Child welfare approach in Iran, *Children and Youth Services Review* 114, 2020, p. 1-8.

UK Upper Tribunal

- *PS (Christianity - risk) Iran CG [2020] UKUT 00046 (IAC)*, 24 februari 2020.

United Nations (UN)

- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, Javaid Rehman*, 11 januari 2021.
- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Secretary-General*, 14 mei 2021.
- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Note by the Secretary-General*, 16 juli 2021.
- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Secretary-General*, 4 augustus 2021.
- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran*, 27 oktober 2021.
- *Experts urge Iran to halt imminent execution of juvenile offender*, 13 januari 2022.
- *Situation of human rights in the Islamic Republic of Iran: Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran, Javaid Rehman*, 13 januari 2022.

United Nations Children's Fund (UNICEF)

- *UNICEF-procured items help children without effective caregivers living in SWO's centres*, 9 september 2020.
- *UNICEF country programme of cooperation in the Islamic Republic of Iran, 2017-2022*, januari 2021.
- *UNICEF Iran country office humanitarian situation report no. 1*, 30 juli 2021.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

- *Fact sheet – Iran (January-March 2021)*, 16 mei 2021.
- *Afghan population movement snapshot (June 2021)*, 25 juni 2021.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (20 July 2021)*, 20 juli 2021.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (19 August 2021)*, 19 augustus 2021.
- *Afghanistan: Weekly border situation updates (as of 16 September 2021)*, 21 september 2021.

- *Operational update – Iran (July–September 2021)*, 25 september 2021.
- *Afghanistan: Weekly border situation updates (as of 29 September 2021)*, 7 oktober 2021.
- *Iran at a glance (September 2021)*, 30 september 2021.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (25 November 2021)*, 25 november 2021.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (15 December 2021)*, 18 december 2021.
- *Afghanistan situation external update (as of 15 December 2021)*, 22 december 2021.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (30 December 2021)*, 30 december 2021.
- *Iran at a glance (December 2021)*, 31 december 2021.
- *Iran: New arrivals from Afghanistan (as of 31 December 2021)*, 4 januari 2022.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (6 January 2022)*, 6 januari 2022.
- *Afghanistan Situation Regional Refugee Response Plan (January–December 2022)*, 12 januari 2022.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (23 January 2022)*, 23 januari 2022.
- *Afghanistan situation update (as of 15 January 2022)*, 25 januari 2022.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (30 January 2022)*, 2 februari 2022.
- *Iran: New arrivals from Afghanistan (as of 5 February 2022)*, 7 februari 2022.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (8 February 2022)*, 14 februari 2022.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (22-28 February 2022)*, 8 maart 2022.
- *Afghanistan situation: Emergency preparedness and response in Iran (1-10 March 2022)*, 14 maart 2022.
- *Afghanistan Situation Regional Refugee Response Plan. 2021 final report*, 31 maart 2022.

United Nations Population Fund (UNFPA)

- *My body is my body, my life is my life. Sexual and reproductive health and rights of young people in Asia and the Pacific*, juni 2021.

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF)

- *Country update: Iran*, augustus 2021.

United States Department of State (USDoS)

- *Iran 2020 human rights report*, 30 maart 2021.
- *Iran 2020 international religious freedom report*, 12 mei 2021.

Watson, Mohinder

- Temporary and child marriages: Historical perspectives and contemporary issues in Iran, Iraq and Afghanistan, In: S. Behnaz Hosseini (red.), *Temporary and child marriages in Iran and Afghanistan. Historical perspectives and contemporary issues*, Springer, 2021, p. 1-29.

World Food Programme (WFP)

- *WFP Iran. Country brief*, 31 december 2021.

Yassari, Nadjma

- Adding by choice: Adoption and functional equivalents in Islamic and Middle Eastern law, *The American Journal of Comparative Law* 63(4), 2015, 927-962.
- Iran. In: Nadjma Yassari, Lena-Maria Möller & Marie-Claude Najm (red.), *Filiation and the protection of parentless children. Towards a social definition of the family in Muslim jurisdictions*, T.M.C. Asser Press, 2019, p. 67-102.

Yousefzadeh, Sepideh & Homa Maddah

- Children in residential care in Iran: A capability approach, in: Tuhinul Islam & Leon Fulcher (red.), *Residential child and youth care in a developing world. Middle East and Asia perspectives 3*, The CYC-Net Press, juni 2018, p. 140-149.

6.4

Websites

- 6Rang, www.6rang.org
- Abdorrahman Boroumand Center (ABC), www.iranrights.org
- Alemohamad Law Office, www.alemohamadlaw.com
- Ali Mohsenzadeh's Office, www.alimohsenzadeh.com
- Al-Mashareq, www.almashareq.com
- Amnesty International (Amnesty), www.amnesty.org
- Amin Iranian Law, www.aminiranianlaw.com
- Article 18, www.articleeighteen.com
- Article 19, www.article19.org
- Asia News, www.asianews.it
- Association for the Human Rights of the Azerbaijani people in Iran (AHRAZ), www.ahraz.org
- Atlantic Council, www.atlanticcouncil.org
- Baha'i Institute for Higher Education (BIHE), www.bihe.org
- Baha'i International Community (BIC), www.bic.org
- Bayerisches Landesamt für Asyl und Rückführungen, www.lfar.bayern.de
- Bazaar, www.cafebazaar.ir
- Bonbast, www.bonbast.com
- Books From Iran, www.icfibook.ir
- Center for Human Rights in Iran (CHRI), www.iranhumanrights.org
- Center for Iranian Studies in Ankara (IRAM), www.iramcenter.org
- Central Intelligence Agency (CIA), www.cia.org
- Christian Solidarity Worldwide (CSW), www.csw.org.uk
- Committee to Protect Journalists (CPJ), www.cpj.org
- Danish Security and Intelligence Service (PET), www.pet.dk
- De rechtspraak, www.rechtspraak.nl
- Eckankar, www.eckankar.org
- Een Vandaag, www.eenvandaag.avrotros.nl
- El American, www.elamerican.com
- Embassy of the Islamic Republic of Iran – Bern, www.switzerland.mfa.gov.ir
- Embassy of the Islamic Republic of Iran – The Hague, www.netherlands.mfa.ir/en
- Emerging Europe, www.emerging-europe.com
- Filterwatch, www.filter.watch
- Floodlist, www.floodlist.com
- Foundation for Defense of Democracies (FDD), www.fdd.org

- Frontline Defenders, www.frontlinedefenders.org
- Garda, www.garda.com
- Generalbundesanwalt, www.generalbundesanwalt.de
- Global Voices, www.globalvoices.org
- Government of Canada, www.international.gc.ca
- Green Left, www.greenleft.org.au
- Hengaw, www.hengaw.net
- Honar Online, www.honaronline.ir
- Human Rights Activists in Iran (HRAI), www.hra-iran.org
- Human Rights Activists News Agency (HRANA), www.en-hrana.org
- Human Rights Watch (HRW), www.hrw.org
- Imam Khomeini Airport City, www.ikac.ir
- Interests Section of the Islamic Republic of Iran, www.daftar.org
- International Federation for Human Rights (FIDH), www.fidh.org
- International Federation of Red Cross And Red Crescent Societies (IFRC), www.ifrc.org
- Iran Book News Agency (IBNA), www.ibna.ir
- Iran Data Portal, www.irandataportal.syr.edu
- Iran Front Page (IFP), www.ifpnews.com
- Iran Human Rights (IHR), www.iranhr.net
- Iran Press Watch, www.iranpresswatch.org
- Iranian Red Crescent Society (IRCS), www.en.rcs.ir
- Journalismisnotacrime.com, www.journalismisnotacrime.com
- Kayhan Life, www.kayhanlife.com
- Komala International, www.komalainternational.org
- Kurdistan Human Rights Association (KMMK), www.kmmk.info
- Kurdistan Human Rights Network (KHRN), www.kurdistanhumanrights.org
- LGBTQ Nation, www.lgbtqnation.com
- Middle East Concern (MEC), www.meconcern.org
- Middle East Eye (MEE), www.middleeasteye.net
- Middle East Institute (MEI), www.mei.edu
- Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Islamitische Republiek Iran, www.en.mfa.ir
- Morning Star, www.morningstaronline.co.uk
- Mvoices in Iran, www.mvoicesiran.com
- National Organization for Civil Registration (NOCR), www.sabteahval.ir
- Norwegian Refugee Council (NRC), www.nrc.no
- Open Doors, www.opendoors.org
- Openbaar Ministerie (OM), www.om.nl
- Outriders, www.outride.rs
- Pajhwok Afghan News, www.pajhwok.com
- Persian Citizen Services, www.persian.net.au
- Pink News, www.pinknews.co.uk
- Public Register of Authentic Travel and Identity Documents Online (PRADO), www.consilium.europa.eu
- Quartz, www.qz.com
- Radio Zamaneh, www.en.radiozamaneh.com
- Reporters without Borders (RSF), www.rsf.org
- Scholars at Risk, www.scholarsatrisk.org
- Small Media, www.smallmedia.org.uk
- South Azerbaijan, www.southazerbaijan.com
- Spreading Justice, www.spreadingjustice.org
- State Welfare Organization (SWO), www.en.behzisti.ir
- The Arab Weekly, www.thearabweekly.com
- The Caspian Post, www.caspianpost.com

- The Conversation, www.theconversation.com
- The Diplomat, www.thediplomat.com
- The Economist, www.economist.com
- The Iran Primer, www.iranprimer.usip.org
- The Jamestown Foundation, www.jamestown.org
- The Washington Institute (TWI), www.washingtoninstitute.org
- The World Bank, www.worldbank.org
- Twitter, www.twitter.com
- United for Iran, www.ipa.united4iran.org
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), www.unhcr.org
- United States Institute of Peace (USIP), www.usip.org
- Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO), www.unpo.org
- Vatican News, www.vaticannews.va
- Vice, www.vice.com

6.5 Nieuwsbronnen

ABC News	Los Angeles Times
Al Arabiya	Mehr News
Al Jazeera	NBC News
Algemeen Dagblad (AD)	Nederlands Dagblad
Al-Monitor	New York Post
Anadolu Agency (AA)	NOS
AP News	NRC
Arab News	NRC Next
Asia News	Pars Today
Asia Times	Press TV
BBC Monitoring (BBCM)	Radio Farda
BBC News	Reuters
Caspian News	RFE/RL
CNBC	Rudaw
CNN	Tasnim News
Daily Sabah	Tehran Times
De Morgen	The Guardian
De Standaard	The Hill
Duvar	The Independent
DW	The Jerusalem Post
Fars News	The Mirror
Financial Tribune	The National
France 24	The New York Times
Het Laatste Nieuws (HLN)	The Times
Het Nieuwsblad	The Times of Israel
Hürriyet Daily News	The Washington Post
Iran Front Page (IFP News)	Time
Iran International	Trouw
Iran Press	TRT World
IranWire	USA Today
Kurdistan 24	VOA
Leeuwarder Courant	Welt Online

6.6 Wetten

Het Burgerlijk Wetboek van de IRI (BW). Een Engelse vertaling is online beschikbaar op <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ir/ir009en.pdf>.

De Grondwet van de IRI. Een Engelse vertaling is online beschikbaar op https://www.constituteproject.org/constitution/Iran_1989.pdf?lang=en.

Het Wetboek van Strafrecht (WvS). Voor een Engelse vertaling van boek 1 tot en met boek 4, zie: Mohsen Mir Mohammad Sadeghi, *Islamic Penal Code. The Islamic Republic of Iran*, Khorsandy Publication, 2016. Een Engelse vertaling van boek 1 en 2 is online beschikbaar op <https://iranhrdc.org/english-translation-of-books-i-ii-of-the-new-islamic-penal-code/>. Een Engelse vertaling van boek 5 is online beschikbaar op <https://iranhrdc.org/islamic-penal-code-of-the-islamic-republic-of-iran-book-five/>.

Het Wetboek van Strafvordering (Sv.). Voor een Engelse vertaling zie: Mohammad Reza Matin Nejad, *Code of Criminal Procedure. The Islamic Republic of Iran*, Khorsandy Publication, 2017. Engelse vertalingen zijn online beschikbaar op <https://iranhrdc.org/amendments-to-the-islamic-republic-of-irans-code-of-criminal-procedure-part-1/> en <https://iranhrdc.org/amendments-to-the-islamic-republic-of-irans-code-of-criminal-procedure-part-2/>.

6.7 Kaart van Iran

Bron: www.kaartenatlassen.nl (Managementboek.nl)